

Abstractbog

NNFF10: Fag, elev, verden: Nye relationer?

10. konference for Nordisk netværk for forskning i førstesprogsdidaktik

2.-4. december 2025

DPU, Aarhus Universitet

Campus København

Nordisk Netværk for
Forskning i Førstesprogsdidaktik

CARLSBERG
FONDET

Prækonference keynote

Dorthe Carlsen

Lokale A-212

Tirsdag

10:30-11:30

Fagdidaktiske forståelser – et meta­fag­didaktisk perspektiv på førstesprogsfaget
Lærere foretager hver dag en lang række fagdidaktiske valg. Både læreplan, elever, skolekultur, læremidler og meget andet har indflydelse på de valg, lærere foretager. Når forskere undersøger faget, foretager de også en række valg gennem forskningsspørgsmål, teori og metode. Både lærerens og forskerens valg er udtryk for forskellige prioriteringer i faget og forskellige forståelser af, hvad der skal undervises i, hvorfor og hvordan. Det vil sige forskellige fagdidaktiske forståelser af førstesprogsfaget.

I oplægget præsenteres forskellige måder at forstå førstesprogsfaget på, der kan identificeres i eksisterende forskning ligesom der lægges op til refleksion over og diskussion af behovet for et meta­fag­didaktisk perspektiv, når man forsker i (dele af) førstesprogsfaget.

Ordstyrer: Lene Illum Skov

Velkomst

Konferencen åbnes

Festsalen A222

Onsdag

09:45-10:00

Claus Holm

Kristine Kabel

Ria Heilä-Ylikallio

Ordstyrer: Helle Rørbech

Keynote 1

Cathy Burnett

Festsalen A222

Onsdag

10:00-11:00

Thickening ties through language and literacy education: from being edged out to dwelling in-between

Texts, languages and literacies have always reflected and refracted our relations with one another. In this keynote I will consider the role of text in thinning and thickening relationships in a more-than-human world. Drawing on the ideas of AnneMarie Mol and John Law, I will share stories from the edgelands of everyday life that foreground some of the challenges associated with contemporary textual practices, including the role of AI in mediating and managing relationships. I will explore how some literacy practices (within education and beyond) work through a process of thinning, of distilling the particular into generalisable patterns of behaviour and response to be named and dealt with. Such practices often reflect drives for efficiency, transparency and accessibility that may be well-intentioned but sustain inequalities and edge out much that matters in human/more-than-human experience. There is therefore a need for language and literacy education that reflects and facilitates more expansive relations, that works from and with in-betweenness. Using examples from my own and others' research on digital media, data visualisation and evidence-informed education, I will invite discussion about the potential of thickening practices in nurturing kindness, laughter, playfulness and respect in language and literacy education. In precarious and uncertain times, I will argue that it is important to attend to everydayness and ephemerality in language and literacy education, to think more expansively about what literacy practices do – to people and to other inhabitants of the world, and to cultivate ways of being, knowing and doing that open out possibilities rather than close them down.

Ordstyrer: Jeppe Bundsgaard

Skrivning 1

Skrivedidaktik

Festsalen A222

Onsdag

11:30-12:30

Ordstyrer: Jesper Bremholm

SRSD-inspireret skriveundervisning i danskundervisningen i 6. kl.

Svendsen, Helle Bundgaard;
Christensen, Berith Ravnsgaard

Skriveopplæring som literacy-kompetanse i norske klasserom

Sønnesyn, Janne;
Nordeide, Britt Iren

SRSD-inspireret skriveundervisning i danskundervisningen i 6. kl.

Helle Bundgaard Svendsen, docent og Berith Ravnsgaard Christensen, adjunkt.

Forskningscenter for didaktik og pædagogik, program for Sprog og Literacy, VIA University College.

Nøgleord: SRSD, skriveundervisning

Mål:

Studiets mål er at afprøve og videreudvikle en undervisningsmetode i skrivning baseret på SRSD-metoden (Self-Regulated Strategy Development). Styrken ved denne metode er, at den kan anvendes i den almene danskundervisning, og viser samtidig gode resultater i forhold til at løfte elever med og i skriftsprogsvanskeligheders skrivekompetence.

Forskningsspørgsmål:

Hvordan oplever lærerne at anvende en SRSD-inspireret skrivemetode i dansk skolekontekst, og hvordan oplever elever med og i skriftsprogsvanskeligheder (fokuselever) at blive undervist på denne måde?

Teori:

Elever med stavevanskeligheder (herunder elever med dysleksi) oplever ofte vanskeligheder med skrivningen på både lokalt og globalt niveau (Abbott et al., 2010). Tidligere forskning har vist, at undervisning baseret på selvreguleret strategiudvikling (SRSD) er en effektiv måde at stilladsere elevers skriveudvikling (Santangelo et al., 2008). Særligt elever med stavevanskeligheder ser ud til at have gavn af denne tilgang (Bouwer et al., 2017).

Metoder:

I dette studie integrerer vi elementer fra SRSD-metoden og brug af læse- og skriveteknologi (LST) i forbindelse med skriveprocesser. Vi afprøver en lektionsplan til 8 dobbeltlektioner i SRSD-inspireret skriveundervisning, samt tilhørende elevhenvendte materialer i 14 6.-klasser i samarbejde med dansklæreren og skolens læsevejleder. Undervejs observeres og gives sparring. Efter forløbet gennemføres 1) kvalitativt gruppeinterview af lærere og

læsevejleder på de syv deltagende skoler, 2) observation af fire dobbeltlektioner i de 14 klasser, 3) observation af en skrivesituation med efterfølgende interview af 14 fokuselevpar.

Projektet er et nationalt samarbejde mellem de seks Professionshøjskoler i Danmark og Nationalt Videncenter for læsning.

Foreløbige fund

Vi forventer at kunne fremlægge foreløbige fund på konferencen. Her vil vi præsentere analyser af det kvalitative datamateriale med henblik på at besvare forskningsspørgsmålet.

Skriveopplæring som literacy-kompetanse i norske klasserom

Britt Iren Nordeide og Janne Sønnesyn, Høgskulen på Vestlandet, campus Sogndal

Nøkkelord: skriveopplæring, skrivekultur, skrivekompetanse, literacy

Skriving som reiskap for tanken har lange tradisjonar i skriveopplæringa og i skulen. Elevane skal kunne bruke skriving til å formidle tankar, refleksjonar og kunnskap, samstundes som at skriveopplæringa også skal ruste elevane til å verta aktive deltakarar i det tekstsamfunnet vi har i dag.

Funn frå Normprosjektet (NTNU, u.å.) syner at skular der lærarane utviklar ei felles forståing og vurdering av skriving, og der elevane skriv meir i alle fag, kan betre elevane sin skrivekompetanse tilsvarande 1-2 skuleår med ekstra undervisning (Matre et.al., 2021, s. 161—165). Vi kan slik gå ut frå at ulike skular sin skrivekultur og måtar å jobbe med skriveopplæring på, har stor påverknad på elevane si læring. Såleis er det interessant å undersøkje korleis ein arbeider med skriveopplæring på ulike skular.

Materialet denne undersøkinga byggjer på, er 125 refleksjonsloggar der vidareutdanningsstudentar på eit nettstudium ved Høgskulen på Vestlandet innanfor ordninga Kompetanse for kvalitet (KfK)¹ reflekterte over skriveopplæringa på eigen skule. Studentane representerer skular frå alle delar av landet. Refleksjonsloggane vart skrivne etter at studentane hadde presentert ein metode eller eit tema knytt til skriveopplæring for sine kollegaer. Refleksjonstekstane vil bli analyserte gjennom bruk av tematisk analyse (Braun & Clarke, 2006; Johannessen, Rafoss & Rasmussen, 2018).

Førebelse funn frå materialet viser store skilnader i korleis ein jobbar med skriveopplæring. Vi ser at skriveopplæring vert jobba mindre med enn leseopplæring, at mange lærarar kjenner seg åleine om skriveopplæringa og skriveopplæring i liten grad er del av tverrfaglege samarbeid. Vi ser funna våre i lys av funna frå mellom anna Normprosjektet, som syner korleis ei felles forståing av skriving og tydelege forventningar om skrivekompetanse kan gi betre skriveopplæring (Matre, Solheim & Otnes, 2021).

Vårt syn på skriving som literacy-kompetanse tek utgangspunkt i at literacy er ein samansett kompetanse som inneber å produsere, lese og tolke tekstar i vid forstand (Blikstad-Balas, 2023, s. 33). Vårt bidrag til fagfeltet vil vere auka innsikt i kva grad nyare skriveforskning viser att i skriveopplæringa på eit utval skular.

¹ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/kompetanse-for-kvalitet/id2989509/>

Referansar

Blikstad-Balas, M. (2023). *Literacy i skolen*. Universitetsforlaget

Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology* 3 (2), s. 77-101

Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W. & Rasmussen, E. B. (2018). *Hvordan bruke teori?: nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Universitetsforlaget

Kunnskapsdepartementet.(2015). *Kompetanse for kvalitet*. Henta frå <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/kompetanse-for-kvalitet/id2439181/>

Matre, S, Otnes, H. Solheim, R. (red.), Berge, K. L., Evensen, L. S. og Thygesen, R. (2021). *Nye grep om skriveopplæringa*. Universitetsforlaget.

NTNU. (u.å.) *Normprosjektet*. Henta 18.03.2025 frå <https://www.ntnu.no/ilu/normprosjektet>

Skrivning 2

Skriveundervisning og motivation

Lokale A-201

Onsdag

11:30-12:30

Ordstyrer: Anne Dehlie Glædesdahl

Skriveundervisning og motivasjon for skriving på ungdomstrinnet

Kringstad, Trude;

Lorentzen, Vibeke

Metasprog i skriveklasserum på 5. og 8. klassetrin

Kabel, Kristine (1);

Christensen, Mette Vedsgaard (2);

Tannert, Morten (1);

Bendixen, Sanne Floor (2)

Skriveundervisning og motivasjon for skriving på ungdomstrinnet

Nøkkelord: motivasjon, skriving, ungdomstrinn, skriveopplæring

I denne studien undersøker vi sammenhenger mellom motivasjon, skrivekompetanse og skriveopplæring på ungdomstrinnet (8.–10. trinn). I det norske læreplanverket har alle fag et ansvar for skriving på fagenes premisser, samtidig som morsmålsfaget har et overordnet ansvar for skriveopplæringen. Det finnes begrenset forskning på sammenhenger mellom skriving og motivasjon. Formålet med vår studie er derfor å utvikle kunnskap om hvordan lærere kan bidra til elevers motivasjon for skriving. Data er innhentet gjennom spørreundersøkelser som retter seg mot både lærere og elever ved samme ungdomsskole og en argumenterende skriveoppgave som elevene besvarer.

Vi tar utgangspunkt i en forståelse av motivasjon som katalysator for utvikling av elevers skrivekompetanse (f.eks. Camacho et. al, 2021; Hulleman et al., 2008; Lavrijsen et al., 2021; Rege et al., 2021). Motivasjon for å skrive knytter seg til fire relaterte aspekter:

1) mestringstro (f.eks. tiltro til at man kan håndtere en gitt skrivesituasjon), 2) målsetting med skriving (f.eks. skrive for å lære), 3) interesse (f.eks. om skriveoppgaven er engasjerende for eleven) og 4) hvordan skriveren forklarer sine prestasjoner i skriving (f.eks. ved å forklare en vellykket tekst med innsats eller medfødte evner) (Camacho et. al, 2021; Skar & Myhill, 2022).

Vi har gjort deskriptive analyser av de prekodete spørsmålene, og tematiske innholdsanalyser av det kvalitative datamaterialet (Braun og Clarke, 2006). Elevtekstene er analysert med fokus på innhold, tekststruktur og språklige konvensjoner. Foreløpige funn viser at lærerne ikke ser på seg selv som skriveopplærere dersom de ikke underviser i språkfag. De opplever heller ikke at utdanningen har rustet dem til å bli skriveopplærere, og de peker på utfordringer med å motivere for skriving. I elevundersøkelsen forventer vi å finne positive relasjoner mellom elevers motivasjon for skriving, skrivestrategier og skriveprestasjoner. Analysene av elevtekstene viser tidvis stort engasjement som blant annet kommer til uttrykk gjennom affektive og emosjonelle responser på skriveoppgaven.

Referanser

- Camacho, A., Alves, R. A. & Boscolo, P. (2021). Writing Motivation in School: A Systematic Review of Empirical Research in the Early Twenty-First Century. *Educational Psychology Rev* 33, 213–247. <https://doi.org/10.1007/s10648-020-09530-4>
- Graham, S. & Harris, K. R. (2019). "Evidence-based practices in writing". I S. Graham, C. MacArthur & M. Hebert (Red.), *Best Practices in Writing Instruction* (s. 3–28). The Guilford Press.
- Hulleman, C. S., Durik, A. M., Schweigert, S. A. & Harackiewicz, J. M. (2008). Task values, achievement goals, and interest: An integrative analysis. *Journal of Educational Psychology*, 100(2), 398–416. <https://doi.org/https://dx.doi.org/10.1037/0022-0663.100.2.398>
- Lavrijsen, J., Vansteenkiste, M., Boncquet, M. & Verschueren, K. (2021). Does motivation predict changes in academic achievement beyond intelligence and personality? A multitheoretical perspective. *Journal of Educational Psychology*.
<https://doi.org/https://dx.doi.org/10.1037/edu0000666>
- Rege, M., Hanselman, P., Solli, I. F., Dweck, C. S., Ludvigsen, S., Bettinger, E., Crosnoe, R., Muller, C., Walton, G., Duckworth, A. & Yeager, D. S. (2021). How can we inspire nations of learners? An investigation of growth mindset and challenge-seeking in two countries. *American Psychologist*, 76(5), 755-767. <https://doi.org/http://dx.doi.org/10.1037/amp0000647>
- Skar, G. B. & Myhill, D. (2022). Utforskning av perspektiver på tidlig skriveutvikling. I K.-A. B. Næss & H. Hofslundsengen (Red.). *Skriveutvikling og skrivevansker* (s. 15–33). Cappelen Damm Akademisk.

Metasprog i skriveklasserum på 5. og 8. klassetrin

I dette oplæg præsenterer vi fund fra et større kvalitativt tekst- og klasserumsstudie (2022-2025) af skriveundervisning i danskfaget. I studiet undersøger vi overordnet, hvad der karakteriserer relationer mellem elevers skrivning og metasproglige repertoire i forskellige skrivesituationer i danskfaget i 5. og 8. klasse, i dialog med studier af fx elevers *textrørlighed* (Liberg et al., 2002), *metalinguistic activity* (Camps et al., 2000) og *metalinguistic talk* (Myhill et al., 2022; Newman, 2025).

Vi har observeret otte 5. og 8. klasser gennem to skriveforløb hver i 2023-24. Forløbene har involveret henholdsvis en fortællende og en argumenterende tekst, med de mere specifikke skriveopgaver bestemt af læreren i hver klasse. Udover observationer (feltnoter, fotos, lydoptagelser) fra samlet 107 lektioner (3-6 besøg i hvert forløb) består data af elevtekster (i alt 268) og tekstinterviews (i alt 48) med seks fokuselever fra hver klasse.

I oplægget fokuserer vi på fund fra vores reflektiv tematiske analyse af observationerne, hvor vi mere specifikt har spurgt, hvad der karakteriserer skriveundervisning i de observerede forløb og klasser. For at svare på det fremlæser vi nøgleeksempler på skriveklasserum med særlig interesse for, hvordan elever i undervisningen inviteres til at tale og tænke om skriftsproglige valg. Fokus er på hvilke tekster og valg, der gøres til genstand for fælles opmærksomhed i undervisningen, med hvilket metasprog, herunder hvilke begrundelser for valg, der inviteres til og optræder.

Vi diskuterer fundene i lyset af studiets tekstinterview, hvor vi har fremlæst, at elever er optagede af struktur og indholdsvalg i egne tekster, og at de, når vi spørger hvad de kan lide eller synes er godt i deres tekster, udviser en subjektiv involverethed og gør sproget til deres eget (Bakhtin, 1981). Det giver et potentiale for nye udvidede forståelser af, hvad der kan være et relevant metasprog i L1-skriveundervisning.

Litteratur

Bakhtin, M. (1981). *The dialogic imagination*. University of Texas Press.

Camps, A., & Milian, M. (red.) (2000). *Metalinguistic activity in learning to write*. Amsterdam University Press.

Liberg, C., Folkeryd, J. W., af Geijerstam, Å., & Edling, A. (2002). Students' encounter with different texts in school. In K. Naucér, *Papers from the Third Conference on Reading and Writing*, 46–61. Working Papers no 50. Lund University, Department of Linguistics.

Myhill, D., Newman, R., Watson, A., & Jones, S. (2022). Writing dialogues: Metalinguistic talk about writing. In R. Solheim, H. Otnes, & M. O. Riis-Johansen, *Samtale, samskrive, samhandle: Nye perspektiv på muntlighed og skriftlighed i samspill*, 71-93. Universitetsforlaget.

Newman, R. (2025). Developing metalinguistic understanding in the secondary English classroom: the role of teachers' framing questions and responsive talk moves in dialogic metalinguistic talk about written text. *Research Papers in Education*, 1-27.

[10.1080/02671522.2024.2447559](https://doi.org/10.1080/02671522.2024.2447559)

Medier

Medier og læremidler

Lokale A-203

Onsdag

11:30-12:30

Ordstyrer: Anna Slotte

Aspekter av undervisningskvalitet i svensklärares filmer på YouTube
Nissen, Anna

Læremiddeludvikling til danskfaget – undersøgt som aktør-netværk
Nielsen, Lone

Aspekter av undervisningskvalitet i svensklärares filmer på YouTube

Under det senaste decenniet har det blivit allt vanligare att lärare publicerar undervisningsfilmer på YouTube, där lärarna blir både kunskapsförmedlare och influencers. Den undervisning som erbjuds genom dessa filmer skiljer sig på flera sätt från den undervisning som äger rum i klassrummet. Syftet med den här presentationen är att synliggöra möjligheter och begränsningar med filmad undervisning samt att diskutera dessa i relation till de förutsättningar som klassrumsundervisning erbjuder. Följande forskningsfrågor ställs:

- 1) Vilka aspekter av undervisningskvalitet framträder i svensklärares undervisningsfilmer på Youtube?
- 2) Vilka retoriska verktyg, medel och resurser används i lärarnas kommunikation?

Studien bygger på observationer av ett urval av YouTube-filmer som producerats av lärare i svenskämnen och som har många visningar. Preliminära resultat visar att filmerna karaktäriseras av en föreläsningsform där lärarna presenterar ett ämnesinnehåll på ett detaljerat och utförligt sätt med frekvent användning av ämnesbegrepp. Undervisningen innebär en envägskommunikation, men de elever som följer kanalen och tittar på lärarens filmer kan själva påverka tempot, till exempel genom att stanna filmen och ta anteckningar. Retoriska analyser visar att lärarna lägger upp sina filmer på ett systematiskt sätt och att de ofta förklarar för sina tittare *hur* en film är upplagd. För att fånga elevernas intresse används bland annat humor och ironi, snabba klipp, bildstöd samt retoriska frågor. Trots den distans som filmen i sig skapar använder sig lärarna ibland av ett personligt tilltal på ett sätt som signalerar att de har förståelse för de svårigheter och motstånd som elever kan känna, till exempel när de ska tala inför en grupp eller att skriva en längre text. I jämförelse med tidigare studier om undervisningskvalitet i svenska klassrum ges *ämnesinnehåll* och *ämnesspråk* ett större utrymme samtidigt som kunskapen framförallt *förmedlas* av läraren istället för att konstrueras i interaktion och samspel med elever.

Nyckelord: *e-professionalism, undervisningsfilmer, YouTube, kunskapsförmedling*

Referenser

- Gaines, R. (2017). Rhetorical theory. In *The Sage encyclopedia of communication research methods* (Vol. 4, pp. 1507– 1511). SAGE Publications, Inc.,
<https://doi.org/https://doi.org/10.4135/9781483381411>
- Randahl, A.-C., Nilsberth, M., Olin-Scheller, C., Tarander, E., & Appelgren, J. (2024). *När läraren finns på Youtube: En enkätstudie om elevers användning av material som lärare publicerar på sociala medier*. <https://doi.org/10.59217/mqxs7931>
- Tengberg, M. (Red.). (2022). *Undervisningskvalitet i svenska klassrum*. Studentlitteratur.

Lone Nielsen, Ph.d.-stipendiat
Syddansk Universitet og UCL Erhvervsakademi og Professionshøjskole

Præsentationssprog: Dansk
Antal ord: 297

Nøgleord: Didaktiske læremidler, litteraturredidaktik, aktør-netværk, fagfornyelse

”Læremiddeludvikling til danskfaget – undersøgt som aktør-netværk”

I dette studie følges et litteraturredidaktisk læremiddel "in the making" gennem hele den redaktionelle udgivelsesproces - fra første idé, over udgivelsesaftale, manuskriptets udvikling og til et færdigt læremiddel er klar til salg og til at møde lærere og elever i folkeskolens danskundervisning.

Formålet med studiet er, i et fagdidaktisk perspektiv, at få viden om de processer, interesser, aktører, og forbindelser, der påvirker, hvordan didaktiske læremidler til grundskolens danskfag udvikles og ender med at være udformet. Dette for at bidrage til refleksioner om L1-faget, som også inkluderer, hvem og hvad som påvirker faget, og hvilken virkning forskellige relationer, herunder magtrelationer, har.

Med afsæt i en sociomateriel tilgang forstås læremidlet som en inskription, der samler og fastfryser hele den proces af møder, mails, manuskriptudkast, kommentarer, stemmer, undersøgelser og udforskning af muligheder og konfliktende interesser, der finder sted i tilblivelsesprocessen. Når "noget" – fx en litteraturredidaktisk position – bliver magtfuldt eller får effekt i verden, antages det at skyldes, at der er etableret et aktør-netværk, der handler på vegne af "ideen" (Latour, 1986; Latour, 2005).

Forskningsspørgsmålene lyder:

1. Hvilke processer, aktører og dynamikker former udviklingen af et udgivelsesforslag og beslutningen om at ville gå videre med projektet?
2. Hvad får læremiddeludviklings-netværket til at holde sammen og skabe sammenhæng gennem de komplekse processer med *translation*?

Studiet bygger på observation og semi-strukturerede interviews med redaktører, forfattere samt andre aktører, der er involveret i udgivelsesprocessen, ligesom dokumenter som manuskriptudkast, feedbackkommentarer, mailkorrespondancer og referater indgår.

Foreløbige analyser peger på, at redaktion og forlag er optaget af det politiserede diskursniveau, hvor aktører i og omkring faget (forankret i en aktuel politisk proces omkring fornyelse af folkeskolen i Danmark) forhandler om L1-fagets diskurs. Forfatteren fokuserer på læremidlets anvendelighed og troværdighed i praksis – det skal kunne bruges af lærere og fungere i klasselokalet.

Referencer:

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, Børne- og Undervisningsministeriet (red.) (2024). *Beslutningsgrundlag. Ekspertgruppe for Fagfornyelsen*. Børne- og Undervisningsministeriet.

Latour, B. (1986). "The powers of association". In *Power, action, belief: A new sociology of knowledge?*, Edited by: Law, J. 264–280. London: Routledge & Kegan Paul.

Latour, B. (2005). *Reassembling the social: An introduction to actor-network-theory*. Oxford University Press

Lorentzen, S., Streitlien, Å. & Tarrou, A. L. H. (1998). Fagdidaktikk: Innføring i fagdidaktikkens forutsetninger og utvikling. Universitetsforlaget.

Sprog 1

Grammatikdidaktik

Lokale A-210

Onsdag

11:30-12:30

Ordstyrer: Andre Midtskogseter Reite

Å utvikla språkdidaktisk praksis gjennom samskaping

Sætre, Synnøve Marie;

Jegteberg, Ida Marie;

Saure, Jorid;

Øvereng, Liv Kristin Bjørlykke

Setningsanalyse i to læreverker i norsk for mellomtrinnet

Eiesland, Eli Anne;

Laake, Signe

Å utvikla språkdiraktisk praksis gjennom samskaping

Nøkkelord

Undervisningspraksis, teachers' beliefs, læraren sitt språklege medvit, utforskande språkdiraktikk, nynorsk

Føremål

Målet med studien er å undersøka korleis ein samskapingssprosess (Timperley et al., 2007), med grunnlag i ei språkopplæringsstilnærming forankra i language awareness (LA), kan bidra til å vidareutvikla læraren sin praksis og språklege medvit. Me skal altså granska korleis ei utforskande tilnærming, særleg til den *nynorske* språkopplæringa i norskfaget, kan betra vilkåra til nynorskelevane i dei språkleg ustabile randsonene.

Forskingsspørsmål

Det førebelse forskingsspørsmålet for denne delstudien er «*Korleis kan ein samskapingssprosess for utvikling av LA-språkdiraktiske undervisningsopplegg bidra til å utvikla den språkdiraktiske praksisen og det språklege medvitet til læraren?*».

Teoretisk bakteppe

Det teoretiske rammeverket for forskingsprosjektet er language awareness (LA), og i denne delstudien er det særleg teacher language awareness (TLA) som vil vera relevant. TLA kan her definerast som møtet mellom kva læraren veit, eller bør vita, om språk og eigen pedagogiske praksis (Andrews & Svalberg, 2017, s. 220). For å drøfta samanhengen mellom lærarar sine språklege kunnskapar, haldningar og praksis, vil også teori om *teachers' beliefs* bli nytta. Teachers' beliefs påverkar læraren sin praksis, og fungerer som «a filter through which teachers interpret new information and experience» (Phipps & Borg, 2009).

Metode

Studien er del av eit større aksjonsforskningsprosjekt der fire forskarar har samarbeidd med ein lærar i ein klasse gjennom eitt skuleår. Datagrunnlaget i denne delstudien er tre lærarintervju, modulsamlingar om språkdiraktikk basert på LA, læraren sine refleksjonsloggar og transkripsjon av opptak frå samskapingstreff mellom forskarar og lærar.

Førebelse og forventa funn

Intervju og samskapingstreff viser at læraren sitt engasjementet og forståing for ei heilskapleg og utforskande nynorskopplæring ser ut til å ha utvikla seg gjennom skuleåret. Dette kjem fram i korleis læraren snakkar om språkopplæring før intervensjonen og undervegs i prosjektet. I vidare analysar forventar me å kunna seia meir om korleis samarbeidsprosjektet har påverka læraren sin praksis og språklege medvit.

Litteratur

Andrews, S. & Svalberg, A. M. L. (2017). Teacher Language Awareness. I J. Cenoz, D.

Gorter & S. May (Red.), Language Awareness and Multilingualism (s. 219–231).

Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-02240-6_17

Phipps, S. & Borg, S. (2009). Exploring tensions between teachers' grammar teaching beliefs and practices. *System (Linköping)*, 37(3), 380–390.

<https://doi.org/10.1016/j.system.2009.03.002>

Timperley, Helen & Wilson, Aaron & Barrar, Heather & Fung, Irene. (2007). *Professional learning and development: A best evidence synthesis iteration*.

Setningsanalyse i to læreverker i norsk for mellomtrinnet

Eli Anne Eiesland (OsloMet) og Signe Laake (OsloMet)

Både norske og internasjonale studier finner at lærere oppfatter grammatikk som vanskelig (Watson, 2015; Myhill og Watson, 2014), og at syntaks blir sett på som den aller vanskeligste delen av grammatikken (Myhill, Jones, Watson 2013; Tonne 2020). Dette tatt i betraktning er det viktig at lærebøkene som blir brukt, gir elevene og lærerne nok støtte til å kunne forstå grammatiske begreper. Vi veit relativt lite om framstillinga av syntaks i norske læreverker, men Busterud, Brøseth og Nygård (2020) viser at grammatikk i et læreverker for ungdomstrinnet behandles både knapt og upresist. Dette kan tenkes å bidra til at grunnskolelærerstudenter kommer til studiet uten å være studieforberedt i grammatikk (Holmen, 2014, Nygård og Brøseth, 2023). Oppfatninga om at syntaks er vanskelig blir dermed forsterka og påvirker igjen disse studentenes framtidige undervisningspraksiser.

I denne studien undersøker vi to læreverker for 5.-7. trinn (*Salto*, 2022 og *Ordriket*, 2022) og tilhørende lærerveiledninger. Vi stiller følgende forsknings spørsmål:

1. Hvilke grammatiske begreper brukes i kapitlene som tar for seg setningsanalyse?
2. Hva kjennetegner eksempelsetningene og setningene elevene skal analysere?
3. Hvilke strategier lærer elever å bruke for å identifisere setningsledd?
4. Hva kjennetegner støtten som læreren får i lærerveiledningene?

Begge læreverkene presenterer setningsanalyse i relativt knappe fagtekster etterfulgt av oppgaver. Inventaret av syntaktiske fagbegreper og rekkefølgen de blir presentert i, er svært likt. Imidlertid er begrepet *frase* helt fraværende i begge verkene, til tross for at elevene ofte blir bedt om å analysere setninger som inneholder flerordsfraser. Av strategier for å identifisere setningsledd er det en semantisk strategi ("spørremetoden") som får mest plass, men en syntaktisk strategi (flytteprøven) nevnes også i begge verkene. I begge læreverkene virker det som at utvalget av setninger er lite gjennomtenkt slik at elevene støter på syntaktiske konstruksjoner som de ikke er kjent med gjennom de knappe fagtekstene.

Lærerveiledningene til de to læreverkene *Salto* og *Ordriket* inneholder begge korte fagtekster som en innføring i temaet. De har også forslag til aktiviteter og oppgaver. Tatt i betraktning de knappe forklaringene i elevbøkene, ser vi nærmere på hva læreren må ha av kunnskap for å bruke læreverket på en hensiktsmessig måte.

Nøkkelord: grammatikkdiddaktikk, syntaks, setningsanalyse, lærebokanalyse

Referanser:

Aslam, Soufia, Kari Kolbjørnsen, Bjerke Gaute Brovold, Ane Bjøndal, Marit Aars Eide, Lisbeth Elvebakk, Pål Lundberg, Linn T. Sunne, Marianne Teigen, Anne Kristine Øgreid. 2022. *Salto 5A-7B*, Norsk for barnetrinnet. Elevbok. 2. utgave. Gyldendal

Bjerke, Christian B., Kine Brandrud, Linda Evenstad Emilsen, Gudrun Areklett Garmann, Marit Midbøe Hagen, Anine K. Wold Halland, Lars Mæhle, Tonje Strømdahl, Gro Ulland. 2022. *Ordriket 5A-7B*, Elevbok, Fagbokforlaget

Holmen, Sofie Emilie. 2014. Kvalitet i grammatikkundervisningen i lærerutdanningen. J. Amdam, Ø. Helgesen og K. W. Sæther (red.): Det mangfoldige kvalitetsbegrepet. *Fjordantologien* 2013, Oslo: Forlag1, 83– 100.

Myhill, Debra, Susan Jones, Annabel Watson. 2013. Grammar matters: How teachers' grammatical knowledge impacts on the teaching of writing. *Teaching and Teacher Education*, Volume 36, s. 77-91. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2013.07.005>.

Myhill, Debra og Annabel Watson. 2014. The role of grammar in the writing curriculum: A review of the literature. *Child Language Teaching and Therapy* 30 (1), 41–62.

Nygård, M., & Brøseth, H. (2023). Førsteårs lærerstudenters forståelser og misforståelser av deskriptiv grammatikk. *Acta Didactica Norden*, 17(4), 29 sider. <https://doi.org/10.5617/adno.9847>

Watson, Annabel. 2015. The problem of grammar teaching: a case study of the relationship between a teacher's beliefs and pedagogical practice. *Language and Education* 29 (4), 332–346.

Sprog 2

Sprogholdninger og sociolingvistik

Lokale A-212

Onsdag

11:30-12:30

Ordstyrer: Kimberly Norrman

Ord og holdninger: Undersøkelse av en 7. klasses arbeid med betydningen av ordvalg

Rødnes, Kari Anne;

Rasmussen, Ingvill

Övningar i sociolingvistiska kapitel i läromedel för svenska 1 (Gy11)

Malmberg, Anja (1);

Sörlin, Marie (2)

Ord og holdninger: Undersøkelse av en 7. klasses arbeid med betydningen av ordvalg

Nøkkelord: Språkbevissthet, kritisk literacy, eksplisitt undervisning

Ungdom møter partisk, eller farget, språkbruk i mange ulike sammenhenger og kanaler. Derfor er arbeid med det å utvikle bevissthet om språklige valg, en viktig del av skolens opplæring. Å bidra til kunnskap om hvordan slikt arbeid kan foregå, er målet med denne studien.

Presentasjonen bygger på analyser av arbeidet i en 7. klasse, og undersøkelsene tar utgangspunkt i et overordnet forskningsspørsmål: Hvordan støtter en lærer elevene sine til å utforske hvordan ordvalg påvirker holdninger til andre mennesker?

Studien bygger på sosiokulturelle og dialogiske perspektiver på læring, og vektlegger betydningen av at deltakere støttes i å utvikle forståelse gjennom deltakelse i dialogiske, meningsskapende interaksjoner (Linell, 1998; Mercer, 2013; Vygotsky, 1986).

Kjernematerialet er videoopptak av et undervisningsforløp og logger fra et mikrobloggeringsverktøy. Analysene tar utgangspunkt i interaksjonsanalytiske prosedyrer (Jordan & Henderson, 1995), der vi særlig retter oppmerksomheten mot lærerens bruk av oppgaver og ressurser, og på lærerens grep i samtaler med elevene.

Funnene viser hvordan oppgavene lar elevene utforske og teste ut sine oppfatninger av ord i ulike sammenhenger. Videre tar hun i bruk et mikrobloggeringsverktøy som skaper sammenheng mellom de ulike aktivitetene, og gir felles utgangspunkt for helklassesamtaler. I samtalene tematiserer læreren eksplisitt hvordan man snakker sammen for å lære, blant annet ved å referere til klassens samtaleregler (Mercer, 2000), og ved å anerkjenne og løfte fram eksempler der elevene snakker sammen på konstruktive måter. Det er også fremtredende at læreren systematisk referer til det faglige målet med timen og knytter enkeltaktiviteter og samtalebidrag til dette målet, slik at fokuset på det faglige temaet fastholdes. Aktivitetene hjelper elevene til å utvide forståelsen for betydningen av språklige valg og øve på det å forholde seg kritisk til andres ytringer (Vasquez m.fl., 2019), samtidig som de praktiserer det å bruke språk konstruktivt til å lære i interaksjon med andre.

Referanser

Jordan, B., & Henderson, A. (1995). Interaction analysis: Foundations and practice. *The Journal of the Learning Sciences*, 4(1), 39–103.

Linell, P. (1998). *Approaching dialogue: Talk, interaction and contexts in dialogical perspective*. John Benjamins Publishing Company.

Mercer, N. (2013). The social brain, language, and goal-directed collective thinking: A social conception of cognition and its implications for understanding how we think, teach, and learn. *Educational Psychologist*, 48(3), 148–168.

Mercer, N. (2000). *Words and Minds: how we use language to think together*. Routledge.

Vasquez, V. M., Janks, H., & Comber, B. (2019). Critical Literacy as a Way of Being and Doing. *Language Arts*, 96 (5), 300-311.

Vygotsky, L. (1986). *Thought and language*. MIT Press.

Övningar i sociolingvistiska kapitel i läromedel för Svenska 1 (Gy 11)

Anja Malmberg, Institutionen för svenska, flerspråkighet och språkteknologi, Göteborgs universitet

Marie Sörlin, Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet

Ämnesord: Läromedel, metaspråk, sociolingvistik, svenska, övningar.

I ett pilotprojekt undersöker vi hur svenska gymnasieläromedel tar sig an sociolingvistisk kunskap. I projektet har vi valt att arbeta med kursplanen för Svenska 1 och det sociolingvistiska målet där.

Dialekter och språklig variation i talat och skrivet språk som hänger samman med till exempel ålder, kön och social bakgrund. Skillnader mellan formellt och informellt språkbruk samt attityder till olika former av språklig variation.

Målet är allmänt hållet och lämnar stor frihet till lärare att bestämma vad de ska arbeta med i klassrummet. Vår hypotes är att läromedel, som skrivs av verksamma svensklärare, ger inblick i hur kunskapen behandlas i skolkontext.

Våra teoretiska utgångspunkter för analysen är dels aristotelisk kunskapsfilosofi (Gustavsson 2000), dels ett sociokulturellt perspektiv på lärande (Säljö 2000). Vi intresserar oss för hur sociolingvistik uppfattas som kunskapsområde i skolan och hur den kunskapen övas samt hur ämnesspråket används som medierande redskap i övningarna.

För pilotprojektet har vi valt fem läromedel i svenska. I föredraget fokuserar vi de övningar som finns i läromedlens sociolingvistiskt orienterade kapitel. Vi följer Bakken & Andersson Bakken (2021) för att avgränsa vad som är en övning. Övningarna har kategoriserats utifrån vad elever ska göra vid genomförandet, t.ex. skriva, samtala eller läsa. Dessutom kategoriseras övningarna utifrån vilket metaspråk som aktualiseras och vad för slags språkmaterial elever erbjuds att genomföra övningen på, t.ex. en transkription eller skönlitteratur. I föredraget diskuterar vi vad för slags kunskap sociolingvistik uppfattas som och vilket ämnesspråk som får relevans i läromedlens övningar.

De preliminära resultaten visar att elever till stor del förväntas utveckla sociolingvistiska kunskaper genom att diskutera och samtala med varandra. I samtalen förväntas de i mycket liten utsträckning utgå från något specifikt språkmaterial och de förväntas inte heller att använda något ämnesspråk. Istället lyfts elevernas egna kunskaper om sitt språk och sin språksituation fram som kunskapens viktigaste utgångspunkt.

Bakken, Jonas & Emilia Andersson Bakken, 2021. The textbook task as a genre. *Journal of Curriculum Studies* 53(6), s. 729-748.

Gustavsson, Bernt, 2000. *Kunskapsfilosofi. Tre kunskapsformer i historisk belysning*. Stockholm, Wahlström & Widstrand.

Säljö, Roger, 2000. *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm, Prisma.

Bæredygtighed 1

Økokritik

Lokale A-214

Onsdag

11:30-12:30

Ordstyrer: Tatjana Kielland Samoilow

Barnboken och klimatångesten. Ekokritiska och litteraturredaktiska perspektiv på
undergångsskildringar

Borsgård, Gustav

Børne- og ungdomslitteraturens klimafiktioner: Genrekaraktistika, tilgængelighed og didaktisk
potentiale

Skyggebjerg, Anna Karlskov

Barnboken och klimatångesten. Ekokritiska och litteraturdidaktiska perspektiv på undergångsskildringar

Keywords: litteraturdidaktik, ekokritik, klimatångest, morton, scranton

Den här studien intresserar sig för hur klimatångest kommer till uttryck i barn- och ungdomslitteraturens skildringar av undergången och hur man kan resonera kring gestaltningarna på ett sätt som förenar ekokritiska och litteraturdidaktiska perspektiv (Löwe & Nilsson Skåve red. 2020). Syftet med studien är att använda litteraturvetaren Timothy Mortons och klimatfilosofen Roy Scrantons ekokritiska tänkande för att tolka och kritiskt problematisera preapokalypsens funktion i några exempel på barn- och ungdomslitteratur. Studiens skönlitterära material består av tre böcker som gestaltar oron inför världens undergång, nämligen Lisa Hydres och Per Gustavssons *Om dagen tar slut* (2017), Mats Strandbergs *Slutet* (2018) och Tove Janssons *Kometjakten* (1946). *Om dagen tar slut* följer en ung pojke som blir alltmer övertygad om att en meteorit är på väg mot jorden. *Slutet* rör sig kring sjuttonårige Simon, som lever i en värld där man nyligen har fått veta att en komet inom kort kommer att förinta planeten. *Kometjakten* handlar i sin tur om hur en enorm komet hotar att jämna Mumindalen med marken.

Studien pekar ut den narrativa funktion som kometen/ meteoriten får i kraft av att utgöra det spänningsmoment som driver handlingen framåt. Vad gäller den estetiska funktionen argumenterar studien för att de framstormande himlakropparna kan tolkas som litterära gestaltningar av det Morton refererar till som hyperobjekt. Med Alkestrand (2021) kan man kalla dessa gestaltningar för hyperboler, som i kraft av att vara hyperboler kan ha en didaktisk funktion i den bemärkelsen att de är tydliga och pedagogiska gestaltningar av ett komplext och vilt skeende. Utifrån Morton och Scranton kan denna tydlighet av samma skäl kritiserars, i och med den riskerar att reducera klimatkrisens komplexitet. Dessutom riskerar föreställningen om undergången som en omedelbar händelse att reproducera det apokalypsnarrativ som präglar den samtida kulturen och därigenom späda på, snarare än mildra, känslor av klimatångest.

Referenser

- Hyder, Lisa & Gustavsson, Per (2018), *Om dagen tar slut*. Bromma: Opal.
- Jansson, Tove (1946), *Kometjakten*. Helsingfors: Söderström & Co.
- Löwe, Corina & Nilsson Skåve, Åsa red. (2020), *Didaktiska perspektiv på hållbarhetsteman i barn- och ungdomslitteratur*. Stockholm: Natur & Kultur.

Morton, Timothy (2018), *Being Ecological*. London: Penguin.

Scranton, Roy (2019), *Att lära sig dö i antropocen. Reflektioner över en civilisations slut*.

Övers. Christian Nilsson. Stockholm: Lil'Lit Förlag.

Strandberg, Mats (2018). *Slutet*. Stockholm: Rabén & Sjögren.

Keywords: Børne- og ungdomslitteratur, klimafiktion, litteraturredidaktik, 5.-9. klassetrin, læremidler.

Børne- og ungdomslitteraturens klimafiktioner: Genrekarakteristika, tilgængelighed og didaktisk potentiale

Klimafiktion, også kaldet cli-fi, har for alvor vundet indpas i dansk børne- og ungdomslitteratur inden for de seneste syv år. Genren har stærk affinitet til sci-fi, hvilket bl.a. signalerer fremtidsdystopi og teknologiskepsis. Her defineres klimafiktion bredt som fortællinger, der i ord og eventuelt billeder tematiserer og stiller spørgsmål ved konsekvenserne af livet i en klimaforandret verden (Skyggebjerg 2025).

Dette paper reflekterer tre spørgsmål, som angår grundskolens litteraturundervisning i og med nyere dansk klimafiktion for børn og unge:

- 1) Hvad kendetegner klimafiktion i dansk børne- og ungdomslitteratur? Metoden er her en genreteoretisk funderet tekstanalyse af værker, som er udgivet på anerkendte forlag og lever op til den præliminære genredefinition.
- 2) Hvilke klimafiktionsværker er tilgængelige i undervisningen? Dette spørgsmål undersøges gennem en screening af CFUs udlånssamlinger.
- 3) Hvordan er klimafiktionen repræsenteret og didaktiseret i læremidler? Her analyseres tilgængelige didaktiseringer med udgangspunkt i faciliteringen af dialog om teksterne (Goga et al. 2024).

Foreløbige fund: De danske værker i genren henvender sig til en bred målgruppe. Forfatterne er ofte prisbelønnede, for eksempel Martin Glaz Serup, Kenneth Bøgh Andersen, Adam O., Jonas Kleinschmidt, Søren Jessen, Ida Marie Rendtorff og Morten Dürr, og deres klimafiktioner er rigt repræsenterede i udlånssamlinger til især mellemtrin og udskoling, i mindre grad i læremidler.

Didaktisk byder klimafiktionen sig til i en litteraturundervisning, som tematiserer forskellige fremtidsscenerier og optegner dilemmaer for samfundet og den enkelte (Löwe & Skåve 2020). Klimafiktionerne synes dog at have et større potentiale, end de tilgængelige læremidler tilsiger.

Referencer:

Goga, N. et al. (2024). *Økokritiske dialoger: innganger til arbeid med bærekraft i lærerutdanningene* Oslo: Universitetsforlaget.

Löwe, C. & Skåve, Å. N., red. (2020). *Didaktiske perspektiver på hållbarhetsteman i barn- och ungdomslitteratur*. Stockholm: Natur & Kultur

Skyggebjerg, A.K. (2025). "Økokritisk tekstanalyse af børnelitteratur: Forholdet mellem menneske og natur i nyere dansk klimafiktion" i Nielsen, S.B, Hastrup, H.K, og Auken, S., red. (2025). *Klima i litteratur, sprogbrug og medier*. København: Hans Reitzel

Litteratur 1

Stedsbasert litteraturundervisning

Lokale A-401

Onsdag

11:30-12:30

Ordstyrer: Rikke Platz Cortsen

Sabotør: Lærerstudenters refleksjoner om et stedsbasert undervisningsopplegg.

Halberg, Haakon;

Johansen, Snorre

Stedsbasert litteraturundervisning som estetisk erfaring

Stavsøyen, Marion Gimsøy

Sabotør: Lærerstudenters refleksjoner om et stedsbasert undervisningsopplegg.

Haakon Halberg, førsteamanuensis i norsk ved Nord universitet og Snorre Johansen, universitetslektor i norsk ved Nord universitet

Nøkkelord: Lærerstudenter, stedsbasert lesing, multimodal roman, 2. verdenskrig, fagspesifikk literacy

Fakta og fiksjon er ofte sammenvevd i morsmålsfagets tekstmangfold, noe som aktualiserer forskning på elever og studenters fagspesifikke kritiske lesning (Frønes et al., 2022). Studier innenfor stedsbasert litteraturundervisning på elever i alderen 13-14, hvor faktiske steder knyttes til tekst, har vist at elevene både kan leve seg sterkere inn tekstene, men også oppleve konfrontasjoner med tanke på sin forforståelse (Pjedsted, 2020). Eggersen (2024) viser at stedsorientert litteraturundervisning om en historisk roman på et kystmuseum, kan føre til en dobbeltrettet oppmerksomhet blant elevene (mot både tekst og sted), og at det spesielt er tidsdimensjonen som aktiveres.

Denne studien omfatter et undervisningsopplegg med ei sammensatt studentgruppe ved Grunnskolelærerutdanningen ved Nord universitet. Studentene har gjennomført et stedsbasert undervisningsopplegg om John Jamlis multimodale roman "Sabotør" (2019) med elever på 7. trinn fra to barneskoler. «Sabotør» blir av forlaget betegnet som en «En røverhistorie fra krigsårene». Boka er fritt basert på norske sabotøraksjoner fra den 2.verdenskrig. Deler av handlingen er lagt til Levanger sentrum og til Falstadsenteret, som i dag er et lokalt minneste og museum om fangehistorie fra andre verdenskrig og om demokrati, menneskerettigheter og dagsaktuelle samfunnsspørsmål (Falstadsenteret.no)

Studentene har både gjennomført et undervisningsopplegg om romanen med elevene, og en byvandring på Levanger med stedsbasert lesing om livet til den beryktede norske angiveren Henry Rinnan, som opprinnelig kom fra Levanger og har en rolle i *Sabotør*. I tillegg har studentene observert elevgruppen i et besøk på Falstadsenteret, og i etterkant skrevet lengre refleksjonstekster. Vi spør:

Hvilke refleksjoner gjør studentene seg om undervisning om den multimodale romanen *Sabotør* i et stedsbasert perspektiv?

Materialet er analysert gjennom en kvalitativ innholdsanalyse (Hoffman et al., 2011). Oppmerksomhet om kontekstualisering av leseprosesser i framtidens skole, er et foreløpig funn, som vil bli drøftet bl.a. i lys av fagspesifikk literacy.

Kilder

Eggersen, D. (2024). *Noget andet i stedet: Stedbaseret læsning som litteraturpædagogisk metode*. [Doktorgradsavhandling]. Aarhus Universitet

Falstadsenteret. (u.å.) *Velkommen til falstadsenteret*. Hentet 10. februar 2025 fra <https://falstadsenteret.no>

Frønes, T. S., Folkeryd, J. W., Børhaug, K., & Sillasen, M. K. (2022). Kritisk literacy på fagenes premisser – med eksempler fra morsmålsfag, naturfag og samfunnsfag. *Acta Didactica Norden*, 16(2). <https://doi.org/10.5617/adno.9779>

Hoffman, J.V., Wilson, M.B., Martinez, R.A & Sailors, M. (2011): "Content Analysis". I Mallette, M. H. & Duke, N. K. (2011). *Literacy research methodologies* (2nd.ed.). Guilford Press. 28-50.

Jamtli, J. S. (2018). *Sabotør*. Cappelen Damm.

Pjedsted, Pernille Damm Mønsted. 2020. *Det er som om man er med i bogen. Når elever sanser litterære steder*. [Doktorgradsavhandling]. Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse, Aarhus Universitet. <https://www.ucviden.dk/da/publications/det-er-som-om-man-er-med-ibogen-n%C3%A5r-elever-sanser-litter%C3%A6re-sted>

Stedsbasert litteraturundervisning som estetisk erfaring

Nøkkelord: stedsbasert litteraturundervisning, grunnskolelærerutdanning, uteskole, litteraturdydidaktikk

Innlegget presenterer en studie av stedsbasert litteraturundervisning i norskfaget i lærerutdanninga. Hensikten med studien er å undersøke hvordan den estetiske dimensjonen uttrykkes og utvikles i stedsbasert litteraturundervisning, samt hvordan studentene i fellesskap tolker og reflekterer over sine erfaringer.

Forløpet studeres gjennom to forskningsspørsmål:

1. Hvordan kan studenters erfaringer med stedsbasert litteraturundervisning forstås i lys av fenomenologiske perspektiver og pragmatisk estetikk?
2. Hvordan kan stedsbasert litteraturundervisning bidra til utvikling av litteraturdydidaktisk praksis?

Stedsbasert litteraturundervisning lar studentene utforske en tekst i en kontekst som minner om det litterære miljøet. Metoden bygger på Pjedsted (2020) og Eggensen (2016, 2023) og utvikles videre inspirert av Smidts (2018) formulering av norskfagets dimensjoner.

Empirien er hentet fra en ekskursjon i Bymarka i Trondheim, hvor lærerstudenter utforsket Astrid Lindgrens *Ronja Røverdatter* (1981/2016) gjennom sansende og skapende oppgaver som knyttet forbindelser mellom det litterære og fysiske miljøet. Studien er kvalitativ og basert på: a) studentenes estetiske uttrykk med forklarende tekst (foto og video) og b) gruppebesvarelser med refleksjoner om erfaringen. I tillegg fungerer mine egne feltnotater og logger som sekundærmateriale.

Studien undersøker hvordan estetiske erfaringer i stedsbasert litteraturundervisning, kan forstås gjennom kroppsfenomenologiske perspektiver (Merleau-Ponty 1945) og Deweys teori om estetisk erfaring (Dewey 1934). Dobbeltrollen som forsker og studentenes lærer gir en nærhet til materialet som forutsetter høy grad av refleksivitet og systematikk, derfor har jeg valgt å analysere materialet med refleksiv tematisk analyse (Braun og Clarke 2021).

Stedsbasert litteraturundervisning fremmer studentenes oppmerksomhet om tekst og sted, og stimulerer til innlevelse. Studentene beskriver hvordan sanselige opplevelser knyttet til verket forsterket stemninger, utløste emosjonelle reaksjoner og spontane kreative uttrykk som diktskriving og improviserte dialoger. Etterarbeidet ga studentene rom for faglig refleksjon, noe som bidrar til deres utvikling som norsklærere og gir kunnskap om undervisning.

Referanser:

Braun, V. og Clarke, V. (2021). *Thematic analysis. A Practical Guide*. Sage publications Ltd

Dewey, J. (1934). *Art as Experience*. Berkley Publishing Group

Eggensen, D. V. (2016). Afsted med jer! Stedbaseret læsning som litteraturpædagogisk metode. I K. Bock, H. Bonderup, M. V. Christensen, D.V. Eggensen, N. B. Gøttsche, A. Holmgaard, M.-M. Rydén, H.

B. Svendsen og S. Tetler. *Genrepædagogik – og andre nye veje i læse- og skriveundervisningen*. Hans Reitzels Forlag

Eggersen, D. V. (2023). Noget andet i stedet. Elevers oplevelse af stedbaseret læsning. *Acta Didactica Norden*, 17(1), 22 sider. <https://doi.org/10.5617/adno.9241>

Lindgren, A. (1981/2016). *Ronja Røverdatter*. Cappelen Damm

Merleau-Ponty, M. (1994). *Kroppens fenomenologi*. Pax forlag.

Pjedsted, P. D. M. (2020) *Det er som om man er med i bogen. Når elever sanser litterære steder*. Doktoravhandling. Danske Proffesionshøjskoler

Smidt, J. (2018). *Norskfaget mellom fortid og framtid. Scene og offentlighet*. Fagbokforlaget. Landslaget for norskundervisning

Litteratur 2

Ældre tekster

Lokale A-408

Onsdag

11:30-12:30

Ordstyrer: Katrina Åkerholm

Bilden av kanonbildning. En översiktlig analys av forskning om litteraturkanon.

Lindberg, Ylva (1);

Persson, Magnus (2)

Historisk bevissthet gjennom litteraturmøter: Elevers forståelse av eldre skjønnlitteratur

Norendal, Audhild

Abstract NNFF 10

Title: Bilden av kanonbildning. En översiktlig analys av forskning om litteraturkanon.

Authors: Professor Ylva Lindberg, Högskolan i Jönköping, Sverige & Professor Magnus Persson, Malmö universitet, Sverige

Keywords: kulturkanon, kanonforskning, litteraturredaktik, cultural policy studies

I denna presentation kommer vi att göra en genomgång och analys av den internationella forskningen om litterär kanonbildning historiskt och i nutid. Studien utgör startpunkten för det nyligen påbörjade, och av Vetenskapsrådet finansierade, projektet *Den litterära kanon i Sverige. Konsensus och konflikt i utbildningspolitik, offentlig debatt och pedagogisk praktik*. Projektets syfte är att kritiskt kartlägga vad som egentligen står på spel i den pågående processen, receptionen och didaktiska iscensättningen av den statligt sanktionerade svenska kulturkanon som tillkännagavs i det s.k. Tidöavtalet 2022.

Syftet med denna delstudie är att skapa en kunskapsplattform som ska kunna förankra diskurser inom politik, debatt och pedagogisk praktik i forskning om kanonbildning. I delstudien ställer vi forskningsfrågor om när och hur forskning om kanonbildning började växa fram internationellt och i Sverige, vilka språk och kulturer som deltar i utformandet av forskning om kanonbildning, hur forskningen utmanar eller bekräftar etablerad kanonbildning, samt genom vilka format forskningen kommuniceras (bok/tidskriftsartikel).

Med inspiration av metoder för litteraturoversikter (t. ex. Arksey & O'Malley 2005; Booth m. fl. 2022) har vi i denna delstudie samlat in referenser från fem olika databaser med sökordet "literary canon" utan ett förbestämt tidsspann. Sökstrategin har genererat ca 5000 referenser som sträcker sig tillbaka till 1788 och inbegriper en mångfald av länder och språk. Referenserna kategoriseras enligt ovan nämnda forskningsfrågor och visualiseras med verktyget Covidence. Resultaten kommer i ett första skede att analyseras utifrån litteratursociologiska teorier om hur litteratur cirkulerar globalt och skapar underordnade respektive överordnade diskurser och kulturer (se Cedergren & Lindberg 2023). Hur och i vilken mån de övergripande mönster som framträder ur materialet speglas i samtida diskussioner blir frågor att ta vidare till nästa fas i projektet.

Referenser

Arksey, H. & O'Malley, L. (2005) Scoping studies: towards a methodological framework. *International Journal of Social Research Methodology*. 8:1, 19-32. DOI: 10.1080/1364557032000119616

Booth, A., Sutton, A., Clowes, M. & Martyn-St James, M. (2022). *Systematic approaches to a successful literature review*. (Third edition). Los Angeles: SAGE.

Cedergren, M. & Lindberg, Y. (2023). *Transfert des littératures francophones en(tre) périphérie*. Stockholm University Press.

Historisk bevissthet gjennom litteraturmøter: Elevers forståelse av eldre skjønnlitteratur

Nøkkelord: historisk bevissthet, litteraturundervisning, elevperspektiv, tekstforståelse, kontekstualisering

Denne studien undersøker hvordan ungdomsskoleelever opplever møtet med eldre skjønnlitteratur innenfor rammene av gjeldende læreplan for norsk skole (LK20). Læreplanen vektlegger at etableringen av historisk bevissthet er avgjørende for at elevene skal kunne forstå samtiden og håndtere aktuelle samfunnsutfordringer. Litteraturens rolle som brobygger mellom fortid og nåtid blir dermed avgjørende i elevenes dannelsesprosess. At kommende læreplanrevisjon i 2030 ønsker å styrke arbeidet med felles kulturelle referanserammer, gir ytterligere legitimitet for studien.

Studien belyser følgende forskningsspørsmål: Hvordan opplever elever arbeidet med å forstå eldre skjønnlitteratur i historisk kontekst? Hvilke didaktiske elementer i undervisningsforløp fremhever elever som særlig motiverende? Hvilke tilnærminger bidrar, ifølge elever selv, til økt forståelse for sammenhengen mellom tekst og kontekst?

Teoretisk er studien forankret i Wolfgang Klafkis danningsteorier om kategorial danning og historisk bevissthet, samt Thomas Illum Hansens kognitive litteraturdydidaktikk. Norskdidaktikere som Dag Skarstein og Jon Smidt bidrar også med perspektiver på litteraturlesing som identitets- og kulturdannende praksis.

Artikkelen presenterer et leseprosjekt gjennomført i tre klasser på ungdomsskolen med to gjensidig forsterkende mål: å åpne eldre litteratur for elevene gjennom historisk kontekstualisering, og samtidig bruke denne litteraturforståelsen som inngang til refleksjon over samtiden. Gjennom analyse av kvalitative gruppeintervjuer undersøkes elevenes opplevelser, med vekt på motiverende elementer og tilnærminger som bidro til både tekstforståelse og historisk bevissthet.

Forskningsfunnene viser at elevene særlig verdsatte høytlesning, lesestopp med samtaler, samskrivingsoppgaver og nye, uventede spørsmålsstillinger til tekstene. Sammenlikning av fortid og samtid fremsto som særlig betydningsfullt for elevenes forståelse og engasjement.

I tråd med konferansens tema "Fag, elev, verden - nye relasjoner", viser studien hvordan arbeid med historisk kontekstualisering kan gi elevene nødvendige verktøy for å navigere i sin egen samtid. Ved å forstå fortidens tanker gjennom litteraturen, kan elevene få muligheten til å utvikle kritisk refleksjon over samtidens kompleksitet, noe som er en forutsetning for å håndtere framtidens utfordringer med en historisk bevissthet.

Litteratur:

Claudi, M. (2019). I blindsonen. *Norsklæreren*, 43(2)

Hansen, T. I. (2011). *Kognitiv litteraturdydidaktik*. Dansklærerforeningen.

Klafki, Wolfgang (1983). *Kategorial dannelse og kritisk-konstruktiv pædagogik*. Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck.

- (1996). Kategorial dannelse. I E. L. Dale (Red.), *Om danning. Klassiske tekster* (s.167–204). Gyldendal.
- (2001). *Dannelsesteori og didaktikk: Nye studier*. Klim.

Skarstein, D. (2021). Litteraturhistorie som mål og middel. I Claudi og Norendal (Red.). *Litteraturhistoriske muligheter i forskning og undervisning*. Universitetsforlaget.

Smidt, J. (2018). *Norskfaget mellom fortid og framtid. Scene og offentlighet*. LNU/Fagbokforlaget.

Læsning 1

Elevperspektiv

Lokale A-410

Onsdag

11:30-12:30

Ordstyrer: Marie Wejrum

Letlæsningsbøger som kilde til læselyst
Lund, Henriette Romme

Å bli kjent med eleven som leser – hvordan kan lesekartlegging og leserhistorier supplere
hverandre?
Bueie, Agnete Andersen;
Stenseth, Tonje

Letlæsningsbøger som kilde til læselyst

Nøgleord: Læselyst, litteraturpræference, tekstengagement, børneperspektiv

Spørgeskemaundersøgelser har vist, at danske elever foretrækker at læse seriebøger, humoristiske bøger og fantasy, når de selv kan vælge litteratur (Hansen, 2014; Hansen et al., 2018, 2022).

I min ph.d.-afhandling, hvor jeg analyserede interview med seks læsende elever i 6. klasse, genfandt jeg de nævnte præferencer (Lund, 2023). Mit studie viste samtidig, at billedrige fagbøger, markeret som letlæsningsbøger og rettet mod indskolingen (Bering & Bering, 2002; Døssing et al., 2014) også appellerede til elevernes læselyst.

Eleverne havde selv valgt bøgerne. En række studier peger da også på, at den selvvalgte bog er væsentlig for stimulering af læselyst i den forstand, at eleven vil engagere sig i det læste og på sigt få lyst til at læse hyppigere og udvikle positive holdninger til det at læse (Cremin, 2014; Hauer, 2022; Lund & Skyggebjerg, 2021; Pilgreen, 2000). Samtidig kalder fundet på en udvidet forståelse af, hvad der udgør elevers litterære præferencer.

I oplægget udfolder jeg, hvordan de nævnte letlæsningsbøger appellerer til to elevers tekstengagement. Analysen bygger på fire semistrukturerede, individuelle interview (Kvale & Brinkmann, 2015), som jeg foretog med hver elev fire dage i træk og lige efter, at eleven havde læst bogen. Det teoretiske afsæt hentes i postkritikeren Rita Felski, der med begreberne: genkendelse, fortryllelse, viden og chok (Felski, 2018) udfolder den empiriske læsers litterære oplevelse og indlevelse.

Analysen konkretiserer Felskis fire begreber i forhold eleven som læser. Det er interessant, da hendes begreber ikke bygger på studier af empiriske læsere - herunder barnet som læser - men på egne og andres oplevelser af og med litteratur, teater og film.

Desuden giver analysen indsigt i, hvad der kendetegner læselyst i et børneperspektiv (Warming, 2019). Det er interessant, da det typisk er spørgeskemaundersøgelser med præformulerede svarmuligheder, der udgør undersøgelsestilgangen i studier af børns læselyst (Lund & Skyggebjerg, 2021).

Referencer

- Bering, P., & Bering, B. (2002). *Dyr på gården* (1.). Gyldendal Uddannelse.
- Cremin, T. (2014). *Building communities of engaged readers: Reading for pleasure*. Routledge.
- Døssing, B., Døssing, J., & Døssing, M. C. (2014). *Naturskolens giftige planter—Billedbog for de yngste*. Naturskolen.
- Felski, R. (2018). *Uses of literature*. Blackwell Publishing.
- Hansen, S. R. (2014). *Når børn vælger litteratur Læsevaneundersøgelse perspektiveret med kognitive analyser*. Aarhus Universitet.
- Hansen, S. R., Gissel, S. T., Puck, M. R., Romme Lund, H., Kæthius, A., & Vestergaard, L. (2018). *Børns læsevaner 2017: Overblik—Indblik*. Tænk tanken Fremtidens Biblioteker.
- Hansen, S. R., Hansen, T. I., & Pettersson, M. (2022). *Børn og unges læsning 2021*. Aarhus Universitetsforlag.
- Hauer, K. (2022). Et betydningsfuldt møde– forbindelsen mellem læselyst og bogvalg. *Viden om Literacy*, 31, 48–59.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Interview: Det kvalitative forskningsinterview som håndværk* (3.). Hans Reitzels Forlag.
- Lund, H. R. (2023). *Læselyst og læseulyst ved stillelæsning. Portrætter af seks stillelæsende elever*. [Ph.d.-afhandling]. Aarhus Universitet.
- Lund, H. R., & Skyggebjerg, A. K. (2021). *Børns læselyst. Forskningsoversigt*. Pædagogisk indblik; DPU, Nationalt Center for Skoleforskning og Aarhus Universitetsforlag. https://dpu.au.dk/fileadmin/edu/Paedagogisk_Indblik/Boerns_laeselyst/13_-_Boerns_laeselyst_-_04-11-2021.pdf
- Pilgreen, J. L. (2000). *The SSR Handbook: How to Organize and Manage A Sustained Silent Reading Program*. Boynton/Cook Publishers, Inc.
- Warming, H. (2019). Børneperspektiv – en populær flydende betegnelse. *Nordisk tidsskrift for pedagogikk & kritikk*, 5, 62–76. <https://doi.org/10.23865/ntpk.v5.1424>

Å bli kjent med eleven som leser – hvordan kan lesekartlegging og leserhistorier supplere hverandre?

Nøkkelord: Leserhistorier, leseidentitet, lesekartlegging, leseprofil

Nasjonale og internasjonale leseundersøkelser tegner et negativt narrativ av norske elever som lesere, med nedgang i leseferdighet, leseglede og fritidslesing (Wagner & Støle, 2024, Udir, 2024). Hvordan stemmer dette overens med narrativet som uttrykkes i elevers leserhistorier?

I denne studien følger vi elever på fjerde trinn ved en skole (tre klasser). Formålet er å undersøke om, og i så fall hvordan elevenes egne leserhistorier og deres resultater fra lesekartlegginger kan supplere hverandre for å gi et mer komplett bilde av elevenes leseprofiler. Med utgangspunkt i en mal har elevene laget sine lesehistorier i appen Book Creator. En *leserhistorie* er elevenes egne beskrivelser av seg selv som lesere, og gir innblikk i mer enn kodekompetanse, leseflyt, -tempo og -forståelse, for eksempel hva, hvor mye, hvor, når og hvordan eleven leser, om lesemodeller i nære relasjoner og hvilke tekster eleven motiveres av (Kverndokken, 2013, s. 156).

Det empiriske materialet består av kartleggingsresultater og elevproduserte lesehistorier. Analysene guides av følgende forskningsspørsmål:

- Hvordan korrelerer elevenes resultater på lesekartlegginger med deres egne leserhistorier?
- Hvilke faktorer ser ut til å påvirke elevenes selvoppfatning som lesere sammenlignet med deres leseferdigheter målt i lesekartlegginger?
- Er det forskjeller i elevenes leserhistorier mellom elever med høye og lave resultater på lesekartlegginger?

Studien forankres i ulike perspektiv på lesing; både hvordan sosial og kulturell bakgrunn kan påvirke leseferdighet og oppfatninger om lesing, betydningen av selvbestemmelse (Deci & Ryan, 1985) og leselyst (McBreen & Savage, 2020).

Analysene pågår. Studien bidrar med kunnskap om hvordan vi kan skape mer fullstendige bilder av elevenes leseprofiler enn det lesekartlegginger alene kan gi. Kjennskap til elevenes leseidentitet er en forutsetning for å tilpasse den lesestrategiske tilnærmingen til den enkelte elev.

Kverndokken, K. (2013). Tre gutter – tre leserhistorier. I Kverndokken, K. (red.) *Gutter og lesing*. Bergen: Fagbokforlaget, s 155-174.

McBreen, M. & Savage, R. (2020). The Impact of Motivational Reading Instruction on the Reading Achievement and Motivation of Students: a Systematic Review and Meta-Analysis. *Educational Psychology Review*, 2021(33):1125–1163.

DOI: <https://doi.org/10.1007/s10648-020-09584-4>

Udir (2024). Leseferdighetene går ned. Resultater fra nasjonale prøver for 5. trinn 2024.

<https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-grunnskole/analyser/2024/resultater-fra-nasjonale-prover-for-5-trinn-2024/>

Wagner, Å.K.H. & Støle, H. (red.) (2024). Tid for lesing! Norske tiåringers leseforståelse i PIRLS 2021. Universitetsforlaget. DOI: <https://doi.org/10.18261/9788215053257-24-03>

Multi 1

Tekstskabelse

Lokale A-412

Onsdag

11:30-12:30

Ordstyrer: Sofia Hort

Kritiske tanker rundt en tekstsappingsoppgave
Russdal-Hamre, Briten

Konseptuelle og narrative representasjoner i elevers multimodale tekster
Morken, Astrid Kufaas (1);
Solheim, Randi (1);
Hopperstad, Marit Holm (2)

Kritiske tanker rundt en tekstskapingsoppgave

Abstract

Briten Russdal-Hamre

Nøkkelord: multimodal tekstskaping, oppgavedidaktikk, elevtekstanalyse

Barn og unge har ifølge Barn og medier-undersøkelsen (Medietilsynet, 2022) mye erfaring med digitale tekster fra aktiviteter de driver med utenfor skolen. Denne fritidskompetansen kan læreren trekke veksler på når elever skal arbeide med tekster. Derfor har jeg i flere år har gitt norskstudenter i grunnskolelærerutdanningene i oppgave å lage undervisningsopplegg som inneholder en tekstskapingsoppgave som tar utgangspunkt i en eller flere digitale, multimodale tekster, ofte digitale spill, musikkvideoer eller episoder fra aktuelle TV-serier for barn og unge. Så fikk jeg sjøl anledning til å lage en liten intervensjon som inkluderte en liknende tekstskapingsoppgave for en klasse på 9. trinn. Elevene kunne velge å lage en anmeldelse av et bestemt HTML5-spill eller en instruksjon for hvordan dette spillet spilles. Jeg har fått tillatelse fra elever og foresatte til bruk av elevtekstene i både undervisning og forskning.

Det er både tilrettelegging i førskrivingsfasen, oppgaveformuleringa og elevtekstene som er gjenstand for undersøkelse. Analysene og diskusjonen bygger på en kombinasjon av sosialsemiotiske (f.eks. Kress, 2010) og oppgavedidaktiske (f.eks. Matre et.al, 2021) tilnærminger. Sentrale spørsmål er hvordan elevene blei satt i stand til å løse oppgaven, hvordan tekstskapingsoppgaven blei tolka og forstått, hva slags tekst elevene valgte å lage, hvilke modaliteter elevene inkluderte i tekstene sine og hvordan disse valga gjorde tekstene mer eller mindre vellykka som helhetlige tekster.

Foreløpig ser det ut som om grunnlaget og instruksjonen elevene fikk for tekstskapinga var for lite spesifikk, noe som førte til at enkelte av elevtekstene framstår som lite planlagte. Særlig gjelder dette i tilfeller der eleven har valgt å lage instruksjonsfilm etter mønster fra gameres Youtube-kanaler.

Referanser

- Kress, G. (2010). *Multimodality. A social semiotic approach to contemporary communication*. Routledge.
- Matre, S., Solheim, R., Otnes, H., Berge, K. L., Evensen, L. S. & Thygesen, R. (2021). Skriveoppgavene - viktige springbrett til skriving. I S. Matre, R. Solheim & H. Otnes (Red.), *Nye grep om skriveopplæringa. Forskningsfunn og praksiserfaringar* (s. 312-344). Universitetsforlaget.
- Medietilsynet. (2022). *Barn og medier 2022 [Kids and medias 2022] [Spillfrelste tenåringsgutter og jenter som faller fra. Slik gamer barn og unge.]*. Medietilsynet.
https://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/barn-og-medier-undersokelser/2022/221109_gamingreport.pdf

Nøkkelord:

Multimodalitet, sosialsemiotikk, representasjoner, elevtekster

Konseptuelle og narrative representasjoner i unge elevers multimodale tekster – paperpresentasjon

I dette innlegget utforsker vi begrepene konseptuelle og narrative representasjoner (Kress & van Leeuwen, 2021), med utgangspunkt i et utvalg multimodale elevtekster. Målet er både å bidra til større innsikt i barns multimodale tekstskaping, og til utvikling og nyansering av de teoretiske begrepene som analyseverktøy.

Forskningsspørsmålet vi har tatt utgangspunkt i, er “Hvordan skapes og kommuniseres mening gjennom narrative og konseptuelle representasjoner i et utvalg elevtekster fra første og andre trinn?”

Studien inngår i et større intervensjonsprosjekt om tidlig skriving (FUS-prosjektet), og tar utgangspunkt i et materiale bestående av 250 multimodale tekster av 120 elever. Tekstene samlet inn på to ulike målepunkt (1. og 2. skoleår), der elevene svarer på de samme to oppgavene etter 1. og 2. skoleår.

Studien er forankret i sosialsemiotisk multimodalitetsteori og et funksjonelt syn på skriving og tekstskaping. Materialet er analysert i tre omganger der vi har undersøkt 1) forekomst av hhv. narrative og konseptuelle representasjoner i tegningene, 2) hvordan meningsinnholdet endres/forsterkes når en også legger verbaltekst og oppgavetekst til grunn for lesinga av elevteksten, og 3) dybdeanalyser av utvalgte tekster.

Foreløpige funn viser at det (i tegningene) er forekomster av både konseptuelle og narrative representasjoner i begge oppgavetyper og fra begge målepunktene. I tillegg kombinerer mange tekster konseptuelle og narrative representasjoner. I andre analyseomgang ser vi i mindre grad enn antatt en transformasjon fra den ene typen representasjon til den andre (f.eks. ved at en tegning går fra å være konseptuell til å bli narrativ når en også legger verbaltekst og/eller oppgavetekst til grunn). Derimot ser vi flere eksempler på at type struktur (innen konseptuelle representasjoner) og prosess (innen narrative representasjoner) har blitt endret eller tydeliggjort.

I presentasjonen vil vi løfte fram sentrale funn fra studien og diskutere noen teoretiske og didaktiske implikasjoner.

Kress, G. & van Leeuwen, T. (2021). Reading images. The grammar of visual design (3. utg.). Routledge.

Skrivning 3

Skrivning og stemme

Festsalen A222

Onsdag

13:30-15:00

Ordstyrer: Anja Malmberg

Plurilingual Students' use of semiotic resources to address authentic audiences, in early school years
Norrman, Kimberly

Skrivning og stemme på skoleskemaet: Praksisdimensioner fra et lærer- og læremiddelstudie
Glædesdahl, Anne Dehlie

Kairos i lärarutbildning
Sigrell, Anders

Plurilingual Students' use of semiotic resources to address authentic audiences, in early school years

The linguistic and cultural variation evident in Sweden can pose challenges in early school years since all students are developing their language and learning how to read and write simultaneously. According to their teachers, plurilingual students are motivated by writing with authentic audiences, leading to higher quality texts (Norrman, 2024). It is however unknown how plurilingual students use authentic audiences to create a relationship to their reader, which is what this study turns its attention to. Teachers also cite the importance of nonverbal resources for plurilingual students in enhancing their writing (Norrman, 2024), therefore nonverbal resources are seen as an integral aspect of the texts and are included in the analysis (Björk, 2025; Björk et al., 2025).

The aim of this study is to examine plurilingual students' use of verbal (written language) and nonverbal (such as pictures, or symbols) semiotic resources to create a relationship with and convey meaning to their readers and addressees:

How do plurilingual students use various semiotic resources to convey meaning in a text to an authentic audience?

Texts were collected through the FEAST¹ teacher professional development project in 15 control and 15 intervention classes over three years (grades 1-3). Qualitative text analysis was conducted on the plurilingual students' texts using Systemic Functional Linguistics (SFL), specifically the interpersonal metafunction, which concerns how to make connections

¹ *Funktionellt skrivande i tidiga skolår. Bedömning, undervisning och professionell utveckling* (FEAST). The project is financed by Skolforskningsinstitutet 2020–2023

in the social world (af Geijerstam et al., 2022; Halliday & Matthiessen, 2014). Particularly in focus are resources used to convey meaning to an authentic audience, therefore aspects of appraisal are used to understand how the students addressed the audience and how they used voice and evaluative language (Folkeryd, 2006; Halliday & Matthiessen, 2014; Hellspång & Ludin, 1997; Martin & White, 2005).

Keywords: early school years, functional writing, plurilingual, text analysis, SFL

References

- af Geijerstam, Å., Folkeryd, J. W., & Liberg, C. (2022). Linguistically based scales for assessment of young students' writing. *Writing & Pedagogy*, 13(1–3), 227–. <https://doi.org/10.1558/wap.21504>
- Björk, O. (2025). Towards a multimodal dialogic understanding of early writing development in school. *Language and Education*, 0(0), 1–21. <https://doi.org/10.1080/09500782.2025.2471506>
- Björk, O., Hort, S., Engblom, C., & Westman, M. (2025). Intermodality in practice: Understanding the roles of drawing and writing in early school compositions. *Education Inquiry*, 1–27. <https://doi.org/10.1080/20004508.2025.2479317>
- Folkeryd, J. W. (2006). *Writing with an Attitude: Appraisal and student texts in the school subject of Swedish*. Acta Universitatis Upsaliensis.
- Halliday, M. A. K., & Matthiessen, C. M. I. M. (2014). *Halliday's introduction to functional grammar* (Fourth Edition). Routledge.
- Hellspång, L., & Ludin, P. (1997). *Vägar genom texten: Handbok i brukstextanalys*. Studentlitteratur.
- Martin, J. R., & White, P. R. R. (2005). *The language of evaluation: Appraisal in English*. Palgrave Macmillan.

Norrman, K. (2024). Early Primary Teacher Perspectives on Functional Writing in Relation to Their Plurilingual Students. In *I skriftkulturens grenseland – tidleg literacy i barnehage, fritid og skule* (pp. 221–258). Cappelen Damm Akademisk/NOASP.
<https://doi.org/10.23865/noasp.229.ch8>

*

Keywords: Action Research, Voice, Rhetoric, Citizenship, Fieldwork

Skrivning og stemme på skoleskemaet: Praksisdimensioner fra et lærer- og læremiddelstudie

I en nyere artikel om medborgerskab i de skandinaviske landes L1-fag efterspørger tre forskere orienteret mod retorik og didaktik et fremtidigt forskningsfokus på, hvordan retorikfaget øver indflydelse på modersmålsfagernes undervisningskultur og -litteratur (Hogarth et al., 2022). I mit ph.d.-projekt behandler jeg arbejdet med skrivning og stemme som en retorisk dannelsesforestilling i dansk- og norskfaget. Projektet baserer sig på en teoretisk dimension, hvor jeg udforsker og (re)konstruerer, hvad en retorisk tilgang til stemme er eller kan være med udgangspunkt i en retorisk didaktisk tradition. Dette har jeg i teoretisk form koblet til Ellen Kroghs arbejde med stemme som en dannelsesmetafor i L1 (Krogh & Piekut, 2015). I dette oplæg præsenterer jeg fund og analyser fra arbejdet med projektets empiriske dimension. Jeg har gennemført syv fokusgruppesamtaler med danske og norske L1-lærere og efterfølgende indsamlet undervisningsmateriale, der omhandler arbejdet med skrivning og stemme.

Ud fra en aktionsforskningsorienteret tilgang, der giver anledning til at se på lærernes praksis ud fra flere dimensioner baseret på projektets tredelte opbygning (“Sayings, doings and relatings” (Kemmis, 2009)), vil jeg dele mine fund fra analysen med vægt på følgende forskningsspørgsmål:

- Hvilke udfordringer og muligheder rummer stemmebegrebet i en undervisningssammenhæng baseret på lærernes vurdering af begrebets relevans og overførbarehed?
- Hvad sker i transitionen fra en mundtlig interviewsituation til en praktisk situeret af stemmebegrebet i en (planlagt) undervisningssituation? Er der dimensioner relateret til lærernes fortolkning eller vurdering som forstærkes eller udelades?
- Hvordan realiserer undervisningsmaterialet forskellige aspekter af både læreplanens og centrale teoridannelsers tilgange til arbejdet med stemme?

I præsentationen giver jeg eksempler på, hvordan (og hvor forskelligt) et undervisningsmateriale med fokus på stemme kan se ud. Jeg vil også give indblik i, hvilke begreber lærerne aktiverer eller deaktiverer i deres samtale om arbejdet med stemme i egen undervisning. Oplægget inviterer således til en diskussion af medborgerskab som dannelsesmål i L1 og til granskning af det retoriske i det (dansk)didaktiske.

Referencer

- Hogarth, C., Matthiesen, C., & Bakken, J. (2022). Advancing citizenship through language arts education: conceptions of rhetoric in Scandinavian national curricula. *Journal of curriculum studies*, 54(4), 559-575. <https://doi.org/10.1080/00220272.2021.1989050>
- Kemmis, S. (2009). Action research as a practice-based practice. *Educational action research*, 17(3), 463-474. <https://doi.org/10.1080/09650790903093284>
- Krogh, E., & Piekut, A. (2015). Voice and narrative in L1 writing. *L1-educational studies in language and literature*, 15(Scand. L1 Res.), 1-42. <https://doi.org/10.17239/L1ESLL-2015.15.01.10>

NNFF Köpenhamn december 2025

Anders Sigrell

Lunds universitet

Kairos i lärarutbildning

Ett centralt retorikteoretiskt begrepp är *kairos*, förmågan att fånga det rätta ögonblicket. Alla seriösa retoriska tänkare, och lärare, har berört detta. Från Isokrates och Aristoteles upp till samtida forskare som Barbara Cassin och Christina Matthiesen.

Som förstaspråklärare som också undervisar i muntlighet vet vi alla hur viktig närvaro i situationen är. Om en student till exempel kommer in i föreläsningssalen efter att den har börjat, kommer alla att vända på huvudet och se vem som kommer. Om föreläsaren fortsätter föreläsningen skickar hen signalen "Jag bryr mig inte om du faktiskt lyssnar på mig, det enda jag är intresserad av är att säga mitt viktiga". Och detta kommer mottagaren att känna. Om föreläsaren å andra sidan slutar prata, och säger välkommen eller åtminstone är tyst under det ögonblick då alla tittar åt ett annat håll, är signalen som skickas att jag bryr mig om du lyssnar eller inte. En allt annat än oviktig signal.

Vi vet som sagt alla hur viktigt detta är, men hur ska vi lära ut det till våra lärarstudenter och elever? Mitt förslag är en uppsättning kairotiska topoi. I föredraget kommer jag att bemöta möjliga invändningar mot ett sådant "platsbundet" sätt att se på ögonblickets betydelse. Tre konkreta topoi-kategorier kommer att presenteras (momentana, förberedda och estetiskt/poetiska). En kortare exemplifiering av försök för hur man kan arbeta med detta på en retorikkurs i svensklärarundervisningen vid Lunds universitet görs.

Skrivning 4

Skrivedidaktik

Lokale A-201

Onsdag

13:30-15:00

Ordstyrer: Sara Silverdal

Att planera för ämnesskrivande i svenskämnet och andra humanioraämnen

Westman, Maria;

Hallesson, Yvonne;

Nord, Andreas

Norsklæraren og skriveopplæringa

Fiskvik, Marte Helland;

Solheim, Randi

Utmaningar med skrivdidaktiskt stöd i språkligt heterogena miljöer? Nedslag i fyra svensklärares skrivpraktik

Rosvall, Camilla;

Björklund, Siv;

Heilä-Ylikallio, Ria

Att planera för ämnesskrivande i svenskämnet och andra humanioraämnen

Yvonne Halleson, Andreas Nord och Maria Westman

Uppsala universitet

Vad som räknas som goda, funktionella texter skiljer sig åt mellan ämnen eftersom de kan väntas avspegla de ämnesspecifika kunskapspraktikerna. Inom den utbildningssociologiska forskningstraditionen inom Legitimation Code Theory, LCT (Maton 2013, 2014, 2019), grundat på bl.a. Bernstein och Bourdieu, har det visats hur discipliner skiljer sig åt avseende bl.a. vad som räknas som "legitim" kunskap. Hur detta omsätts i ämnesspecifika texter på gymnasiet utforskas inom forskningsprojektet *Att bygga ämneskunskap i text*, där högt värderat skrivande i de fyra ämnena svenska, filosofi, historia respektive religion undersöks.

I presentationen beskrivs projektet som helhet översiktligt och vi presenterar resultaten från den första delstudien. I den analyseras inspelade samtal mellan gymnasielärare som resonerar om ämnesrelevanta kunskapspraktiker när de formulerar en för respektive ämne relevant skrivuppgift. Även de färdiga skrivuppgifterna analyseras. Forskningsfrågorna rör vilken typ av ämneskunskap som lyfts som viktig utifrån hur ämneslärarna legitimerar utformningen av uppgiften. Detta analyseras utifrån den modell för analys av legitimeringar och syfteskonstruktioner i text som presenteras av Van Leeuwen (2008). Resultaten belyser i vilken mån och hur kunskapspraktiker som framträder inom de fyra ämnena skiljer sig åt, något som också kan relateras till LCT:s förståelse av skillnader mellan kunskapspraktiker i olika ämnen.

Nyckelord: Ämnesspecifikt skrivande, kunskapspraktiker, humanioraämnen, LCT, legitimeringsanalys

Referenser

Maton, K. (2013). Making semantic waves: A key to cumulative knowledgebuilding. *Linguistics and Education*, 24(1), 8–22.

<https://doi.org/10.1016/j.linged.2012.11.005>

Maton, K. (2014). *Knowledge and knowers: Towards a realist sociology of education*. Routledge.

Maton, K. (2019). Semantic waves: Context, complexity and academic discourse. I J.R. Martin, K. Maton & Y.J. Doran (red.), *Accessing academic*

discourse: Systemic functional linguistics and legitimation code theory. Routledge. S. 59–85.

van Leeuwen, T. (2007). Legitimation in discourse and communication. *Discourse & Communication*, 1(1), 91–112.
<https://doi.org/10.1177/1750481307071986>

van Leeuwen, T. (2008). *Discourse and practice: New tools for critical discourse analysis*. Oxford University Press.

Norsklæraren og skriveopplæringa

Nøkkelord: Morsmålsfaget, norsklæraren, skriving som grunnleggande ferdigheit, danning

Korleis forstår norsklærarar fagspesifikk skriving i norskfaget? Og korleis opplever dei å være lærarar i skulens største fag – morsmålsfaget? Etter innføringa av skriving som grunnleggande ferdigheit er det stilt spørsmål om korleis vi kan og skal forstå det fagspesifikke i skrivefaget norsk, og i vår studie er det eit overordna mål å løfte fram lærarstemmene. Empirien i studien er henta frå ei landsdekkande spørjeundersøking for norsklærarar i grunnskulen (Språkrådet, 2024) og fokusgruppeintervju med mellomtrinns lærarar. Analyseinngangen er tematiske innhaldsanalyser, inspirert av grunnleggande prinsipp frå tematisk analyse (Braun & Clarke, 2006), teori- og empiridrivne innhaldsanalyser (Fauskanger & Mosvold, 2014; Hsieh & Shannon, 2005) og kollektive kvalitative analyser (Eggebø, 2020).

Funna viser at lærarane opplever norskfaget som ein heilskap med rom for ulike faglege praksisar, men at dei møter utfordringar knytte til omfang og ansvar i rolla som norsklærar. Det blir gitt norskfagleg relevante skriveoppdrag på alle trinn i skulen, men skiljet mellom fagspesifikk og fagovergripande skriving framstår ikkje som særleg relevant for lærarane. Skriveprosessane er ein sentral del av skriveopplæringa, samstundes som det her kan synast å vere eit unytta potensiale, særleg knytt til utforsking av språket gjennom skriving som dannande praksis – og fagspesifikk skriving i morsmålsfaget. Vi drøfter dette i lys av teori om morsmålsfagdidaktikk (m.a. Elf, 2024), fagspesifikk og fagovergripande literacy (Shanahan & Shanahan, 2012) og tidlegare forsking på skriving i skulen (Blikstad-Balas & Roe, 2020; Matre et al., 2021), i tillegg til historiske perspektiv på norskfaget og skriveopplæringa.

Kjelder

- Blikstad-Balas, M., & Roe, A. (2020). *Hva foregår i norsktimene? : Utfordringer og muligheter i norskfaget på ungdomstrinnet—NTNU Universitetsbiblioteket*. Universitetsforlaget.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101.
<https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Eggebø, H. (2020). Kollektiv kvalitativ analyse. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 4(2), 106–122. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2020-02-03>
- Elf, N. (2024). Fra 'sprog og litteratur'-dyaden til andre helhedsforståelser. *Språk och litteratur – en omöjlig eller skön förening?*, 27–52.
- Fauskanger, J., & Mosvold, R. (2014). Innholdsanalysens muligheter i utdanningsforskning. *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 98(2), 127–139.
<https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2987-2014-02-07>
- Hsieh, H.-F., & Shannon, S. E. (2005). Three Approaches to Qualitative Content Analysis. *QUALITATIVE HEALTH RESEARCH*, 1277–1288.
<https://doi.org/10.1177/1049732305276687>
- Matre, S., Solheim, R., & Otnes, H. (Red.) (med Evensen, L. S., Thygesen, R., & Berge, K. L.). (2021). *Nye grep om skriveopplæringa. Forskningsfunn og praksiserfaringar*. Universitetsforlaget.
- Shanahan, T., & Shanahan, C. (2012). What Is Disciplinary Literacy and Why Does It Matter? *Topics in Language Disorders*, 32(1), 7–18.
<https://doi.org/10.1097/TLD.0b013e318244557a>

Språkrådet (2024). *Norsklærerens kompetanser, roller og ansvar*. Språkrådet.

https://sprakradet.no/wp-content/uploads/Rapport-om-norsklaererens-kompetanser-roller-og-ansvar_mai-2024.pdf

NNFF10 Abstrakt

Camilla Rosvall, Siv Björklund & Ria Heilä-Ylikallio, Åbo Akademi University, Finland

Nyckelord: Skrivpraktik, utmaningar, sociokulturell teori, svenska L1 och L2

Utmaningar med skrivdidaktiskt stöd i språkligt heterogena miljöer?

Nedslag i fyra svensklärares skrivpraktik

Vår studie anlägger ett kartläggande perspektiv på skrivpraktik och skrivprocesser på svenska i Finland i årskurserna 7–9 i lärandemiljöer där svenskans när- och frånvaro i den omgivande miljön står som utgångspunkt. Ingången behövs i alltmer språkligt heterogena grupper och för att mångsidigt fånga in vad skrivande kan innebära för utmaningar bland svensklärarna (Forsling & Tjernberg, 2023).

Syftet är att bidra med ny kunskap om svensklärarnas skrivpraktik i olika språkligt heterogena miljöer. Vi har därför besökt fyra svensklärare i deras praktik i åk 7-9 och observerat deras undervisning under 3 dagar och bitt lärarna att reflektera om sin skrivpraktik.

I analys och tolkning av lärarnas reflektioner och praktik har vi abduktivt pendlat mellan empiri och teori. Vi har tillämpat en sociokulturell syn på lärande (Vygotsky, 1978). Tidigare studier av lärares stöttning av elevers skrivande (Boblett, 2012; Gibbons, 2015; Hammond & Gibbons, 2005; Rosvall m.fl. 2023) har varit betydelsefulla, liksom beskrivningar av olika dimensioner av stöttning modifierade enligt Polias (2016) och Walqui (2006). Samtalen och observationerna har analyserats kvalitativt och kvantitativt med hjälp av N'Vivo.

Resultaten består av svensklärarnas reflektioner av den egna undervisningspraktiken som sorteras enligt olika dimensioner. Via observationerna synliggjordes sex olika typer av skrivdidaktiskt stöd i lärarnas praktik. Resultaten illustreras med citat av lärarna och från observationsprotokollen. Sammantaget visar tolkningen att det finns en variation i lärarnas skrivdidaktik för att hantera en skrivrelaterad språklig mångfald hos de heterogena elevgrupperna.

REFERENSER

Boblett, Nancy (2012). Scaffolding: Defining the Metaphor. TESOL & Applied Linguistics, 2012, Vol. 12, No. 2, pp. 1-16.

Forsling, Karin & Tjernberg, Catharina (2023). Stötningsinteraktion: Undervisningssituationens scaffolding? Kapet (elektronisk), 19(1).

Gibbons, Pauline (2015). Scaffolding language, scaffolding learning. Teaching English language learners in the mainstream classroom. Heinemann.

Hammond, Jennetta & Gibbons, Pauline (2005). Putting scaffolding to work: the contribution of scaffolding in articulating ESL education. Prospect v.20 n.1, April 2005, 20(1), s. 6–30.

<https://search.informit.org/doi/10.3316/aeipt.143258>

Polias, John (2016). Apprenticing students into science. Doing, talking & writing scientifically. Lexis Education.

Rosvall, C., Sturk, E., Magnusson, U., Rejman, K., Björklund, S., Slotte, A., Kronholm, A., & Heilä-Ylikallio, R. (2023). Skrivstöttning i teori och praktik med exempel från Finland och Sverige. I Ämnesdidaktiska perspektiv på språk och litteratur. Åttonde nordiska konferensen för

modersmålsdidaktisk forskning (NNMF8), Uppsala universitet, 24–25 november 2021. Billing A-C., Wiksten Folkeryd, J., af Geijerstam, Å., Hallesson, Y., Nord, A., Nordberg, O., & Palmér A. (red.). Uppsala universitet.

Vygotsky, Lev Semenovič (1978). *Mind in society. The development of higher psychological processes*. Cambridge: Harvard University Press.

Walqui, Aída (2006). Scaffolding instruction for English language learners. A conceptual framework. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism* 9 (2), s. 159–180.
<https://doi.org/10.1080/13670050608668639>

Skrivning 5

Litteraturundervisning og nye fagpraksisser

Lokale A-203

Onsdag

13:30-15:00

Ordstyrer: Trude Kringstad

«Hva gjør en tekst god?»: En alternativ inngang til å få elever til å snakke om tekster som tekster
Staurseth, Hanne Egenæs

Det essäistiska skrivandet och skolans demokratifostrande uppdrag
Westerlund, Anders

Nordiska lärares föreställningar om skrivande i litteraturundervisningen

Johansson, Maritha (1);
Sønneland, Margrethe (2);
Höglund, Heidi (3);
Kabel, Kristine (4);
Fodstad Gourvennec, Aslaug (2)

«Hva gjør en tekst god?»: En alternativ inngang til å få elever til å snakke om tekster som tekster

Hanne Egenæs Staurseth

For å delta i dagens tekstbaserte samfunn, der både mennesker og maskiner skriver, trenger elever å se at tekster like fullt er skapt gjennom valg, forstå hvilke valg som er mulig å ta og at de selv kan ta stilling til og vurdere hvorfor, når og hvordan ulike valg er formålstjenlige. Dette prosjektet argumenterer for at hvis elever skal kunne møte tekster i ubestemt form flertall, må vi trene dem i å møte tekster som tekster. Prosjektets grunnidé, å synliggjøre for elevene at tekster er skapt, springer ut fra observasjoner av at dette ikke er opplagt for ungdomsskoleelever, samtidig som det anses som et så banalt poeng at en glemmer å snakke om det.

Studiens formål er å se hva som skjer om en posisjonerer elever til å vurdere valg og kvaliteter i tekster ved å stille et gjennomgående stort spørsmål: «Hva gjør en tekst god?», et spørsmål de skal fundere på og komme tilbake til mange ganger mens de jobber med ulike tekster. Kan det å utforske et metaspørsmål være en måte å hjelpe elever til å forholde seg til tekster som konstruksjoner med form, formål, kontekst, som kan sammenlignes og kritisk vurderes?

Studien støtter seg på en teoretisk forståelse av literacy som tilgangskompetanse (Nicolaysen, 2005; Skaftun, 2014; Staurseth, 2020), og en modell om fagspesifikk literacy som verktøy for å navigere mellom tekstkulturer (Moje, 2015; Staurseth, 2019, 2020): Elever engasjeres i *faglig utforskning* der de leser og skriver for å utforske, lære og skape ny fagkunnskap samt for å kommunisere det de har funnet ut. Lærerne støtter prosessen gjennom å *fremkalle* hva elevene kan og *føre* dem videre, hjelpe dem til å studere *fagdiskurs* og å vurdere hva som er *formålstjenlig*. Det er særlig å skape kunnskap om hvordan en får til de to siste kategoriene som er interessante.

Nøkkelord: Literacy, pedagogisk design forskning, faglig utforskning, norskundervisning, tekstlig vurderingskompetanse

- Moje, E. B. (2015). Doing and teaching disciplinary literacy with adolescent learners. *Harvard Educational Review*, 85(2), 254–278. <https://doi.org/10.1007/BF02770787>
- Nicolaysen, B. K. (2005). Tilgangskompetanse: Arbeid med tekst som kulturdeltaking. I B. K. Nicolaysen & L. Aase (Red.), *Kulturmøte i tekstar: Litteraturredidaktiske perspektiv* (s. 9–31). Det norske samlaget
- Skaftun, A. (2014) Leseopplæring og fagenes literacy. I A. Skaftun, O. J. Solheim & P. H. Uppstad (Red.), *Leseboka: leseopplæring i alle fag på ungdomstrinnet* (s. 15–32) Cappelen Damm akademisk.
- Staurseth, H. E. (2019). Hvordan har didaktiske dilemma i undervisningsplanlegging konsekvenser for literacy-praksis? – et eksempel fra et geografiemne i ungdomsskolens samfunnsfag. *Nordidactica – Journal of Humanities and Social Science Education*, (4), 28–53
- Staurseth, H. E. (2020). *(Geo)grafiske representasjoner i ungdomsskolens samfunnsfag: En case-studie av hvordan en ungdomsskolelærer og hans elever skaper literacy-praksiser i møte med grafiske representasjoner i samfunnsfag* [Doktorgradsavhandling]. Universitetet i Stavanger. <https://doi.org/10.31265/usps.61>

Anders Westerlund

Det essäistiska skrivandet och skolans demokratifostrande uppdrag

Den snabba utvecklingen av generativ AI har påverkat förutsättningarna för skrivande på ett genomgripande sätt. Det som debatten om AI och skrivande emellertid indirekt avslöjat är hur stort fokus på texten som slutprodukt som ännu lever kvar i skrivundervisningen, trots decennier av betoning på skrivprocessen, genrep pedagogiska upplägg och så vidare.

Men vad händer om perspektivet i skrivdidaktiken i stället förskjuts från textproduktionen till tankeprocessen? I min avhandling *Essäskrivande i gymnasiekontext* (Westerlund, 2025) undersöks lärares föreställningar om essän som skolgenre och essäistiska drag i elevtexter i Finland utgående från litteraturvetenskaplig essäteori (Adorno, 2013; Obaldia, 1995). En slutsats i avhandlingen är att man genom att i skrivundervisningen ta steget över från essän som form till det essäistiska som modus (Fowler, 1982) kan ha möjlighet att använda skrivanden som medel för existentiella och ideologiska syften. I läroplanen i Finland omnämns lärokursen svenska och litteratur som ett livskunskapsämne. Därtill har skolan som helhet demokratifostran som ett av sina allra viktigaste mål. I fråga om båda dessa aspekter betonas kritiskt tänkande och reflekterande attityd på ett sätt som överensstämmer med essäistiskt skrivande (Wallack, 2017).

Det essäistiska har på en mer generell nivå både karakteriserats som ett etiskt förhållningssätt och som en livshållning (Zambito, 2024). I presentationen fördjupar jag utgående från skrivdidaktik och litteraturvetenskaplig essäteori diskussionen om förhållandet mellan det essäistiska skrivandet och demokratifostran. Därmed berörs även skrivundervisningens roll i dagens samhälle.

Referenser

- Adorno, T. W. (2013). Essän som form. I A. Melberg (Red.), *Essä* (s. 322–342). Daidalos.
- Fowler, A. (1982). *Kinds of literature. An introduction to the theory of genres and modes*. Clarendon Press.
- Obaldia, C. de. (1995). *The essayistic spirit. Literature, modern criticism, and the essay*. Clarendon Press.
- Wallack, N. B. (2017). *Crafting presence. The American essay and the future of writing studies*. Utah State University Press.
- Westerlund, A. (2025). *Essäskrivande i gymnasiet. Lärares föreställningar om essän som skolgenre och essäistiska drag i elevtexter*. Åbo Akademi.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-12-4427-8>
- Zambito, P. F. (2024). Essayism as a form of writing and a form of life. *Orbis Litterarum*, 79(1), 90–107. <https://doi.org/10.1111/oli.12317>

Litteraturredidaktisk forskning har visat att de vanligast förekommande undervisningsmetoderna i litteraturklassrummet i Norden är samtal om och skrivande till litteratur (se t.ex. Nissen, 2024). Vi vet en hel del om litteratursamtal (Gourvennec & Sønneland, 2023), men skrivande i litteraturundervisningen har inte beforskats i samma utsträckning i en nordisk kontext (Kabel, 2021, Johansson, 2021, Folkeryd, 2006). Vi har därför genomfört en pilotstudie i syfte att kartlägga vilken typ av skrivande som sker i relation till litteraturundervisning och vilka föreställningar lärare har om skrivande i litteraturundervisningen. Vår hypotes är att skrivande i litteraturundervisningen har potential att utveckla eleverna som litteraturläsare, genom att exempelvis utveckla deras kritiska tänkande, stötta deras läsförståelse och hjälpa dem att utveckla förtrolighet med egna och andras röster, men vi vet inte tillräckligt om i vilken utsträckning denna potential får möjlighet att realiseras.

Pilotstudien genomförs i ett komparativt perspektiv i Sverige, Norge, Danmark och Finland och fokuserar på att bidra med en fördjupad bild av lärares föreställningar om skrivandets betydelse i litteraturundervisningen. Genom semistrukturerade kvalitativa fokusgruppsintervjuer med lärare i de fyra länderna (en grupp/land) undersöks högstadielärares föreställningar om skrivande och hur de ser på relationen mellan litteraturläsning och skrivande. De transkriberade intervjuerna analyseras komparativt av forskargruppen med stöd i Gee's (1999; 2003; 2011) begrepp *figured worlds*. Vi är främst intresserade av att förstå och förklara hur skrivandet ramas in och motiveras och hur lärare i de olika länderna resonerar om skrivandets betydelse för elevernas utveckling som litteraturläsare.

I presentationen diskuterar vi preliminära resultat och vad dessa innebär för skrivande i litteraturundervisningen. Vi diskuterar även de preliminära resultatens betydelse för vår fortsatta undersökning ur ett metodologiskt perspektiv.

Referenser

Folkeryd, J. W. (2006). *Writing with an attitude: Appraisal and student texts in the school subject of Swedish*. (PhD), Uppsala University, Uppsala.

Gee, J. P. (1999). The new literacy studies: From 'socially situated' to the work of the social. In D. Barton, M. Hamilton & R. Ivanic (Eds.), *Situated literacies: Reading and writing in context* (pp. 180–196). Routledge.

Gee, J.P. (2003). *What video games have to teach us about learning and literacy*. St. Martin's Press.

Gee, J. P. (2011). *An introduction to discourse analysis: Theory and method*. Routledge.

Gourvennec, Aslaug Fodstad; Sønneland, Margrethe (2023) Examining the Value of Literary Conversations: A critical mapping review of research into literary conversations in Scandinavian L1 classrooms. *L1-Educational Studies in Language and Literature*. ISSN 1567-6617. Volume 23. Hefte 2. s.1-28. DOI: 10.21248/l1esll.2023.23.2.573

Johansson, M. (2021). Literary socialisation through education: A comparative study of Swedish and French upper secondary school students' reception of a narrative text. *L1-Educational Studies in Language and Literature*, 21(2), 1–25.

Kabel, K. (2021). Year 8 students' interpretations of short stories in the Danish L1 literature classroom: Distinct ways of writing and knowing. *L1-Educational Studies in Language and Literature*, 21(2), 1-27.

Nissen, A. (2024). *Nordic literature instruction*. Doktorsavhandling, Karlstads universitet.

AI og L1-fag 1

Skrivning og repræsentation

Lokale A-210

Onsdag

13:30-15:00

Ordstyrer: Siv Sørås Valand

Generativ kunstig intelligens i norskopplæringen på ungdomstrinnet: Kartlegging av dagens bruk, og utvikling av en praksisnær modell for videre didaktisk innovasjon

Bjellås, Petter;

Frøytlog, Jo Inge Johansen

Samskrivande med AI – process och berättelser

Godhe, Anna-Lena;

Lindberg, Ylva;

Bäcke, Maria

Samisk i norskfaget med kunstig intelligens

Flaten, Tom;

Sørhaug, Jon Olav;

Føreland, Line Reichelt

Generativ kunstig intelligens i norskopplæringen på ungdomstrinnet: Kartlegging av dagens bruk, og utvikling av en praksisnær modell for videre didaktisk innovasjon

Petter Bjellås og Jo Inge J. Frøytlog

Nøkkelord: *Generativ kunstig intelligens, norsksdidaktikk, læringsdesign, didaktiske affordanser*

Formålet med studien er todelt: Først kartlegger vi bruken av generativ kunstig intelligens (GKI) i norskfaget på ungdomstrinnet. Basert på kartleggingen utvikler vi en praksisnær modell for integrering av GKI i norskundervisning. Det pågår et omfattende arbeid med å konseptualisere læringsfremmende interaksjoner med denne typen teknologi, og både i Norge og internasjonalt utforsker forskere og lærere GKI-støttede læringsdesign. Den norske grunnskolen har avansert digital infrastruktur og mange lærere med høy digital kompetanse. Vi undersøker derfor innovasjonen som allerede finner sted i praksisfeltet med GKI. Denne studien fokuserer på norskfaget på ungdomstrinnet, hvor fagets særlige ansvar for lese- og skriveopplæring gjør didaktisk bruk av store språkmodeller spesielt relevant. Teoretisk tar studien utgangspunkt i en forståelse av klasseromsaktiviteter som dypt kulturelt betinget (Wertsch, 1991; Dysthe, 2001), og konseptet didaktiske affordanser (Gibson, 1979; Major & Warwick, 2019) brukes som analytisk verktøy for å belyse hvilke muligheter GKI tilbyr avhengig av målrettet didaktisk bruk. Problemstillingene er: a) Hvordan transformerer GKI norsklærernes eksisterende praksiser, og b) hvordan begrunner norsklærerne valg om å bruke eller ikke bruke GKI i norskfaget? Vi benytter oss av et spørreskjema hvor åpne og lukkede spørsmål i kombinasjon med Likert-skalaer muliggjør både kvalitative og kvantitative analyser. Spørreskjemaet sendes til et nasjonalt representativt utvalg norsklærere på ungdomstrinnet (N = 500). Funnene vil gi oss en nødvendig strukturell oversikt over hvordan ny teknologi allerede integreres i norskfaget: Variasjoner i typer GKI, beskrivelser av bruk, didaktiske begrunnelser for bruk og ikke bruk, og refleksjoner rundt mulige etiske problemstillinger.

Litteratur:

- Dysthe, O. (2001). *Dialog, samspel og læring*. Abstrakt forlag.
- Gibson, J. J. (1979). *The ecological approach to visual perception*. Houghton Mifflin.
- Major, L. & Warwick, P. (2019). Affordances for dialogue. I N. Mercer, R. Wegerif & L. Major (Red.), *The Routledge international handbook of research on dialogic education* (s. 394–410). Routledge.
- Wertsch, J. V. (1991). *Voices of the mind: A sociocultural approach to mediated action*. Harvard University Press.

Samskrivande med AI – process och berättelser

Nyckelord – Kollaborativt skrivande, Generativ AI, Framtidsperspektiv, posthumanism, postdigital

Innebörden av artificiell intelligens (AI), främst generative AI i Large Language Models (LLM), för elevers skrivande är ett omdiskuterat ämne. Redskap som t. ex. ChatGPT har visat sig kunna generera text av god kvalitet för att lösa vanliga skoluppgifter. Frågor om hur samarbete där människa och teknik tillsammans skriver texter har på så sätt aktualiserats (Henrickson 2021). För att undersöka detta närmare samproduceras Futures Day av högskola och skola årligen sedan 2023, med målet att elevgrupper kollaborativt skapar berättelser med AI-verktyg under en dag på temat ”teknik, hållbarhet och framtider” (Lindberg & Haglind, 2024). Denna presentation bygger på analyser av skrivprocessen och hur denna speglas i elevernas berättelser (se Lindberg, Godhe & Bäcké in press).

Teoretiskt ramas analysen in av framtidsperspektiv för att utforska hur elever ’fortsätter’ (*go on*, Buch & Stjerne 2024) sitt skrivande trots hinder, genom samverkan med AI och hur de ”spekulerar” (*speculate* Ross 2023) och ”föregriper” (*anticipate* Miller 2018) morgondagens teknik. Posthumanistiska och postdigitala begrepp så som *intractivity* (Barad 2007) och *computational creativity* (Sweeney 2023) bidrar till att belysa den kollaborativa processen. Empirin utgörs av skärminspelningar och inspelningar av gymnasieelevers interaktioner som visar när, hur, och i vilka syften samverkan med AI sker samt framtidsberättelserna skapas.

I presentationen tas dels skrivprocessen upp, dels görs en analys av berättelserna som skapats under tre års tid. Resultaten visar dels hur skrivprocessen förändras i spänningsfältet mellan skolpraktiker och förnyade skrivpraktiker med AI-verktyg, dels hur det kreativa skrivandet utvecklas i gränssnittet mellan svensk- och teknikämnet, och mellan elever och AI-agenter.

Referenser:

Barad, K. (2007). *Meeting the Universe Halfway: Quantum Physics and the Entanglement of Matter and Meaning*. Durham, NC: Duke University Press.
<https://doi.org/10.1215/9780822388128>.

Buch, A. & Stjerne, I. (2024). Imagining How to *Go on* Among Educational Practices in a Time of Crisis. In A. Buch, Y. Lindberg, & T. Cerratto-Pargman (Eds.), *Framing Futures in Postdigital Education. Critical Concepts for Data-driven Practices*. Springer series in Postdigital Science and Education (PDSE).

Henrickson, L. (2021). *Reading Computer-generated Texts*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781108906463>.

Lindberg, Y. & Haglind, T. (2024). Who Holds the Future? Value Enactment through Futures Framing by Upper Secondary School Teachers. In A. Buch, Y. Lindberg, & T. Cerratto-Pargman (Eds.), *Framing Futures in Postdigital Education. Critical Concepts for Data-driven Practices*. Springer series in Postdigital Science and Education (PDSE).

Lindberg, Y., Godhe, A.-L. & Bäcké, M. (in press). The Unbearable Lightness of Imagination in a GenAI Era. Changing Creative Writing Practices in School. In Jandrić, P., Suoranta, J., Teräs, H., & Teräs, M. (in press). *Postdigital Imaginations: Critiques, Methods, and Interventions*. Cham: Springer.

Miller, R. (Ed.). (2018). *Transforming the Future: Anticipation in the 21st Century*. London:

Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781351048002>.

Ross, J. (2023). *Digital Futures for Learning: Speculative Methods and Pedagogies*. New York: Routledge.

Sweeny, R. W. (2023). Digital and Postdigital Media in Art Education. *Studies in Art Education*, 64(4), 401–405. <https://doi.org/10.1080/00393541.2023.2273706>.

Samisk i norskfaget med kunstig intelligens

Abstraktforslag NNFF10

Tom Flaten, Line Reichelt Føreland og Jon Olav Sørhaug, UiA

Nøkkelord: samisk, generativ kunstig intelligens, norskfaget, representasjon, stereotypier

Det samiske og samene som urfolk har en sentral plass i den norske læreplanen, og norskfaget har et særskilt ansvar blant annet gjennom kunnskap om språklig og kulturelt mangfold (Kunnskapsdepartementet, 2017; 2019). Til tross for dette er det få relevante læringsressurser om samisk tilgjengelig og kunnskapsbehovet i norskfaget synes stort (Johansen & Sollid, 2023). Samtidig blir generativ kunstig intelligens (KI) implementert som læringsressurs i skolen og kan bli en informasjonskilde om samiske forhold, særlig der alternative læringsressurser mangler. Tidligere forskning har påpekt at KI forsterker makthierarkier (Crawford, 2021) og verdibias gir utfordringer for urfolksrepresentasjon (Meighan, 2021). Det er derfor sannsynlig at informasjon produsert av KI, vil videreføre konstruksjoner av «annenhet», «eksotisering» og stereotypier (Hall, 1997; Said, 2018) i framstilling også av det samiske i norskfaglige kontekster, og at dette medfører utfordringer for elevers bruk av slike læringsteknologier i skolen (Holmes & Miao, 2023).

Denne studien undersøker hvordan det samiske og samer framstilles av en GPT-4-basert chatbot, basert på empiriske data fra en norsk niendeklasse. Elevene samtaler med chatboten, som er instruert til å spille rollen som en samisk ungdom, i arbeidet med en fagtekst om samisk identitet. Sentrale forskningsspørsmål er hvordan språkmodellen konstruerer samisk identitet, hvilke stereotypier som eventuelt gjenskapes, hvilke narrativer om samer som oppstår i samspillet mellom elever og chatbot og i hvilken grad representasjoner overføres til elevenes tekstproduksjon. Studien benytter en tematisk innholdsanalyse og sammenligning av chatbotlogger og elevtekster, basert på relevante kategorier.

Studien gir ny innsikt i hvordan generativ KI viderefører eller utfordrer stereotypier om samer som urfolk, og hvordan det påvirker elevers tekstarbeid i norskfaget. I paperpresentasjonen diskuteres chatbotens konstruksjoner, elevenes respons og implikasjoner for arbeid med kritisk KI-literacy.

Litteratur:

- Crawford, K. (2021). *The atlas of AI: Power, politics, and the planetary costs of artificial intelligence*. Yale University Press.
- Hall, S. (1997) Representation: Cultural Representations and Signifying Practices. Sage.
- Holmes, W., & Miao, F. (2023). Guidance for generative AI in education and research. UNESCO Publishing. <https://doi.org/10.54675/EWZM9535>
- Johansen, Å.M. & Sollid, H. (2023). Samisk i norskfaget – fra plan til praksis. Fagbokforlaget.
- Kunnskapsdepartementet. 2017. *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen*. Fastsatt som forskrift ved kongelig resolusjon. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. Hentet fra <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/>
- Kunnskapsdepartementet. 2019. *Læreplan i norsk (NOR01-06)*. Fastsatt som forskrift ved kongelig resolusjon. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. Hentet fra <https://www.udir.no/lk20/nor01-06/>
- Meighan, P. J. (2021). Decolonizing the digital landscape: The role of technology in Indigenous language revitalization. *AlterNative: An International Journal of Indigenous Peoples*, 17(3), 397-405.
- Said, E. W. (2018). *Orientalismen – vestlige oppfatninger av Orienten* (A. Aabakken, Overs.). Cappelen Damm.

Mundtlighet 1

Elevsamtaler

Lokale A-212

Onsdag

13:30-15:00

Ordstyrer: Hege Myklebust

Utforskende gruppesamtaler i norskfaget

Tverbakk, May Line Rotvik (1);

Texmo, Marianne (2)

Språk, kunskap och kod: Elevers gruppsamtal i ämnesövergripande undervisning

Slotte, Anna;

Ducander, Sigrid;

Björkas, Carolina

Elevar som fagfellar: Om gruppedynamikk og faglege forhandlingar i elevsamtalar

Eiksund, Hjalmar

Abstract til konferansen «Fag, elev, verden: nye relationer?»

Utforskende gruppesamtaler i norskfaget

May Line Rotvik Tverbakk, førsteamanuensis Nord universitet, Bodø

may.l.tverbakk@nord.no

Marianne Texmo, lektor med opprykk, Bodin videregående skole, Bodø

marianne.texmo@nfk.no

Nøkkelord: Kritisk tenkning, stillas, elevaktiv læring, utforskende gruppesamtaler, videoobservasjon

Undervisning i, og analyse av kritisk tenkning gjennom utforskende samtaler kan bidra til å øke elevers kritiske bevissthet. Mange kan streve med å skille mellom desinformasjon eller falsk informasjon, og informasjon som er til å stole på (Breakstone, et al., 2018; Medietilsynet, 2024), fordi en mangler redskaper for å vurdere det.

Vår studie tar utgangspunkt i et undervisningsopplegg om kritisk tenkning, gjennomført i en norsk Vg3-klasse på studieforberedende programfag. Elevene har arbeidet med utvikling av kriterier for kritisk tenkning (Ennis, 1991; 1993) og lest felles avistekster som omhandler kunstig intelligens (Todal, 2023).

Datamaterialet omhandler analyse av en 22 minutters videoobservasjon av en gruppesamtale mellom tre elever. Videoobservasjonen foretas i etterkant av arbeid med fagstoffet i klassen.

Studiens forskningsspørsmål er: *Hvordan kan vi undersøke elevers kritiske refleksjoner i utforskende gruppesamtaler om tekster i norskfaget?*

Formålet med analysen er å utforske hvordan og hvor vidt elevene tar i bruk kriterier for kritisk tenkning og hvilke kritiske perspektiver som kjennetegner innholdet i samtalen.

De teoretiske tilnærmingene forankres i stillasbygging (Wood, Bruner & Ross, 1976), kritisk tenkning (Ennis, 1991; 1993) samt utforskende samtaler som verktøy for utvikling av kritisk refleksjon (f.eks. Barnes, 2008; Wegerif, 2018).

Elevene videofilmer gruppesamtalen selv. Analysen tar utgangspunkt i klassens utviklede kriterier for kritisk tenkning samt i teori som omhandler diskuterende, støttende eller utforskende utsagn (Barnes, 2008).

Funnene viser at elevene benytter kriteriene på ulike måter som støtte i samtalen. De evner å være både kritiske og kreative i sine refleksjoner. Fravær av lærer kan ha påvirket gruppesamtalen positivt, både fordi analyse materialet viser selvstendighet i elevenes refleksjoner og fordi de ikke påvirkes av lærerens mulige innspill. Videoobservasjonen gjør det mulig å undersøke roller og posisjoner i samtalen som kan ha betydning for lærerens didaktiske tilrettelegging av kritisk bevissthet i norskfaget.

Kilder

Barnes, D. (2008). Exploratory Talk for Learning. In S. H. Neil Mercer (Ed.), *Exploring Talk in School*. London: SAGE.

Breakstone J., McGrew S., Smith M., Ortega T., Wineburg S. (2018). Why we need a new approach to teaching digital literacy. *Phi Delta Kappan*, 99(6), 27–32.
<https://doi.org/10.1177/0031721718762419>

Ennis, R. (1991). Critical Thinking: A Streamlined Conception. *Teaching Philosophy*, 5-24.

Ennis, R. H. (1993). Critical thinking assessment. *Theory Into Practice*, 32(3), 179–186.
<https://doi.org/10.1080/00405849309543594>

Medietilsynet (2024). *Barn og medier, 2024*. Delrapport: Barn og unges medievaner og tilgang til teknologi. file:///C:/Users/03200795/Downloads/delrapport-1_bom_barn-og-unges-medievaner-og-tilgang-til-teknologi.pdf

Todal, P. A. (2023, januar 13-19). Framtida er sjølvskriven. *Dag og tid*, s. 8-10.

Wegerif, R. (2018). *Dialogic Education*, Oxford Research Encyclopedias Education. DOI:10.1093/acrefore/9780190264093.013.396

Wood, D.J., Bruner, J.S., & Ross, G.P. (1976). The role of tutoring in problem solving. *Journal of child psychology and psychiatry, and allied disciplines*, 17 2, 89-100.

Språk, kunskap och kod: elevers gruppsamtal i ämnesövergripande undervisning

I denna presentation synliggör och diskuterar vi en ämnesövergripande undervisningshelhet i årskurs 6. Vi undersöker hur skolspråket och ämnesinnehållet fördjupas samt hur elevernas kunskap ges form när de presenterar sitt arbete i ett programmeringsverktyg. Därtill analyserar vi lärarens reflektion över elevernas ämnesspråk och lärande i ett avslutande forskar-lärarsamtal.

Forskningsfrågor:

- Hur förhandlar och använder eleverna ämnesspecifika och ämnesneutrala begrepp under grupparbetet?
- Vilka spår av de skriftliga ämnestexterna (läromedel och webbresurser) samt programmeringsverktygets resurser syns i elevernas muntliga samtal?
- Hur reflekterar läraren över elevernas förståelse av innehåll och språkliga uttryck?

Materialet består av transkriberade ljudinspelningar från två elevgrupper i årskurs 6 samt ett forskar-lärarsamtal. Ett flertal av eleverna är flerspråkiga. Elevsamtalen spelades in under fem på varandra följande lektioner där eleverna arbetade med temat upptäcktsresande. De läste faktatexter, diskuterade i grupper och skapade multimodala presentationer i ett programmeringsverktyg. Eftersom verktyget var nytt för eleverna, mötte de ett nytt språkregister och behövde använda nya begrepp. Efter arbetssekvensens slut reflekterade läraren i ett forskar-lärarsamtal över arbetsprocesserna och elevernas slutprodukter.

Analysen fokuserar på hur eleverna navigerar mellan olika språkliga register – från vardagsspråk till ett mer ämnesspecifikt och kunskapsbärande språk. Vi undersöker hur elever i grupp hanterar språkliga och ämnesmässiga utmaningar, samt hur faktatexter och det aktuella programmeringsverktyget påverkar deras sätt att formulera sig.

I en bredare kontext belyser studien elevers lärande och språkutveckling i en digital och ämnesövergripande undervisningshelhet samt hur en lärare resonerar kring de didaktiska val som påverkar arbetsprocessen och elevernas språkutveckling.

Cummins, J. (2017). *Flerspråkiga elever. Effektiv undervisning i en utmanande tid*. Natur & Kultur.

Schleppegrell, M. J. (2004). *The language of schooling: A functional linguistics perspective*. Routledge.

Abstrakt

Nøkkelord:

Elevinitierte fagsamtalar, munnlege ferdigheiter, dialog, respons

Tittel:

Elevar som fagfellar: Om gruppedynamikk og faglege forhandlingar i elevsamtalar

Forfattar:

Hjalmar Eiksund, førsteamanuensis ved Høgskulen i Volda, Noreg

Tema

Denne studien tematiserer fagsamtalar i gruppearbeid i førstespråksfaget

Teori

Kva konsentrerer elevar seg om når dei sjølve har ansvaret for framdrifta i ein fagsamtale? Penne et al. (2020) framhevar at klassesamtalar gjerne har tydelege *faglege* formål. Dette skil klasseromssamtalar frå ordinære kvardagssamtalar, der formålet oftare handlar om å oppretthalde gode relasjonar mellom samtaledeltakarane. I studiar med elevane i framgrunnen, studerer ein ofte elevinitiativ i klassesamtalar der læraren fungerer som fagleg mentor eller moderator (Cazden, 2001; Scott & Mortimer, 2005; Skaftun, 2020; Solem, 2016). Denne studien tematiserer fagsamtalar i gruppearbeid, der læraren *ikkje* tar aktivt del sjølve samtalen. Elevane sjølve har derfor ansvaret for fagleg framdrift og moderator.

Metode

Primærmaterialet er transkriberte gruppsamtalar, samla inn i samarbeid med eit tekstbyteprosjekt (Haugen et al., 2024). I analysen undersøker studien kva elevane i gruppa fokuserer på når dei forhandlar seg fram til kva skriftlege tilbakemeldingar dei skal skrive inn i dokumentet.

Relevans for feltet

Innlegget tematiserer gruppedynamikken i elevinitierte gruppesamtalar.

Referansar

Cazden, C. B. (2001). *Classroom discourse. The language of teaching and learning* (2. utg.). Heinemann.

Haugen, T. A., Eiksund, H. & Sjøhelle, K. K. (2024). Tekstmarkering, kommentarar og metaspråk - elevrespons i skriving av fagartikkel på vg2. *Acta Didactica Norden*, 18(2).
<https://doi.org/10.5617/adno.10881>

Penne, S., Hertzberg, F. & Solem, M. S. (2020). *Muntlige tekster i klasserommet* (3. utg.). Universitetsforlaget.

Scott, P. & Mortimer, E. (2005). Meaning Making in High School Science Classrooms. A Framework for Analysing Meaning Making Interactions. I K. Boersma, M. Goedhart, O. de Jong & H. Eijkelhof (Red.), *Research and the Quality of Science Education* (s. 395–406). Springer Netherlands. https://doi.org/10.1007/1-4020-3673-6_31

Skaftun, A. (2020). Rom for muntlighet? Språklig tenking og tekstsamtaler i norskfagets literacy. *Nordic Journal of Literacy Research*, 6(1), 238–258.
<https://doi.org/https://doi.org/10.23865/njlr.v6.2022>

Solem, M. S. (2016). Displaying knowledge through interrogatives in student-initiated sequences. *Classroom discourse*, 7(1), 18–35.
<https://doi.org/10.1080/19463014.2015.1095105>

Bæredygtighed 2

Handlekompetence

Lokale A-214

Onsdag

13:30-15:00

Ordstyrer: Gustav Borsgård

Den fjerde part
Bundsgaard, Jeppe

Kan skapende arbeid med grønne markedsføringstekster vekke elevers engasjement og motstemmer?

Kruse, Kirsten Linnea;
Veum, Aslaug;
Burgess, Marthe Øidvin

Udvikling af elevernes kritisk utopiske fremtidsforestillinger som en del af en danskfaglig bæredygtighedsdidaktik
Rathje, Nadia Raphael

Den fjerde part – et samarbejdsprojekt

Krig, fascisme, en verdensorden i opløsning, klimakatastrofe, biodiversitetskatastrofe, den sjette masseuddøen, løgne og benægtelse, disrespekt for viden. Vi lever i en tid hvor mørket står stærkt, og det er let enten at forfalde til total fornægtelse (en. *denial*) (Lysgaard 2019) eller at blive vanvittig (en. *insane*) (Laugesen 2019). Men fornægtelse er nødvendig hvis ikke man skal blive vanvittig, og løsninger på 'grumme problemer' (en. *wicked problems*) kræver en grad af vanvid (Lysgaard et al. 2019; Skyggebjerg 2021).

Forskningsspørgsmål: Hvordan giver vi børn indblik i 'grumme problemer' på en måde så vi ikke tager livsmodet fra dem (Løgstrup 1969), altså hvordan udøver vi nødvendig fornægtelse der gør det muligt for børn at forestille sig en leveværdig fremtid, på en måde så de kan bidrage til at undersøge og deltage i løsninger af disse problemer, uden at de bliver vanvittige.

I efteråret 2024 vedtog Folketinget en lov som vil betyde en omfattende forandring af det danske landskab. Loven blev udformet på baggrund af "Trepartsforhandlingerne" mellem Regeringen, kommunerne, organisationer fra landbruget, arbejdsgiver- og fagforeningerne samt Naturfredningsforeningen. Men den fjerde part var ikke inviteret, nemlig børnene.

I projektet *Den fjerde part* er målet at gå gennem indskolings- og mellemtrinselevs medskabelse af løsninger i de nære områder til dybere forståelse af menneskets samspil med omgivelserne historisk og aktuelt, fordi "[...] skal en politisk magtkamp ikke forfalde, må den føres på overskud" (Løgstrup 1977).

Den fjerde part er et tværfagligt samarbejdsprojekt mellem elever, lærere, lokale ildsjæle, embedsfolk, politikere, forskere og kunstnere. Eleverne er den centrale part i projektet, og målet er at de skal bidrage til at udmønte den udvikling af deres lokalområde, Horne Land, som trepartsaftalen har sat rammerne om og målet for.

Eleverne skal gennem studier i områdets natur og naturhistorie, kultur- og kulturhistorie, liv og levnedshistorie udvikle forslag til hvordan trepartsaftalens intentioner kan realiseres på Horne Land. Danskfaget spiller en central rolle idet perspektiver fra andre fag samles, relateres og reflekteres, samt forholdes til erkendelser i børnelitteratur og anden kunst.

Præsentationen diskuterer bæredygtighedsdidaktik mellem mørke og vision på baggrund af samtaler med børn om klima og miljø før og under projektet *den fjerde part*.

Referencer

Regeringen: *Bred politisk aftale om Den Grønne Trepars indgået: Den største forandring af det danske landskab i over 100 år*. <https://www.regeringen.dk/nyheder/2024/bred-politisk-aftale-om-den-groenne-trepars-indgaaet-den-stoerste-forandring-af-det-danske-landskab-i-over-100-aar/>

Laugesen, M. H.-L. (2019). *Insanity. I: Lysgaard, J. A., Bengtsson, S. & Laugesen, M. H.-L.. Dark Pedagogy: Education, Horror & the Anthropocene*. Palgrave.

Lysgaard, J. A., Bengtsson, S., & Laugesen, M. (2019). *Dark Pedagogy: Education, Horror and the Anthropocene*. Palgrave Macmillan. Palgrave Studies in Education and the Environment
<https://doi.org/10.1007/978-3-030-19933-3>.

Lysgaard, J.A. (2019). Denial. I: Lysgaard, J. A., Bengtsson, S. & Laugesen, M. H.-L.. *Dark Pedagogy: Education, Horror & the Anthropocene*. Palgrave.

Løgstrup, K.E.. Moral og børnebøger, I: Sven Møller Kristensen og Preben Ramløv (red.): *Børne- og ungdomsbøger. Problemer og analyser*, Gyldendal, Kbh. 1969.

Løgstrup, K.E. (1977). Børnesoldater i klassekampen I: *Politiken*, 9.11.1977.

Skyggebjerg, A.K. (2021). Børnesoldater i klimakampen I: *Weekendavisen*, 3.2.2021.

Kan skapende arbeid med grønne markedsføringstekster vekke elevers engasjement og motstemmer?

Kirsten Linnea Kruse, Marthe Øidvin Burgess og Aslaug Veum, Universitetet i Sørøst-Norge

Nøkkelord:

Bærekraftdidaktikk, multimodale mottekster, engasjement, kritisk literacy, grønn markedsføring

I Norge har engasjementet for klima- og bærekraftsspørsmål blant ungdom gått noe ned de siste årene (NHO 2024), og det er stadig behov for å styrke elevers engasjement, stemmer og handlekraft på dette området (Baldwin et al., 2023; Trott, 2021). I denne studien presenterer vi foreløpige funn fra en utprøving der elever i fire klasser på 9.trinn (14-15 år) har arbeidet kritisk med grønne markedsføringstekster og skapt multimodale mottekster. En mottekst skapes med utgangspunkt i en eksisterende tekst, men tar et alternativt perspektiv på samme emne. Mottekster kan åpne for elevenes tanker, følelser og observasjoner, samt gi elevene en egen stemme (Behrman, 2006).

Studien tar utgangspunkt i følgende problemstilling: *Hvordan kan elevers arbeid med multimodale mottekster bidra til engasjement i bærekraftsspørsmål?* Datamaterialet er hentet fra et større norsk forskningsprosjekt (www.usn.no/critlit) som undersøkte elevers kritiske literacy. Den overordnede metodiske tilnærmingen i prosjektet er designbasert metode (Barab & Squire, 2004; Veum & Kvåle, 2024), og forskere har gjennomført utprøving av ulike undervisningsdesign i nært samarbeid med lærere. Data som undersøkes i denne delstudien består av elevtekster, elevens muntlige refleksjoner og intervju med lærere. Det teoretiske grunnlaget er multiliteracies, kritisk literacy, multimodalitet og bærekraftdidaktikk (Cope & Kalantzis, 2009; Janks, 2010; van Leeuwen 2020; Matthewman, 2020). Foreløpige funn viser at det å analysere og skape multimodale motstemmer til hverdagstekster som markedsfører fast food og billige moteklær som grønne produkter, kan bidra til å aktivisere og engasjere elevene, samt åpne opp for synspunkter og kritisk refleksjon om bærekraftsspørsmål.

Referanser

- Baldwin, C., Pickering, G. & Dale, G. (2023). Knowledge and self-efficacy of youth to take action on climate change. *Environmental Education Research*, 29(11), 1597-1616.
<https://doi.org/DOI: 10.1080/13504622.2022.2121381>
- Barab, S. & Squire, K. (2004). Design-Based Research: Putting a Stake in the Ground. *The Journal of the Learning Sciences*, 13(1), 1-14.
- Behrman, E. H. (2006). Teaching about Language, Power, and Text: A Review of Classroom Practices That Support Critical Literacy. *Journal of Adolescent and Adult Literacy*, 49(6), 481-486.
- Cope, B. & Kalantzis, M. (2009). "Multiliteracies": New Literacies, New Learning. *Pedagogies: An International Journal*, 4(3), 164-195. <https://doi.org/10.1080/15544800903076044>
- Janks, H. (2010). *Literacy and power*. Routledge.
- NHOs Ung-undersøkelse (2024): Rapport om ungdoms bekymringer og framtidstro. [Ung 2025](#)
- Matthewman, S. (2020). Nation and Nature in L1 Education: Changing the Mission of Subject English. I B. Green & P. Erixon (Red.), *Rethinking L1 Education in a Global Era. Educational Linguistics* (Bd. 48). https://doi.org/https://doi.org/10.1007/978-3-030-55997-7_11

- Trott, C. D. (2021). What difference does it make? Exploring the transformative potential of everyday climate crisis activism by children and youth. *Children's Geographies*, 19(3), 300-308,. <https://doi.org/DOI: 10.1080/14733285.2020.1870663>
- Van Leuween, T. (2020). Looking good: aesthetics, multimodality and literacy studies. I J. Rowsell & K. Pahl (red.), *The Routledge handbook of literacy studies* (s. 426–439). Routledge.
- Veum, A. & Kvåle, G. (Red.). (2024). *Det tekstkritiske klasserommet. Funn og erfaringer fra forskningsprosjektet CritLit*. Universitetsforlaget.
<https://doi.org/https://doi.org/10.18261/9788215071114-24>.

Udvikling af elevernes kritisk utopiske fremtidsforestillinger som en del af en danskfaglig bæredygtighedsdidaktik

Nadia Raphael Rathje, Lektor, Ph.d., Københavns Professionshøjskole.

Nøgleord: Kritisk utopisk fantasi, fremtidsforestillinger, bæredygtighedsdidaktik, danskfaget L1, fremtidsværksteder

På baggrund af de accelererende bæredygtighedskriser bliver der i disse år stadig mere fokus på, hvordan danskfaget kan bidrage til en bæredygtighedsdidaktik. Et muligt perspektiv er didaktisk arbejde med udvikling af elevernes fremtidsforestillinger og utopiske fantasi. Bl.a. UNESCO peger på fremtidsforestillinger som en nøglekompetence for bæredygtighed (UNESCO, 2017). Et andet perspektiv på sammenhænge mellem fremtidsforestillinger og bæredygtighed er, at bæredygtighed ikke bare handler om det, vi skal undgå og væk fra, men også kræver større fokus på, hvad vi gerne vil henimod, og undersøgelse af, hvad der er et meningsfuldt liv (Læssøe, 2020). Det utopiske kan forstås som "The desire for a different, better way of being" (Levitas, 2011) og dermed som en hverdagspraksis, alle mennesker har. Således bliver utopier kontekstbestemte, fleksible og dynamiske og indeholder eksplicit eller implicit kritik af den kontekst, de udspringer fra (Garforth, 2017; Levitas, 2011, 2017).

Danskfagligt kan arbejdet med kritisk utopiske horisonter ske, ikke blot gennem analytisk litteraturarbejde med fx sci-fi og cli-fi, men også gennem elevernes egne fællesskabende og demokratiske deltagelse i udviklingen af fremtidsforestillinger. Dette paper spørger derfor om:

Hvordan kan didaktisk arbejde med elevernes egne kritisk utopiske fremtidsforestillinger være en del af en danskfaglig bæredygtighedsdidaktik?

Det empiriske materiale stammer fra en nyligt færdiggjort Ph.d. (Rathje, 2024)(Rathje, 2024) der undersøger skolers praksis i udvikling af uddannelse for bæredygtig udvikling (UBU). I dette paper består det empiriske materiale af tre fremtidsværksteder (Egmose et al., 2020; Jungk, 1989) med udskolingselever på tre forskellige danske folkeskoler samt fokusgruppeinterview med elever. Efterfølgende er der brugt tematisk analyse (Clarke et al., 2015) til analyse af empirien.

De gennemførte fremtidsværksteder peger på, at fremtidsværksteder har potentiale som fællesskabende udvikling af fremtidsforestillinger med transformative og transgressive perspektiver (Lotz-Sisitka et al., 2015). Fremtidsforestillingerne giver samtidig mulighed for elevernes undersøgelse af dissonanser (Ott, 2023), når de fx drømmer om private jetfly og tøjbyttemarkeder på én og samme tid. På samme måde er et gennemgående utopisk tema i værkstederne frihed. Et tema, som det viser sig, at eleverne samtidig har svært ved at håndtere, når de skal balancere utopiske forestillinger med den virkelighed, de lever i (Bojesen & Suissa, 2019). Paperet vil diskutere disse fund og deres didaktiske potentialer for en danskfaglig bæredygtighedsdidaktik.

Referencer

- Bojesen, E., & Suissa, J. (2019). Minimal utopianism in the classroom. *Educational philosophy and theory*, 51(3), 286-297. <https://doi.org/10.1080/00131857.2018.1472576>
- Clarke, V., Braun, V., & Hayfield, N. (2015). Thematic analysis. *Qualitative psychology: A practical guide to research methods*, 3, 222-248.
- Egmose, J., Gleerup, J., & Nielsen, B. S. (2020). Critical Utopian Action Research: Methodological Inspiration for Democratization? *International Review of Qualitative Research*, 13(2), 233-246. <https://doi.org/10.1177/1940844720933236>
- Garforth, L. (2017). *Green Utopias: Environmental Hope Before and after Nature*. Polity Press.
- Jungk, R. (1989). *Håndbog i fremtidsværksteder* (2. udgave, 3. oplag ed.). Politisk revy.
- Levitas, R. (2011). *The concept of Utopia* ([Student / with a new preface by the author]. ed.). Peter Lang.
- Levitas, R. (2017). Where there is no vision, the people perish: A utopian ethic for a transformed future. *CUSP essay series on the Ethics of Sustainable Prosperity No 5*. CUSP essay series on the Ethics of Sustainable Prosperity No 5
- Lotz-Sisitka, H., Wals, A. E. J., Kronlid, D., & McGarry, D. (2015). Transformative, transgressive social learning: rethinking higher education pedagogy in times of systemic global dysfunction. *Current opinion in environmental sustainability*, 16, 73-80. <https://doi.org/10.1016/j.cosust.2015.07.018>
- Læssøe, J. (2020). Bæredygtighedsbegrebet og uddannelse. In J. A. Lysgaard & N. J. Jørgensen (Eds.), *Bæredygtighedens Pædagogik: forskningsperspektiver og eksempler fra praksis* (pp. 17-41). Frydenlund Academic.
- Ott, A. (2023). Utopia in environmental and sustainability education: imagination, transformation, and transgression. *Environmental Education Research*, 29(5), 675-691. <https://doi.org/10.1080/13504622.2022.2102583>
- Rathje, N. R. (2024). *Mere end en skole - et studie af tre skolars praksisser i arbejdet med uddannelse for bæredygtig udvikling i et helskoleperspektiv Aarhus Universitet*. https://www.ucviden.dk/files/198246761/Afhandling_Nadia_R._Rathje_2024_Mere_end_en_skole.pdf
- UNESCO. (2017). *Education for Sustainable Development Goals - Learning Objectives*. Paris, France: UNESCO Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000247444/PDF/247444eng.pdf.multi>

Nordisk L1-fag 1

Sprog, disciplin, partnerskab

Lokale A-401

Onsdag

13:30-15:00

Ordstyrer: Tina Høegh

Disciplinering och didaktisering. En studie av relationen mellan ämnet nordiska språk och skolan
1900–2024

Holmberg, Per (1);
Olsson, Fredrik (2)

Partnerskap i nordiske førstespråksfag
Mathisrud, Sander Vossgård Eriksen

Ambassadørmodellen: En didaktisk tilnærming til nabospråksdidaktikk i lærerutdanningen
Lundberg, Pål

Disciplinering och didaktisering. En studie av relationen mellan ämnet nordiska språk och skolan 1900–2024

Per Holmberg & Fredrik Olsson

Målet för svenskämnesdidaktisk kunskapsproduktion är direkt eller indirekt att bidra till kvaliteten i skolans svenskämne. Samtidigt bidrar kunskapsproduktionen till utvecklingen av de akademiska miljöer där forskningen bedrivs. I denna studie förstår vi de samtidigt pågående processerna i denna dialektiska relation mellan skola och universitet som didaktisering och disciplinering (jfr Bernstein, 2003; jfr Ongstad 2006).

Tidigare forskning om svenskämnesdidaktikens framväxt har visat hur forskningens didaktisering av språkliga och litterära kunskapsområden startade i spåren av enhetsskolans reformer under 1970-talet (Holmberg & Martinsson, under granskning) och intensifierades i och med de nya krav som vid millennieskiftet ställdes på ämnesdidaktisk forskning som bas för lärarutbildningen (Holmberg & Nordenstam, 2016; Holmberg et al., 2019; Johansson et al., under arbete). Syftet med den här studien är att komplettera bilden av relationen mellan universitetsämnet nordiska språk och skolan med en förståelse av hur relationen till skolan också bidragit till universitetsämnets disciplinering av nya kunskapsområden.

Studiens material består av samtliga doktorsavhandlingar i nordiska språk/svenska språket vid svenska lärosäten mellan 1900 och 2024. Avhandlingarnas bidrag till didaktisering respektive disciplinering sätts i relation till skolsystemets utbildningshistoriska faser. Vad gäller didaktisering visar analysen hur varje större skolreform under perioden ökat kravet på att didaktisering inte bara ska ske i skolverksamheten eller i lärarutbildningen, utan också inom den akademiska kunskapsproduktionen, men att detta krav har fått olika genomslag vid olika lärosäten. Vad gäller disciplinering visar analysen hur det nära samspelet mellan universitetsämnet och skolan har varit avgörande för att forma vad som idag ses som universitetsämnets kärna.

Nyckelord: L1-didaktik, utbildningshistoria, didaktisering, disciplinering.

Referenser

- Bernstein, B. (2003). Education, symbolic control, and social practices. I: B. Bernstein. *Class, codes and control. Volume IV. The Structuring of Pedagogic Discourse* (2 uppl., s. 125–156.). London: Routledge.
- Holmberg, P. & Martinsson, B.-G. (under granskning). *Skolans svenskämne i 1900-talets språk- och litteraturvetenskapliga forskning*.
- Holmberg, P. & Nordenstam, A. (2016). Svenska med didaktisk inriktning. Ett forskningsområde i rörelse. I: H. Höglund & R. Heilä-Ylikallio (red.). *Framtida berättelser. Perspektiv på modersmålsdidaktisk forskning och praktik* (s. 47–62). Vasa: Åbo Akademi.
- Holmberg, P., Krogh, E., Nordenstam, A., Penne, S., Skarstein, D., Karlskov Skyggebjerg, A., Tainio, L. & Heilä-Ylikallio, R. (2019). On the emergence of the L1 research field: A comparative study of PhD abstracts in the Nordic countries 2000–2017. *L1-Educational Studies in Language and Literature* 19, 1–27. <https://doi.org/10.17239/L1ESLL-2019.19.01.05>
- Johansson, M., Holmberg, P. & Martinsson, B.-G. (under arbete). Ämnesdidaktisk kompetens – en studie av meritvärdering vid tillsättning av svenskämnesdidaktiska akademiska tjänster 1990–2022.
- Ongstad, S. (2006). Fag i endring. Om didaktisering av kunnskap. I: S. Ongstad (red.). *Fag og didaktikk i lærerutdanning. Kunnskap i grenseland* (s. 19–57). Oslo: Universitetsforlaget.

Partnerskap i nordiske førstespråksfag

En metanarrativ kunnskapsoversikt

Nøkkelord: RPP, førstespråksdidaktikk, L1, sosiale systemer, systematisk kunnskapsoversikt.

Denne studien har som mål å kartlegge og analysere nordisk forskning om forskning-praksis-partnerskap (RPP) innen førstespråksdidaktikk (jf. Farrell et al., 2021). Forskningsspørsmålene er (1) *hva kjennetegner forskningen på partnerskap mellom universitet/lærerutdanning og skoler i Norden?* og (2) *hvordan retter nordiske RPP-prosjekter seg inn mot førstespråksdidaktikk?* Gjennom en systematisk gjennomgang av eksisterende forskning, søker studien å identifisere dominerende definisjoner, modeller, metoder, resultater, utfordringer og kunnskapshull knyttet til RPP i denne konteksten. Teoretisk tar studien utgangspunkt i Niklas Luhmann (1984/2000) sin teori om sosiale systemer, der forskning og utdanning beskrives som funksjonelt differensierte, men strukturelt koblede systemer i samfunnet. Det kan også bli aktuelt å gå i dialog med mer domenespesifikke teorier rundt samarbeidslæring, organisasjonslæring og didaktikk, men dette vil være avhengig av de teoretiske perspektivene som aktiveres i de inkluderte studiene. Metoden er metanarrativ kunnskapsoversikt, en type systematisk kunnskapsoversikt designet for emner som er blitt konseptualisert på ulike måter og utforsket av ulike grupper forskere (Wong et al., 2013). Foreløpige funn indikerer en økende interesse for RPP i nordisk utdanningsforskning, men med variasjoner i definisjoner og metoder. Resultatene tyder på at RPP kan bidra til profesjonell utvikling og forbedret undervisningspraksis, men møter utfordringer knyttet til maktbalanse, kommunikasjon og ressurser. Det er identifisert kunnskapshull knyttet til langsiktige effekter, elevers perspektiver og kontekstspesifikke faktorer. Denne oversikten vil fungere teoriutviklende og bidra til å utvikle en mer helhetlig forståelse av RPP i nordisk førstespråksdidaktikk og informere fremtidig forskning og praksis.

Referanser

- Farrell, C. C., Penuel, W. R., Coburn, C. E., Daniel, J., & Steup, L. (2021). *Research-Practice Partnerships in Education: The State of the Field*. William T. Grant Foundation.
- Luhmann, N. (2000). *Sociale systemer: Grundrids til en almen teori* (J. Cederstrøm, N. Mortensen, & J. Rasmussen, Overs.). Hans Reitzels Forlag. (Opprinnelig verk utgitt 1984)
- Wong, G., Greenhalgh, T., Westhorp, G., Buckingham, J., & Pawson, R. (2013). RAMESES publication standards: Meta-narrative reviews. *BMC Medicine*, 11(1), 20. <https://doi.org/10.1186/1741-7015-11-20>

Ambassadørmodellen: En didaktisk tilnærming til nabospråksdidaktikk i lærerutdanningen

Nabospråksdidaktikk, Lærerutdanning, Interkulturell kompetanse, Transspråkling

Denne planlagte studien tar utgangspunkt i ambassadørmodellen, et Nordplus-finansiert prosjekt med oppstart i 2017. Ambassadørmodellen er en tverrkulturell didaktisk tilnærming utviklet av Nordisk Netværk for Nabosprogsdidaktik (<https://nabosprogsdidaktik.dk/>) for å styrke forståelsen av nabospråk og -kultur i nordiske lærerutdanninger. Modellen kombinerer autentiske studieopphold i et naboland med en leksjonskatalog utviklet for lærerutdannere og en oppgavekatalog utviklet for studenter.

Studien søker å besvare tre sentrale forskningsspørsmål: (1) Hvordan påvirker ambassadørmodellen studentenes forståelse og kommunikasjon på nabospråk? (2) Hvilke didaktiske metoder utvikles og implementeres gjennom modellen? (3) Hvordan påvirker ambassadørmodellen lærerstudentenes holdninger til å integrere nabospråksdidaktikk i morsmålsfaget?

Forskningsdesignet inkluderer semi-strukturerte intervjuer med både studenter (N=9) og lærerutdannere (N=3) som har deltatt i ambassadørmodellen i perioden 2023-2025. En kvantitativ spørreundersøkelse informert av tidligere nordisk forskning (Nordisk ministerråd, 2025) vil bli brukt som supplerende datakilde. Ved å triangulere data fra disse ulike kildene, søker studien å gi en mer omfattende og pålitelig forståelse av ambassadørmodellens innvirkning. I nevnte periode har 92 studenter gjennomført studieopphold i et naboland, og denne studien vil fokusere på studentmobilitet gjennomført mellom Danmark, Norge og Sverige.

Teoretisk bygger studien på Simon Borgs teori om lærerkognisjon (2003), transspråking (García & Wei, 2019) og Michael Byrams modell for interkulturell kompetanse (1997). Disse teoretiske rammene gir en helhetlig forståelse av læring som en sosial, språklig og kulturell prosess. Foreløpige funn tyder på at modellen styrker studentenes metalingvistiske ferdigheter og interkulturelle forståelse, samtidig som den gir lærerutdannere (og framtidige lærere) praktiske verktøy for å integrere nabospråk i undervisningen. Denne studiens mål er å undersøke dette nærmere.

Litteratur

Borg, S. (2003). Teacher cognition in language teaching: A review of research on what language teachers think, know, believe, and do. *Language Teacher*, (36), 81-109.

Byram, M. (1997). *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence*. Multilingual Matters

Garcia, O. & Wei, L. (2019). *Transspråking. Språk, tospråklighet og opplæring*. Cappelen Damm Akademisk

Nordisk ministerråd. (2025). *De skandinaviske sprog i skolen i Norden*. Hentet fra <https://pub.norden.org/temanord2024-501/about-this-publication.html>

Nordisk netværk for nabosprogsdidaktik. (u.å). Hentet 31. mars 2025 fra <https://nabosprogsdidaktik.dk/>

Litteratur 3

Litteraturredidaktik

Lokale A-408

Onsdag

13:30-15:00

Ordstyrer: Audhild Norendal

Bilderboken som provokation: att bli med besväret i litteraturundervisningen med ungdomar
Åkerholm, Katrina

Reiser i Mørkets hjerte: geografiske utforskninger med videregående elever
Samoilow, Tatjana Kielland

Den posthumane elev og det kunstbaserede L1-fag
Heiden, Thomas Roed;
Jensen, Michael Peter

Bilderboken som provokation: att bli med besväret i litteraturundervisningen med ungdomar

Katrina Åkerholm, Åbo Akademi

Litteraturdidaktisk forskning i Norden har på senare tid intresserat sig för oförutsägbarhet och ovisshet i litteraturundervisningen. Detta forskningsintresse kan relateras till två olika bakgrunder: dels bottnar forskningsintresset i ett intresse för att utmana målstyrning och entydig litteraturtolkning (Borsgård, 2021; Lindell, 2020), dels i ett behov att förhålla sig till en föränderlig omvärld (Svelstad, 2020). Syftet med presentationen är att utforska hur bilderboken kan fungera som en ingång till att hantera oförutsägbarhet och ovisshet inte bara inom ramarna för litteraturundervisningen, utan också i förhållande till en föränderlig omvärld. Detta görs genom angreppssättet *tänka med teori* (Jackson & Mazzei, 2023) och specifikt genom att *tänka med* Donna Haraways (2016) begrepp *att bli med besväret* (staying with the trouble) i relation till litteraturundervisningen. Att bli med besväret handlar om att vara närvarande i och navigera det oförutsägbara genom att förhålla sig och svara an till samtid och framtid (Haraway, 2016). Detta kombinerar jag med Karin Murris (2016) begrepp *bilderboken som provokation*, vilket syftar på att bilderböcker genom sin komplexa estetik på ett produktivt sätt kan röra upp och rubba invanda tankemönster. I presentationen frågar jag: *Hur kan bilderboken fungera som en provokation i förhållande till att bli med besväret i litteraturundervisningen?* Jag tar fasta på resultat från min doktorsavhandling, som utforskar vad bilderboken kan sätta i rörelse i litteraturundervisningen i årskurs 7–9 och gymnasiet. Materialet som ligger till grund för avhandlingen och presentationen utgörs av videoinspelningar av en klass i årskurs åtta och tre klasser i gymnasiets årskurs två och tre, samt av tre bilderböcker. Avhandlingens resultat visar bland annat hur bilderböckernas komplexitet fungerar som en provokation som sätter igång meningsskapande processer, vilket i sin tur ger eleverna möjlighet att förhålla sig till ovisshet och att bli kvar i det som besvärar. I presentationen diskuterar jag vilka implikationer detta får för litteraturundervisningen.

Nyckelord: litteraturdidaktik, bilderböcker, oförutsägbarhet, posthumanism, ungdomar

Referenser:

- Borsgård, G. (2021). *Litteraturens mått: Politiska implikationer av litteraturundervisning som demokrati- och värdegrundsarbete*. [Doktorsavhandling]. Umeå universitet.
<https://umu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1537278/FULLTEXT01.pdf>
- Haraway, D. J. (2016). *Staying with the trouble: Making kin in the Chthulucene*. Duke University Press.
- Jackson, Y. A. & Mazzei, L. A. (2023) *Thinking with theory in qualitative research*. Routledge.
- Lindell, I. (2020). Embracing the risk of teaching literature. *Educational Theory*, 70, (1), 43–55.
<https://doi.org/10.1111/edth.12405>
- Murris, K. (2016). *The posthuman child*. Routledge.
- Svelstad, P.E. (2020). Sustainable Literary Competence: Connecting Literature Education to Education for Sustainability. *Humanities (Basel)*, 9(4), 141.
<https://doi.org/10.3390/h9040141>

Reiser i *Mørkets hjerte*: geografiske utforskninger med videregående elever

Tatjana Kielland Samoilow (NTNU)

Stikkord: litteraturgeografi, litteraturdidaktikk, sted, lesing, tverrfaglighet

Både samfunnsvitenskap og humaniora viser økende interesse for sted og geografi på bakgrunn av globalisering, migrasjon og økt miljøbevissthet. I litteraturdidaktikken gjenspeiles dette i stigende interesse for økokritiske perspektiver (Goga et.al., 2018; Svelstad, 2020) og stedsbasert lesing (Eggersen & Barfod, 2020; Pjedsted, 2020). Stedsperspektiver inkluderes også i nyere didaktiske antologier (Kjørholt & Samoilow, 2025; Mai, 2023; Nordstoga, 2022). Forskningsprosjektet *ImagiNation: Mapping the Imagined Geographies of Norwegian Literature 1814 – 1905* kombinerer litteratur og geografi gjennom en tekstnær, analytisk og utforskende tilnærming. Prosjektet er forankret i litteraturgeografi og kritiske og postkritiske perspektiver (Moi, 2017; Felski, 2020), og utvikler analytiske og estetiske lese måter som inkluderer fjern- og nærlæsning, arbeid med kart og samtaler. Vi ser sted som en sammenstilling av materialiteter, betydninger og praksiser (Cresswell, 2019), og bruker dette som et analytisk utgangspunkt for å utforske ulike sider ved en tekst og dens kontekster (Kjørholt & Samoilow, 2025; Samoilow, Mulen & Dukstad, 2023). Fra litteraturhistorisk hold påpeker Anne Marie-Mai (2009) at et stedsperspektiv innebærer å tenke nettverk fremfor temporal utvikling. Fra litteraturdidaktisk hold spør vi også hvilke nettverk som åpenbarer seg når man bruker sted og geografi som analytisk inngang, og hvilke nye nettverk som kan oppstå.

Dette paperet tar utgangspunkt i ett av tre romanprosjekter som ble gjennomført i forlengelse av *ImagiNation*. Det presenterer en kasusstudie fra en fire uker lang intervensjon på en videregående skole, der 12 elever utforsket Joseph Conrads roman *Mørkets hjerte* (1899) gjennom ulike geografiske tilnærminger som dialogisk høytlesing, stillelesing, sokratiske seminarer, karttegninger og gruppearbeid. Det empiriske materialet inkluderer over 10 timer med transkriberte samtaler, håndtegnede kart, visuelt materiale og feltnotater. Basert på Felski (2020) og aktør-nettverksteori analyseres forbindelsene mellom elevene, teksten og omverdenen når sted brukes som analytisk utgangspunkt.

Cresswell, T. (2019). *Maxwell Street: Writing and thinking Place*. University of Chicago Press.

Eggersen, D. & Barfod, K. (2020). På det store hav. Stedbaseret litteraturundervisning på Strandingsmuseet St. George. *Nordic Journal of Literacy Research*, 6 (2), 97–116.

Felski, R. (2020). *Hooked. Art and Attachment*. Chicago University Press.

Goga, N., Guanilo-Uluru, L., Hallås, B. O. & Nyrnes, A. (2018) (red.). *Ecocritical Perspectives on Children's Texts and Cultures*. Springer.

Kjørholt, I.H. & Samoilow, T.K. (under utgivelse 2025). Geografisk litteraturhistoriedidaktikk: En komparativ undersøkelse av «En god Samvittighed» (1880) og «Paa Hondurasfloden» (1890). I Christopher Messelt & Per Esben Svelstad (red.) *Litteraturhistorie i kontekst. Dybdelæring, utforskning og kritisk tenkning i norskfaget*. Fagbokforlaget.

Mai, A.-M. (2023). Sted og litteratur. I: J. Fibiger & N. Mølgaard (red.), *Litteraturens tilgange* (s. 341–358). Hans Reitzels Forlag.

Moi, Toril. *Revolution of the Ordinary*. The University of Chicago Press 2017.

Nordstoga, S. (2022). Litteratur finn stad. I Claudi, Mads (red.). *Litteraturhistoriske muligheter*.

Universitetsforlaget, s. 71 – 85.

Samoilow, T.K., Mulen, M.B. & Dukstad, K.E. (2023). Kart- og stedstegning som litterær respons. *Nordic Journal of Literacy Research*. 9 (2), 124–144. <https://doi.org/10.23865/njlr.v9.5339>

Svelstad, P. E. (2020). Sustainable Literary Competence: Connecting Literature Education to Education for Sustainability *Humanities*, 9 (4), 141; <https://doi.org/10.3390/h9040141>

Paper-præsentation: Den posthumane elev og det kunstbaserede L1-fag

Thomas Roed Heiden, lektor ved Erhvervsakademi og Professionshøjskole UCL (Læreruddannelsen/Center for Anvendt Skoleforskning) og ph.d-studerende ved Aarhus Universitet (Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse/Afdeling for Fagdidaktik, Pædagogisk filosofi og Generel Pædagogik) & Michael Peter Jensen, lektor, ph.d ved Erhvervsakademi og Professionshøjskole UCL (Læreruddannelsen/Center for Anvendt Skoleforskning).

Nøgleord

Økocentrisk forbundethed, det kunstbaserede L1-fag, den posthumane elev, u/forudsigelighed.

Mål

Vi har som mål at nuancere L1-fagets forestilling om den 'humane' elev. Med Karen Barads posthumane begreber om intra-aktivitet og forbundethed (2007, 2003) gentænker vi elever som porøse og åbne kroppe, som er økocentrisk forbundet med alt omkring sig. Det kalder vi med inspiration fra Karen Murris (2016) *den posthumane elev*. Det inviterer for os til en u/forudsigelig og kunstbaseret L1-fagdidaktik (Jusslin & Höglund, 2021), der kan rumme den fleksible, improvisatoriske, ubundne og opfindsomme andethed, der findes i kunstformer og kunstbaserede udtryk, og som dermed kan bidrage til at gøre verden mere bæredygtig.

Forskningsspørgsmål

Vi udforsker den posthumane elev i det kunstbaserede L1-fag som en performativ agent i tilblivelse, dybt økocentrisk forbundet med 'ting og sager' i verden gennem sansninger (Heiden & Jensen, 2024; Kusk, 2023; MacLure, 2013). Vi arbejder således med forskningsspørgsmålet: *Hvordan kan den posthumane elev blive til gennem økocentriske forbundetheder i det kunstbaserede danskfag?*

Metoder

Vi udforsker tilblivelsen af den posthumane elev gennem en performativ undersøgelse med procesdrama (Heiden, 2024), hvor tre elever på otte år fra 2. klasse i L1-faget skaber økocentriske forbundetheder til hinanden, en billedbog, medbragte tøjdyr, en teaterscene og forskeren Thomas. Vi har indsamlet videoempiri med kamera, som vi har rammesat i fem kunstbaserede collager (Chilton & Scotti, 2014). Collagerne er blevet undervejs med empirien, simultant med vores 'tænkning med filosofisk teori' som analytisk greb (Jackson & Mazzei, 2023; St. Pierre, 2021).

Fund

Elevernes kropslige bevægelser ind i 'sære' fiktioner med kunstbaserede udtryk skaber engagement og en frugtbar opmærksomhed. I den performative begivenhed med billedbogen dvæler eleverne ved de performative agenter i den 'sære' fiktion, hvad der for os indfanger tilblivelsen af den posthumane elev som en porøs krop, der sanseligt åbner sig for nye påvirkninger og forskelle, og ikke lader sig binde af hvad det 'humane' menneske allerede ved (Jensen, 2022).

Referencer

- Barad, K. (2003). Posthumanist performativity: Toward an understanding of how matter comes to matter. *Signs*, 28(3), 801–831. <https://doi.org/10.14361/9783839403365-008>
- Barad, K. (2007). *Meeting the Universe Halfway: Quantum Physics and the Entanglement of Matter and Meaning*. Duke University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctv12101zq>
- Chilton, G., & Scotti, V. (2014) Snipping, Gluing, Writing: The Properties of Collage as an Arts-Based Research Practice in Art Therapy, *Art Therapy*, 31(4), 163-171. DOI:[10.1080/07421656.2015.963484](https://doi.org/10.1080/07421656.2015.963484)
- Heiden, T. R., & Jensen, M. P. (2024). "Teksten bryder frem": tekst-som-begivenhed i danskfaget. *Acta Didactica Norden*, 18(3). <https://doi.org/10.5617/adno.10723>
- Heiden, T. (2024). Kunstbaseret performanceforskning med indskolingsbørn. *Tidsskrift for æstetik og pædagogik*, 2(1). <https://tidsskrift.dk/taep/article/view/146798>
- Jackson, A. Y., & Mazzei, L. A. (2023). *Thinking with theory in qualitative research* (2.ed.). Routledge.
- Jensen, M. P. (2022). *Skriversubjektivitet i det multimodale danskfag: En posthuman undersøgelse af affekt, krop og materialitet i skriveundervisningen*. Aalborg Universitetsforlag. <https://doi.org/10.54337/aau506310518>
- Jusslin, S., & Höglund, H. (2021). Arts-based responses to teaching poetry: a literature review of dance and visual arts in poetry education. *Literacy (Oxford, England)*, 55(1), 39–51. <https://doi.org/10.1111/lit.12236>
- Kusk, H. (2023). *Legende relationer mellem kunst, pædagogik og æstetiske processer i dagtilbud*. DPU/AU.
- MacLure, M. (2013). Researching without representation? Language and materiality in post-qualitative methodology. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 26(6), 658–667. <https://doi.org/10.1080/09518398.2013.788755>
- Murris, K. (2016). *The posthuman child: educational transformation through philosophy with picturebooks* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315718002>

St. Pierre, E. A. (2021). Post qualitative inquiry, the refusal of method, and the risk of the new. *Qualitative Inquiry*, 27(1), 3–9. <https://doi.org/10.1177/1077800419863005>

Litteratur 4 symposium

Tillbaka till texten. Lärare och forskare utvecklar litteraturundervisning tillsammans

Lokale A-410

Onsdag

13:30-15:00

Ordstyrer: Ann-Christin Randahl

Tillbaka till texten. Lärare och forskare utvecklar litteraturundervisning tillsammans

Illum Hansen, Thomas (1);

Elf, Niklölaj (2);

Olin-Scheller, Christina (3);

Widhe, Olle (4);

Christensen, Vibeke (5);

Blix, Malin (6);

Smidt Alenkjær, Christian (7);

Randahl, Ann-Christin (8)

Tillbaka till texten. Lärare och forskare utvecklar litteraturundervisning tillsammans

Nyckelord: estetiska läsararter, undersökande litteraturredaktik, lärar-forskar-samarbete, dialogisk strategiundervisning, estetisk-pedagogisk erfarenhet

I symposiet "Tillbaka till texten" presenteras tre samverkansprojekt mellan forskare och lärare för att utveckla modeller för undersökande litteraturundervisning. Det första projektet, kallat QUALE, är ett nordiskt samverkansprojekt med grund i den omfattande danska studien *Kvalitet i dansk og matematik* (Hansen et al., 2020) och riktar sig mot elever på skolans högstadium. Det andra projektet har fokus på hur kreativa processer kan utveckla elevers läsning av estetiska texter på skolans mellanstadium. I det tredje projektet riktas undervisningen mot elever på gymnasieskolan.

Att vända tillbaka till texten bygger i våra olika projekt på tankar om att utveckla estetiska läsararter (Rosenblatt, 1987). I det arbetet är elevernas upplevelse central, men elever behöver också ges verktyg för att pröva och ompröva samband i texten, undersöka textens verkningsmedel och skapa relationer mellan textens värld och den egna (Hansen et al., 2019). Med en tydlig inramning styrs eleverna mot textens tomma platser (Iser, 1978) och att söka ledtrådar för att komma fram till rimliga tolkningar som de prövar i dialog med sina klasskamrater och i helklassamtal. Den modell för undersökande litteraturundervisning som prövats i QUALE-projektet bygger på ett antal lässtrategier med grund i fenomenologisk litteraturredaktik och praktikteori (Langer 1991, 2010; Hansen et al., 2019; Kemmis et al. 2014; Schatzki, 2017). Symposiet berör också hur kreativa och gestaltande arbetsmetoder kan stimulera en undersökning av texten och läsoplevelsen. Resultaten från samverkansprojekten visar att lärarna lyckas skapa en trygg och undersökande miljö för litteraturundervisning där eleverna uppmuntras att utveckla sin tolkningsförmåga. För att lyckas med detta tycks en balans mellan vägledning och öppenhet vara central (Blix et al., 2024).

I symposiet medverkar både lärare och forskare, dels för att ge sina bilder av en undersökande litteraturundervisning och de resultat som genererats i projekten, dels för att beskriva sina erfarenheter av och tankar om samverkan mellan lärare och forskare.

Hvad er undersøgende litteraturundervisning? Programteori, didaktiske strategier og principper samt transformation af undersøgende litteraturundervisning i praksis (Nikolaj Elf, Thomas Illum Hansen och Louise Petersen)

I det empiriske storskalaprojekt *Kvalitet i Dansk og Matematik* (KiDM) blev der udviklet en programteori for undersøgende litteraturundervisning med afsæt i en fenomenologisk tilgang (Hansen et al., 2019). Denne programteori blev empirisk afprøvet og iterativt revideret i et *mixed methods*-interventionsstudie blandt danske grundskoleelever i mere end 150 skoler (Hansen et al. 2020) og er siden blevet formidlet til praktisk anvendelse i skolen (Hansen & Gissel 2021; Gissel & Steffensen, 2021) og yderligere teoretisk kvalificeret (Hansen 2023). Projektet *Quality Literature Education* (QUALE) er et opfølgende multipelt casestudie (Yin, 2012) indlejret i det nordiske center Quality in Nordic Teaching, der med afsæt i KiDMs programteori og undervisningsmateriale – oversat til norsk og svensk – eksperimenterer med undersøgende litteraturundervisning i norske, svenske og danske klasserum i tæt samarbejde med otte lærere. I denne præsentation redegøres der for de grundlæggende didaktiske

principper og mål for en undersøgende litteraturredidaktik, set fra både forsker- og et lærerperspektiv. Hvor Elf og Hansen således præsenterer programteorien, vil Petersen fra et lærerperspektiv give et indblik i de erfaringer og refleksioner hun har haft ved at være en af de lærere der mødte og skulle forsøge at transformere disse principper i faktisk undervisning. Vi finder, at hvor KIDM/QUALE-programteorien og dens mere specificerede designprincipper er ganske kompleks og mangfoldig, træder bestemte aspekter og principper frem som særligt vigtige i mødet med undervisningspraksis. Dette gælder blandt andet den *oplevelende* undersøgelsesstrategi og principperne om *styret åbenhed* samt *eksternalisering/transduktion*.

Elevperspektivet i QUALE-projektet: Att glömma sig själv (*Ann-Christin Randahl, Liv Marit Hauge och Adnan Hadzialic*)

Under QUALE-projektet har hundratals elever fått pröva en ny modell för läsning av skönlitteratur. Hur har det utvecklats eleverna som läsare? Två av projektets lärare redogör för sina iakttagelser och reflekterar över hur man kan hjälpa elever in i texten och engagera fler elever i ett gemensamt utforskande. En av lärarna beskriver det som att eleverna behöver lära sig att läsa med hjärta och hjärna för att utveckla sin tolkningskompetens. Det kan också handla om att glömma sig själv, att inte vara så upptagen av sina egna subjektiva associationer i läsningen: ”Metoden er å ta tak i elevenes umiddelbare leseropplevelse. Derfra går vi fra elevenes subjektive erfaringer til det objektive faginnholdet. QUALE-modellen har hjulpet med å avmystifisere hva som skjer når vi tolker en tekst. Metoden legger til rette for at flere elever opplever mestring og at de kan komme med faglige innspill til fellesskapet. Ved å ta tak i elevenes umiddelbare, mentale bilder i hodet kort tid etter at timen har startet, klarer vi å engasjere flere. Deretter senker vi tempoet slik at elevene få mulighet til å verifisere eller falsifisere tolkningene sine ut fra hva som står i teksten. Ved å glemme seg selv, finner de seg selv, nettopp ved å oppleve at de mestrer oppgaven og ved å oppdage sannheter som kommer innenfra», konstaterer en annen av lærarna i projektet.

Lärarperspektivet i QUALE-projektet (*Christina Olin-Scheller, Fia Sandberg, Jessica Sundell och Marte Ulfsnes Skar*)

Den undersökande litteraturundervisningen ställer krav på att elever tillämpar strategier som fördjupar förståelsen av texten och utforskar frågor som saknar givna svar (Hansen m.fl., 2020). Samtidigt ställer metoden stora krav på lärares förberedelse och organisation av undervisningen och att lärare behöver utveckla en inquiry-kompetens (Gissel & Steffensen, 2021; Hansen & Gissel, 2021). I syfte att utforska vad som utmärker lärares inquiry-kompetens i litteraturundervisning och hur denna blir synlig i klassrumspraktiken, har dels observationer av undervisning, dels intervjuer med deltagande lärare i Norge, Danmark och Sverige genomförts. Materialet har analyserats med tematisk innehållsanalys. Resultat pekar på att denna form av undersökande litteraturundervisning har stor potential för elevernas literacyutveckling och estetiska läskompetens. Lärarna beskriver också hur undersökande litteraturundervisning delvis skiljer sig åt från tidigare undervisningspraktik och att de har fått ”byta fokus” i sin undervisning (Randahl et al., 2024). Framförallt betonas att metoden inneburit en förändring från en praktik där tolkningsgemenskapen handlat om att få färdiga svar, att identifiera genredrag och verkningsmedel till ett gemensamt utforskande av den skönlitterära textens tomma platser och en mer systematisk användning av strategier som

fördjupar elevernas förståelse av texten. En av lärarna i projektet beskriver det på följande sätt: Som nyutdannet lærer var litteratur noe jeg så på med frykt, fordi tolkningsfelleskapet mellom lærer og elev kan sprike. Ikke fordi elevene ikke vil forstå, men fordi vi lærerne ofte går inn med «ferdig» analyserte tekster, og gjerne vil at elevene skal svare slik en selv har tenkt. Som fersk norsklærer kjente jeg spesielt på behovet av å ha kontroll. Får jeg «disse og disse og disse» svarene, har timen vært god og elevene har skjønt teksten. Jeg kan krysse det av på sjekk-lista mi, framfor å la teksten få leve litt i elevenes hode, før vi sammen skal skape en felles forståelse.

Att undersöka läsupplevelsen tillsammans (*Malin Blix och Olle Widhe*)

I vår presentation redovisas delresultat från ett kreativt och gestaltande läsprojekt som vi har genomfört tillsammans med lärare på en mellanstadieskola i Sverige. Lärarna i vårt projekt vill ha en undervisning som kombinerar struktur med läslust och litteratursamtal, vilket går i linje med de behov som framkommer i Skolinspektionens intervjuer med lärare och elever över hela landet (2022). Projektets övergripande syfte är att tillsammans med lärare utveckla nya kunskaper om hur kreativa och gestaltande metoder (creative art methodologies) kan stimulera elever att närma sig skönlitteraturen med ett öppet och undersökande förhållningssätt (Hansen & Gissel, 2021). Genom observationer, intervjuer och elevproduktioner utforskar vi hur lärare med olika gestaltande metoder kan stärka elevernas litteraturförståelse och engagemang. Projektet bygger vidare på de tidigare nordiska forskningsprogrammen KiDM och QUALE och är en interventionsstudie i två klasser där majoriteten av eleverna läser svenska som andraspråk. Det finns en rad internationella studier som lyfter fram de kreativa och gestaltande metodernas betydelse för undervisning av elever i flerspråkiga kontexter (Andrews & Almohammad, 2022; Schewe, 1993). Projektet som helhet förväntas generera praktiknära kunskaper om litteraturundervisning för elever med svenska som andraspråk och bidra med forskningsbaserade metoder för att öka tillgängligheten i undervisningen. Preliminära resultat pekar mot att en sådan undervisning stimulerar eleverna till en gemensam och lustfylld undersökning av den litterära texten och den egna läsupplevelsen. Den främjar alternativa sätt att fördela taltid och utrymme i klassrummet och ger eleverna möjligheter att samtala och interagera runt sin läsning. Resultatet visar även att arbetssättet bjuder in eleverna till närläsning och en strukturerad undersökning av hur berättelser är uppbyggda.

Undersøgelse af det udbytterige samarbejde mellem lærere og forskere. Work in progress. *Vibeke Christensen, Christian Smidt Alenkjær och Peter Marquard Sejersen*

Lærere og forskere har med udgangspunkt i forskellige praksisser fælles interesse i at blive klogere på litteraturundervisning. Konkrete forskningsdesign bidrager imidlertid potentielt til en asymmetrisk relation mellem lærere og forskere, der kan gøre det vanskeligt at realisere et samarbejde til gavn for begge parter. Det er temaet for denne præsentation:

Hvad kendetegner et lærer-forsker-samarbejde, der bidrager til udvikling af såvel undervisnings- som forskningspraksis?

Vi forstår praksis som mønstre af ord, handling og relationer muliggjort og begrænset af kulturelt-diskursive, materielt-økonomiske og socialt-politiske arrangementer (Kemmis et al., 2013). Communicative spaces (Kemmis et al., 2014) udgør mødesteder mellem flere praksisser og er en ny praksis, hvor deltagerne undersøger et givent fænomen, der efterfølgende informerer den praksis, som den enkelte deltager også indgår i.

I et ph.d.-projekt udvikles en undersøgende litteraturhistorisk undervisning i gymnasieskolens danskfag. Det sker med inspiration fra Design-Based Research (McKenney, 2016), hvor to gymnasielærere og en forsker udvikler og afprøver et undervisningsmateriale. Designmøder udgør et communicative space, hvor såvel undervisnings- som forskningspraksis får grobund for at udvikle sig. Lydoptagelser af møderne samt designprodukter udgør data i projektet.

Ved hjælp af en praksisarkitekturanalyse (Kemmis et al., 2014) viser det sig, at afgørende betydning i designprocessen er lærernes kontinuerlige (gen)fortolkning af deres undersøgende litteraturundervisningspraksis.

I QUALE-projektet mødes lærere og forskere til Nordic Inquiry og diskuterer centrale temaer i den undersøgelsesbaserede litteraturundervisning og møderne selv. Samtalerne strækker sig over tre møder á 1-2 dages varighed, de er rammesat af et oplæg og de er fastholdt i lydoptagelser. Gennem tematisk indholdsanalyse (Braun & Clarke, 2006) identificeres temaer om lærer-forsker-samarbejde, der bidrager til udvikling af den undersøgende litteraturundervisning.

Præliminære analyser manifesterer de deltagende praksissers forskellige ord og handlinger og udvikling af opmærksomhed på forskellene over tid. Ud over samtalerne ser det ud til at deltagernes besøg i hinandens praksis også bidrager til udvikling af communicative space.

Gemensam avslutande frågestund

Deltagare

Chair: Ann-Christin Randahl, Göteborgs universitet

Malin Blix, Göteborgs universitet

Vibeke Christensen, Syddansk universitet

Nikolaj Elf, Syddansk universitet

Thomas Illum Hansen, UCL Professionshøjskole og Erhvervsakademi

Christina Olin-Scheller, Karlstads universitet

Christian Smidt Alenkjær, Syddansk universitet

Olle Widhe, Göteborgs universitet

Lärare från Danmark, Norge och Sverige: Adnan Hadzialic, Liv Marit Hauge, Peter Marquard Sejersen, Louise Petersen, Fia Sandberg, Jessica Sundell och Marte Ulfsnes Skar

Referenser

- Andrews, J. & Almohammad, M. (Red.) (2022). *Creating Welcoming Learning Environments: Using Creative Arts Methods in Language Classrooms*. Multilingual Matters.
- Blix, M., Randahl, A-C. & Olin-Scheller, C. (2024). Undersökande litteraturundervisning i flerspråkiga klassrum. I A. Ohlsson, A. Sigrell, P. Strand & M. Sundby (Red.) Femtonde nationella konferensen i svenska med didaktisk inriktning: *Språk och litteratur – en omöjlig eller skön förening?* Lund 23-24 november 2022 (s. 71–88).
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Gissel, S. T., & Steffensen, T. (Eds.). (2021). *Undersøg litteraturen!* Akademisk Forlag
- Hansen, T. I. (2023). Phenomenological exploration in literature education: On the theoretical development of a phenomenological approach to inquiry-based literature teaching as a focal point for a large-scale intervention study in Denmark. *L1 - Educational Studies in Language and Literature*, 1-26. <https://doi.org/https://doi.org/10.21248/l1esll.2023.23.1.382>
- Hansen, T. I., Elf, N., Gissel, S., & Steffensen, T. (2019). Designing and testing a new concept for inquiry-based literature teaching: Design Principles, development and adaptation of a large-scale intervention study in Denmark. *L1-Educational Studies in Language and Literature*, 19(4), 1–32. <https://doi.org/10.17239/L1ESLL-2019.19.04.03>
- Hansen, T. I., Elf, N., Misfeldt, M., Gissel, S. T., & Lindhardt, B. (2020). *Kvalitet i dansk og matematik: Et lodtrækningsforsøg med fokus på undersøgelsesorienteret dansk- og matematikundervisning. Slutrapport*. Læremiddel.dk - Nationalt Videncenter for Læremidler. <https://www.uvm.dk/aktuelt/nyheder/uvm/2020/jan/200115-en-undersoegende-undervisningstilgang-goer-eleverne-dygtigere-til-dansk-og-matematik>
- Hansen, T. I. & Gissel, S. T. (2021). *Tilbage til teksten*. Hans Reitzels forlag.
- Iser, W. (1978). *The act of reading: a theory of aesthetic response*. Routledge.
- Kemmis, S., McTaggart, R., & Nixon, R. (2014). *The action research planner: Doing critical participatory action research*. Springer.
- Kemmis, S., Wilkinson, J., Edwards-Groves, C., Hardy, I., Grootenboer, P., & Bristol, L. (2013). *Changing practices, changing education*. Springer Science & Business Media.
- Langer, J. A. & National Research Center on Literature Teaching and Learning, Albany, NY. (1991). Discussion as Exploration Literature and the Horizon of Possibilities. *Report Series* 6.3. [Washington, D.C.]
- Langer, J.A. (2010). *Envisioning literature: literary understanding and literature instruction*. (2. ed.), Teachers College Press.

McKenney, S. (2016). Researcher-practitioner collaboration in educational design research: Processes, roles, values, and expectations. I M. A. Evans, M. J. Packer, & R. K. Sawyer (Red.), *Reflections on the learning sciences* (s. 155–188).

Randahl, A.-C., Blix, M. & Olin-Scheller, C. (2024). Lärares föreställningar om undersökande litteraturundervisning: En interventionsstudie i flerspråkiga klassrum. I: M. L. R. Tverbakk & T. Sommervold (Red.), *Tekster og lesere: Et nærmere blikk på ungdomstrinnet*. Fagbokforlaget, (s. 125–142).

Rosenblatt, L. M. (1978). *The reader, the text, the poem: the transactional theory of the literary work*. Southern Illinois University Press.

Schatzki, T. (2017). Pas de deux: Practice theory and Phenomenology. *Phaenomenologische Forschungen*, 2, 24–39.

Schewe, M. & Shaw, P. (1993). *Towards Drama as a Method in the Foreign Language Classroom*. Peter Lang.

Skolinspektionen (2022). Läsfrämjande arbete i grundskolan med särskilt fokus på undervisningen i svenska i årskurs 4–6. Stockholm: Skolinspektionen.

Multi 2

Elevers multimodale tekster

Lokale A-412

Onsdag

13:30-15:00

Ordstyrer: Briten Russdal-Hamre

“To judge a book by its cover” - redesign av multimodale tekster på 9.trinn

Moe, Mette;

Reitel Høyer, Lea

Multimodalt textskapande i förskoleklass

Hort, Sofia (1);

Yassin Falk, Daroon (2);

Björk, Oscar (1)

SkriveXpeditionen

Hachmann, Roland;

Illum, Lene

“To judge a book by its cover”

- redesign av multimodale tekster på 9.trinn

Mette Moe, OsloMet Storbyuniversitet og Lea Reitel Høyer, OsloMet Storbyuniversitet

Nøkkelord: redesign, kritisk literacy, paratekster, mottekster, multimodalitet

Et bokomslag er ikke bare en beskyttende innpakning av en tekst, men også en visuell representasjon som kan formidle sentral symbolikk, tematikk og stemninger knyttet til tekstens innhold. Når et bokomslag redesignes, kan det derfor tilføre nye lag med mening og endre hvordan leseren fortolker og forstår den litterære verdenen som boken representerer. Tilsvarende vil elevers egenproduserte bokomslag kunne uttrykke deres alternative tolkninger, eller synliggjøre hva de opplever som viktige tema og konflikter i den leste teksten.

Kritisk tenking forstått som evnen til å analysere og evaluere informasjon spiller en vesentlig rolle i forståelsen av remedierte eller redesignete tekster (Blikstas Balas og Elvebakk, 2023, s. 112). Når elever remedierer eller redesigner en tekst, må de samtidig undersøke alternative perspektiver og utvikle en kritisk bevissthet. Hillary Janks (2013, s. 24-25) fremhever det å produsere mottekster som et sentralt aspekt ved oppøving av kritisk literacy.

I et undervisningsopplegg knyttet til romanen *Stargate* av Ingvild Rishøi (2021) har elever på 9. trinn fått i oppdrag å skape nye paratekster til den leste romanen. Vi spør derfor:

Hvordan kan elevers redesign av en romans paratekst bidra til kritisk tenking og litterær forståelse?

Materialet består av elevtekster samlet inn på 9. trinn og vi vil foreta en multimodal analyse av ikonotekstene (Nikolajeva, 2000). I tillegg vil det teoretiske rammeverket være hentet fra Janks' (2013) kobling mellom kritisk literacy og arbeid med mottekster, samt Gerard Genettes (1997) paratekstbegrep.

Foreløpige funn antyder at elevene vektlegger ulike aspekter ved romanen. Flere fremhever Stargates sentrale konflikt knyttet til rusmisbruk, mens andre har foretatt multimodale tolkninger av romanens åpne slutt, eller fokuserer på romanens glidende overganger mellom ulike sjangre.

Litteratur:

Blikstad-Balas, M. og Elvebakk, L. (2023). Å lese kritisk – et tverrfaglig bidrag til livsmestring. I Walseth, K. og Standal, Ø.F. (red.). *Folkehelse og livsmestring: med utgangspunkt i fagene*. Universitetsforlaget.

Genette, G. (1997). *Palimpsests – Literature in the Second Degree*. University of Nebraska.

Genette, G. (1997). *Paratexts. Thresholds Of Interpretation*. Cambridge University Press.

Gray, J. (2010). *Show Sold Separately: Promos, Spoilers, and Other Media Paratexts*. New York University Press.

Janks, H. (2013). Critical literacy in teaching and research. *Education Inquiry*, 4(2), 225–242.
<https://doi.org/10.3402/edui.v4i2.22071>

Nikolajeva, M. (2000). *Bilderbokens pusselbitar*. Studentlitteratur.

Nikolajeva, M. og Scott, C. (2001). *How Picturebooks Work*. Routledge.

Rishøi, I.H. (2021). *Stargate. En julefortelling*. Gyldendal.

Multimodalt textskapande i förskoleklass

Förskoleklassen har diskuterats i termer av att utgöra en “bro” mellan förskolans och skolans verksamheter (Ackesjö, Lago och Persson, u.å.; Garpelin, 2018). I den senaste utredningen föreslås att förskoleklassen ska ingå i en tioårig grundskola och att detta första skolår ska bygga på både barncentrerad och formaliserad undervisning (SOU 2021:33). I den nya läroplansutredningen för grundskolan (SOU 2025:19) finns samtidigt en tydlig betoning på färdigheter i den alfabetiska skriftkoden medan skrivandets kommunikativa funktioner och andra modaliteter hamnar mer i skymundan. Detta kan ställas mot tidigare forskning som pekar på vikten av en undervisning som kombinerar skrivtekniska färdigheter med skrivande för olika syften i meningsfulla sammanhang (Hall 2013, Skolforskningsinstitutet 2024), och där eleverna får uttrycka sig genom olika modaliteter (Mackenzie, 2011; Mackenzie & Veresov, 2013).

I föreliggande studie fokuseras lärares perspektiv på multimodala arbetssätt i förskoleklassens skrivundervisning. Studien syftar till att bidra till diskussioner om vad läs- och skrivundervisning i det första skolåret kan vara och besvarar följande forskningsfrågor:

- Vilka modaliteter lyfter lärare in i sin egen undervisningspraktik och vilka möjligheter ges eleverna att uttrycka sig multimodalt?
- Hur motiverar lärarna bruket av dessa modaliteter i den egna undervisningen och för elevernas möjlighet att uttrycka sig?

Studien är teoretiskt förankrad i socialsemiotisk multimodal teori, där fokus ligger på hur olika resurser, såsom bilder, teckningar och skrift skapar olika möjligheter att uttrycka betydelser och uppnå sociala funktioner (Kress, 2003; 2010). Preliminära resultat visar att lärarnas beskrivningar av sin undervisningspraktik speglar en multimodal praktik där olika modaliteter värderas på skilda sätt. Vid sidan av alfabetisk skrift framstår teckningar som den vanligaste modaliteten som eleverna får uttrycka sig igenom och den beskrivs av flera lärare som en “fail-safe”-lösning, dvs att ritandet ger alla elever möjlighet att kommunicera och skapa mening utan formella krav.

Referenser:

- Ackesjö, H., Persson, S., & Lago, L. (uå). Förskoleklassens uppdrag. Skolverket.
<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/pedagogik-i-forskoleklass/forskoleklassens-uppdrag> tillgänglig den 7 maj, 2024
- Garpelin, A. (2018). Samlade utgångspunkter för forskningsprojektet ”Gränsland, broar och passageriter”. I: Anders Garpelin och Anette Sandberg (red) Att förstå barns vägar till 27/54 lärande under övergången från förskola till skola. Mälardalen Studies in Educational Sciences No. 35. Mälardalens universitet.
- Kress, G. (2003). *Literacy in the New Media Age* (1st ed.). Routledge.
- Kress, G. (2010). *Multimodality: A Social Semiotic Approach to Contemporary Communication*. Routledge.
- Mackenzie, N. (2011). From drawing to writing: What happens when you shift teaching priorities in the first six months of school? *The Australian Journal of Language and Literacy*, 34(3), 322-340
- Mackenzie, N., & Veresov, N. (2013). How drawing can support writing acquisition: Text construction in early writing from a Vygotskian perspective. *Australian Journal of Early Childhood*, 38(4), 22-29.

Skolforskningsinstitutet. Främja skrivkunskaper i de allra tidigaste skolåren. Systematisk forskningssammanställning 2024:02. Skolforskningsinstitutet.

SOU (2021:33). En tioårig grundskola – införandet av en ny årskurs 1 i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan. Utbildningsdepartementet.

SOU (2025:19). Kunskap för alla – nya läroplaner med fokus på undervisning och lärande. Utbildningsdepartementet.

SkriveXpeditionen – Dialogbaseret skrivning i L1

Lene Illum, Ph.d, lektor, University College Syddanmark, Orcid: 0009-0003-0712-5914

Roland Hachmann, Ph.d, lektor, University College Syddanmark, Orcid: 0000-0002-6782-9548

Abstract:

Denne præsentation tager udgangspunkt i designbaserede undersøgelser af dialogbaseret skrivning med elever på grundskolens mellemtrin. Præsentationen har fokus på materialiteters rolle med afsæt i begrebet computationel literacy (CL) og diskuterer, hvordan materialiter rammesætter og muliggør elevers mundtlighed. CL indlejrer en forståelse af, at artefakter medierer vores tænkning. I et sådant perspektiv bliver læremidler redskaber, der muliggør eller begrænser undersøgelser, dialoger og handlinger omkring det faglige indhold.

I forskningen er der bred enighed om, at interaktion og dialog understøtter elevers faglige læring, hvor den *udforskende* samtale (exploratory talk) betragtes som særligt læringsfremmende. Når elever er i dialog med hinanden, må ideer flyttes ind i et fælles resonansrum mellem forskellige perspektiver, hvor ideer udvikles i fællesskab.

I forskningsprojektet, der danner afsæt for præsentationen, undersøges det, hvordan et udviklet læremiddel, *SkriveXpeditionen*, i form af fysiske træbrikker med forskellige motiver i kombination med et interaktivt skriveprogram *Twine* understøtter elevers dialoger omkring deres skriveproces i L1. *SkriveXpeditionen* har et litterært udgangspunkt og træbrikkerne stilladserer elevernes skrivning af egne fortællinger på baggrund af den litterære tekst. Undersøgelsen er baseret på videounderstøttede klasserumsobservationer af fokuselever og videostimulerede samtaler med disse efterfølgende.

Foreløbige fund fra pilotprojektet viser, at *SkriveXpeditionen* kan fremme elevers undersøgende dialoger om et fagligt stof og skabe en ramme, hvor eleverne udforsker tekster gennem en mere legende og fantasifuld tilgang til idéudvikling og skrivning. Desuden opfordrer *SkriveXpeditionen* til brugen af forskellige artefakter som tavler, mobiltelefoner og computere til organisering, visualisering og udvikling af idéer. Projektet viser også, at eleverne inddrager krop og gestik aktivt i deres dialoger, som en del af en dynamisk og engageret tilgang til det faglige indhold.

Keywords:

Computationel Literacy; mundtlighed og dialog, L1

Referencer:

Alexander, R. J. (2020). *A dialogic teaching companion*. Routledge, Taylor & Francis Group

Barab, S., & Squire, K. (2004). Design-based research: Putting a stake in the ground. *The Journal of the Learning Sciences*, 13(1), 1–14.

diSessa, A. A. (2001). *Changing minds: Computers, learning, and literacy*. The MIT Press.

Hachmann, R. (2023). Computational Literacy. Kognitive, sociale og materielle aspekter ved teknologiforståelser i skolen. *Learning Tech – Tidsskrift for læremidler, didaktik og teknologi*, (13), 78-99. DOI: 10.7146/lt.v8i13.132969

Mercer, N. (2000). *Words and Minds: How We Use Language to Think Together*. Routledge.

Lærere 1

Lærere og læreruddannelse

Lokale A-414

Onsdag

13:30-15:00

Ordstyrer: Åshild Søfteland

Tekstbyteprosjektet: Lærarsamarbeid på tvers av fylkesgrenser om elevar si skriving på sidemål
Sjøhelle, Kristin Kibsgaard

How student teachers collaborate and enact in working with a hybrid mystery game containing
multiple texts. An observational study

Rogne, Wenke Mork;
Brekke, Marit Lovise;
Saure, Ingrid Løvik

Lærerstudentars forståing og tilrettelegging av forteljande skriving på ungdomssteget
Breivega, Kjersti Maria Rongen

Nøkkelord: Tekstbyte, tverrfagleg skriving, sidemålsdidaktikk, nynorsk og bokmål, elevrespons

Tekstbyteprosjektet: Lærarsamarbeid på tvers av fylkesgrenser om elevar si skriving på sidemål

Kristin Kibsgaard Sjøhelle // Førsteamanuensis, Høgskulen i Volda

Tema

Innlegget tematiserer skrive­didaktikk på nynorsk og bokmål. Studien er ein del av eit «tekstbyteprosjekt» (Haugen, Eiksund, & Sjøhelle, 2024), der lærarane i faga norsk og samfunnsfag samarbeider om elevar si skriving på sidemål. Elevane skriv kvar sin fagtekst, som dei utvekslar og får respons på frå ein ukjent elev frå samarbeidsskolen. Mottakareleven har motsett hovudmål som skrivaren. Gjennom prosjektet øver elevane på å gi tilbakemelding etter tydelege instruksjonar frå lærarane, samtidig som dei skal bruke seg sjølv som «skrive­ekspertar».

Forskingsspørsmål for delstudien er: *Kva didaktiske implikasjonar kan eit tekstbyteprosjekt ha i arbeid med elevar skriving på hovudmål og sidemål?*

Metode

Materialet til denne studien er semistrukturerte intervju med dei fire involverte lærarane frå høvesvis to ulike vidaregåande skolar. Intervjua er supplerte med klasseromsobservasjonar og lydopptak frå undervisning og responsarbeid med elevane i nynorskklassa frå to av øktene i prosjektperioden.

Teori og moglege implikasjonar

Sidemålsdidaktikk blir ofte forstått som skriving på nynorsk, og nynorskdidaktikk er eit lite utforska felt i Noreg (Askeland, Falck-Ytter, & Ertzeid, 2020; Eiksund, Juuhl, & Sjøhelle, 2022; Jansson, 2011; Sjøhelle, 2016). Nynorsk er av somme omtalt eit minoritetsspråk i norsk samanheng, og er under press frå bokmål (Bjørhusdal, 2015). Samtidig tyder forsking på at elevar som skriv bokmål som sidemål også har behov for ein eigen sidemålsdidaktikk for å bli trygge skrivarar (Eiksund, 2021). Studien utforskar ein sidemålsdidaktikk som synleggjer utfordringar og moglegheiter i både nynorsk- og bokmåleleven si skriving.

Litteratur

Askeland, N., Falck-Ytter, C., & Ertzeid, I. (2020). *Nynorsk på nytt* (2. utg.). Fagbokforlaget, LNU.

Bjørhusdal, E. (2015). Nøytralitet eller nynorsk? Språkpolitiske hovudprinsipp i norsk opplæring. I Eiksund, H., & J. O. Fretland (Red.), *Nye røyster i nynorskforskinga* (ss. 104-119). Samlaget.

Eiksund, H. (2021). *Samanheng og samanfall. Ein studie av forholdet mellom opplæringsmål og utvikling av skriftlege ferdigheiter*. [Ph.D., Universitetet i Bergen].

Eiksund, H., Juuhl, G. K., & Sjøhelle, K. K. (2022). *Nynorskdidaktikk*. Samlaget.

Haugen, T., Eiksund, H., & Sjøhelle, K. K. (2024). Tekstmarkering, kommentarar og metaspråk – elevrespons i skriving av fagartikkel på vg2. *Acta Didactica Norden*, 2024(2).

Jansson, B. K. (2011). Den gode praksisen på ungdomssteget. I B. K. Jansson, & S. Skjong (Red.), *Norsk = nynorsk og bokmål* (ss. 178-202).

Sjøhelle, K. K. (2016). *Å skrive seg inn i språket. Ein intervensjonsstudie av nynorsk sidemålsopplæring for vidaregåande trinn*. [Ph.D., Universitetet i Oslo].

How student teachers collaborate and enact in working with a hybrid mystery game containing multiple texts. An observational study

Wenke Mork Rogne, Marit Brekke, Ingrid Saure, Volda University College

Abstract

Key words: Student teachers, video observation, multiple text, deeper strategies, conversation analysis

Pre-service training institutions has a responsibility of including lessons that enhances the student teacher critical thinking skills in a collaborative setting. In this study, 6 student teachers were working with a hybrid, commercial mystery game including multiple texts, after having a lesson of multiple texts comprehension.

The aim of this qualitative study was to investigate how the student teachers collaborate and enact when working with a commercial mystery game in an educational setting. The research question is: *How do student teachers collaborate and enact in working with a hybrid mystery game containing multiple, partly contradictory texts?*

We used conversation analysis (CA) to investigate video-recorded problem-solving conversations, focusing especially on how grades are initially proposed, negotiated, and decided through a series of actions that constituted the decision-making process (Sacks et al., 1974; Sidnell, 2015). We investigated what type of conversation strategies that were applied during the task, and how student teachers cooperate and reflect after the game-based inquiry task. Further, we investigated how the student teachers express the transferability to their own practice as becoming teachers. The results show that students teachers uttered that they enjoyed working with the game-based task, this emphasized more consciousness of how and when they applied different reading strategies during the game-based inquiry-based task. Moreover, the student teachers claimed that game-based play in an educational setting emphasized critical thinking skills and deeper learning, as well as social engagement and motivation.

References:

Sacks, H., Schegloff, E. A., & Jefferson, G. (1974). A simplest systematics for the organization of turn-taking for conversation. *Language*, 50(4), 696–735. <https://doi.org/10.2307/412243>

Sidnell, J. (2015). Conversation analysis. In: B.Heine, H. Narrog (eds.). *The Oxford Handbook of Linguistic Analysis*, 167-191.
<https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199677078.013.0041>

Lærarstudentars forståing og tilrettelegging av forteljande skriving på ungdomssteget

Tema for presentasjonen er lærarstudentars forståing og tilrettelegging av forteljande skriving på ungdomssteget. Forteljinga står sentralt i norskfaget, og tradisjonelt har dette også omfatta elevars eiga tekstsaking innan forteljande sjangrar (Breivega & Røskeland, 2024; Senje & Skjong, 2006). Også i gjeldande læreplan (Utdanningsdirektoratet, 2019) er forteljande skriving nemnt i kompetansemål for alle klassesteg i grunnskulen. I ungdomsskulen (8. – 10. klasse) har likevel denne typen skriving no ein mindre sentral plass før. Dette heng saman med norsk skriveforskning si påpeiking av elevars manglande kompetanse innan sakprega skriving (Berge et al., 2005; Hertzberg, 2008) og den påfølgjande styrkinga av sakprega skriving og sakprosa i læreplanverket *Kunnskapsløftet* (innført 2006).

Studien som skal presenterast inngår i LitEd-prosjektet, eit tverrfagleg prosjekt som utforskar fagspesifikk literacy i lærarutdanninga med vekt på teksthendingar knytt til narrativar (Barton, 2007; Shanahan & Shanahan, 2012). Materialet er henta frå ei datainnsamling i norskfaget i 10. klasse, der vidarekomne lærarstudentar skulle fokusere på forteljande skriving under ein tre vekers praksisperiode. Materialet omfattar 102 minuttar opptak av lærarstudentane si undervisning og rettleiing og dessutan lærarstudentane si vurdering av sju elevtekstar.

Studien svarer på følgjande forskingsspørsmål: *Kva sider ved forteljande skriving vektlegg lærarstudentane i undervisning, rettleiing og vurdering?* Studien viser at lærarstudentane hadde ei ganske smalspora forståing og tilrettelegging av forteljande skriving prega av fokus på verkemiddelbruk, og der kreative, estetiske og dannelsesfremjande sider ved forteljande skriving kom i bakgrunnen. Denne måten å formidle både forteljing og skriving på, er i tråd med tidlegare resultat (Blikstad-Balas & Roe, 2021; Granly, 2022), og kan tyde på instrumentelle tendensar i skriveopplæringa. Lærarutdanninga bør styrke opplæringa i forteljande skriving – også for dei eldste elevane.

Nøkkelord: forteljande skriving, fagspesifikk literacy, lærarutdanning

Referansar

- Barton, D. (2007). *Literacy. An Introduction to the Ecology of Written Language*. Blackwell.
- Berge, K. L., Evensen, L. S., Hertzberg, F. & Vagle, W. (red.), (2005). *Ungdommers skrivekompetanse. Bind II. Norskeksamen som tekst*. Universitetsforlaget.
- Blikstad-Balas, M. & Roe, A. (2020). *Hva foregår i norsktimene? Utfordringer og muligheter i norskfaget på ungdomstrinnet*. Universitetsforlaget.
- Breivega, K. M. R. & Røskeland, M. (2024). Å skrive forteljande tekst. I K. M. R. Breivega & M. Selås (red.), *Skriveboka. Innføring i skriveopplæring* (2. utg., s. 57–73). Samlaget.
- Granly, A. (2022). *Skrivedidaktikk i teori og praksis. En kvalitativ studie av skrive diskurser i lærerutdanningens norskfag*. Ph.d.-avhandling. Høgskolen i Innlandet. <https://brage.inn.no/inn-xmliui/handle/11250/2990708>
- Hertzberg, F. (2008). Sjangerskriving på ungdomsskolen. Fortelling er ikke nok. I L. Bjar (red.), *Det er språket som bestemmer* (s. 223–241). LNU/Fagbokforlaget.
- Senje, T. & Skjong, S. (2006). *Elevfortellinger. Analyse og vurdering*. Cappelen Akademisk Forlag.

Shanahan, T. & Shanahan, C. (2012). What Is Disciplinary Literacy and Why Does It Matter?
Topics in Language Disorders 32(1), 7–18.

Utdanningsdirektoratet (2019). *Læreplan i norsk* (NOR01-06).

<https://www.udir.no/lk20/NOR01-06>

Skrivning 6 symposium

Skriveridentitet og skriveudvikling

Festsalen A222

Onsdag

15:30-17:00

Ordstyrer: Nikolaj Elf Mette Vedsgaard Christensen

Skriveridentitet og skriveudvikling i 6.-7. klasse: et danskdidaktisk skriveprojekt med
førstesprogsdidaktiske perspektiver

Elf, Nikolaj (1);

Christensen, Vibeke (1);

Troelsen, Solveig (2);

Molbæk, Louise (3);

Vittrup, Bonnie (1)

Skriveridentitet og skriveudvikling i 6.-7. klasse: et danskdidaktisk skriveprojekt med førstesprogsdidaktiske perspektiver

Chair: Nikolaj Elf, Syddansk Universitet, nfe@sdu.dk

Diskutant: Mette Vedsgaard Christensen, VIA

Overordnet abstract for symposium:

Mange elever lykkes ikke med at blive gode skrivere i folkeskolen. Alle fag har et ansvar for at bidrage til elevers skriveudvikling (Smidt, 2010), men det er indiskutabelt at danskfaget – eller mere bredt L1-faget – har en helt afgørende og central opgave med at fremme elevers skriveudvikling, ikke mindst i grundskolen (Bremholm et al., 2022; Elf & Troelsen, 2021). Samtidig er det imidlertid bemærkelsesværdigt hvor lidt viden der er om elevers skriveudvikling, og hvordan elevers skriveudvikling kan fremmes i grundskolens dansk-/L1-undervisning.

Forskningsprojektet *Skriveridentitet og skriveudvikling i 6.-7. klasse* (SiSu) undersøger gennem et longitudinelt etnografisk studie, hvordan elevers skriveridentitet relaterer sig til deres skriveudvikling, som den kommer til udtryk i danskfaget i 6.-7. klasse. Der er tale om et danskdidaktisk skriveprojekt med relevans mere bredt for førstesprogsdidaktik i Norden og internationalt. Hensigten med projektet er at producere empirisk viden om elevers skrive(r)udvikling (Jakobsen & Krogh, 2019), og at videretænke en teoretisk model for skriveudvikling inspireret af sociokulturel og sociomateriel teori med særligt henblik på dansk/L1 i grundskolens mellem- og udskolingstrin. Mere alment, og internationalt, er målet at bidrage til ny viden om skrivning i L1 som del af fagets literacy- og dannelsesbidrag (Krogh, 2020).

Projektet er støttet af Danmarks Frie Forskningsfond og påbegyndt november 2024. I dette symposium bliver projektets formål, teoretiske rammeværk, metodologi og delstudier samt foreløbige resultater fra første delstudie præsenteret og diskuteret.

Nøgleord: forskningsdesign; skriveridentitet; skriveudvikling; sociokulturelle, socialsemiotiske og sociomaterielle tilgange; survey; feedback.

Referencer:

- Bremholm, J., Kabel, K., Liberg, C., & Skar, G. B. (2022). A review of Scandinavian writing research between 2010 and 2020. *Writing and Pedagogy*, 13 (1-3), 7–49.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1558/wap.21637>
- Elf, N., & Troelsen, S. (2021). Between joyride and high-stakes examination: Writing development in Denmark. In J. V. Jeffery & J. M. Parr (Eds.), *International Perspectives on Writing Curricula and Development: A Cross-Case Comparison* (pp. 169-191). Routledge. <https://doi.org/https://doi.org/10.4324/9781003051404>
- Jakobsen, K. S., & Krogh, E. (2019). Writing and writer development - a theoretical framework for longitudinal study. In E. Krogh & K. S. Jakobsen (Eds.), *Understanding Young People's Writing Development: Identity, Disciplinarity, and Education*. Routledge.

- Krogh, E. (2020). Bildung and Literacy in Subject Danish: Changing L1 Education. In B. Green & P.-O. Erixon (Eds.), *Rethinking L1 Education in a Global Era: Understanding the (Post-)National L1 Subjects in New and Difficult Times* (pp. 157-176). Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-55997-7>
- Smidt, J. (2010). Skrivekulturer og skrivesituasjoner i bevegelse - fra beskrivelser til utvikling. In J. Smidt (Ed.), *Skriving i alle fag - innsyn og utspill*. Tapir Akademisk Forlag.

Præsentation 1

Nikolaj Elf, Syddansk Universitet, nfe@sdu.dk
Solveig Troelsen, VIA, sotr@via.dk

SiSu-projektets forskningsdesign

I denne præsentation redegøres der for *Skriveridentitet og skriveudvikling i 6.-7. Klasse/SiSu*-projektets baggrund, teoretiske rammeværk, overordnede forskningsspørgsmål, hypoteser og metodologi – kort sagt: dets forskningsdesign.

Mange elever lykkes ikke med at blive gode skrivere i folkeskolen. Det er et stort samfundsmæssigt og individuelt problem idet elevernes mulighed for at begå sig i det videre uddannelsessystem og kunne ytre sig i offentlige, arbejdsmæssige, civile og private sfærer hæmmes. Danskfaget – og mere bredt L1-faget – har en helt afgørende og central opgave med at fremme elevers skriveudvikling, ikke mindst i grundskolen (Bremholm et al., 2022; Elf & Troelsen, 2021). I en dansk kontekst er afgangsprøven i skriftlig fremstilling i folkeskolen blevet en *high stakes*-situation, da resultaterne er blevet en forudsætning for optagelse til videre uddannelse (Troelsen 2018).

Fra tidligere undersøgelser ved vi at elevers skriveudvikling forløber forskelligt (Andrews & Smith, 2011; Jeffery et al., 2018; Krogh & Jakobsen, 2016; Tannert, 2022). Ligeledes ved vi, at elevers skriveridentitet påvirkes af en række individuelle og kontekstuelle faktorer (Graham, 2018). Skrivning studeres for det meste fra lærer- eller tekstperspektiver, der tager udgangspunkt i kognitive og sociokulturelle tilgange (Bremholm et al., 2022). I modsætning hertil privilegerer dette projekt elevperspektivet anskuet ud fra sociokulturelle og socialesemiotiske samt posthumane/sociomaterielle perspektiver (Elf 2024), idet vi stiller to forskningsspørgsmål: RQ1: Hvordan relaterer elevers skriveridentitet sig til elevers skriveudvikling i undervisningen i dansk i 6. og 7. klasse?; RQ2: Hvordan kan vi teoretisere og modellere forholdet mellem skriveridentitet og skriveudvikling inden for L1-skoleskrivning?

SiSu-projektet retter især fokus mod betydningen af undervisning, skriveopgaver, teknologier, feedbackaktiviteter og erfaringer med skrivning i og uden for skolen. Metodologisk er der tale om et longitudinelt etnografisk feltarbejde med brug af et sonderende elev-survey (se Molbæk & Vittrup's abstract), deltagende observation og video-observation suppleret af uformelle samtaler med eleverne i undervisningen og talk-around-text interviews uden for undervisningen, bl.a. interesseret i feedbacks betydning for skriveridentitet (se Christensens abstract). Desuden anvendes mobiletnografi til at opnå viden om elevers skrivning i fritiden

samt skærmoptagelser for at følge elevers mikro-skriveprocesser individuelt og i samarbejde med andre aktører, herunder AI-drevne.

Referencer:

Andrews, R., & Smith, A. (2011). *Developing Writers: Teaching and learning in the digital age*. McGraw-Hill/Open University Press.

Elf, N. (2024). Fra 'sprog og litteratur'-dyaden til andre helhedsforståelser. In A. Siggrell, A. Ohlsson, P. Strand, & M. Sundby (Eds.), *Femtonde nationella konferensen i svenska med didaktisk inriktning: Språk och litteratur – en omöjlig eller skön förening?* (Vol. Studia Rhetorica Lundensia; Bind 8, (Nationella nätverket för svenska med didaktisk inriktning (SMDI); Bind 15), pp. 27-52). Nationella nätverket för svenska med didaktisk inriktning. https://lucris.lub.lu.se/ws/portalfiles/portal/189007418/SMDI_15_-_webb.pdf

Elf, N., & Troelsen, S. (2021). Between joyride and high-stakes examination: Writing development in Denmark. In J. V. Jeffery & J. M. Parr (Eds.), *International Perspectives on Writing Curricula and Development: A Cross-Case Comparison* (pp. 169-191). Routledge.

Graham, S. (2018). A Writer(s)-within-Community Model of Writing. In C. Bazerman, A. N. Applebee, V. Berninger, D. Brandt, S. Graham, J. Jeffery, P. K. Matsuda, S. Murphy, D. W. Rowe, M. Schleppegrell, & K. C. Wilcox (Eds.), *The Lifespan Development of Writing* (pp. 272–325). National Council of Teachers of English.

Jeffery, J. V., Elf, N., Skar, G. B., & Wilcox, K. C. (2018). Writing development and education standards in cross-national perspective. *Writing and Pedagogy*, 10(3), 333-370. <https://doi.org/doi.org/10.1558/wap.34587>

Krogh, E., & Jakobsen, K. S. (Eds.). (2016). *Skriverudviklinger i gymnasiet*. Syddansk Universitetsforlag.

Tannert, M. (2022). *Skriftsproglig udvikling i grundskolens danskfag: Et korpusbaseret studie af elevtekster fra 5.-9. klassetrin* Aarhus Universitet]. Aarhus.

Troelsen, S. (2018). En invitation man ikke kan afslå – analyse af afgangsprøven i skriftlig fremstilling med særligt fokus på skriveordren. *Nordic Journal of Literacy Research*, 4(1), 142-166. <https://doi.org/https://doi.org/10.23865/njlr.v4.1267>

Præsentation 2

Louise Molbæk, Ph.d. og lektor i dansk, Københavns Professionshøjskole

Bonnie Vittrup, Ph.d.-studerende, Syddansk Universitet og VIA University College

Instrument til kortlægning af elevers forhold til skrivning i og udenfor skolens domæne

Nøgleord: Survey, skriveridentitet, skrivepraksis, self-efficacy, selvrapportering

I SiSu-projektet udføres fire delstudier i to 6.-7. klasser på tre skoler (SiSu 2024-2025). Til udvælgelsen af studiernes fokuselever har vi udviklet et instrument i form af en survey, der skal hjælpe os med at kategorisere den variation af elever, der deltager i undersøgelsen. Da vi er interesserede i sammenhængen mellem skriveridentitet (Ivanič, 2012) og skriveudvikling,

skal instrumentet informere os om grader af elevernes identifikation med skrivning samt elevernes egne oplevelser af skrivepraksisser og skriwerepertoarer i hhv. danskundervisningen og udenfor skolen. Derudover spørger vi også til elevens self-efficacy i form af egen oplevelse af, og hvor god han/hun er til at skrive i dansk. Der er tale om elevers selvrapporteringer baseret på primært multiple choice – og likert-skala items (Borgers et al., 2004; Wilson, 2005; Wilson et al., 2012), men surveyen inkluderer også åbne formater, hvor eleverne selv formulerer skriftlige svar.

Elevers svar bidrager til udvælgelsen af fokuselever ved hjælp af et scoringssystem. Elevernes svar vil desuden fungere som afsæt for formelle og mere uformelle elevinterviews (Lillis, 2008; Swain & King, 2022), hvilket skal give os dybere indsigt i elevernes bevæggrunde for deres svar, herunder også måder at interagere med spørgeskemaet (Artino et al., 2014; Deci & Ryan, 2018; Bandura et al., 2001).

På den baggrund vil denne præsentation diskutere forskningsspørgsmålet:

Hvilke umiddelbare mønstre/tendenser i elevers udsagn om identifikation med at skrive, skrivepraksisser og egen oplevelse af at mestre skrivning kommer til udtryk på baggrund af surveyen, og hvordan kan disse mønstre/tendenser bruges i forbindelse med udvælgelse af fokuselever?

Formålet med præsentationen er at vise og diskutere, hvordan instrumentet er blevet designet, anvendt og har virket, herunder de mønstre og tendenser, der umiddelbart tegner sig. Senere i projektet, når de trianguleres med og udfoldes af kvalitative data, vil de eventuelt kunne tillægges en anden eller mere nuanceret betydning.

Referencer:

Artino, A., Rochelle, J., DeZee, K., & Gehlbach, H. (2014). Developing questionnaires for educational research: amee guide no. 87. *Medical Teacher*, 36(6), 463-474.
<https://doi.org/10.3109/0142159x.2014.889814>

Bandura, A., Barbaranelli, C., Caprara, G., & Pastorelli, C. (2001). Self-efficacy beliefs as shapers of children's aspirations and career trajectories. *Child Development*, 72(1), 187-206.
<https://doi.org/10.1111/1467-8624.00273>

Borgers, N., Hox, J., & Sikkels, D. (2004). Response effects in surveys on children and adolescents: the effect of number of response options, negative wording, and neutral midpoint. *Quality & Quantity*, 38(1), 17-33. <https://doi.org/10.1023/b:ququ.0000013236.29205.a6>

Deci, E. & Ryan, R. (2008). Self-determination theory: a macrotheory of human motivation, development, and health. *Canadian Psychology/Psychologie Canadienne*, 49(3), 182-185.
<https://doi.org/10.1037/a0012801>

Ivanič, R. (2012). Writing the self: The discursual construction of identity on intersecting timescales. In Matre, S., Sjøhelle, D.K. & Solheim, R. (Red.). *Teorier om tekst i møte med skolens lese- og skrivepraksiser*. Universitetsforlaget, 17– 32.

Lillis, T. (2008). Ethnography as method, methodology, and “deep theorizing”. *Written Communication*, 25(3), 353-388. <https://doi.org/10.1177/0741088308319229>

SiSu 2024-2027: <https://www.sdu.dk/da/forskning/center-for-grundskoleforskning/forskning/fokusomraader/skrivning-og-laesning/sisu-projekt>

Swain, J. and King, B. (2022). Using informal conversations in qualitative research. *International Journal of Qualitative Methods*, 21, 1-10. <https://doi.org/10.1177/16094069221085056>

Wilson, M. (2005). Constructing Measures. An Item Response Modeling Approach. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781410611697>

Wilson, M., Bejar, I., Scalise, K., Templin, J.L., Wiliam, D., & Irribarra, D.T. (2012). Perspectives on Methodological Issues. In Griffin, P., McGaw, B., Care, E. (eds) *Assessment and Teaching of 21st Century Skills*. Springer, Dordrecht. https://doi.org/10.1007/978-94-007-2324-5_3

Præsentation 3

Vibeke Christensen, lektor, Syddansk Universitet

Skriveridentitet og feedback

Det er veldokumenteret, at feedback og formativ evaluering har stor læringsunderstøttende værdi generelt (fx Black & Wiliam, 1998) og i skrivning specifikt. Der er imidlertid forskel på elevernes udbytte af feedbackaktiviteter. For nogle elever er det forbundet med negative følelser at modtage feedback (Marrs et al., 2016), og kigger vi på, om elever selvstændigt opsøger feedback, så indikerer tidligere studie, at kun dygtige skrivere aktivt opsøger den (Christensen, 2021). Feedback er overvejende undersøgt fra lærerperspektiv (fx Gielen et al., 2010; Timperley & Parr, 2009) og kun i mindre grad fra elevperspektiv (dog fx Bueie, 2016). I dette delstudie anlægges et elevperspektiv, og målet er at blive klogere på sammenhængen mellem skriveridentitet og feedback gennem undersøgelse af følgende spørgsmål:

Hvilken feedback opsøges og bruges af forskellige elevgrupper i skriveprocessen og er der sammenhæng mellem feedbackmønster og skriveridentitet?

SiSu-projektets teoretiske ramme suppleres med teori feedbackliteracy forstået som elevers evne til opsøge, forstå og optage feedback (Carless & Boud, 2018), herunder elevernes monitorering og selvregulering (Nicol & Macfarlane-Dick, 2006).

Hovedstudiet udføres i to 6.-7 mens de øvrige SiSu-klasser inddrages komparativt. Baseret på elevernes besvarelse af spørgeskemaet udvælges 4-6 fokuselever i hver klasse. Disse elevers skrivning på skolen i kontekst af undervisningen, herunder planlagte feedbackaktiviteter, følges med skærmoptagelser og samtidige optagelse af, hvad der sker foran skærmen. På den måde bliver det muligt at se, om de selvstændigt opsøger feedback online eller fra fx kammerater eller læreren. Endvidere er det muligt at følge ændringer i deres tekster. Med henblik på at opnå dybere indsigt i deres tanker, udføres talk-around-text eller talk-around-videoobservations interviews.

Video- og skærmoptagelser analyseres deduktivt for at opnå indblik i, hvad og hvor eleverne opsøger feedback, mens der foretages tematisk analyse af interviewene med henblik på at få indblik i den skrivendes forståelse af sig selv som skriver undervejs i skrivningen.

Referencer:

- Black, P., & Wiliam, D. (1998). Assessment and classroom learning. *Assessment in education*, 5(1), 7-74. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/0969595980050102>
- Bueie, A. A. (2016). Nyttige og mindre nyttige lærerkommentarer–slik elevene ser det. *Nordic Journal of Literacy Research*, 2, 1-28.
- Carless, D., & Boud, D. (2018). The development of student feedback literacy: enabling uptake of feedback. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 43(8), 1315-1325.
- Christensen, V. (2021). Students' independent requests for feedback during collaborative productive work in their mother tongue subject. *Nordic Journal of Literacy Research*.
- Gielen, S., Tops, L., Dochy, F., Onghena, P., & Smeets, S. (2010). A comparative study of peer and teacher feedback and of various peer feedback forms in a secondary school writing curriculum. *British Educational Research Journal*, 36(1), 143-162. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/01411920902894070>
- Marrs, S., Zumbrunn, S., McBride, C., & Stringer, J. K. (2016). Exploring Elementary Student Perceptions of Writing Feedback. *Journal on Educational Psychology*, 10(1), 16-28.
- Nicol, D. J., & Macfarlane-Dick, D. (2006). Formative assessment and self-regulated learning: A model and seven principles of good feedback practice. *Studies in Higher Education*, 31(2), 199-218. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/03075070600572090>
- Timperley, H. S., & Parr, J. M. (2009). What is this lesson about? Instructional processes and student understandings in writing classrooms. *The Curriculum Journal*, 20(1), 43-60. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/09585170902763999>

Skrivning 7

Skrivning og læsning

Lokale A-201

Onsdag

15:30-17:00

Ordstyrer: Marte Helland Fiskvik

Write right! Skrivande och värderingar i utbildningspolicy från grundskola till gymnasieutbildning i Sverige

Silverdal, Sara (1);

Sturk, Erika (1,2);

Lindgren, Eva (1)

Skolbibliotek – från policy till läsfrämjande praktik

Duek, Susanne;

Lindholm, Anna

Norskfaglig essaysjanger etter LK20 – Rom for refleksivitet og meningsskaping?

Albrigtsen, Yvonne;

Farstad, Randi

Write right! Skrivande och värderingar i utbildningspolicy från grundskola till gymnasieutbildning i Sverige

Sara Silverdal, Erika Sturk, Eva Lindgren

Läroplaner är inte bara pedagogiska ramar, utan även sociokulturella och politiska konstruktioner som speglar sina utvecklings- och tillämpningskontexter (jfr Parr m.fl., i tryck). I en värld som förändras snabbt är policystudier avgörande för att förstå relationen mellan utbildning och dess politiska kontext. Vi vet dessutom att mätbarhetsfokus och washback-effekter av nationella prov spelar en avgörande roll för skrivundervisning (jfr Sturk, 2022), vilket gör det angeläget att utforska vilka föreställningar om skrivande som framträder i dessa prov.

Denna studie undersöker underliggande föreställningar om skrivande och skrivundervisning i läroplaner och nationella prov för nio skolämnen från grundskola till gymnasium för att förstå vilken typ av skrivande som elever i det svenska utbildningssystemet förväntas möta. Våra forskningsfrågor är:

- Vilka skrivdiskurser återfinns i läroplaner och nationella prov från grundskola till gymnasium?
- Hur beskrivs dessa diskurser?
- Hur kan progression av skrivande, såsom den framgår i policydokumenten och nationella proven, beskrivas?

Totalt består data för den här presentationen av 18 kursplaner i nio ämnen och nationella prov från tre av dessa ämnen. Som analytiskt verktyg används Ivaničs (2004, 2017) ramverk för skrivdiskurser: färdighet, kreativitet, tänka och lära, process, genre, social praktisk och sociopolitisk. I analysen undersöks också exempel där språkhandlingar inte specificeras som muntliga eller skriftliga. Dessutom används begreppet diskursdensitet (Peterson et al., 2018, s. 504) för att analysera i vilken omfattning olika skrivdiskurser skrivs fram i policy och nationella prov.

Preliminära resultat visar ett fokus på skrivande som en uppsättning färdigheter och genrer, med mindre betoning på andra aspekter av skrivande. Progressionen kännetecknas i huvudsak av en genrediskurs där kursplanernas innehåll rör sig från beskrivande och berättande texter i riktning mot ett vetenskapligt skrivande.

Vi önskar presentera på svenska.

Nyckelord: Skrivande, Läroplaner, Skrivdiskurser, Diskursdensitet, Grund- och gymnasieutbildning.

References

- Ivanič, R. (2004). Discourses of writing and learning to write. *Language and Education*, 18(3), 220–245.
- Ivanič, R. (2017). Round table on discourses of writing, and writer identity. Paper presented at the LITUM symposium, 4–5 June, Umeå, Sweden.
- Parr, J., Peterson, S.S., Lindgren, E. & Sturk, E. (in print). The development of writing curricula: Influences and changes viewed through cross-case comparisons. In Skar. G. B., Rogers, P., & Marine, J. M. (Eds.). *Writing Research Across Borders: From Early Literacy Learning to Writing in Professional Life*. WAC Clearinghouse.
- Peterson, S., Parr, J., Lindgren, E., & Kaufman, D. (2018). Conceptualizations of writing in early years curricula and standards documents: international perspectives. *Curriculum Journal* (London, England), 29(4), 499–521.
<https://doi.org/10.1080/09585176.2018.1500489>

Susanne Duek, lektor i Pedagogiskt arbete

<https://orcid.org/0000-0003-2915-6298>

Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap, Institutionen för pedagogiska studier

Karlstads universitet, Sverige

susanne.duek@kau.se

Anna Lindholm, lektor i Svenska som andraspråk

<https://orcid.org/0000-0002-3911-5302>

Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap, Institutionen för pedagogiska studier

Karlstads universitet, Sverige

anna.lindholm@kau.se

Abstract

Skolbibliotek – från policy till läsfrämjande praktik

Skolbibliotekens roll och betydelse i skolan har aktualiserats i och med en ändring i svensk skollag som träder i kraft från och med juli 2025 (Prop. 2023/24:164). Ändringen innebär bl.a. en skärpning av kraven på skolan att alla elever ska ha tillgång till bemannade skolbibliotek och att dessa ska fungera som aktiv pedagogisk resurs i skolans praktik, inte minst i det läsfrämjande arbetet. Inom ramen för ett ULF-projekt (Utbildning – Lärande – Forskning) har en aktionsforskningsstudie genomförts i samverkan mellan fyra forskare vid Karlstads universitet och fem grundskolor. Studiens övergripande syfte har varit att fördjupa förståelsen för lärare och skolbiblioteksansvarigas samverkan runt skolbibliotek. Vår centrala frågeställning har således handlat om hur skolutveckling kan bedrivas för att stärka skolbiblioteket som pedagogisk resurs med fokus på det läsfrämjande arbetet utifrån den förändrade policyn om skolbibliotek. Studiens data har genererats genom observationer på skolorna och inspelningar av samtal med deltagande lärare samt bibliotekspersonal. Datamaterialet har analyserats med utgångspunkt i teorier om policy enactment (Ball et al., 2012). Resultaten visar hur skolor möter hinder och möjligheter i de aktioner som aktörerna har valt att arbeta med. I presentationen kommer vi att visa exempel på aktioner som gjorts och hur aktörerna reflekterar över dessa, samt vår analys av vad som skapar hinder och möjligheter i arbetet med att utveckla skolbiblioteken. Ett tydligt resultat som framträder är vikten av fungerande samverkan mellan lärare, skolbibliotekarie (eller motsvarande) och, inte minst, stöttning av rektor. Det har, enligt lärarna, också haft stor betydelse att de har deltagit i ULF-projektet och där fått stöd från forskare och andra deltagare i sina reflektioner över sina aktioner och i arbetet framåt.

Nyckelord:

Skolbibliotek, läsfrämjande, policy enactment, aktionsforskning, samverkan

Referenser

Ball, S.J., Maguire, M., & Braun, A. (2012). *How schools do policy: Policy enactments in secondary schools*. London: Routledge.

Proposition 2023/24:164. *Stärkta skolbibliotek*. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2024/07/prop.-202324164>

Norskfaglig essaysjanger etter LK20 – Rom for refleksivitet og meningsskaping?

I en foranderlig verden er essayet tilbake som eksplisitt sjanger i norskfaget i videregående skole. Da læreplanen skulle fornyes i 2020, argumenterte engasjerte norsklærere for at essayet måtte synliggjøres, da sjangeren åpner for utforskning og kritisk tenkning (Sæther et al., 2019). Dette kan ses som et forsøk på å løfte dannelsdimensjonen i faget.

Essaysjangeren er egnet til å la skriveren gå i dialog med andre tekster (Melberg, 2013), være kreativ og åpne for dypere erkjennelsesprosesser (Helskog, 2019; Norendal, 2019).

Litteraturlesing og skriveprosesser kan inviterer til refleksivitet, slik at elevene forholder seg til seg selv, til verden og samfunnet (Aase, 2012).

I gjeldende læreplan, LK20, har essayet erstattet den omdiskuterte «kreativ tekst» til eksamen (Bakken, 2019; Blikstad-Balas & Solbu, 2019). I et kompetansemål på vg3 heter det at elevene skal “skrive essay som utforsker og reflekterer over innhold i tekster” (Kunnskapsdepartementet, 2025). Er læreplanendringene nok for å realisere essayets potensial?

I artikkelen undersøker vi om essay som mål i norskfaget, legger grunnlag for dannning. Ut ifra denne problemstillingen, har vi følgende forskningsspørsmål:

1. Hvordan tilrettelegger norsklærerne for lese- og skriveprosesser i essayundervisningen?
2. Hvilke temaer og tekster danner utgangspunkt for essayskrivingen?
3. Hvilke utfordringer og muligheter ser lærerne i elevenes arbeid med essay?

For å svare på spørsmålene har vi gjennomført en spørreundersøkelse til norsklærere i vgs., lærerintervju, og i tillegg samlet inn skriveoppgaver og elevtekster fra lærerne som ble intervjuet. Foreløpige funn peker mot at lærerens elevsyn og forståelse av kreativitet påvirker prosessen og den endelige elevteksten. Lærerne som er trygg på litteraturvalg velger å jobbe med essay i en lengre prosess. Med utgangspunkt i dette, vil vi diskutere hvorvidt det norskfaglige essayet lar elevene øve refleksivitet og meningsskaping, slik at de kan uttrykke nye relasjoner til verden.

Litteratur

- Bakken, J. (2019). Hva er nytt i det fornyede norskfaget? I M. Blikstad-Balas & K. R. Solbu (Red.), *Det (Nye) Nye Norskfaget* (s. 27-46). Fagbokforlaget.
- Blikstad-Balas, M. & Solbu, K. R. (Red.) (2019). Rekviem for kreativ tekst – Ett norskfaglig drama i åtte scener. I *Det (Nye) Nye Norskfaget* (s. 205-217). Fagbokforlaget.
- Helskog, G. H. (2019). Om Askeladdens metode – eller essayet som erkjennelsesvei og visdomsdannende skrivepraksis. I B. Jørgensen & N. Askeland, (Red.), *Kreativ akademisk skriving*. Universitetsforlaget.
- Kunnskapsdepartementet (2025). *Læreplan i norsk (NOR01-07)*. Fastsatt som forskrift. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020.
- Melberg, A. (2013). *Essayet: Utvalg og introduksjon ved Arne Melberg*. Universitetsforlaget.
- Norendal, A. (2019). Avgangseksamen i norsk – på kva måtar gir oppgåvene mogelegheit til kreativ akademisk skriving. I B. Jørgensen & N. Askeland, (Red.), *Kreativ akademisk skriving*. Universitetsforlaget.
- Sæther, V., Hernesvold, B., Brendehaug, I., Solbu, K., Voie, E. M., Nyhus, J. Ø., Kalleberg, K., Ellingsen, L., Valand, S. S. & Eyde, B. (2019, 24. Juni). Ungdommen trenger essayet. I *Dagsavisen*. [Ungdommen trenger essayet – Dagsavisen](#)
- Aase, L. (2012). Skriveprosesser som danning. I S. Matre, D. G Sjøhelle & R. Solheim (Red.), *Teorier om tekst i møte med skolens lese- og skrivepraksiser* (s. 48 – 58). Universitetsforlaget.
- Åslund, A. (2019). Om det essayistiske i akademisk skriving – belyst ved teoretiske eksempler. I B. Jørgensen & N. Askeland (Red.), *Kreativ akademisk skriving*. Universitetsforlaget.

Skrivning 8 symposium

Skrivningens nu

Lokale A-203

Onsdag

15:30-17:00

Ordstyrer: Anne Bock Peter Heller Lützen

Skrivningens nu

Bock, Anne (1);

Baun, Lise (1);

Heger, Stine (2);

Lützen, Peter Heller (1)

Symposium: Skrivningens her og nu

Chair:

Peter Heller Lützen, Ph.d., Specialkonsulent på Nationalt Videnscenter for Læsning

Oplægsholdere:

Lise Baun, Ph.d., adjunkt på læreruddannelsen, KP

Anne Bock, Ph.d., lektor på læreruddannelsen, KP

Stine Heger, Ph.d.-studerende, AU

Fælles introduktion

I folkeskolens Fælles Mål for danskfaget og i prøven i skriftlig fremstilling udtrykkes en målorienteret og funktionel tilgang til skrivning og skrivesituationer. Med dette symposium vil vi problematisere, at der i danskfagets officielle dokumenter er så stort et fokus på skrivning som kompetence i at håndtere situationer og producere passende tekster. Som supplement hertil vil vi henlede opmærksomheden på det, der sker hos den skrivende i selve skriveprocessen. Skrivning er en måde at være i verden (Yagelski 2011), opdage verden og undre sig over verden. Der sker noget betydningsfuldt i selve skriveprocessen – det skrivende nu. En proces hvor skriveren/skriverne gennem skriften har mulighed for at blive klogere på verden, andre og sig selv. Udbredelsen af AI som skriveværktøj aktualiserer yderligere, at vi som skriveidaktikere overvejer, hvad skrivning er og kan være ud over at lære at skrive de passende og korrekte tekster, som AI kan producere for os.

Vi kigger på skrivere, skrivning og skriveprocesser på baggrund af tre nyligt afsluttede ph.d.-projekter med en fælles interesse for skrivningens nu, men med forskellige metodologiske og epistemologiske udgangspunkter. Vi vil udfolde og diskutere skrivningens nu ud fra hhv. en retorisk, en sociomateriel og en eksistensfænomenologisk optik. På den måde kan vi bidrage til udviklingen af en skriveidaktik med flere tilgange til og dermed et mere nuanceret blik på skriveprocesser og skriveundervisning.

Referencer

Yagelski, Robert P. (2011) *Writing as a Way of Being: writing instruction, nonduality, and the crisis of sustainability*. Hampton Press Inc.

Samskrivning og mimesis

v. Lise Baun

Med afsæt i et sociomaterielt perspektiv på skrivning ser jeg i ph.d.-afhandlingen "Samskrivning og mimesis" (Baun, 2024) på skrivepraksisser i 1. klasse, som de etableres i relationen mellem elever, lærere, tekster og digital teknologi.

Baggrunden er skrivningens voksende betydning og den omfattende digitalisering af den danske folkeskole. Denne indsats er sparsomt evalueret, men internationale undersøgelser peger på, at undervisningen med digitale læremidler bliver mere individualiseret (Blikstad-Balas & Klette 2020). Projektets formål er med en antropologisk erkendelsesinteresse, at komme tæt på samspillet mellem elever, lærere og digitale teknologier i en konkret 1. klasse, der skriver. Når 1. klasse er valgt, er det fordi grundlæggende skrivepraksisser etableres her.

Projektet anvender en antropologisk metode til analyse og teoriudvikling (Bundgaard et al. 2018) med afsæt i Burnett og Merchants sociomaterielle perspektiv (Burnett & Merchant 2020). Den empiriske metode er etnografisk feltarbejde med videoobservation og elevtekster som primær data. Studiet af observationer og elevtekster er inspireret af Dysons forskning i indskolingsbørns skrivning, hvor hun peger på skrivningens betydning for børnenes sociale relationer her og nu (Dyson 1993, 2010). For at karakterisere de dynamikker, der er på spil i den aktuelle klasse, anvendes den pædagogiske antropolog Wulfs performative mimesis-begreb (Wulf 2008).

I afhandlingen identificeres en række konkrete skrivepraksisser. Det overordnede empiriske fund er, at disse skrivepraksisser er præget af livlighed og samskrivning mellem elever, såvel som mellem elever og det digitale læremiddel. Projektet peger på ofte oversete potentialer i elevernes samskrivning, hvor eleverne ved at imitere hinanden kommer i gang med at skrive allerede før de har knækket den alfabetiske kode. Endeligt bliver det tydeligt, hvordan billedbasen også bliver medskabere af elevernes tekster. Med baggrund i disse fund vil jeg diskutere den digitale skrivnings berettigelse i indskolingen.

Referencer

- Baun (2024). *Samskrivning og mimesis. En undersøgelse af relationerne mellem elever, lærere, tekster og digital teknologi i 1. klasse*. Ph.d.-afhandling. Aarhus Universitet.
- Blikstad-Balas & Klette (2020). Still a long way to go. *Nordic journal of digital literacy*, 15(1)
- Bundgaard, H., Overgaard Mogensen, H., Rubow, C., & Ahl, S. I. (2018). *Antropologiske projekter : en grundbog*. Samfundslitteratur.
- Burnett & Merchant (2020). *Undoing the Digital: Sociomaterialism and Literacy Education*. Taylor and Francis.
- Dyson (1993). *Social worlds of children learning to write in an urban primary school*. Teachers College Press.
- Dyson (2010). Writing childhoods under construction: Re-visioning "copying" in early childhood. *Journal of Early Childhood Literacy*, 10(1), 7-31
- Wulf (2008). Mimetic Learning. *Designs for learning*, 1(1), 56-67

Skrivning og det poetiske blik

v. Anne Bock

I ph.d.-afhandlingen “Den poetiske fordring” (maj 2024) belyses relationen mellem skrivning og dannelse i folkeskolens ældste klasser i et eksistensfænomenologisk perspektiv. Derved rettes blikket mod skrivningen som ontologi og epistemologi – en måde at være i verden (Yagelski 2011) og således en måde at forstå verden.

Projektets formål er at undersøge den kreative skrivnings dannelsesmæssige potentiale og pege på didaktiske refleksioner, som dette giver anledning til. Projektet bidrager til empirisk skrive- og dannelsesforskning med et blik på den poetiske dannelse. Den poetiske dannelse er knyttet til en særlig opmærksomhed på verden og dermed potentielt til vores relation til verden og hermed bæredygtighed.

Projektet er et empirisk eksistensfænomenologisk interventionsstudie, hvor elevernes oplevelse af skriveprocessen undersøges gennem interviews og elevernes tekster.

Tilgangen til skrivning er blandt andet inspireret af den franske *poet thinker* Hélène Cixous (1993). Deltagere er elever og lærere fra to 8. klasser.

Fund: Den kreative skrivning er potentielt knyttet til elevernes opmærksomhed på og refleksion over verden, sig selv og sig selv i verden. Skrivning er som begivenhed (Badiou 2013) forbundet med det at kunne forestille sig andre perspektiver og livssituationer og udtrykke disse. Gennem sprogliggørelsen af den sansede og forestillede virkelighed forbindes sprog, tanke, krop og væren. Gennem skrivning kan der åbnes muligheder for den enkeltes udtryk og subjektifikation (Biesta 2018).

Særligt har det at skrive poetiske tekster vist et væsentligt potentiale for udvikling af omverdensomfendtlighed (Greve 2000). Projektet peger desuden på en række didaktiske overvejelser, som kan fremme dette.

Referencer

Biesta, Gert (2018). *Undervisningens genopdagelse*. Klim.

Cixous, Hélène (1993). *Three Steps on the Ladder of Writing*. Columbia University Press.

Greve, A. (2000). Poesi og sted. *Nordlit*. Vol. 7, s. 137– 154.

Yagelski, Robert P. (2011) *Writing as a Way of Being: writing instruction, nonduality, and the crisis of sustainability*. Hampton Press Inc.

Den gode skriveoplevelse

v. Stine Heger

I ph.d.-afhandlingen *Skrivelyst. Forfatterskoler for i børn i retorisk og børnelitterært perspektiv* (Heger, 2025) undersøger jeg børns oplevelser med at gå til skrivning i fritiden i forfatterskoler, hvor de modtager skriveundervisning af voksne professionelle forfattere.

Genstandsfeltet for afhandlingen er et krydsfelt mellem *forfatterskoler for børn* som empirisk kontekst og *skrivelyst* som muligt teoretisk og fagligt begreb (se også Heger 2024). Forfatterskoler for børn er på én gang et voksende fænomen i Danmark og samtidig forskningsmæssigt meget sparsomt udforsket. Formålet med afhandlingen er

at vise, hvad der karakteriserer børns egne perspektiver på gode skriveoplevelser (Warming 2019, Yagelski 2011) og at diskutere, hvordan denne indsigt kan inspirere skriveundervisning i andre (skole)sammenhænge.

Undersøgelsens metode er eksplorativ og etnografisk (Bundgaard et. al. 2018, Spyrou, 2013). I projektet udvikles en såkaldt slægtskabsbaseret (Gubar, 2016) forskerposition, som gør det muligt at komme helt tæt på de deltagende børns skriveoplevelser her og nu. I analyser af det empiriske materiale inddrages teoretiske perspektiver fra børnelitteraturforskning (Wesseling 2019, Conrad 2020) og retorik (Matthiesen 2013, Quintilian 1998, Vico 1998).

Afhandlingen viser en dybdegående karakteristik af børns skriveoplevelser i forfatterskoler, primært forankret i temaerne fællesskab, frihed og fantasi i skrivning. På baggrund af mine analyser og konklusioner vedrørende børns egne formuleringer af skrivelyst, præsenterer afhandlingen et forslag til en retorisk og børnelitterært forankret skrivedidaktik, som sætter hensynet til gode skriveoplevelser i centrum. I mit oplæg ønsker jeg at diskutere denne mulige skrivedidaktiks anvendelse i skolen.

Referencer

- Bundgaard, H., Mogensen, H. O. & Rubow, C. (2018). *Antropologiske projekter – en grundbog*. Forlaget Samfundslitteratur.
- Conrad, R. (2020). *Time for Childhoods. Young Poets and Questions of Agency*. University of Massachusetts Press.
- Gubar, M. (2013). Risky Business: Talking about Children in Children's Literature Criticism. *Children's Literature Association Quarterly*, 38(4), 450–457.
- Heger, S. (2024). "Det bedste er at skrive sammen med andre": Fællesskab og skrivelyst i forfatterskoler for børn. (2024). *Acta Didactica Norden*, 18(3), 21 sider. <https://doi.org/10.5617/adno.10907>
- Matthiesen, C. (2013). *Elevstyret imitatio. En retorisk skrivepædagogik i teori og praksis*. Ph.d.-afhandling. Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet.
- Quintilian. (1998). *Institutio Oratoria*. Oversat af H. E. Butler (Bd. 1–4). Harvard University Press (Originalt værk udgivet i år 95 e.v.t.).
- Spyrou, S. (2018). *Disclosing Childhoods. Research and Knowledge Production for a Critical Childhood Studies*. Palgrave Macmillan.
- Vico, G. (1998). Vor tids studiemetode. *Rhetorica Scandinavica*. 8. 174–179.
- Warming, H. (2019). "Børneperspektiv – en populær flydende betegnelse". *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk*. vol. 5. Børneperspektiv. 62–76.
- Wesseling, E. (2019). Researching Child Authors: Which Questions (not to) Ask. *Humanities* 8, 2. 87. <https://doi.org/10.3390/h8020087>
- Yagelski, R. P. (2011). *Writing as a Way of Being. Writing instruction, Nonduality, and the crisis of Sustainability*. Hampton Press Inc.

Sprog 3

Sprog og grammatik

Lokale A-210

Onsdag

15:30-17:00

Ordstyrer: Kari Anne Rødnes

Ulike aktørers perspektiver på språkplanutvikling
Johansen, Marita Byberg;
Lorentzen, Vibeke

Perspektiver på nynorske læringsressurser: Hva finnes, og hvordan brukes de?
Sundby, Anniken Hotvedt (1);
Vonen, Maria Njølstad (1);
Håberg, Live (2)

Visualisera grammatik – frå teori till praktik
Strandberg, Agnes (1);
Nygård, Mari (2)

Ulike aktørers perspektiver på språkplanutvikling

Nøkkelord: *språkplan, literacy, grunnleggende ferdigheter, skoleutvikling, profesjonelle læringsfellesskap*

Morsmålsfaget har et særlig ansvar for literacy-opplæringen, og i det norske læreplanverket er lesing, skriving og muntlighet definert som grunnleggende ferdigheter som det skal arbeides med i og på tvers av alle fag fra 1.–13. årstrinn. Stadig flere kommuner velger å utvikle lokale språkplaner i tillegg, med tydeligere føringer for felles praksiser i språkopplæringen. Både nasjonalt og internasjonalt er det begrenset med forskning på utvikling og bruk av denne typen språkplaner.

Målet med denne studien er å bidra til kunnskap om utvikling av språkplaner ved å undersøke ulike aktørers involvering i språkplanutviklingsprosesser. Vi definerer språkplan som *en plan som søker å konkretisere hvordan språkundervisningen må legges opp for å realisere målene i læreplanverket*. Som ansatte ved Nasjonalt senter for skriveopplæring og skriveforskning er vår oppgave å støtte kommuner som får tilskudd til lokal kompetanseutvikling. Det er derfor også et mål med studien å utvikle vår kompetanse som veiledere. Problemstillingen for vår studie er: *Hvilke perspektiver har ulike aktører på utvikling av språkplaner, og hva kan disse erfaringene si oss om hvilke faktorer som er viktige for å lykkes med forankring og utvikling av språkplaner?*

Det empiriske grunnlaget for analysen er intervjuer med en språkplangruppe, skoleeier og Statsforvalter, samt en spørreundersøkelse i lærerkollegiet ved to skoler i en kommune. Vi har gjort deskriptive analyser av svarene på spørreundersøkelsen (Cohen et al., 2018) og tematiske analyser av intervjuene (Braun & Clarke, 2006).

Foreløpige funn viser at aktørene er enige om at en språkplan kan være et viktig verktøy for lærerens undervisning, og at gode planer bygger felles forståelser og bidrar til systematikk og sammenheng i og på tvers av skoler. Faktorer som *involvering av ansatte, intern og ekstern støtte*, samt *nok tid* løftes fram som avgjørende for å lykkes med arbeidet.

Kilder:

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77–101.

Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2018). *Research Methods in Education* (8. utg.). Routledge.

Nøkkelord: nynorsk, bruk av læringsressurser, kartlegging, intervjuer med lærere og elever

Perspektiver på nynorske læringsressurser: Hva finnes, og hvordan brukes de?

Selv om det i dag eksisterer et mangfold av læremiddel, læringsressurser og digitale verktøy som kan brukes i skolen, har *bruken* av dem blant lærere og elever i liten grad vært undersøkt (Blikstad-Balas & Klette, 2021). Læremiddelforskeren Skjelbred (2019) hevder at det er merkelig at de tekstene som brukes for å støtte læring, har fått så lite forskningsoppmerksomhet. Få studier har dessuten undersøkt språk i materiale som er utvikla til bruk i skolen (Myking, 2018; Rustad, 2023).

Denne studien fokuserer på hva som finnes av nynorske læringsressurser, og hvilke begrunnelser og erfaringer som ligger bak *valg* og *bruk* av læringsressurser hos lærere og elever. For å undersøke dette utviklet vi et todelt design. I del 1 gjorde vi en kartlegging av omfanget på nynorske læringsressurser. Observasjonene i del 1 dannet et viktig grunnlag for del 2 i prosjektet. I del 2 intervjuet vi lærere og elever, som bruker nynorsk som skriftspråk, om *valg* og *bruk* av læringsressurser. Totalt 13 lærere og 22 nynorskelever i ungdomsskolen og videregående skole er intervjuet.

Av de totalt 98 læringsressursene vi undersøkte, fant vi at 45 hadde *noe* innhold på nynorsk. I dette var det stor variasjon knyttet hvor mye som var på nynorsk i de enkelte læringsressursene. Foreløpige funn i del 2 peker mot at læringsressurser er noe som brukes i tillegg til den nynorske læreboka. De læringsressursene som brukes, velges først og fremst basert på at de har et relevant og faglig innhold. Om læringsressursene er på nynorsk, blir noe underordnet. Mange lærere strekker seg langt for at nynorskelevene skal få så mye innhold som mulig på nynorsk, mens blant elevene varierer det hvor viktig dette er for dem.

Referanser

Blikstad-Balas, M., & Klette, K. (2021). Hvilke læremidler bruker norsklærerne på åttende trinn? *Norsk pedagogisk Tidsskrift*, 3-2021, <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2987-2021-03-02>

Skjelbred, D. (2019). *Skolens tekster: et utgangspunkt for læring* (1. utg.). Cappelen Damm akademisk.

Myking, S. M. (2018). Rapport om digitale læremiddel i skulen med tanke på nynorsk. Noregs Mållag. https://www.nm.no/app/uploads/2021/06/rapport_laeremiddel-1.pdf

Rustad, A. (2023). Ei undersøking av tilgangen på læringsressursar på nynorsk frå fire marknadsleiande forlag av læringsressursar, mot tilgangen på bokmål. USN [masteroppgave]. <https://openarchive.usn.no/usn-xmloi/bitstream/handle/11250/3081804/no.usn%3awiseflow%3a6794142%3a55181610.pdf?sequence=1>

Visualisera grammatik – från teori till praktik

Strandberg, A. & Nygård, M.

Jämfört med forskning inom matematikdidaktik, där visualiseringar har undersökts från olika perspektiv (t.ex. Fokou et al., 2023), har forskning inom språkdidaktik inte belyst användningen av visualiseringar närmare. Detta är anmärkningsvärt eftersom visualiseringar är ett utbrett fenomen inom lingvistik och ett vanligt didaktiskt verktyg inom språkvetenskaplig undervisning (t.ex. trädidiagram). Visualiseringar, som kan definieras som "any type of physical representation designed to make an abstract concept visible" (Uttal & Doherty, 2008, s.53), är ett utbrett fenomen inom matematik- och naturvetenskapsdidaktisk forskning och används för att begripliggöra ett komplext ämnesinnehåll. Hur visualiseringar används pedagogiskt är betydelsefullt att undersöka eftersom grammatikdidaktisk forskning visar att elever har svårt för att identifiera syntaktiska strukturer (Boivin, 2018).

För att belysa detta område är syftet med denna presentation att utforska, beskriva och diskutera den pedagogiska potentialen av att använda visualiseringar som representationer av grammatiska strukturer. För att uppnå detta belyser vi först hur visualiseringar vanligtvis används inom grammatisk teori. För det andra presenterar vi en fallstudie där visualiseringar användes för att utveckla gymnasieelevers förståelse för grammatiska strukturer i förstaspråksundervisningen. Analysen bygger på två teoretiska perspektiv, nämligen Shulmans (1987) transformationsprocess och en teoretisering av visualiseringar som används inom naturvetenskapsdidaktisk forskning (MacNab et al., 2012; Uttal & Doherty, 2008). Empirin som analyseras är vanligt förekommande visualiseringar i grammatikläroböcker samt klassrumsobservationer och lektionsmaterial från fallstudien.

Resultaten visar att logiskt och visuellt tänkande inom grammatikteori är nära sammankopplade och beroende av varandra, eftersom visualiseringar används för att representera logik för generaliseringar och mönster (jfr MacNab et al., 2012). Fallstudien indikerar vidare att förenklad representation i form av visualiseringar, såsom färger och förenklade fältscheman av meningsstrukturer, kan underlätta elevernas förmåga att observera och generalisera grammatiska strukturer. Genom att transformera ett ämnesinnehåll för undervisning med hjälp av visualiseringar kan eleverna på så sätt bli stöttade i sin konceptuella förståelse av grammatik.

Nyckelord: grammatikundervisning, visualiseringar, grammatisk förståelse, representationer, transformationsprocess.

Referenser

- Boivin, M. C. (2018). A review of the current empirical research on grammar instruction in the francophone regions. *L1-Educational Studies in Language and Literature*, 18(3), 1–47. <https://doi.org/10.17239/L1ESLL-2018.18.04.03>
- Fokuo, M. O., Opuku-Mensah, N., Asamoah, R., Nyarko, J., Agyeman, K. D., Owusu-Mintah, C., & Asare, S. (2023). The use of visualization tools in teaching mathematics in college of education: A systematic review. *Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 4(1).
- MacNab, J.S., Phillips, L.M., Norris, S.P. (2012). Visualizations and Visualization in Mathematics Education. In: Norris, S.P. (eds) *Reading for Evidence and Interpreting Visualizations in Mathematics and Science Education*. SensePublishers. https://doi.org/10.1007/978-94-6091-924-4_6

- Shulman, L. (1987). Knowledge and teaching: Foundations of the new reform. *Harvard Educational Review*, 57(1), 1–23. <https://doi.org/10.17763/haer.57.1.j463w79r56455411>
- Uttal, D. H., & Doherty, K. O. (2008). Comprehending and learning from ‘visualizations’: A developmental perspective. In *Visualization: Theory and practice in science education* (pp. 53–72). Dordrecht: Springer Netherlands.

Mundtlighet 2

Dialogiske og transformative samtaler

Lokale A-212

Onsdag

15:30-17:00

Ordstyrer: Hjalmar Eiksund

Didafiktion som medel för att öka interkulturell förståelse och epistemiskt mod
Ågerup, Karl

Å førebu framtidige lærarar på dialogisk undervisning
Myklebust, Hege;
Høyland, Brita

Abstract för presentation vid NNFF10

Didafiktion som medel för att öka interkulturell förståelse och epistemiskt mod

Karl Ågerup, Södertörns högskola

Presentationen redogör för genomförd och planerad forskning om didafiktion inom svenskundervisningen på gymnasiet. Didafiktion är en sorts fiktionsberättelser med undervisande drag och sociohistorisk koppling (Ågerup, 2011; 2013). I avsikt att öka förståelsen för hur didafiktion kan nyttjas för att uppnå läroplansmål kopplade till globalt medborgarskap och interkulturell medvetenhet genomfördes en läsarundersökning med nittiotvå gymnasieelever på fyra skolor kring Yasmina Khadras roman *Sirenerna i Bagdad*. Studien tar avstamp i forskning som visar att litterära karaktärer aktiverar läsarens empatiska förmåga och är lättare att identifiera sig med än icke-fiktiva karaktärer (Kidd & Castano, 2013; Koopman, 2015; Mar & Oatley, 2008) samt i teorier om att fiktion kan minska social distans (Hakemulder, 2000; Steiner, 2014; Svensson, 2010). Enkätsvaren visar att eleverna kände igen sig i huvudkaraktären och upplevde ökad förståelse för situationen i Irak samt för de faktorer som driver terrorism. Antagandet att didafiktion lämpar sig för svenskundervisning på gymnasiet bekräftades preliminärt, men mer praktisknära forskning krävs för att dra slutsatser. Den genomförda studien har bidragit till att utveckla metoder för fortsatt arbete inom området (Ågerup 2023).

I ett kommande projekt testas fler texter på motsvarande sätt, samt i syfte att undersöka möjligheterna att stärka elevers epistemiska och dialogiska mod. Med epistemiskt mod menas viljan och förmågan att söka ny kunskap på områden som präglas av hård social kontroll (Ishikawa, 2024). Med dialogiskt mod menas viljan och förmågan att omsätta detta sökande i verbal interaktion. Sådana effekter kunde anas i den genomförda studien med mättes inte systematiskt. Den planerade forskningen prövar dessa effekter med utgångspunkt i teorier om transformativt lärande. Transformativt lärande beskriver hur individer kan utveckla mer öppna, reflekterande och inkluderande perspektiv samt uttrycka sig självständigt (Mezirow, 1991; Jarvis, 2012; Cranton, 2016).

Nyckelord:

transformativt lärande, litteraturundervisning, litteratursamtal, praktisknära forskning, gymnasieskola.

Referenser:

Cranton, P. (2016). *Understanding and Promoting Transformative Learning : A Guide to Theory and Practice*. Routledge.

Hakemulder, J. (2000). *The Moral Laboratory: Experiments Examining the Effects of Reading Literature on Social Perception and Moral Self-Concept*. John Benjamins.

Jarvis, C. (2012). Fiction, Film and Transformative Learning. In: *The Handbook of Transformative Learning: Theory, Research and Practice*. Jossey-Bass, pp.486-502.

Ichikawa, J. (2024). *Epistemic courage*. Oxford UP.

Kidd, D. C., & Castano, E. (2013). Reading literary fiction improves theory of mind. *Science*, 342(6156), 377–380.

Koopman, E. (2015). Empathic Reactions after Reading: The Role of Genre, Personal Factors and Affective Responses. *Poetics* 50.

Mar, R. & Oatley, K. (2008). The Function of Fiction Is the Abstraction and Simulation of Social Experience. *Perspectives on Psychological Science* 3(3), 173-92.

Mezirow, J. (1991.) *Transformative dimensions of adult learning*. Jossey–Bass.

Steiner, T. (2014). *Translated People, Translated Texts: Language and Migration in Contemporary African Literature*. Routledge.

Svensson, A. (2010). *A Translation of Worlds: Aspects of Cultural Translation and Australian Migration Literature*. Umeå universitet.

Ågerup, K. (2011). *L'esthétique didactique de Yasmina Khadra*. Stockholms universitet.

Ågerup, K. (2013). *Didafictions*. Stockholms universitet.

Ågerup, K. (2018). Knowing an Arab: Yasmina Khadra and the aesthetics of didactic fiction. *Critique: Studies in contemporary fiction* 58(2), 180–190.

Ågerup, K. (2023). *Using Fiction to Teach Secondary Students About the Middle East*. Palgrave Macmillan.

Å førebu framtidige lærarar på dialogisk undervisning

Nøkkelord: Dialogisk undervisning, lærarutdanning, munnlege interaksjonsmønster

Dialogisk undervisning i skulen er tilrådd av ei rekke grunnar – det er engasjerande og inkluderande for elevane, det hjelper læraren til å forstå kva og korleis elevane tenkjer og lærer, og det fremjar både djupnelæring, kritisk tenking og demokratisk medborgarskap (Alexander, 2020; Cui & Teo, 2021; Myklebust, 2023). Dette er særleg sentralt i ei omskifteleg tid med vekslende og vaklande alliansar, «relative» sanningar og rask teknologisk utvikling. Likevel viser undersøkingar at det framleis er tradisjonelle munnlege interaksjonsmønster som dominerer i klasserommet (Blikstad-Balas & Roe, 2020; Skaftun & Wagner, 2019).

Dersom praksis i klasserommet skal endrast i tråd med prinsippa bak dialogisk undervisning, krevst at nye lærarar har eit medvit om å driva dialogisk undervisning når dei kjem ut i yrket. Lærarutdanninga må rusta studentane med ei dialogisk haldning og eit breitt repertoar av didaktiske grep til bruk i dialogisk undervisning (Alexander, 2020; Bakhtin, 1998).

I dette innlegget vil me fokusera på studentperspektivet, og dei utvalde studentane høyrer til eit kull som har vore med i eit forskingsprosjekt som har fokusert på mellom anna dialogisk undervisning. Dei skriv masteroppgåve innanfor norskfaget, der dei for tida er i prosjektutviklingsfasen. Problemstillinga vår er: *Kva erfaringar med dialogisk undervisning tar lærarstudentar med seg inn i det framtidige læraryrket?* For å få svar på denne har me valt fokusgruppeintervju, der me spør dei om kva dei har erfart gjennom utdanninga si på campus og i praksis, kva som har sett spor i dei, kva dei saknar og kva dei tenkjer om si framtidige lærargjerning på dette feltet. Intervjua vil bli gjennomførte i mai-juni -25. Deretter vil me gjennomføra ei tematisk koding og kategorisering, og me vil difor ha ferske funn å visa fram i desember. Funna vil opna for diskusjon om korleis lærarutdanninga kan førebu studentar på å leia dialogisk undervisning som framtidige lærarar.

Alexander, R. (2020). *A dialogic teaching companion*. Routledge.

<https://doi.org/https://doi.org/10.4324/9781351040143>

Bakhtin, M. (1998). *Spørsmålet om talegenrane, oversatt og med etterord av Rasmus T. Slaattelid*. Ariadne forlag.

Blikstad-Balas, M. & Roe, A. (2020). *Hva foregår i norsktimene? Utfordringer og muligheter i norskfaget på ungdomstrinnet*. Universitetsforlaget.

Cui, R. & Teo, P. (2021). Dialogic education for classroom teaching: a critical review. *Language and Education*, 35(3), 187-203. <https://doi.org/DOI: 10.1080/09500782.2020.1837859>

Myklebust, H. (2023). Dialogisk undervisning for demokrati og medverknad – med utgangspunkt i læreplanen for norskfaget. I H. Berdinesen (Red.), *Demokrati og medborgerskap i skolen. Teoretiske overveielser og didaktiske muligheter* (s. 186-198).

Skaftun, A. & Wagner, Å. K. H. (2019). Oracy in year one: A blind spot in Norwegian language and literacy education? *L1-Educational Studies in Language and Literature*, 19(1), 1-20. <https://doi.org/10.17239/L1ESLL-2019.19.01.09>

Litteratur 5

Æstetiske og narrative praksisser

Lokale A-214

Onsdag

15:30-17:00

Ordstyrer: Marion Gimsøy Stavsøien

”Jeg tror, det er lidt svært at hive rap og elektronisk musik ind i undervisningen” – udfordringer ved at overføre æstetiske læreprocesser til førstesprogsundervisningen.

Cortsen, Rikke Platz (1);
Nielsen, Anne Mette W. (2)

Estetiske praksiser i morsmålsfaglig undervisning og forskning

Dagsland, Sindre;
Diesen, Even Igland

”Vad är poängen med berättelsen?” Litteraturredidaktiska utmaningar i en global och digital tid

Svensson, Anette (1);
Skillermark, Stina-Karin (2)

”Jeg tror, det er lidt svært at hive rap og elektronisk musik ind i undervisningen” – udfordringer ved at overføre æstetiske læreprocesser til førstesprogsundervisningen.

Præsentationen diskuterer resultater fra et syvårigt følgeforskningsprojekt, hvor et scenekunstprojekt udført af en social-økonomisk fond med samtlige 8.klasser på en skole med tre afdelinger havde til formål at udvikle elevernes fællesskaber. Følgeforskningen undersøgte primært projektet fra et elevperspektiv, men en mindre del undersøgte lærernes udvikling af egen praksis og mulighed for at anvende læring fra projektet i undervisningen. Både elever og lærere kæmpede med at se sammenhængen mellem scenekunstprojekt og almindelig undervisning, og undersøgelsen er derfor interesseret i spørgsmålet om, hvilke positioner der er mulige i projektet, så lærerne kan udvikle deres forståelse af forholdet mellem fag og æstetiske læreprocesser.

Den samlede følgeforskning er udformet med inspiration fra virkningsevaluering (Dahler-Larsen & Krogstrup 2003), og empirien er indhentet gennem enkelt- og gruppeinterviews med elever, lærere og trænere såvel som observationer af to forskellige udgaver af projektet, forår 2023 og efterår 2023. Materialet analyseres ud fra positionsteori (Davies & Harré, 1990) for at dokumentere de forskellige positioner, der konstrueres sprogligt, rumligt og kropsligt af lærere, trænere og elever og diskutere, hvordan disse positioner rummer muligheder og forhindringer for, at danskundervisningen kan blive udviklet gennem projektets processer. Når elever ikke kan se koblingen mellem arbejdet med rim i en rapworkshop og danskfaget, og lærere har svært ved at se pointen med at deltage som underviser i et fag, peger det både tilbage på et fagsyn i danskfaget og en udfordring med at skabe meningsgivende deltagelse for lærerne (Christophersen, 2013).

Præsentationen giver bud på, hvordan de forskellige mulige positioner kan udvikles i projekter, der arbejder med kunstneriske processer, så intentionen med at udvikle lærernes undervisning i førstesproget kan understøttes bedre i kommende projekter af den type.

Keywords:

Dansk, æstetiske læreprocesser, udskoling, positionsteori

Referencer:

Chemi, T., & Du, X. (Eds.) (2017). *Arts-Based Methods in Education Around the World*. (1 ed.) River Publishers. River Publishers Series in Innovation and Change in Education - Cross-cultural Perspective <https://doi.org/10.13052/rp-9788793609372>

Christophersen, C. (2013). Helper, guard or mediator? Teachers' space for action in The Cultural Rucksack, a Norwegian national program for arts and culture in schools. *International Journal of Education & the Arts*, 14(SI 1.11). Retrieved [date] from <http://www.ijea.org/v14si1/>.

Dahler-Larsen, P. & Krogstrup, H. (2003). *Nye veje i evaluering*. Systime Academic.

Davies, B., & Harré, R. (1990). Positioning: The discursive production of selves. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 20(1), 43–63. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5914.1990.tb00174.x>

Det praktisk-estetiske morsmålsfaget

Norske myndigheter lanserer ei praktisk-estetisk vending i skolen som svar på omdiskuterte skoleutfordringer, slik som skolevegring og utaforskap blant barn og unge, og det som i den politiske skolediskursen omtales som ei teoretisering av skolen. Denne vendinga utfordrer både skolesystemet, morsmålsfaget og samarbeid mellom utdannings- og kunstfeltet, og vår problemstilling er: Hva er L1-fagets praktisk-estetiske innhold og potensial, og på hvilke måter kan tverrinstitusjonelle og samskapte estetiske praksiser tilby innsikt i, og metoder for, morsmålsfaglig danning?

Presentasjonen tar utgangspunkt i aksjonsforskningsprosjektet PELS (Praktisk-estetiske læringsformer i skole og lærerutdanning). Estetisk teori og praktisk-estetisk didaktikk danner teoretiske og metodiske rammer for utforskende aksjoner utvikla i samarbeid mellom universitet, skole og partnere fra kunst- og kulturfeltet.

Mens morsmålsdidaktisk forskning framhever estetiske dimensjoner som sentrale i morsmålsfaget (Gourvennec et al., 2020; Höglund, 2019; Tainio, 2012), blir seineste norske læreplaner (LKO6 & LK20) og undervisningspraksiser kritisert for å gjøre morsmålsfaget til et fag som i større grad handler om kommunikative ferdigheter på bekostning av danning (Ongstad, 2020). Som del av denne kritikken løfter nordiske forskere fram betydninga av fenomenologiske, sosiomaterielle og utforskende perspektiver på undervisning som setter estetiske praksiser i kjernen av morsmålsfaga (jf. Jusslin & Höglund, 2021, Smidt, 2018). Vårt teoretiske rammeverk tar utgangspunkt i Rita Felskis (2020) forståelse av at estetiske opplevelser innebærer ulike former for tilknytning. Kunsten kan gripe, røre og potensielt transformere oss.

Vi vil gjøre nedslag i tre samskapte, morsmålsfaglige kunst- og undervisningsmøter fra PELS, der funna viser at elevers møter med kunst og arbeid med kunstneriske praksiser i L1-undervisning gir innblikk i, og uttrykksrom for, elevers orientering i tekster og i verden. Møtene mellom ulike aktører, kunstuttrykk og -tradisjoner innafor skapende estetiske praksiser ses i lys av Felskis postkritiske perspektiver på estetisk respons og tilknytning til kunstverk. (Felski 2008, Felski 2020)

Litteratur:

Felski, R. (2008). *Uses of literature*. Wiley-Blackwell.

Felski, R. (2020). *Hooked: Art and attachment*. Chicago University Press.

Guorvennec, A.F., Höglund, H., Johnasson, M., Kabel, K., Sønneland, M. (2020). Literature Education in Nordic L1s. Cultural models of national lower-secondary curricula in Denmark, Finland, Norway and Sweden. *L1-Educational studies in language and literature*, 20.

DOI: <https://doi.org/10.17239/L1ESLL-2020.20.01.07>

Höglund, H. (2019). Modersmål – och litteratur? Föreställningar om litteraturundervisning i de finländska läroplansgrunderna. I Höglund, H., Jusslin, S., Ståhl, M. & Westerlund, A. (red.), *Genom*

texter och världar. Svenska och litteratur med didaktisk inriktning – festskrift till Ria Heilä-Ylikallio. Höglund, H., Jusslin, S., Ståhl, M. & Westerlund, A. (red.). Åbo Akademi University Press, s. 185-199.

Ongstad 2020. Curricular L1 Disciplinarity: Between Norwegianness and Internationality. I Green, Bill; Erixon, Per Olof (Red.), *Rethinking L1 Education in a Global Era*. s. 83-112. Springer Nature, s. 83-112.

Smidt, J. (2018). *Norskfaget mellom fortid og framtid. Scene og offentlighet*. Fagbokforlaget.

Tainio, L. (2012). The role of textbooks in Finnish mother tongue and literature classrooms. In H. Lehti-Eklund, A. Slotte-Lüttge, B. Silén, & R. Heilä-Ylikallio (Red.), *Skriftpraktiker hos barn och unga* (pp. 11-33). (Rapport från pedagogiska fakulteten vid Åbo Akademi; No. 35). Åbo Akademi.

Jusslin S. & Höglund, H. (2021). Arts-based responses to teaching poetry: A literature review of dance and visual arts in poetry education. I *Literacy*, 55(1), The United Kingdom Literacy Association. DOI: <https://doi.org/10.1111/lit.12236>

"VAD ÄR POÄNGEN MED BERÄTTELSEN?" LITTERATURDIDAKTISKA UTMANINGAR I EN GLOBAL OCH DIGITAL TID

Anette Svensson
anette.svensson@litt.lu.se

Stina-Karin Skillermark
stina-karin.skillermark@ju.se

Att arbeta med skönlitteratur har länge varit en stark tradition inom svenskämnet (Elmfeldt, 2014). En effekt av det globala, digitala och medietäta samhället är ökade möjligheter att koppla samman svenskämnet och den omgivande världen i form av att elever får möta fler berättelser från olika länder och kulturer liksom genom olika medier (jfr Green & Erixon, 2020).

Syftet med studien är att undersöka elevers förståelse för berättelser i samband med en genomförd undervisningsdesign, som fokuserar på gränsöverskridande beträffande såväl litteratur och kultur som estetiska och mediala uttrycksformer, för att synliggöra elevers meningsskapandeprocesser och diskutera didaktiska möjligheter och utmaningar i den samtida litteraturundervisningen.

De frågeställningar som ligger till grund för studien är:

- Vilken förståelse för berättelsens handling, berättarperspektiv och poäng visar eleverna?
- Hur gör eleverna kopplingar till andra berättelser och det omgivande samhället?
- Hur kan litteraturundervisning möta dagens och morgondagens elever?

Tillsammans med sex gymnasielärare har en undervisningsdesign skapats och iscensatts i sju klasser som läser Svenska 1 och SVA1. Undervisningsdesignen består av ett förtest, en lektionsserie om sex lektioner och ett eftertest. Under dessa lektioner får eleverna möta och diskutera berättelser i olika uttrycksformer såsom musikvideo, kortfilm, dikt och bild, samt skapa egna berättelser utifrån de berättelser de mött och diskuterat. Efter designens genomförande intervjuades eleverna i grupper. Det empiriska underlaget för presentationen är elevernas svar på för- och eftertesten som bland annat analyseras utifrån Keene och Zimmermans (2003) teorier om textkopplingar.

Studiens tentativa resultat visar att eleverna har lätt att identifiera berättelsernas handling medan de har svårare att identifiera berättarperspektiv och de verkar ovana vid att motivera sina svar med text evidens. Fler elever ser poängen med berättelsen i eftertesten, men en del elever tycker att det är fortsatt svårt. Dessutom förekommer fler kopplingar till andra berättelser och det omgivande samhället i eftertesterna än i förtesterna.

Nyckelord: litteraturundervisning, designbaserad forskning, berättarperspektiv, handling, textkopplingar

Referenser

- Elmfeldt, J. (2014). Det heliga i svenskämnet: en oåterkallelig reflektion. I P.-O. Erixon (red.). *Skollämnarna i digital förändring: En medieekologisk undersökning* (s. 203–222), Studentlitteratur.
- Green, B. & Erixon, P.-O. (2020). Understanding the (Post-)National L1 Subjects: Three Problematics. I B. Green & P.-O. Erixon (Red.). *Rethinking L1 Education in a Global Era. Understanding the (Post-) National L1 Subjects in New and Difficult Times* (s. 259–285), Springer.
- Keene, E. O. & Zimmermann, S. (2003). *Tänkens mosaik: om mötet mellan text och läsare*. Daidalos.

Litteratur 6

Litteratur i brug

Lokale A-401

Onsdag

15:30-17:00

Ordstyrer: Jeppe Bundsgaard

Skønlitteratur mod ensomhed: Kan litteratur, kunst og filosofi styrke skolens forpligtende fællesskaber?

Hansen, Kenneth Reinecke

Når fremmederfaring blir lest erfaringsbasert

Frøjd, Ylva (1);

Sandberg, Kristian Lødemel (2)

Sjukdomsfortellingar som identitetsutforskande litteraturarbeid på vidaregåande

Vågene, Siri

Skønlitteratur mod ensomhed:

Kan litteratur, kunst og filosofi styrke skolens forpligtende fællesskaber?

Forekomsten af ensomhed blandt danske skoleelever har været stigende de seneste ca. 15 år (Ottosen et al., 2022). Ensomhed fører til tristhed og lavt selvværd (Skole og Forældre, 2020) og er forbundet med skam og selvbefredelse (Thornberg, 2018). Eksisterende indsatser (fx headspace.dk, mindhelper.dk, ventilen.dk) fokuserer ofte på den ensomme selv, hvilket kan forstærke forståelsen af ensomhed som et individuelt problem.

I projekt *Skønlitteratur mod ensomhed* retter vi i stedet fokus mod fællesskabet, 'tilskuerne' og de sociale dynamikker (Thornberg et al., 2023). Vi tager afsæt i teorien om moralske frakoblinger, der kan forklare, hvorfor mennesker nogle gange opfører sig på måder, der ellers strider imod deres moralske normer (Bandura, 1999). Moralske frakoblinger er forbundet med mobning og eksklusion i skolen (Obermann, 2011).

Projektet undersøger moralske frakoblingsmekanismer blandt elever, med særligt fokus på passive tilskuere til ensomhed, og intervenserer sociofagligt (Schmidt, 2015) gennem danskfagets æstetiske og eksistentielle dannelsesdimension med afsæt i skønlitteratur, kunst og filosofi.

Forskningsspørgsmål

Hvordan kan man tilrettelægge, gennemføre og evaluere en litterær intervention i skolens danskundervisning, der styrker elevernes moralske tilkoblinger og dermed fordrer dem til forpligtende handlen og inklusion af ensomme elever?

Metoder

Interventionen er inspireret af eksperimentel psykologi (Kidd & Castano, 2018) og narrativ medicin (Rasmussen & Sodemann, 2020) og anvender undersøgende (Hansen et al., 2017) og filosofiske (Breivik & Løkke, 2007) undervisningsmetoder.

Elevernes moralske frakoblinger måles før og efter interventionen (Gini et al., 2015), og der gennemføres struktureret observation (Kristiansen & Krogstrup, 2012) og elevinterview (Kvale & Brinkmann, 2009). I præsentationen vil der være særligt fokus på designet af interventionen og de kvalitative data.

Resultater

Interventionen gennemføres september 2025. Baseret på de (få) internationale studier af moralske frakoblinger i skolen (fx Wang & Goldberg, 2017) er forventningen, at interventionen vil bidrage til at øge elevernes moralske tilkoblinger og inkluderende adfærd og dermed mindske ensomhed.

Referencer

- Bandura, A. (1999). Moral disengagement in the perpetration of inhumanities. *Personality and Social Psychology review*, 3(3), 103-209.
- Breivik, J., & Løkke, H. (2007). *Filosofi i skolen – en kunnskapsoversikt. Analyserapport nummer 1*. Universitetet i Tromsø & Universitetet i Oslo.
- Gini, G., Pozzoli, T., & Bussey, K. (2015). The role of individual and collective moral disengagement in peer aggression and bystanding: A multilevel analysis. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 43(3), 441-452.
- Hansen, T. I., Elf, N. F., & Gissel, S. T. (2017). *Forskningsbaseret viden om undersøgende litteraturundervisning*. KiDM – Kvalitet i Dansk & Matematik. Læremiddel. dk. <https://emu.dk/sites/default/files/2018-10/Vidensnotat%2C%20dansk.pdf#page=6.14>
- Kidd, D., & Castano, E. (2018). Reading literary fiction and theory of mind: Three preregistered replications and extensions of Kidd and Castano (2013). *Social Psychological and Personality Science*, 10(4), 522-531.
- Kristiansen, S., & Krogstrup, H. K. (2012). *Deltagende observation: introduktion til en samfundsvidenskabelig metode*. Hans Reitzel.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Interview: introduktion til et håndværk* (2. udgave). Hans Reitzels Forlag.
- Obermann, M. L. (2011). Moral Disengagement in Self-Reported and Peer-nominated School bullying. *Aggressive Behaviour*, 37, 133-144.
- Ottosen, M. H., Andreasen, A. G., Dahl, K. M., Lausten, M., Rayce, S. B., & Tagmose B. B. (2022). *Børn og unge i Danmark: Velfærd og trivsel 2022*. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Rasmussen, A. J., & Sodemann, M. S. (2020). Narrativ medicin som nyt, interdisciplinært felt. *Ugeskrift for Læger*, 182(19), 2-5.
- Schmidt, M. C. S. (2015). *Inklusionsbestræbelser i matematikundervisningen: en empirisk undersøgelse af matematiklærerens klasseledelse og elevers deltagelsesstrategier i folkeskolen*: Ph.d.-afhandling. Aarhus Universitet.
- Skole og Forældre (2020). *Tema om ensomhed*. April. <https://skoleborn.dk/hver-tredje-elev-savner-nogen-at-vaere-sammen-med-i-skolen/>
- Thornberg, R. (2018). School bullying and fitting into the peer landscape: A grounded theory field study. *British Journal of Sociology of Education*, 39(1), 144-158.
- Thornberg, R., Wänström, L., Sjögren, B., Bjereld, Y., Edling, S., Francia, G., & Gill, P. (2023). A multilevel study of peer victimization and its associations with teacher support and well-functioning class climate. *Social Psychology of Education*, 27(1), 69-88
- Wang, C., Ryoo, J. H., Swearer, S. M., Turner, R., & Goldberg, T. S. (2017). Longitudinal relationships between bullying and moral disengagement among adolescents. *Journal of youth and adolescence*, 46, 1304-1317.

Når fremmederfaring blir lest erfaringsbasert

Nøkkelord: litteraturredaktikk, fremmederfaring, minoritetsperspektiver, Arvola, erfaringsbaserte vs. analytiske innganger

Som et svar på at Norge har blitt et mer mangfoldig samfunn, bringes stadig flere bøker og tekster med minoritetsperspektiver inn i klasserommet og norskfaget. Samtidig etterlyser nyere klasseromsforskning mer vekt på elevenes leseerfaringer og opplevelser i arbeid med litteratur, såkalt erfaringsbaserte innganger (Blikstad-Balas & Roe, 2020, s. 98). Dette sammenfallet skaper noen særlige litteraturredaktiske problemstillinger. For det første kan vi spørre om erfaringsbaserte innganger er fruktbare, eller i det hele tatt mulige, i møte med motiver og tematikker som ligger utenfor elevenes erfaringshorisont? Og videre, hvordan ivareta den fremmederfaringen som litteratur tilbyr (Hansen, 2011), dersom elevene skal jakte på identifikasjon og gjenkjennelse?

Vi vil drøfte disse spørsmålene med utgangspunkt i en lesning av Ingeborg Arvolas roman *Neiden 1970* (2015). Romanen handler om forholdet mellom hovedpersonen og en far som er kvensk, der fortelleren ser tilbake på oppvekst og barndomsminner fra Øst-Finnmark. Fortelleren beskriver en barndom langt fra dagens normer for barneoppdragelse, med nattlige fisketurer og fyllekuler, og en far som vasker kopper og sokker i samme vann. I tillegg til fremmede oppveksterfaringer, rommer også romanen erfaringer fra en av de fem nasjonale minoritetene i Norge, kvenene, og boka kan kalles for «kvenlitteratur», der temaet får fram perspektivet til en marginalisert gruppe (Lindbach, 2001).

Til tross for at analytiske og erfaringsbaserte tilnærminger til litteratur ofte settes opp som dikotomier (Rødnes, 2014), er det mye som taler for de sjelden kan praktiseres i «ren form». Og selv der læreren forsøker å bevege seg mellom erfaringsbasert og analytisk inngang til litteraturen, er det en risiko for at noe går tapt i opplevelsen av det som er ukjent og nytt. Dette vil vi undersøke og drøfte gjennom å utforske romanen *Neiden 1970*s dannelsingspotensial med vekt på hvordan romanen inviterer til litterære fremmederfaringer.

Litteratur

Arvola, I. 2015. *Neiden 1970*. Cappelen Damm.

Blikstad-Balas & Roe. 2020. *Hva foregår i norsktimene? utfordringer og muligheter i norskfaget på ungdomstrinnet*. Universitetsforlaget

Hansen, T.I. 2011. *Kognitiv litteraturredidaktik*. Dansklærerforeningen.

Rødnes, K.A. 2014. Skjønnlitteratur i klasserommet: Skandinavisk forskning og didaktiske implikasjoner. *Acta Didactica Norge* Vol. 8, nr. 1 Art. 5.

Lindbach, K.M. 2001. *Kvenlitteratur i nord: Med spesielt blikk på Idar Kristiansens romaner* [Dr.art.]. Universitetet i Tromsø.

Sjukdomsfortellingar som identitetsutforskande litteraturarbeid på vidaregåande

– *Evig Søndag* og *Svart Belte* som utgangspunkt for identitetsutforskande litteraturarbeid.

Nøkkelord: Folkehelse og livsmeistring, litteraturundervisning, didaktikk, litterære samtaler, identitet

Føremål

Innlegget utforskar korleis skjønnlitteratur kan danne grunnlaget for identitetsutforskande samtalar i vidaregåande opplæring. Diskusjonen nyttar dei norske verka *Evig Søndag* (Myhre, 2012) og *Svart Belte* (Håheim, 2015) som døme og er knytt til det tverrfaglege emnet «Folkehelse og livsmeistring» i LK20.

Forskningsspørsmål

Korleis kan *Evig Søndag* og *Svart Belte* brukast i identitetsutforskande arbeid i vidaregåande opplæring?

Teoretisk tilnærming

Ulland (2016) og Skarðhamar (2011) viser korleis møter mellom ulike leseropplevingar er med på å utvikle sjølvoppfatning gjennom utveksling og diskusjon av tankar og idear. Drøfting av ulike tekstar gir elevar høve til å formulere og utvikle eigne standpunkt og tankesett rundt eit gitt tema (Biesta, 2006). Ein vert då meir medviten på kven ein sjølv er og korleis ein oppfattar seg sjølv. Lesing som individuell aktivitet vert kombinert med sosialt fellesskap gjennom litterære samtalar. Dette er parallelt med subjektivering og sosialisering (Biesta, 2006).

Metode

Dei skjønnlitterære framstillingane gir innsikt i forfattarane sine eigne psykiske sjukdomar og framhevar koplinga mellom sjukdom og identitet. Diskusjonen tek utgangspunkt i ei samanliknande litterær analyse av dei to romanane (Vågene, 2020) og rettar søkjelyset mot korleis denne kan nyttast i eit didaktisk arbeid innanfor rammene til litteraturundervisninga i norskfaget.

Resultat (førebeles)

Verka som blir tatt utgangspunkt i er skjønnlitterære framstillingar av forfattarane sine eigne erfaringar med psykisk sjukdom. Den litterære formidlinga er med på å framheve korleis begge knyt sjukdommen opp mot eigen identitet. Dette kan fungere som

identitetsuforskande arbeid gjennom litterære samtaler mellom elevar på Vg3.

Førebels blir det lagt vekt på korleis litterære samtalar fremjar eigen refleksjon i samspel med andre. Ein litteratursamtale rundt verka vil også kunne verke som reflekterande for den identitetsutforskinga som skjer i ungdomsåra.

Litteratur

Biesta, G.J.J. (2006). *Beyond Learning. Democratic Education for a Human Future*. London: Paradigm Publishers.

Håheim, M. C. *Svart Belte*. Oktober Forlag, 2015

Myhre, L. *Evig Søndag*. Tiden norske forlag, 2012.

Skarðhamar, A.-K. (2011). *Litteraturundervisning : teori og praksis* (3. utg., p. 172). Universitetsforl.

Ulland, G. (2016). Litteratursamtalens dannelsespotensial. *Nordisk Tidsskrift for Pedagogikk & Kritikk*, 2, 1–14. <https://doi.org/10.17585/ntpk.v2.270>

Vågene, Siri: *Kan du bekrefte at dette er deg?*. Masteravhandling, UiB, 2020
<https://hdl.handle.net/11250/2721828>

Litteratur 7

Poesi og skrivning

Lokale A-408

Onsdag

15:30-17:00

Ordstyrer: Helle Pia Laursen

Poesi, bildning och ovisshet – en intervjustudie
Pettersson, Karolina

Poesiarbete i praktiken, utifrån diktantologin En bro av poesi
Lyngfelt, Anna;
Fatheddine, Djamila;
Hogedal, Liselott;
Ulvelid, Karin

”Ja! Det ska vara förvirrande för Lydia!” - Elever skriver i roll för att tolka litterära gestalter
Kindenberg, Björn (1);
Åström, Helena (2)

Poesi, bildning och ”ovisshet” – en intervjustudie

“Recognition is about knowing, but also about the limits of knowing”

Rita Felski

Sammanfattning

Mot bakgrund av en diskussion bland nordiska litteraturredaktiska forskare om ”ovissheten” eller ”icke-vetandets” didaktiska värde i relation till skönlitterär läsning (Almqvist 2024; Borsgård 2021; Höglund & Åkerholm 2022; Lindell 2020; Åkerholm 2024), undersöker föreliggande artikel vilken roll ”ovisshet” spelar i relation till poesiläsning och till svenskämnets bildningsuppdrag. Studiens material utgörs av transkriberade intervjuer med 12 svensklärare. Analysen genererade tre kategorier vilka belyser viktiga funktioner av läsning av poesi inom ramen för svenskämnet: Legitimering av poesiläsning, Lärarnas syn på poesins ”ovisshet”, Uppfattningar om poesiundervisning i relation till begreppet bildning. Kategorierna analyseras och diskuteras i relation till Felskis (2008) begrepp ”igenkänning”, ”förtrollning”, ”kunskap” och ”chock”. Arbetet med artikelns resultat är ännu inte färdigställt men en didaktisk implikation av resultaten synes vara att poesins ”ovisshet” kan utgöra en potentiell resurs för lärarna att utforska poesi tillsammans med eleverna. Samtidigt framträder ”ovissheten” också som en didaktisk utmaning – något som kräver en beredskap att hantera dikters ofta mångtydiga och öppna uttryck. I artikeln diskuteras ”ovisshet” som en möjlig öppning för bildning i bred mening – ett rum där både känslomässig resonans (Felski 2020) och kritisk analys kan ges plats i mötet med poesi.

Nyckelord: Felski, intervjuer, läsning, ovisshet, poesi

Referenser

- Almqvist, L. (2024). *Störande litteraturundervisning: Litteratur, demokrati och värdegrundsarbete*. Ellerströms.
- Borsgård, G. (2021). *Litteraturens mått: Politiska implikationer av litteraturundervisning som demokrati och värdegrundsarbete* (Doktorsavhandling, Umeå universitet). Umeå universitet.
- Felski, R. 2008. *Uses of Literature*. Blackwell Manifestos. Malden, Mass.: Blackwell Pub.
- Felski, R. (2020). Resonance and education. *On Education. Journal for Research and Debate*, 3(9), 1–5.
- Höglund, H., & Åkerholm, K. (2022). Utrymme för det obestämbara: Den komplexa bilderboken i litteraturundervisningen. *Barnboken – Journal of Children's Literature Research*, 45, 1–17.
- Lindell, I. (2020). Embracing the risk of teaching literature. *Educational Theory*, 70(1), 43–55.
- Åkerholm, K. (2024). Att förhålla sig till ovisshet i litteraturundervisningen: Litteraturredaktiska perspektiv på Linda Bondestams klimatbilderbok Mitt bottenliv. *Barnboken - Journal of Children's Literature Research*, 47, 116.

Poesiarbete i praktiken, utifrån diktantologin *En bro av poesi*

Anna Lyngfelt, Djamila Fetheddine, Liselott Hogedal och Karin Ulvelid, Göteborgs universitet

Presentationen utgår från ett pågående arbete i ett sk ULF-projekt. Projektet har rubriken *Vart leder en bro av poesi?* och syftar till att genom samverkan med lärare i åk F-3, forskare och en poet utforska och utveckla lärares förmåga att göra didaktiska val i samband med läs- och skrivutvecklande arbete. Projektet är ett aktionsforskningsprojekt (Rönnerman, 2022) men inbegriper också läromedelsanalys. I projektet används diktantologin *En bro av poesi* (2021), vilken betraktas som ett läromedel eftersom didaktiska frågor finns med till varje dikt och lärarhandledningar finns att tillgå. Teoretiskt hämtas inspiration från Wolfs (2004) och Heard (2021) argument för att läsa och skriva poesi med yngre elever samt från forskning om betydelsen av att lärare har förmåga att leda metaspråkliga samtal vid poesiundervisning för yngre barn (Pramling et al., 2009).

Forskningsfrågorna är följande:

1. Hur kan dikterna i antologin, inklusive illustrationer, filmer och didaktiska frågor, få betydelse för elevers läs- och skrivutveckling?
2. Vad spelar utformningen av antologin för roll för lärarnas arbete och elevernas möjligheter till utveckling?
3. Hur kan elevers språkliga förmågor tillvaratas och utvecklas genom arbete med poesi?

Empiri samlas in genom mötesanteckningar från forskningscirkel, lärares loggböcker, fokusgruppsintervjuer samt elevarbeten. Initialt är resultaten följande: Lärarna menar att deras elevers språkintresse har ökat och att eleverna använder sig av skrivande på andra sätt än lärarna själva tänkt sig. En viss oro finns för att poesiarbete tar tid och är svårt att motivera utifrån skolans styrdokument (jämf. Dahlbäck et al., 2018). Antologins dikturval och utformning inbjuder till intressanta diskussioner. Samtidigt upplevs en del av dikterna som svåra och inaktuella av eleverna. Bilderna harmonierar inte alltid med elevernas upplevelser av dikterna. Överlag är det inte helt lätt att genom forskningscirkelarna få till fördjupande samtal om poesiarbetet, där samtalen inte stannar enbart vid beskrivningar av den undervisning som genomförts.

Ref.:

Boglund, A. & Nordlund, A. (red.) (2021). *En bro av poesi*. En bok för alla/Svenska Akademien.

Dahlbäck, K., Lyngfelt, A. & Bengtsdotter Katz, V. (2018). Views of poetry as a competence, expressed by students in teacher education. *Theoria Et Historia Scientiarum Journal*, 15, 101–121. Eco, U. (1979). *The role of the Reader: Explorations in the Semiotics of Texts*. Indiana University Press.

Heard, G. & Stensson, B. (2021) *Allt gott på jorden och i solen: om dikt och diktskrivning*. 3:e reviderade upplagan. Daidalos.

Pramling Samuelsson, I.; Asplund Carlsson, M., Olsson, B., Pramling, N., och Wallerstedt, C. (2009). Barns lärande inom musik, poesi och dans. *Aktuell forskning om lärande*. Vetenskapsrådets Rapportserie 2:2009, sid.121-126.

Rönnerman, K. (2022). *Aktionsforskning. Vad? Hur? Varför?* Studentlitteratur.

Wolf, L. (2004). *Till dig en blå tussilago: Att läsa och skriva lyrik i skolan* (2 [utök.]uppl.). Studentlitteratur.

”Ja! Det ska vara förvirrande för Lydia!” - Elever skriver i roll för att tolka litterära gestalter

Björn Kindenberg och Helena Åström

I svenskundervisningen har skönlitteraturen en särskild potential att fungera som en bro mellan ämnesinnehåll, elevers erfarenheter och världen utanför skolan (Langer, 1995). Samtidigt kan skönlitteraturen, särskilt äldre verk, innehållsligt såväl som språkligt utgöra en barriär snarare än en bro (Dunford, 2021). I denna studie undersöker vi möjligheterna att genom dramadidaktisk undervisningsdesign möjliggöra fördjupade tolkningar av skönlitterära verk. I denna undervisningsdesign har gymnasieelever efter läsning av Hjalmar Söderbergs roman ”Den allvarsamma leken” (1912) brevväxlat, i rollen som Arvid och Lydia (romanens huvudgestalter). Även om eleverna inte kroppsligt gestaltat karaktärerna, så kan undervisningsutformningen sägas utgå från ett rollbaserat lärande, där eleverna genom estetiskt engagemang (Hallgren, 2018) bjuds in till ett *metaxis* (Davis, 2015) – en sorts mellanrum där de betraktar verket både inifrån och utifrån, vilket öppnar för flera tolkningar.

I studien har vi undersökt 9 gymnasieelevers kollaborativa skrivande. Materialet består av åtta brev och åtta inspelade samtal som eleverna fört då de i grupp löst uppgiften, vilket har analyserats med utgångspunkt i praktisk epistemologisk analys (PEA; Wickman, 2004). Inom PEA undersöks elevers behandling av undervisningsinnehållet med utgångspunkt i vad som tas för givet (”står fast”) och var det uppstår frågetecken (”mellanrum”). Genom att närmare undersöka hur eleverna fyller mellanrummet (”skapar relation”) ges en bild av hur elevernas förståelse av undervisningsinnehållet förändras. I analysen kan vi se att mellanrum uppstår i elevernas förståelse av karaktärernas motiv och bokens teman och att relationer skapas i och med att eleverna dels använder egna erfarenheter, dels återvänder till texten för att tolka karaktärerna och deras handlingar. Studien tyder alltså på att det *metaxis* som skapas genom uppgiftsutformningen möjliggör fördjupade tolkningar. Under presentationen diskuteras hur litteraturundervisning kan tillgängliggöra verk som språkligt och tidsmässigt ligger långt från elevernas levda erfarenheter.

Estetiskt lärande, litteraturredaktik, skönlitteratur, praktisk epistemologisk analys, skrivande

Referenser

- Davis, S. (2015). *Perezhivanie and the experience of drama, metaxis and meaning making*. *NJ: Drama Australia Journal*, 39(1), 63–75.
<https://doi.org/10.1080/14452294.2015.1083138>
- Dunford, J. A. (2021). Teaching classic literature in culturally relevant ways. *Learning to Teach Language Arts, Mathematics, Science, and Social Studies Through Research and Practice*, 10(1).
- Hallgren, E. (2018). *Ledtrådar till estetiskt engagemang i processdrama: Samspel i roll i en fiktiv verksamhet* [Dissertation]. Stockholms universitet.
- Langer, J. A. (1995). *Envisioning Literature: Literary Understanding and Literature Instruction*. *Language and Literacy Series*. Teachers College Press.
- Wickman, P. O. (2004). The practical epistemologies of the classroom: A study of laboratory work. *Science education*, 88(3), 325-344.

Litteratur 8

Litteratursamtale

Lokale A-410

Onsdag

15:30-17:00

Ordstyrer: Michael Tengberg

Utbytte av litterære samtaler – en systematisk litteraturoversikt

Gourvennec, Aslaug Fodstad (1);

Tengberg, Michael (2);

Berge, Ingeborg (1);

Johansson, Maritha (3);

Wejrum, Marie (2)

Motstandere og hjelpere i litterære samtaler

Krogh, Liv Cathrine;

Furumo, Marianne

Havarifortellinger som grunnlag for utdanningsvitenskapelige draft (og falsifikasjon?)

Soenneland, Margrethe;

Skaftun, Atle

Utbytte av litterære samtaler – en systematisk litteraturoversikt

Nøkkelord: litteraturundervisning, læringsutbytte, leseforståelse, litterær tolkningskompetanse, engasjement

Litterære samtaler er en arbeidsform som er står sterkt i skandinaviske klasserom og har blitt sett på som «ei kollektiv verksemd som er spesifikk for litteraturundervisninga i skolen» (Aase, 2005, s. 106). Bredt definert er arbeidsformen hyppig studert i skandinavisk førstespråksforskning på tvers av hele skoleløpet, hvor det gjerne antas at slike samtaler støtter elevenes utvikling av i) litterær forståelse og kompetanse, ii) språk og kommunikasjon, iii) kritisk tenkning og problemløsning, iv) sosial og emosjonell kompetanse (Gourvennec & Sønneland, 2023). I både skandinavisk forskning og i en større internasjonal kontekst, er det likevel langt mellom studiene som systematisk undersøker elevenes utbytte av litterære samtaler.

Målet med denne studien er å få oversikt over hva slags innsikt tidligere forskning samlet sett gir om sammenhengen mellom litterære samtaler i undervisningen og elevenes utbytte. Mer spesifikt undersøker vi hvorvidt forskningen har identifisert noen effekt av samtalene, hvordan effekt måles, på hvilke områder de finner effekt (f.eks. leseforståelse, litterær tolkningskompetanse, engasjement) og hvilke anbefalinger forskningen samlet sett gir på bakgrunn av resultatene.

For å identifisere relevante studier etablerte vi nøkkelbegrepene *literary conversations*, *learning outcome* og *setting*, identifiserte relaterte termer til disse og gjennomførte testsøk av alternative søkestrenger. Endelig søkestreng ble brukt i de internasjonale databasene ERIC og Scopus. 2325 unike studier ble identifisert og gjennomgått på tittel- og abstraktnivå. 175 av disse ble inkludert for gjennomgang på fulltekstnivå basert på inklusjonskriterier for publikasjonstype (vitenskapelig engelskspråklig artikkel), setting (skolemiljø, mellomtrinn til videregående opplæring), datatype (muntlige samtaler om litterære tekster) og resultater (effektmål av samtalene på områder relatert til førstespråksfaget). Fulltekstgjennomgangen ferdigstilles våren 2025. På konferansen vil vi presentere resultater på forskningsspørsmålene og diskutere mulige implikasjoner av disse for førstespråksforskningen og -undervisningen.

Referanser

- Gourvennec, A. F., & Sønneland, M. (2023). Examining the value of literary conversations: A critical mapping review of research into literary conversations in Scandinavian L1 classrooms. *L1 -Educational Studies in Languages and Literature*.
<https://doi.org/10.21248/l1esll.2023.23.2.573>
- Aase, L. (2005). Litterære samtaler. I Nicolaysen, Bjørn Kvalsvik & Aase, Laila, *Kultur møte i tekstar: Litteraturredidaktiske perspektiv* (s. 106–124). Samlaget.

Nøkkelord: dialogisk undervisning, litterære samtaler, samtaleregler, muntlige ferdigheter

Abstrakt til NNFF10

Tittel: Motstandere og hjelpere i litterære samtaler

Problemstilling: *Hvordan framstår og tenker skoleungdommer når de skal diskutere sosiale og faglige regler for litterære samtaler?*

Undersøkelsen er av oppstarten til en lengre periode med lesing av flere litterære verk i to klasser på niende trinn. Undervisningen skulle være dialogisk og utforskende. Elevene skulle derfor først jobbe med å etablere regler for litterære samtaler. Dette har med trygghet å gjøre, noe som blir satt som forutsetning for at reell dialog kan finne sted (Barnes, 2008; Mercer & Littleton, 2007). En stor studie fra ungdomsskolen fant at elever i mindre grad diskuterer litterære verk med hverandre i norskundervisningen (Gabrielsen & Blikstad-Balas, 2020). Dialogisk undervisning er også en krevende arbeidsform for læreren (Børresen, 2024). Samtidig viser flere studier sammenheng mellom dialog, forståelse og engasjement (Nystrand & Gamoran, 1991; Børresen, 2024; Krogh & Oddvik, 2024). I dette prosjektet fulgte jeg to klasser som skulle lese og jobbe med boka *Sølvmånen* (Horndal, 2019). Boka ble lest høyt før elevene skulle forberede seg til litterære gruppesamtaler. Samtalene hadde ulike formål, men her er jeg opptatt av at de skulle komme frem til felles sosiale og faglige regler for litterære samtaler.

Materialet består av observasjonsnotater fra tre skoletimer i to ulike klasser på niende trinn (2023-2024) og elevers skriftlige forberedelsesnotater til samtalene. Jeg kan også supplere med data fra spørreundersøkelser blant elevene og semistrukturerte elev- og lærerintervjuer. Foreløpige funn er basert på gjennomgang av observasjonsnotater og elevnotater.

De to klassene som er undersøkt, bærer preg av at mange av elevene fremstår som ukonsentrerte og urolige, mens andre ser ut til å søke sammen i fungerende arbeidsfellesskap. Når elevene selv gir uttrykk for hvilke faglige og sosiale regler som er viktig for dem, kan det se ut til at de på mange måter beskriver et annet miljø enn observasjonen viser at de har.

Litteratur:

Barnes, D. (2008). Exploratory talk for learning. I: N. Mercer & S. Hodgkinson (red.), *Exploring talk in school*.

London: Sage.

Børresen, B. (2024). Samtalen i klasserommet, i Kverndokken & Bakke, *101 måter å fremme muntlige ferdigheter på*. Fagbokforlaget.

Gabrielsen, I. L. & Blikstad-Balas, M. (2020). Hvilken litteratur møter elevene i norskfaget?. *Edda*, 107:2.

Horndal, Sissel (2018). *Sølvmånen*. CálliidLágádus

Krogh, L. C. & Oddvik, M. (2024). "Vet nå at jeg har kapasitet til dette". Motstand og engasjement når vg3-elever får hele verk på timeplanen. *Norsklæreren: tidsskrift for språk og litteratur*, 2024: 3. Fagbokforlaget.

Mercer, N. og Littleton, K. (2007). *Dialogue and the Development of Children's Thinking*. London: Routledge.

DOI: <https://doi.org/10.4324/9780203946657>

Nystrand, M., & Gamoran, A. (1991). Instructional discourse and student engagement, and literature achievement. *Research in the Teaching of English*, 261-290.

Havarifortellinger som grunnlag for utdanningsvitenskapelige draft (og falsifikasjon?)

Margrethe Sønneland og Aile Skaftun, Universitetet i Stavanger

Nøkkelord: problemorientert litteraturundervisning, partnerskap i praksis, litterære samtaler, elevengasjement, samarbeidshavari

Denne studien tar utgangspunkt i en situasjonsbeskrivelse fra en 8. klasse på Vestlandet i Norge. Læreren skal sette ut i livet en ide om dialogiske rom for utforskende samtaler innenfor problemorienterte forståelsesrammer, der målet er å gi elevenes erfaringer større plass i norskfagets litteraturundervisning. Dette går ikke som forskerne har tenkt.

Studien er forankret i prosjektet *Partners in Practice*, som søker å bevege praksis i progressiv retning gjennom å etablere åpne og utforskende elevstyrte samtaler om litterære tekster i norskundervisningen. Som *Partners in Practice* hviler også denne studien på progressive læringsteorier (Dewey, 1903; Vygotsky, 1978) og forskning på dialogisk undervisning (Mercer & Dawes, 2008; Nystrand & Gamoran, 1990).

Situasjonsbeskrivelsen trer frem gjennom nærlesing og utforsking av 1) transkriberte lydopptak av lærerens gjennomføring av timen og 2) transkriberte lydopptak av elevenes samtaler (N=5), og 3) transkriberte lydopptak av læreres og forskeres diskusjon i etterkant av timen. De ulike formene for elevengasjement (Nystrand & Gamoran, 1990) er styrende for denne delen av analysen. Resultatet kontekstualiseres og beskrives, med mål om å identifisere skjær i sjøen og andre utfordringer og overraskelser slik at kollegaer som er involvert i partnerskap mellom UH- og skolesektoren kan styre klare unødige komplikasjoner.

Referanser:

- Dewey, J. (1903). Democracy in Education. *The Elementary School Teacher*, IV(4).
- Mercer, N., & Dawes, L. (2008). The value of exploratory talk. In N. Mercer & S. Hodgkinson (Eds.), *Exploring talk in school* (pp. 55–71). Sage publications Ltd.
- Nystrand, M., & Gamoran, A. (1990). *Student engagement: When Recitation Becomes Conversation*. <https://eric.ed.gov/?id=ED323581>
- Vygotsky, L. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.

Litteratur 9

Sprog og fortællinger i en global tid

Lokale A-412

Onsdag

15:30-17:00

Ordstyrer: Marie Dahl Rasmussen

Analys av sydafrikanska och svenska lärarstudenters och kurslärarens didaktiska reflektioner om
rasistiska uttryck i skönlitteratur

Kerstinsdotter, Terese

Korsningskompetenser – en språkmedveten litteraturundervisning

Ohlsson, Ann (1);

Ovandal, Maria (2)

«Han lengtet til viddene/ Ble kvalt mellom furutrærne/ Ble mer og mer annerledes».

Internatfortellingen i samisk-norsk kultur

Løkholm Ramberg, Ingri (1);

Undheim, Inga Henriette (2)

Analys av sydafrikanska och svenska lärarstudenters och kurslärares didaktiska reflektioner om rasistiska uttryck i skönlitteratur

Inom doktorandprojektet "Lärarstudenters didaktiska läsning av skönlitteratur som berör potentiellt känsliga ämnen" fokuserar en del av studien hur svenska och sydafrikanska lärarstudenter och deras kurslärare reflekterar om skönlitteratur som innehåller rasistiskt språk. Syftet är att identifiera spänningar och positioneringar i den didaktiska läsningen samt att diskutera implikationer för lärarutbildning och litteraturredaktik. Forskningsfrågor för delstudien är: Vilka spänningar framkommer när lärarstudenter och kurslärare diskuterar litteratur som innehåller rasistiska uttryck? Hur positionerar deltagarna sig själva i relation till texterna, andra deltagare och elever när de behandlar litteratur med rasistiska uttryck?

Empirin har samlats in vid två lärarutbildningar i Sverige och Sydafrika. Den inkluderar observationer av två litteraturredaktiska kurser i sin helhet, två forskarledda litteraturseminarier samt åtta intervjuer med lärarstudenter och kurslärare. Begreppet spänningar hämtas från McCormick (1994) och Beach, Thein, och Parks (2008). Datan analyseras med reflexiv tematisk innehållsanalys (Braun & Clarke, 2022) och positioneringsteori (McVee & van Langenhove, 2024). Preliminära resultat visar att spänningar framkommer i relation till litteraturval och klassrumsinteraktioner. Lärarstudenterna i båda länder positionerar rasifierade elever som en grupp som läraren behöver ta särskild hänsyn till vid läsningen. Elever som tar de litterära texternas rasistiska ord i bruk positioneras som omogna och ovetande, snarare än rasistiska. Läraren positioneras som den vuxna i rummet som med korrekt hållning ska vägleda eleverna. Ett tema från den sydafrikanska kontexten är cancel-kultur vilket betyder att studenter och lärare förhåller sig till att det kan få allvarliga konsekvenser när rasistiska uttryck citeras eller används i klassrum. Både svenska och sydafrikanska deltagare betonar att elever behöver förståelse för ordens historia och värdeladdning. Samtidigt önskas mer kunskap om hur detta kan hanteras i undervisning. Avslutningsvis diskuteras implikationer av dessa resultat för litteraturredaktisk lärarutbildning.

Nyckelord: känsliga frågor, litteraturredaktik, lärarutbildning, positioneringar, rasistiskt språk

Referenser:

Beach, R., Thein, A.H. & Parks, D. (2008). *High school students' competing social worlds: negotiating identities and allegiances in response to multicultural literature*. Routledge.

Braun, V., & Clarke, V. (2022). *Thematic analysis: A practical guide*. Sage.

McCormick, K. (1994). *The Culture of Reading and The Teaching of English*. Manchester University Press.

McVee, M. B. & Van Langenhove, L. (2024). An Introduction to Positioning Theory Past and Present. In M.B. McVee, L. Van Langenhove, C.H Brock, B.A. Christensen, (Eds.) *The Routledge International Handbook of Positioning Theory* (pp. 3-42). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003288305-2>

Korsningskompetenser – en språkmedveten litteraturundervisning

Namn: Anna-Maija Norberg, Ann Ohlsson & Deni Beslagic

I detta praktiktäna, undervisningsutvecklande projekt undersöks hur lärare genom att kombinera läs- och språkundervisning kan främja såväl elevers språkutveckling som deras läsning av skönlitterära texter. I projektet deltar tre forskare och tio forskande lärare från grundskolans alla stadier, gymnasiet och vuxenutbildningen i ämnena svenska, svenska som andraspråk och modersmål. Det nära samarbetet i forskargruppen kan beskrivas som *ett tredje rum* (Prøitz m.fl., 2020; jfr Beck, 2018; Olsson & Brunner Cederlund, 2020).

En utgångspunkt för projektet är att skönlitteratur har en särskild potential att utveckla fördjupad texttolkning, kritiskt tänkande och språkutveckling hos elever. Detta innebär att undervisning om skönlitteraturens tematiska och språkliga aspekter kan utvidga tanke och förståelse och leda till det vi förstår som bildning (Jfr Aase m.fl., 2013; Myhill, 2021; Strandberg & Toropainen, 2022).

Undervisningen i de olika delprojekten bygger på skönlitterära verk som *Doktor Glas*, *Agnes Cecilia* och *Tomtebobarnen*, och språkliga aspekter som uppmärksammas är exempelvis gestaltningar, dialoger och kontraster. I presentationen ges exempel från två delprojekt. I ett av delprojekten som utgår från boken *Tigern* av Kate Decamillo visar preliminära resultat att närläsning med textsamtal varvat med kreativa skrivövningar bidrar till mellanstadieelevers kunskaper om dialogens funktion i skönlitteratur samt till deras förmåga att skriva dialoger. I det andra delprojektet visas hur undervisning om Pusjkins *Profeten* utvecklar elevernas kunskaper om språkkulturella koncept och deras estetiska uttryck i rysk litteratur.

Nyckelord: Skönlitteratur, språkliga aspekter, bildning, praktiktäna forskning, det tredje rummet

Referenser

- Aase, L., Fleming, M., Pieper, I. & Sâmihăian, F. (2013). Text, literature and “Bildung” – comparative perspectives. I I. Pieper (red.). L. Aase, M. Fleming & F. Sâmihăian. *Text, literature and “Bildung”*. Council of Europe.
- Beck, J. S. (2020). Investigating the Third Space: A New Agenda for Teacher Education Research. *Journal of Teacher Education*, 71(4), 379–391.
- Myhill, D. (2021). Grammar re-imagined: foregrounding understanding of language choice in writing. *English in Education*, 55(3), 265–278.
- Olsson, L. & Brunner Cederlund, A. (2020). Det tredje rummet som mötesplats. *Pedagogisk Forskning i Sverige*, 25(4), 87–89.

Prøitz, T. S., Rye, E. M., Barstad, K., Afdal, H., Risan, M. & Aasen, P. (2020). *Utbildning, lärande, forskning: En evalueringsstudie – delrapport 2*. Skriftserien nr. 38, 2020. Horten: Universitetet i Sørøst-Norge.

Strandberg, A. & Toropainen, O. (2022). "Det bygger liksom på att man vet sammanhanget": Elevers resonemang om syntaktisk (o)fullständighet i en skönlitterär text. *Nordic Journal of Literacy Research*, 8(1), Article 1.

«Han lengtet til viddene/ Ble kvalt mellom furutrærne/ Ble mer og mer annerledes».
Internatfortellingen i samisk-norsk kultur

Ingri Løkholm Ramberg, førsteamanuensis ved UiT – Norges arktiske universitet og Inga Henriette Undheim, førsteamanuensis ved HVL

Nøkkelord: Internatfortelling, samisk litteratur, norskfaget, urfolksdidaktikk

Sitatet i tittelen er hentet fra *Ruoktu váimmus* av Nils-Aslak Valkeapää, og reflekterer et barns erfaring av å gå på internatskole. Internatet er et sentralt sted i samisk kultur- og skolehistorie, og internatfortellingen er en sentral sjanger i samisk litteratur. Valkeapää beskrev internatet som en gravplass for samisk kultur (Andresen, Evjen og Ryymin 2021, s. 362), samtidig som dette stedet i ettertid har vist seg å være et viktig utgangspunkt for samisk litteratur, gjennom internatfortellingen. Men hva er en internatfortelling? Hvordan utformes og forvaltes slike fortellinger, og hvordan har de endret seg fra det vi kan kalle den første bølgen med internatfortellinger fra 1970-tallet og til den andre bølgen vi ser i vår samtid?

I vårt innlegg vil vi forsøke å besvare noen av disse spørsmålene ved å presentere og diskutere noen utvalgte eksempler på internatfortellinger. Internatskolene, som i Norge ble opprettet på første halvdel av 1900-tallet, er det tydeligste spatiale uttrykket for fornorskningsprosessene, hvor samiske barn ble forbudt å snakke sitt eget språk i et uttalt mål om at de skulle assimileres med majoritetsbefolkningen. De statlige og kommunale internatskolene var et avgjørende virkemiddel i denne assimileringen (Sannhet- og forsoningskommisjonen, 2023, s. 222). Disse fortellingene er ikke unike for det samiske området. Lignende fortellinger finnes også blant urfolk i andre deler av verden.

Vi vil ta i bruk blant annet urfolksdidaktikk og stedsteori, og metodisk vil vi legge til grunn et komparativt blikk på fortellingenes fremstilling av internatet som sted. Vi anlegger en bred forståelse av begrepet «fortellinger», og vil diskutere verdien av disse fortellingene for undervisningen om samiske tema i norskfaget.

Korpuset inkluderer TV-serien *Ante* (1975), novellen «Skolegutt» av Laila Stien (1979), dikt fra *Ruoktu váimmus* av Nils-Aslak Valkeapää (1985) og ungdomsromanen *Lappjævell* av Kathrine Nedrejord (2020) samt eksempler fra Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport (2023).

Litteraturliste:

Evjen, B., Ryymin, T., Andresen, A. (2021). *Samenes historie fra 1751 til 2010* (1. utgave.). Cappelen Damm akademisk.

Sannhets- og forsoningskommisjonen. (2023). *Sannhet og forsoning: grunnlag for et oppgjør med fornorskingspolitikk og urett mot samer, kvener/norskfinner og skogfinner: rapport til Stortinget fra Sannhets- og forsoningskommisjonen : Avgitt til Stortingets presidentskap 01.06.2023 : Dokument 19 (2022-2023): Vol. Dokument 19 (2022-2023)*. Sannhets- og forsoningskommisjonen.

Nedrejord, K. (2020). *Lappjævel!* Aschehoug.

Stien, L. (1979). *Nyveien : noveller*. Tiden.

Valkeapää, N-A. (1990). *Vindens veier* (overs. Laila Stien). Tiden.

Lærere 2

Skønlitteratur og ordkunst

Lokale A-414

Onsdag

15:30-17:00

Ordstyrer: Eli Bjørhusdal

Läsa, lyssna eller titta? Nordiska högstadielävers möten med skönlitteratur
Nissen, Anna

Lärarröster om ordkunst som performativ undervisningspraktik
Lundell, Sofie (1);
Jusslin, Sofia (2)

Verdier til forhandling?
Kallestad, Åse Høyvoll

Läsa, lyssna eller titta? Nordiska högstadieelevers möten med skönlitteratur

Anna Nissen, Karlstads universitet, Sverige

Vi lever i en tid av sjunkande läsförståelse och läsintresse bland barn och unga, vilket förklarar varför nordiska förstaspråkslärare så ofta använder skönlitteratur för att främja elevers läsförståelse (Nissen, 2024). Samtidigt pekar forskning på att det läses allt mindre till, exempel i svenska klassrum, och att elever endast i liten utsträckning läser skönlitteratur (Vinterek et al., 2022). Detta är emellertid något som vi behöver få mer kunskap om. Av denna anledning undersöker den här studien hur och hur ofta skönlitterära texter läses i nordiska högstadieklassrum (åk 7 i Sverige, Danmark och Finland och åk 8 i Norge och Island), liksom i vilken form eleverna får möta dessa texter. Studien har en komparativ ansats och bygger på en lärarenkät med fasta svarsalternativ. Enkäten besvarades av 701 förstaspråkslärare från Sverige, Norge, Danmark, Finland och Island. Preliminära analyser som gjorts med hjälp av SPSS avslöjar avsevärda skillnader i hur ofta lärare låter sina elever läsa skönlitteratur. Samtidigt som läsning av skönlitteratur är en återkommande aktivitet varje vecka i många lärares undervisning finns det andra lärare som nästan aldrig låter sina elever läsa skönlitteratur. Enligt lärarnas svar är isländska elever de som oftast gest tid att läsa tyst i böcker som de själva har valt. Det är också de isländska eleverna som oftast får i läxa att läsa skönlitteratur. För svenska högstadielever är det däremot ovanligt med läsläxor. Lärarens högläsning är vanligast i Norge – och minst vanligt i Finland. Danska och norska elever är de som oftast får läsa skönlitterära texter på skärm, men vanligtvis läser nordiska elever skönlitteratur på papper. Studien visar även att det är ovanligt att filmatiseringar av skönlitterära verk används i undervisningen. Med utgångspunkt i bland annat dessa resultat dras slutsatser om nordiska högstadieelevers möjligheter att utvecklas till goda läsare av skönlitteratur.

Nyckelord: läsning, skönlitteratur, nordiska jämförelser, lärarenkät

Referenser

- Nissen, A. (2024). *Nordic literature instruction* [Doctoral thesis, Karlstad University]. DiVA. <https://doi.org/10.59217/erfa5094>
- Vinterek, M., Winberg, M., Tegmark, M., Alatalo, T., & Liberg, C. (2022). The decrease of school related reading in Swedish compulsory school – Trends between 2007 and 2017. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 66(1), 119–133. <https://doi.org/10.1080/00313831.2020.1833247>

Lärarröster om ordkonst som performativ undervisningspraktik

Sofie Lundell (presentatör och författare), Sofia Jusslin (medförfattare)

Denna presentation berör kreativt skrivande som organiserad fritidsverksamhet, närmare bestämt *ordkonst* inom den grundläggande konstundervisningen i Finland – som i enlighet med läroplansgrunderna också ska undervisas inom ämnet modersmål och litteratur i finländska skolor. Studiens syfte är att utforska hur ordkonstlärare artikulerar sin undervisning i ordkonst med barn och unga inom ramen för grundläggande konstundervisning i Finland. Teoretiskt förankras studien i en performativ kunskapssyn (Dahl et al., 2024) för att förstå ordkonst som något som görs, snarare än något som är, och begreppet litteracitet-som-händelse (eng. *literacy-as-event*; Burnett & Merchant, 2020) sätts i arbete för att förstå ordkonst som sammansättningar (*assemblages* av bland annat människor, materialiteter, idéer och texter; Lenters & McDermott, 2019). Datamaterialet består av individuella intervjuer med sex ordkonstlärare. Utgående från datat tar studien fasta på frågeställningarna: Hur artikulerar ordkonstlärare vad ordkonst är och gör? och Hur kan ordkonst förstås som en performativ undervisningspraktik? Metodologiskt bygger studien på konstbaserad forskning och data analyseras med hjälp av poetisk utforskning (*poetic inquiry*; Faulkner, 2016). Resultaten rapporteras som deltagarfokuserade dikter (*vox participare*; Prendergast, 2009) med fokus på relationerna ordkonst-skribent, ordkonst-skolasamhälle, samt ordkonst-lärare. De preliminära resultaten visar att lärare artikulerar litteratur som ordkonstens kärna, även om andra konstformer också ges utrymme. Ordkonstaktiviteter har enligt lärarna ett egenvärde som står i kontrast till samhällets och skolans ökade fokus på mätbarhet och bedömning. Ordkonstlärare är konstnär-lärare som lyhört undervisar, stöttar, uppmuntrar och visar sig sårbara i processer präglade av oförutsägbarhet. Denna studie bidrar med kunskap om ordkonst inom en kontext där verksamhetsformen är etablerad, men kan även ge uppslag för hur undervisning i ordkonst kan utföras inom ramen för grundläggande utbildning.

Nyckelord: kreativt skrivande, konstundervisning, ordkonst, performativt lärande, poetisk utforskning

Referenser

- Burnett, C., & Merchant, G. (2018). Literacy-as-event: accounting for relationality in literacy research. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 41(1), 45–56.
<https://doi.org/10.1080/01596306.2018.1460318>
- Dahl, T., Golovátina-Mora, P. & Østern, T. P. (2024). Diffraksjon I performative læring. I T. P. Østern, T. Dahl, I. Bjørkøy, S. Skjøstad Hovde, P. Golovátina-Mora & R. Martin (Red.), *Performativ læring: Skapende og samskapende utdanning*, s. 32–44. Universitetsforlaget.
- Faulkner, S. (2016). *Poetry as Method: Reporting Research Through Verse*. Routledge.

Lenters, K., & McDermott, M. (2019). *Affect, Embodiment, and Place in Critical Literacy: Assembling Theory and Practice*. Routledge.

Prendergast, M. (2009). "Poem Is What?" Poetic Inquiry in Qualitative Social Science Research. *International Review of Qualitative Research*, 1(4), 541–568.

<http://www.jstor.org/stable/10.1525/irqr.2009.1.4.541>

Abstract til NNFF10: Fag, elev, verden: Nye relationer?

10. konference for Nordisk nettverk for forskning i førstesprogsdidaktikk

Åse Høyvoll Kallestad

Dosent i litteratur

Høgskolen på Vestlandet

Norge

Nøkkelord: *Verdier, lærerutdanning, skjønnlitteratur, undervisning, forhandling*

Som del av det tverrfaglige forskningsprosjektet «Negotiating Values in Teacher Education» (NeVa), støttet av Norges forskningsråd, søker jeg å finne ut om det er en bevissthet hos norskfaglige lærerutdannere rundt det som i overordnet plan for norsk grunnskole (LK20) blir formulert som skolens grunnleggende verdier. Jeg vil undersøke 1) et utvalg skjønnlitterære tekster fra pensum i litterære emner 2) hvordan undervisningen om disse tekstene foregår.

Gjennom litterære analyser og klasseromsobservasjon, vil jeg utforske hvordan skjønnlitteraturen tematiserer og iscenesetter verdier som menneskeverd, kritisk tenkning - eller identitet og mangfold – og hvordan undervisningen i de samme tekstene appellerer til *forhandling* om verdier. Tekstutvalg avhenger av hvilke tekster som blir undervist i ved litterære norskfaglige emner høsten 2025.

Prosjektet NeVas forhandlingsbegrep er nært knyttet til Martha Nussbaums (2016) forståelse av forhandlingen som en utforskende og dialogisk prosess, der et vesentlig poeng er den empatiske evnen til å ta den andres perspektiv. Men for å utvikle det hun kaller sokratiske studenter, må de øves opp til kritisk tilnærming til estetiske og empatiske erfaringer.

Også filosofen Hans Skjervheim (1992[1968]) var opptatt av den sokratiske dialogen som modell for en dannende og utviklende samtale mellom lærer og elev. Han tar til orde for det han kaller en dialektisk prosess mellom to subjekter med utgangspunkt i et felles objekt (tekst, lærestoff etc.) som skal undersøkes og drøftes.

I lys av Nussbaums og Skjervheims forståelse av dialog, dialektikk og forhandling, spør jeg: Hvordan blir skolens grunnleggende verdier tematisert i lærerstudentenes skjønnlitterære pensum, og hvordan blir disse verdiene undervist eller *forhandlet om* i lærerutdanningens litteraturundervisning?

Nussbaum, M. (2016). *Litteraturens etikk*.

Skjervheim, H. (1992[1968]). «Eit grunnproblem i pedagogisk filosofi». I Erling Lars Dale (red.). *Pedagogisk filosofi*.

Andre aktuelle referanser:

Biesta, G. (2024). «Subjectification revisited». I *World-centred education. A View for the Present*.

Cavell, S. (1999). *The Claim of Reason*.

Dewey, J. (1916). *Democracy and Education*.

Rosenblatt, L. (1982). «The literary Transaction: Evocation and Response». I *Theory Into Practice*, Vol. 21, No. 4, Children's Literature.

Keynote 2

Helle Pia Laursen

Festsalen A222

Torsdag

09:00-10:00

”VERDEN ER FORVIRRET”: Om sprog, sted og bevægelse og eleven i faget, vi kalder L1. Præsentationen tager sit afsæt i den såkaldte mobile vending (Büscher & Urry, 2009) og diskuterer i lyset af nutidige globaliseringsprocesser, hvad en sådan vending har og kan have af betydning for vores forståelse af eleven i L1-faget og for sprogforskningen og -undervisningen i og omkring faget.

Den mobile vending sætter bevægelse – såvel menneskers som ting, symboler, forestillinger og informations – i centrum for undersøgelser af alle typer af sociale processer. Det har også sat forståelsen af både sted, læring og sprog i bevægelse.

Ligesom alle mulige andre steder kan klasseværelset i et sådant perspektiv ses som et ’complex of mobilities’ (Lefebvre, 1991), læring som mobile sociale praksisser, der bliver til gennem relationer mellem elever og deres erfaringer i verden, og sprog som mobile ressourcer, der for den enkelte tager form af ’a dynamic assemblage’ (Busch, 2017), som udvikles og forandres livet igennem.

Sådanne forståelser af sted, læring og sprog rejser en række spørgsmål til L1-faget som for eksempel: Hvordan kan vi forstå og undersøge L1-stedet som et kompleks af mobiliteter? Hvilke muligheder giver L1-faget elever med forskellige kulturelle og sproglige erfaringer for at forbinde forskellige steder og forskellige erfaringer i verden? Hvordan kan vi få indsigt i elevernes sprog som en assemblage af mobile ressourcer, og hvilken betydning kan det have for L1-undervisningen og for elevernes muligheder for social og sproglig identitetsdannelse og skabelse af tilhørsforhold?

I min præsentation inddrager jeg erfaringer fra det tiårige studie af literacy og sproglig diversitet
Tegn på sprog, hvor spørgsmål som disse har trængt sig på.

Busch, B. (2017). Expanding the notion of the linguistic repertoire: On the concept of *Spracherleben*—The lived experience of language. *Applied Linguistics*, 38(3), 340-358.

Büscher, M., & Urry, J. (2009). Mobile methods and the empirical. *European Journal of Social Theory*, 12(1), 99-116.

Lefebvre, H. (1991). *The production of space* (D. Nicholson-Smith, Trans.). Blackwell.

Ordstyrer: Line Møller Daugaard

Skrivning 9 symposium

Nye skandinaviske perspektiv på tidlig skriveopplæring

Festsalen A222

Torsdag

10:30-12:00

Ordstyrer: Randi Solheim Per Holmberg

Nye skandinaviske perspektiv på tidlig skriveopplæring

Solheim, Randi (1);

Folkeryd, Jenny (2);

af Geijerstam, Åsa (2);

Liberg, Caroline (2);

Bremholm, Jesper (3);

Kabel, Kristine (4)

Nye skandinaviske perspektiv på tidlig skriveopplæring

Deltagere

- Randi Solheim, Institutt for lærerutdanning, NTNU (chair)
- Jenny W. Folkeryd, Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningssociologi, Uppsala universitet
- Åsa af Geijerstam, Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningssociologi, Uppsala universitet
- Caroline Liberg, Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningssociologi, Uppsala universitet
- Jesper Bremholm, Nationalt Videncenter for Læsning, Danmark
- Kristine Kabel, DPU, Aarhus Universitet

- Per Holmberg, Göteborgs Universitet (discussant)

Overordna presentasjon

I perioden 2018-2024 har det vært gjennomført omfattende forskningsprosjekt om tidlig skrijving og skriveopplæring i Skandinavia; ATEL (Automated Tracking of Early stage Literacy skills) i Danmark, FUS (Funksjonell skrijving i de første skoleåra) i Norge og FEAST (Funktionellt skrivande i tidiga skolår. Undervisning, bedömning och professionell utveckling) i Sverige. Sammen representerer disse en markant forskningsinnsats på feltet barns tidlige skrijving. Resultatene dekker et bredt spekter av faglige tematikker og metodiske tilnærmingsmåter. De kaster nytt lys over elever som skrivere og deres utvikling; hva de skriver om, hva slags ressurser de drar veksler på i skrijvinga, og hvordan de former og formidler mening i tekstene sine. Videre får vi innsikt i hvilke føringer som legges gjennom skriveopplæringa, og i lærernes roller og kompetanser.

I symposiet vil vi presentere funn fra en oversiktsstudie basert på 40 delstudier fra de nevnte prosjektene. Studiene dekker et vidt metodisk spenn, fra omfattende RCT-studier, via automatiserte tekstanalyser, intervjustudier og spørreundersøkelser, til etnografisk inspirerte klasseromsstudier av skriveundervisning. Teoretisk spenner studiene fra kognitivt orienterte til sosiokulturelle forståelser av skrijving.

Vi tar utgangspunkt i følgende problemstilling: *Hvilke overordna perspektiv på skandinaviske elevers tidlige skrijving kan utledes av resultater fra de tre prosjektene?* Gjennom refleksiv tematisk analyse (Terry & Hayfield, 2020) av studienes resultat, dels teoridrevet og dels empiridrevet, har fire hovedtema utkrystallisert seg. Disse knytter vi til en triadisk tenkning om didaktikk (se f.eks. Jank & Meyer 1997; Künzli 2000) med vekt på innholdet i undervisningen (*hva*), aktørene som står i sentrum (*hvem*), og gjennomføringen (*hvordan*). Et fjerde hovedtema omfatter *tekstene* som skapes når elevskriveren møter et gitt innhold i en undervisningskontekst (jf. Klafki, 2000); altså det skriftlige produktet av møtet mellom undervisningens hva, hvem og

hvordan. Hovedtemaene danner utgangspunkt for tematisk gruppering av delstudiene, inkludert hensyn til primære og sekundære fokusområder. I symposiet presenterer vi sentrale funn fra hvert hovedtema og diskuterer mulige didaktiske implikasjoner.

Hva

Studiernas *vad* behandler frågor om undervisningsinnehåll. Det tolkas här som vilka aspekter av skrivande som lärare väljer att undervisa om och vad de själva sätter i fokus då de talar om undervisning i skrivande. Det handlar också om vad eleverna själva lyfter upp som viktigt i fråga om skrivande, samt vilka genrer och språkliga resurser som elevernas skrivundervisning berör.

Åtta olika studier redovisar resultat av särskild relevans för vad-frågan. Fyra av dessa har innehållsfrågan som primärt fokus i en eller flera av forskningsfrågorna, medan de övriga fyra inte har innehållsfrågan som sitt huvudsakliga fokus. Två av studierna har kvantitativ utgångspunkt, med enkäter respektive elevtexter som utgångspunkt. I övriga sex studier görs olika typer av kvalitativa analyser av elev- och lärarintervjuer eller observationsdata. Flera av studierna redovisar även de skrivuppgifter som används i undervisningen, och dessa skrivuppgifter är knutna till de två interventionsprojekten FUS respektive FEAST.

Resultat som rör undervisningens innehåll ger viktiga bidrag till förståelsen av vilka aspekter av skrivande som hamnar i fokus i tidig skrivundervisning samt i lärares och elevers resonemang om skrivande. Resultaten som framkommer i de åtta studierna kan sammanfattas i tre underteman. I studier av vilka aspekter lärare sätter i fokus då de talar om skrivande framkommer att *lärare resonerar om texters meningsfullhet och form*. I observationsstudier av klassrumsundervisningen framkommer att *textstruktur, formalia och textens läsbarhet hamnar i fokus i klassrummet* medan undervisning om språkliga val i relation till syfte och mottagare inte är lika synlig. I studier där elevers röster är i fokus framkommer att *elever själva lyfter fram innehåll som stavning, interpunktion och texternas funktion* som särskilt relevant.

Hvordan

Studiernas *hur* behandlar frågor om undervisningens upplägg, exempelvis vilka förberedelser som eleverna får ta del av före skrivandet, vilka instruktioner som läraren ger, hur skrivundervisningen genomförs och följs upp under och efter arbetet med uppgiften. Såväl kvalitativa som kvantitativa analysmetoder används på den empiri som bland annat utgörs av klassrumsobservationer, enkäter och intervjuer med lärare och elever.

I tolv av projektens studier framkommer resultat som är av särskild relevans för hur-frågan. I ytterligare tre studier behandlas hur-frågan men den står inte i fokus för undersökningarna. Sammanfattningsvis framträder två centrala underteman som berör aspekter av undervisningen. För det första handlar det om *heterogeniteten i skrivandet i tidiga skolår*. Här visar studier tydligt att undervisningen varierar både inom ett klassrum och mellan olika klassrum. De flesta lärare ger eleverna en mångfacetterad skrivundervisning, med betoning på olika typer av skrivande, stöd för skrivande och undervisning i kritiska skrivfärdigheter. Även om sådana resultat tyder på att de flesta lärare erbjuder varierad undervisning, finns det också resultat som visar hur den faktiska variationen mellan klassrum får konsekvenser för eleverna och att de didaktiska valen blir avgörande för elevernas möjlighet att utveckla sitt skrivande.

Det andra undertemat som framträder när det gäller hur-frågan handlar om hur *skrivande kan utvecklas genom interaktion*. I flera av studierna framkommer det tydligt att stöttning genom olika typer av interaktion skapar goda förutsättningar för elevernas skrivutveckling. Det handlar bland annat om vikten av beröm, bekräftelse och frågor till eleverna men också om elevernas möjlighet till spontan interaktion och lek för att öka motivationen till aktivt deltagande i skrivsituationer.

Hvem

Studienes *hvem* omfatter elevenes identitet og utvikling som skrivere, hovedsakelig med bakgrunn i kvalitative analyser av klasseromsdata, tekster og samtaler, men også kvantitative analyser av bakgrunnsvariabler som kjønn, transkripsjonsferdigheter og tekstvurderinger. Hvem-perspektivet inkluderer også lærernes syn på egen rolle og profesjonsutvikling.

Til sammen faller 18 studier innenfor dette hovedtemaet, hvorav 10 primært fokuserer på elev- eller lærerperspektivet (gjennom ett eller flere av forskningsspørsmålene), mens dette er mer sekundært i de øvrige studiene. Tre undertema utkrystalliserer seg gjennom analysene: Seks av studiene fokuserer på *elevenes utvikling som skrivere*, hovedsakelig med utgangspunkt i analyser og vurderinger av elevtekster, supplert med data om elevers erfaringer som skrivere og kontekstdata fra skrivesituasjoner i klasserommet. Åtte av studiene fokuserer på *elevers roller og agency* i ulike kontekster, for eksempel ved samskriving, gjennom iscenesatte skrivesituasjoner eller i tekstsamtaler av ulike slag. Fire av studiene fokuserer på *lærernes syn på skriving og deres utvikling som skriveledere* gjennom intervensjonsprosjektene FUS og FEAST.

Overordna kan funn og erfaringer fra studiene innenfor dette hovedtemaet kaste lys over elevenes utvikling både på gruppe- og individnivå. På gruppenivået ser vi at bakgrunnsvariabler som kjønn, holdninger til skriving og håndskrift kan predikere skriveutvikling. Studier som fokuserer på individnivået, som elevers interesser og erfaringer, kulturelle referanser og repertoar av ressurser, kaster lys over deres identitet som skrivere. Studier av skriving i kontekst viser også hvordan disse faktorene kan legge føringer for elevers mestringstro og skriveutvikling. Lærernes syn på skriving som funksjonell og formålsretta aktivitet, og deres tilrettelegging for at elevene skal få rom til å utfolde seg på egne premisser og meningsfulle måter, danner grunnleggende forutsetninger for dette.

Elevtekstene

Denne præsentation omhandler de studier som har elevtekster som empirisk genstand for undersøgelse og analyse. De inddrager i forskellig grad kontekstuelle aspekter. Hovedtemaet omfatter i alt 19 studier, hvoraf de 17 har tekster som primært forskningsfokus.

Studierne eksemplificerer samlet en bred vifte af teoretiske perspektiver på skrivning i skolens tidlige år, fra kognitivt til socialsemiotiske og sociokulturelt orienterede. Samme variation genfindes ikke i deres overordnede forskningsdesign, hvor hovedparten af studierne er kvantitative og kun et enkelt er rent kvalitativt, mens tre studier anvender et multimetodisk design. Ni af studierne undersøger specifikke tekstuelle og lingvistiske træk i teksterne, hvoraf de to også inkluderer multimodale aspekter i deres undersøgelsesfelt. Syv af studierne har særligt fokus på vurdering af (forskellige aspekter af) tekstkvalitet. Af de resterende studier

retter to sig mod effekten af en skrive-didaktisk intervention, mens et enkelt undersøger hvilket indhold og hvilke emergende genrer, eleverne skriver frem i deres tekster.

På tværs af temaets studier har vi identificeret tre overordnede og gensidigt forbundne undertemaer. Det første handler om *skriveopgavens centrale betydning* for hvordan eleverne former tekster, og altså for hvilke tekstuelle og lingvistiske træk, der kan identificeres i elevteksterne. Det lægger op til en social praksis model for tidlig skriveudvikling, frem for eksempelvis alene en modningsmodel. Det andet handler om *generelle mønstre i skriveudvikling*, og at de altså overvejende kvantitative studier kan identificere, at der er mønstre for hvordan den typiske elev udvider sit skriftsprogslige repertoire gennem skolens første år, hvilket komplementerer studier af individuelle elevers mere springende veje. For det tredje, at der også er *variation mellem elever og skoler*. Samlet giver det anledning til at diskutere og undersøge nærmere i kommende studier, hvad elever inviteres til at skrive i de Skandinaviske L1-fag, og også hvordan elever støttes bedst, herunder betydningen af en differentieret undervisning.

Referanser

Jank, Werner & Meyer, Hilbert (1997). Nyttan av kunskaper i didaktisk teori. I Michael Uljens (red.). *Didaktik*. Lund: Studentlitteratur. s. 17–34.

Klafki, Wolfgang (2000). Didaktik Analysis as the Core of preparation of Instruction. I Ian Westbury, Stefan Hopmann & Kurt Riquarts (red.). *Teaching as a Reflexive Practice. The German Didaktik Tradition*. Mahwah, N.J. and London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers. s. 139–159.

Künzli, Rudolf (2000). German Didaktik: Models of Re-presentation, of Intercourse, and of Experience. I Ian Westbury, Stefan Hopmann & Kurt Riquarts (red.). *Teaching as a Reflexive Practice. The German Didaktik Tradition*. Mahwah, N.J. and London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers. s. 41–54.

Terry, G., & Hayfield, N. (2020). Reflexive thematic analysis. I M. R. M. Ward & S. Delamont (red.), *Handbook of qualitative research in education* (pp. 430–441). Edward Elgar Publishing.
<https://doi.org/10.4337/9781788977159.00049>

Skrivning 10

Tekster og sprog

Lokale A-201

Torsdag

10:30-12:00

Ordstyrer: Line Kjærgaard Larsen

Temautvikling i FoU-oppgåver
Fiskerstrand, Pernille;
Tafjord, Guro

Kreativiteten i ungdomsskoleelevers figurative språkbruk
Berthelin, Signe Rix

Elevar sitt metaspråk i språklege randsoner
Sætre, Synnøve Marie;
Jegteberg, Ida Marie;
Saure, Jorid;
Øvereng, Liv Kristin Bjørlykke

Temautvikling i FoU-oppgåver

Guro Tafjord og Pernille Fiskerstrand, Høgskulen i Volda

Nøkkelord

FoU-oppgåve, skrivekompetanse, lærarstudentar, temautvikling, akademisk skriving

Formål

Samtidig som grunnskulelærarutdanninga vart omgjort til masterlærarutdanning, kom kravet om godkjent FoU-oppgåve som del av syklus 1 (2016a, 2016b). FoU-oppgåva skal vere eit sjølvstendig arbeid der studenten utfører forskingsbasert utviklingsarbeid knytt til eigen profesjon (uhr.no, 2024a, 2024b). Arbeidet skal førebu studentane til den meir omfattande masteroppgåva.

Denne studien tematiserer akademisk skrivekompetanse hos lærarstudentar. Formålet er å undersøke FoU-oppgåver med blick på språket for å kunne studere spor av akademisk skrivekompetanse i tekstane gjennom temautvikling.

Forskingsspørsmål

Ein kan studere temautvikling på ulike nivå. For å sjå på presentasjon og bruk av teori i oppgåvene, har vi valt å sjå nærare på teori- og diskusjonskapitla. Forskinsspørsmåla våre er:

- 1) Korleis utviklar studentane tema mellom avsnitta i teori- og diskusjonskapitla i FoU-oppgåva?
- 2) Korleis utviklar studentane tema innanfor setningane i teori- og diskusjonskapitla i FoU-oppgåva?

Teori

Temautvikling i fagtekstar blir karakterisert av Martin (1993, p. 221) som «semiotisk teknologi». Hans poeng er at denne teknologien må lærast på lik linje med andre framandspråk. Vidare har Myhill (2008, p. 13) vist at variasjon på temaplass i setninga gjerne heng saman med kvalitet i teksten.

Metode

Studien er ein dokumentanalyse av godkjente FoU-oppgåver ved høgskulen i Volda. Tidlegare studentar frå tre år tilbake (N=81) er invitert til å delta gjennom å sende si godkjente oppgåve på e-post til forskarane (n=38). Teori- og diskusjonskapitla i oppgåvene er analyserte gjennom Halliday og Matthiessens (2014, pp. 64-78) analyseapparat for tema-rem, samt Martins (1993, p. 244) hypertema og hyperny.

Resultat

Førebels resultat viser stor overvekt av subjekt på temaplass. I den grad vi finn variasjon i forfelta er dette meir semantisk enn syntaktisk. Vi tolkar funn som eit uttrykk for at studentane ikkje er tilstrekkeleg medvitne potensialet som ligg i tematisering eller temavariasjon.

Referansar

- Halliday, M. A. K., & Matthiessen, C. M. I. M. (2014). *Halliday's introduction to functional grammar* (4th ed.). Routledge.
- Forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanning for trinn 1-7, (2016a).
<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2016-06-07-860>
- Forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanning for trinn 5–10, (2016b).
<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2016-06-07-861?q=Forskrift%20om%20rammeplan%20for%20grunnskolel%C3%A6rerutdannin>
- Martin, J. R. (1993). Life as a Noun: Arresting the Universe in Science and Humanities In M. A. K. Halliday & J. R. Martin (Eds.), *Writing science literacy and discursive power* (pp. 221-267). Falmer Press.
- Myhill, D. (2008). Towards a linguistic model of sentence development in writing. *Language and education*, 22(5), 271-288. <https://doi.org/10.1080/09500780802152655>
- Nasjonale retningslinjer for grunnskolelærerutdanning trinn 1-7, (2024a).
https://www.uhr.no/_f/p1/id6d53ab3-3fd0-4dfd-be82-7e8771372667/nasjonale-retningslinjer-for-glu-1-7-pr-20032024.pdf
- Nasjonale retningslinjer for grunnskolelærerutdanning trinn 5-10, (2024b).
https://www.uhr.no/_f/p1/i17452611-f21b-419b-aba3-3d3afd3f3e22/nasjonale-retningslinjer-for-glu-5-10-pr-20032024.pdf

Nøkkelord: Figurativ språkbruk, kreativitet, elevtekster, kreativ skriving

Kreativiteten i ungdomsskoleelevers figurative språkbruk

Ett av kjerneelementene i norskfaget er ‘Språket som system og mulighet’. Elevene skal blant annet kunne leke med språket på kreative måter (Utdanningsdirektoratet, 2025). Formålet med denne presentasjonen er å identifisere kreativiteten i figurative uttrykk i elevtekster og på denne måten løfte fram ungdommenes kreative kompetanser. Elevtekstene som analyseres, er skapt i forbindelse med [Anonymisert]prosjektet der ungdomsskoleelever lager egne sanger. [Anonymisert] er en arena for utprøving, og elevene blir oppmuntret til å bruke deres samlede språklige repertoarer i skrivingen (jf. García & Wei, 2014).

Forskningsspørsmålet er: Hva er de kreative aspektene ved en rekke figurative uttrykk i tre elevtekster? Analysene foretas med relevansteorien (Sperber & Wilson, 1986/1995) som er en kognitiv pragmatikkteori om hvordan kommunikasjon og fortolkning foregår. Med relevanstoretiske analyser kan vi identifisere hva som skjer i fortolkningen, inklusiv hvilke nye antakelser leseren må gjøre seg i fortolkningen av de figurative uttrykk. For å forstå skriverens beskrivelse av edderkoppen i (1), må leseren se bort fra konvensjonell ‘ensyklopedisk viten’ (Sperber & Wilson, 1995) om edderkopper som ulekre og frastøtende og heller tenke på edderkoppen som vakker:

- (1) min edderkopp er kult
 han har mange lange beiner
 Longer than all those
 victoria secret models

Videre muliggjør sammenstillingen av edderkoppen og Victoria’s Secret-modeller en rekke fortolkninger i form av ‘svake implikaturer’ (Wilson & Carston, 2019) som for eksempel ‘edderkoppen er elegant/luksuriøs/eksklusiv’ eller kanskje ‘sart’ eller ‘ettertraktet’. Disse er ikke nødvendigvis kommunisert, men heller *muliggjorte* fortolkninger, derav termen *svake* implikaturer. Til forskjell fra tydelig kommunisert innhold gir svake implikaturer poetiske effekter (Sperber & Wilson, 1995).

Analysene konkluderer med at eleven demonstrerer kreativitet fordi hen legger opp til at leseren må forkaste stereotypisk ‘ensyklopedisk viten’ i løpet av sin fortolkning av setningen, og fordi hen muliggjør rike fortolkninger i form av flere ‘svake implikaturer’.

Referanser

- García, O. & Wei, L. (2014). *Translanguaging: Language, Bilingualism and Education*. Palgrave Macmillan.
- Sperber, D. & Wilson, D. (1995). *Relevance. Communication and cognition*. Oxford: Blackwell.
- Utdanningsdirektoratet. (2025). *Læreplan i norsk* (NOR01-07). <https://www.udir.no/lk20/nor01-07>
- Wilson, D. & Carston, R. (2019). Pragmatics and the challenge of ‘non-propositional effects’. *Journal of Pragmatics*, 145, 31–38.

Elevar sitt metaspråk i språklege randsoner

Nøkkelord

Metaspråk, språkhaldningar, nynorsk, utforskande språkdidaktikk, terskelomgrep

Føremål

Føremålet med denne studien er å undersøka korleis ei utforskande tilnærming til språkopplæringa i norskfaget kan bidra til utvikling av elevar sitt metaspråk i språklege randsoner. Avgrensinga til språklege randsoner heng saman med dei demografiske endringane der, som skaper eit større behov for ein didaktikk som styrker den språklege identiteten til elevane. Delstudien er del av eit større forskingsprosjekt.

Forskingsspørsmål

Forskingsspørsmålet som gir retning til denne granskinga, er «Korleis kan ei utforskande norskopplæring bidra til utvikling av elevar sitt metaspråk i språklege randsoner?».

Teoretisk bakteppe

Det teoretiske rammeverket for forskingsprosjektet er Language Awareness (LA). Dette er eit vidt forskingsfelt som mellom anna handlar om kva ei språkleg medvitnen undervisning bør innehalda. Borg (1994) har med utgangspunkt i Wright & Bolitho (1993) skissert opp fem hovudtrekk ved ein LA-didaktikk. Dei meiner at språkundervisninga må vera dynamisk, samtalande, utforskande og engasjerande og skal utvikla elevane sin refleksjon om eiga læring. Prosjektet er forankra i desse prinsippa.

Metode

Metoden som hovudsakleg er nytta for å utforska forskingsspørsmålet, er gruppeintervju med fire grupper elevar på 8. trinn. Til no er det gjennomført éin runde med intervju, og det er planlagt to ytterlegare rundar med same elevgruppe. Studien er del av eit større aksjonsforskingssprosjekt der det er gjennomført modulsamlingar om språkdidaktikk basert på LA undervegs. Samlingane har gitt retning for læraren si undervisning i norskfaget.

Førebelse og forventna funn

Frå første intervjurunde ser me at elevane viser varierende metaspråk, som signaliserer ulikt språkleg medvit. Gjennom fleire intervjurundar, og vidare arbeid med ei utforskande norskopplæring, forventar me å kunna identifisera nokre terskelomgrep (Josefsson & Lundin, 2017) som kan fortelja oss noko om korleis ei slik utforskande tilnærming til (nynorsk) språkundervisning kan bidra til å utvikla metaspråket til elevane. Dette kan også gi informasjon om det språklege medvitet deira meir generelt.

Litteratur

- Borg, S. (1994). Language awareness as a methodology: Implications for teachers and teacher training. *Language Awareness*, 3(2), 61–71.
- Josefsson, G., & Lundin, K. (2017). Tröskelbegrepp inom grammatiken. *Högre utbildning*, 7(2), 18–34. <https://doi.org/10.23865/hu.v7.1033>
- Wright, T., & Bolitho, R. (1993). Language awareness: A missing link in language teacher education?. *ELT Journal*, 47(4), 292–304.

Skrivning 11

Akademisk skrivning

Lokale A-203

Torsdag

10:30-12:00

Ordstyrer: Stine Heger

Skrivedidaktik i læreruddannelsen - i et dobbeltdidaktisk perspektiv

Storgaard, Lene Cicilie;

Molbæk, Marie-Louise

Akademiskt skrivande i hybrida lärmiljöer: Sociomateriella perspektiv på studenters skrivande med mänskliga och icke-mänskliga aktörer

Jusslin, Sofia (1);

Hort, Sofia (2)

VAD ÄR VETENSKAPLIGT SKRIVANDE? EN SYSTEMATISK LITTERATURSTUDIE AV
HUR UPPFATTNINGAR OM ATT SKRIVA OCH ATT LÄRA UT AKADEMISKT,
VETENSKAPLIGT SKRIVANDE TER SIG I FORSKNINGSFÄLTET

Nordenfors, Mikael;

Adamsson Eryd, Henrietta

Lene Cicilie Storgaard og Marie Louise Molbæk, Københavns Professionshøjskole

Titel:

Skrivedidaktik i læreruddannelsen
- i et dobbeltdidaktisk perspektiv

Nøgleord:

Skrivedidaktik, second order teaching, læreruddannelsesdidaktik, modellering

Mål:

Projektet har professionsdidaktisk sigte og vi undersøger, hvordan undervisere i læreruddannelsen forstår skrivningens opgave og funktion i uddannelse, skole og samfund. Målet er deskriptivt at belyse den faglige socialisering af kommende lærere med fokus på undervisning i et danskfagligt domæne: skrivning og skivedidaktik.

Forskningsspørgsmål

Hvordan arbejder undervisere i læreruddannelsens danskfag med skrivning og skivedidaktik, og hvilke didaktiske udfordringer står de over for set i et dobbeltdidaktisk perspektiv?

Teori

Nyere læreruddannelsesdidaktisk forskning (Iskov, 2020; Munthe, 2010) har fokus på, hvordan undervisningen på læreruddannelsen må forstås i sammenhæng med undervisning og udviklinger i skolens arena. Perspektivet i nærværende studie er koblet specifikt til læreruddannelsens danskundervisere med henblik på at afdække forståelser og diskurser, der er aktive i undervisningen i læreruddannelsen, når det specifikt handler om skrivning og skivedidaktik. Læreruddanneres dobbeltdidaktiske forståelser og praksisser er et underbelyst felt i forskningslitteraturen (Oettingen & Jensen, 2017; Forsström & Munthe, 2023). Inden for nyere skivedidaktisk forskning trækker vi på studier, der peger på elevers skrivning og skriveridentitet (Ivanic, 2006; Krogh & Jacobsen, 2019), nyere skivedidaktiske tiltag i skolen (Baun, 2024; Bock, 2024; Brok et al, 2015; Molbæk, 2019) og skrivepraksisser og -diskurser i L1 (Blikstad-Balas, 2018; Kabel et al. 2024).

Metoder

Projektet er et kvalitativt studie, hvor observationer fra skriveundervisning i danskfaget i indskoling kobles til fokusgruppeinterviews med danskundervisere ved læreruddannelsen. Vi præsenterer her analyser af fokusgruppeinterviewene.

Foreløbige resultater/fund

Fundene peger på undervisernes ambivalenser i forhold til fagdidaktiske valg og fravalg af forskellige indgange til god skriveundervisning. Herunder diskuteres de lærerstuderendes skriftlige formåen, det dobbeltdidaktiske perspektiv, modellering, kreativ skrivning, skrivning for erkendelse samt udvikling af professionsidentitet. Undervisernes fagdidaktiske perspektiver fører til diskussioner om skrivningens grund og funktion i en tid, hvor nye sprogmodeller trænger ind i uddannelse, skole og samfund.

Referencer:

Baun, L. (2024). Samskrivning og mimesis: En undersøgelse af relationerne mellem elever, lærere, tekster og digital teknologi i 1. klasse. Aarhus Universitet.

Blikstad-Balas, M (2018): Skrivediskurser i norskfaget – en analyse av hvordan norsklærere gir skriveoppgaver på åttende trinn.

[View of Skrivediskurser i norskfaget – en analyse av hvordan norsklærere gir skriveoppgaver på åttende trinn](#)

Bock, A. (2024). Den poetiske fordring: Et empirisk eksistensfænomenologisk studie af relationen og dynamikken mellem skrivning og dannelse i folkeskolens ældste klasser med henblik på at konstruere og afklare begrebet skrivedannelse og dets muligheder. Aarhus Universitet.

Brok, L. S., Bjerregaard, M. B., & Korsgaard, K. A. (2015). Skrivedidaktik: En vej til læring. Klim.

Forsström, S. & Munthe, E. (2023). What characterizes nordic research on initial teacher education: A systematic scoping review. *Nordic Studies in Education*, 43(3), 241–259. <https://doi.org/10.23865/nse.v43.5588>

Iskov, T. (2020). Læreruddannelsens andenordensdidaktik. *Studier i læreruddannelse og –profession* 5(1): 92-114.

Ivanic, R. (2006): New contexts, new challenges: the teaching of writing in UK higher education. IN: *Academic writing: theories and practices*. ed. / L. Ganobcsik-Williams. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2006. p. 6-15.

Kabel, K; Bremholm, J. & Bundsgaard, J. (2024): At skrive verden frem. <https://journals.uio.no/adnorden/article/view/11366/9993>

Krogh, E., & Jakobsen, K. S. (Eds.). (2019). *Understanding Young People's Writing Development: Identity, Disciplinarity, and Education*. London: Routledge.

Molbæk, M.-L. (2019). Skrivning i skolen som autentisk praksis – potentialer og udfordringer. Aarhus Universitet

Munthe, E., & Haug, P. (2010): En integrert, profesjonsrett et og forskningsbasert grunnsko-lelærerutdanning. *Norsk Pedagogisk tidsskrift*, 94(3), 188-202

Oettingen, A.v., & Jensen, E. (2017). Hvad skal en læreruddanner vide og kunne for at uddanne lærere? *Paideia, Tidsskrift for professionel pædagogisk praksis*, 13.

Akademiskt skrivande i hybrida lärmiljöer: Sociomateriella perspektiv på studenters skrivande med mänskliga och icke-mänskliga aktörer

Akademiskt skrivande utgör en central del av den högre utbildningen och sker i hybrida lärmiljöer. Hybrida lärmiljöer innebär att studenter använder, rör sig mellan och kombinerar olika dimensioner och aktörer, såsom fysiska platser (hem, campus, bibliotek), resurser (anteckningar, pennor, böcker) och digitala utrymmen (plattformar, program, applikationer, generativ artificiell intelligens (genAI)) (Hilli et al., 2019). Denna studie ingår i forskningsprojektet CO-WRITE (2025–2027), som utforskar studenters kollaborativa akademiska skrivande i hybrida lärmiljöer inom högre utbildning. Studiens syfte är att utforska vilka materialiteter som studenter använder i sitt akademiska skrivande och hur de används. Data har producerats under fyra workshoppar (2 h/st) med ca 30 studenter i pedagogik, statsvetenskap och vårdvetenskap vid ett finländskt universitet och består av ljudinspelningar, fotografier, texter och material från workshopparna. Under workshopparna fick studenterna i uppgift att kartlägga och diskutera vilka resurser de använder i sitt skrivande, hur, när och varför de använder dem. Studiens teoretiska inramning är grundad i posthumanistiska och sociomateriella teorier för att förstå skrivande som skapat och format genom relationer mellan människor och materialiteter (t.ex. ordbehandlingsprogram, maskinöversättning, anteckningsböcker, kurslitteratur, generativ AI) (t.ex. Gurlay, 2019). Preliminära resultat visar att studenterna lyfter en mängd olika aktörer, såväl mänskliga (t.ex. Studenter, lärare, handledare, skrivhandledare) som icke-mänskliga (t.ex. Kurslitteratur, genAI, skärmar, program och applikationer) när de talar om sitt skrivande. I presentationen presenterar vi resultaten och diskuterar hur studenter inom olika ämnen reflekterar kring sina erfarenheter av att använda olika resurser, och vilken betydelse det har för deras skrivprocesser.

Referenser

Gurlay, L. (2019). Textual practices as already-posthuman: Re-imagining text, authorship and meaning-making in higher education. *Posthumanism and higher education: Reimagining pedagogy, practice and research*, 237–254.

Hilli, C., Nørgård, R. T., & Aaen, J. H. (2019). Designing Hybrid Learning Spaces in Higher Education. *Dansk Universitetspædagogisk Tidsskrift*, 14(27), 66–82.
<https://doi.org/10.7146/dut.v14i27.112644>.

VAD ÄR VETENSKAPLIGT SKRIVANDE? EN SYSTEMATISK LITTERATURSTUDIE AV HUR UPPFATTNINGAR OM ATT SKRIVA OCH ATT LÄRA UT AKADEMISKT, VETENSKAPLIGT SKRIVANDE TER SIG I FORSKNINGSFÄLTET

Vetenskapligt skrivande är svårfångat och det finns ett stort behov av ytterligare forskning om elevers och studenters skrivande om/i vetenskapliga ämnen (Ohlsson 2023). Forskningen visar bland annat att skrivprogression, särskilt avseende ett mer vetenskapligt skrivande, är svårt att uppnå med hjälp av de pedagogiska paradigmen som kan sägas ligga bakom nutida undervisning i gymnasiets svenskämne (Apelgren & Holmberg 2018). Den här studien arbetar fram ett utfallsrum för vad vetenskapligt skrivande är, så som det framträder i artiklar om ämnet skrivna de senaste tjugo åren. Studien omfattar artiklar som behandlar dels gymnasiet, dels högre utbildning inklusive övergångsstudier/-problematik. De båda utbildningsstadierna har förmodligen likheter i hur vetenskapligt skrivande gestaltas, men också skillnader som är viktiga att belysa. Artiklarnas innehåll kategoriseras metodiskt efter två tidigare etablerade modeller för skrivdiskurser:

1. Den version av Blooms taxonomi som gjordes i IEA-studien för att beskriva texter och skrivande (Gorman & Purves 1988)
2. Ivanics diskursmodell (2004), med sex diskurser för skrivande

Kategoriseringen diskuteras sedan i relation till Academic Literacies-modellen, som utvecklats mot att omfatta ett mer specifikt perspektiv på vetenskapligt skrivande i akademiska sammanhang (Lea & Street 2006).

Projektets frågeställning är:

1. Vilka diskurser om akademiskt/vetenskapligt skrivande kan sägas finnas i forskningslitteraturen avseende gymnasiestudier respektive högskolestudier?
2. (Hur) Varierar diskurserna mellan utbildningsnivåerna – om så, i vilken art/grad och varför?
3. Hur förhåller sig diskurserna till redan vedertagna modeller?

Nyckelord: Akademisk litteracitet, vetenskapligt skrivande, vetenskaplig text, gymnasiet, universitetet.

Referenser

- Apelgren, B-M. & P. Holmberg 2018. *På spaning efter progression. En studie av textstruktur i gymnasieelevers uppsatser på svenska och engelska*. Stockholm: Skolverket.
- Gorman, T p, A C Purves & R E Degenhart (eds) (1988). *The IEA Study of Written Composition I: The International Writing Tasks and Scoring Scales*. Oxford: Pergamon press.
- Lea, Mary R. & Brian V. Street. The "Academic Literacies" Model: Theory and Applications. *Theory Into Practice*. Vols 45, iss. 4: Multiliteracies: Literacies Of And For A Diverse Society. SS. 368–377.
- Ohlsson, Ann 2023. *Får man synas i texten? En fallstudie om hur gymnasieelever skapar mening om vetenskaplig text*. MINS 65. Stockholm: Institutionen för svenska och flerspråkighet.
- Street, Brian 1988. Literacy Practises and Literacy Myths. I: Säljö, Roger (red.) 1988. *The Written World. Studies in Literate Thought and Action*. Berlin: Springer.

Sprog 4

Grammatikdidaktik

Lokale A-210

Torsdag

10:30-12:00

Ordstyrer: Signe Laake

Ein grammatisk kanon for å «make grammar great again»?

Aa, Leiv Inge

30 år med grammatikdidaktikk – eit litteraturoversyn over skandinavisk forskning

Reite, Andre Midtskogseter;

Nygård, Mari

Att få syn på språkets hierarkiska dimension i grammatikinläring

Bandh, Erik

Ein grammatisk kanon for å «make grammar great again»?

Nøkkelord: kanon, grammatikkdiraktikk, grammatikkteori, terminologi

Sidan Kunnskapsløftet (Kunnskapsdepartementet, 2006) har den norske læreplanen vore metodefri og lite innhaldsspesifisert. Dei grammatiske kompetansemåla har heller ikkje hatt mykje med grammatikk *som fag* å gjere (Aa, 2021). Men to vilkår har endra seg dei siste åra: 1) Den norske kunnskapsministeren har tematisert gjeninnføring av ein litterær kanon (NRK, 2024) medan fagdidaktikarar argumenterer for leselister etter svensk modell (Nyhus & Solbu, 2025; Bakken, 2025). 2) Grammatikkdiraktikken har blitt fagleggjord i takt med grammatikkvitskapsfeltet; det er ei auka interesse i heile Europa for å «make grammar great again» (jf. Trozke & Rankin, 2020; Eiesland, Laake & Walldén, 2023; van Rijt, 2024). Tida kan derfor vere moden for å tenke på «kanon» eller «leselister» for skulegrammatikken òg.

I foredraget vil eg foreslå *tenkemåtar* (ikkje arbeidsmetodar) for utarbeidinga av ein grammatikk-kanon. Tenkinga er fundert i europeisk grammatikkdiraktisk forskning dei siste ti åra og i dei mest prominente grammatikkteoriane som det blir forska innanfor ved universiteta i dag: generativ og kognitiv grammatikk. Eit hovudprinsipp er at ein arbeider i spiral med metakonsept (van Rijt & Coppen, 2017; van Rijt & Nygård, under utgiving) og underordna grammatiske konsept suksessivt. Eit anna prinsipp er at grammatikkundervisinga er deskriptiv og fundert i talemål (Jespersen, 1924; Aa, 2021; Søfteland & Hagemann, 2023). Normativ og literacyorientert grammatikk (jf. van Rijt & Coppen, 2021) høyrer til kryssingsfelt mot språkpolitikk, sosiolingvistik og skriveopplæring, som er viktige felt, men sekundære her. Det primære er ein autonom grammatikk-kanon fundert i grammatikkfeltet, og eg vil for avgrensingens skuld hente døme frå preposisjonsdidaktiske tema (Aa, 2025). Eg stiller følgjande spørsmål:

1. Korleis sikrar vi fagleg *autonomi* og *progresjon* i skulegrammatikken?
2. Kva grammatiske innhaldsområde er mest sentrale (van Rijt & Coppen, 2017; van Rijt & Nygård, under utgiving)?
3. Kva slags terminologi skal ein forfekte (jf. Jespersen, 1924; Språkrådet, 2005/2006; Haugen, 2019; Fløgstad, 2022)?

Litteratur

- Bakken, Jonas. 2025. Unngå ny læreplanreform – look to Sweden! <https://www.utdanningsnytt.no/jonas-bakken-lk20-laereplaner/unnga-ny-laereplanreform-look-to-sweden/432259>
- Eiesland, Eli Anne, Signe Laake & Robert Walldén. 2023. Grammatikk i skole og utdanning – introduksjon. *Acta Didactica Norden* 17(4), art. 0. <https://doi.org/10.5617/adno.10705>
- Fløgstad, Guro. 2022. Språket som system vs. språket i bruk: Hvordan anvende kognitiv grammatikk. *Norsk lingvistisk tidsskrift* 40(2), 187–212.

- Haugen, Tor Arne. 2019. Funksjonell grammatikk som metaspråk i skulen – ei moglegheit for djupnelæring i arbeid med språk og tekst. *Acta Didactica Norge* 13(1), art. 9. <http://dx.doi.org/10.5617/adno.6240>
- Jespersen, Otto. 2024. *The Philosophy of Grammar*. George Allen & Unwin.
- Kunnskapsdepartementet. 2006. [Utgått] Læreplan i norsk (NOR01-05). <https://data.udir.no/kl06/nor1-05.pdf>
- Nyhus, Jorunn & Kjersti R. Solbu. 2025. Nei til en statisk kulturkanon, ja til felles leselister i norskfaget. <https://www.undanningsnytt.no/jorunn-oveland-nyhus-kanon-kjersti-rognnes-solbu/nei-til-en-statisk-kulturkanon-ja-til-felles-leselister-i-norskfaget/431749>
- NRK. 2024. Vi må ha en tydeligere norsk forankring i skolen. <https://www.nrk.no/norge/-vi-ma-ha-en-tydeligere-norsk-forankring-i-norsk-skole-1.17168584>
- Språkrådet. 2005/2006. Grammatiske termer til bruk i skoleverket. <https://sprakradet.no/wp-content/uploads/gramterm.pdf>
- Søfteland, Åshild & Kristin Hagemann. 2023. Den indre språkkjensla og talespråkleg variasjon som utgangspunkt for grunnleggande grammatikkundervisning. I *ELLA* 1(1), art. 1, red. Anje Müller Gjesdal, Kristin Hagemann & Kåre Solfjeld. Temanummer: *Gleden ved grammatikk*. <https://doi.org/10.58215/ella.8>
- Trotzke, Andreas & Tom Rankin. 2020. An introduction to pedagogical linguistics. *Pedagogical Linguistics* 1(1), 1–7. <https://doi.org/10.1075/pl.19015.tro>
- Van Rijt, Jimmy. 2024. Learning how to think like a linguist: Linguistic reasoning as a focal point in L1 grammar education. *Language and Linguistics Compass* 18(3), e12513. <https://doi.org/10.1111/lnc3.12513>
- Van Rijt, Jimmy & Peter-Arno Coppen. 2017. Bridging the gap between linguistic theory and L1 education – experts' views on essential linguistic concepts. *Language Awareness* 26(4), 360–380. <https://doi.org/10.1080/09658416.2017.1410552>.
- Van Rijt, Jimmy & Peter-Arno Coppen. 2021. The conceptual importance of grammar. Knowledge-related rationales for grammar teaching. *Pedagogical Linguistics* 2(2), 175–199. <https://doi.org/10.1075/pl.21008.van>
- Van Rijt, Jimmy & Mari Nygård, Mari. Under utgiving. Relationships between linguistic theory and L1 grammar education revisited: a Delphi study on the key metaconcepts in the syntax-semantics interface.
- Aa, Leiv Inge. 2021. Grammatikdidaktikk på grammatikkfeltets grunn. *Norsklæraren* 45(4), 65–81.
- Aa, Leiv Inge. 2025. Preposisjonsdidaktikk. Kjem i *Maal og Minne* 2/2025.

Nøkkelord: Grammatikkdiraktikk, grammatikkundervisning, litteraturstudie, literature review

30 år med grammatikkdiraktikk – eit litteraturoversyn over skandinavisk forskning

På NNFF10 vil vi presentere resultat frå ein litteraturstudie om skandinavisk grammatikkdiraktisk forskning. Studien er ein *scoping review* som tar føre seg artiklar og bokkapittel på norsk, svensk og dansk publisert etter 1995. Målet med studien er først og fremst å kartleggje og analysere tema i nyare skandinavisk(språkleg) forskning. I tillegg er det eit mål å gjere innsikter frå dette området meir tilgjengelege for eit publikum som primært les engelsk.

For tretti år sidan kom *Norsk grammatikkdebatt i historisk lys* (Hertzberg, 1995) der Hertzberg oppsummerer det som til då var sagt og skrive om grammatikk i det norske førstespråksfaget gjennom fem legitimerande argument. Hertzberg (1995) er blant dei mest refererte verka i norsk forskingslitteratur om grammatikkundervisning, og blinkar seg såleis ut som eit naturleg reviewstartpunkt og som utgangspunkt for spørsmålet *Kva har skjedd i den nordiske grammatikkdiraktiske forskinga i det siste?*

Det finst nokre reviewstudiar om grammatikkdiraktisk forskning i L1, men dei femnar først og fremst forskning i andre språkkontekstar enn den nordiske (t.d. Boivin, 2018; Fontich & García-Folgado, 2018; van Rijt et al., 2019; Strandberg, 2022) eller set først og fremst grammatikkundervisninga i samband med skriveutvikling og skrivemål i læreplanar (t.d. Andrews et al., 2006; Myhill og Watson, 2014). I ein nyss publisert systematisk review-studie viser Strandberg (2022) korleis ho finn «tre teman som synliggør hur grammatikundervisning i förstaspråksämnet framställs» (Strandberg, 2023, s. 95). Korleis posisjonerer den nordiske forskinga seg i dette internasjonale grammatikkdiraktiske forskingsfeltet? Aktuelle analyseinngangar kan vere å undersøkje korleis forskingsbidraga stiller seg til dei didaktiske grunnspørsmåla om *kva* grammatikk er, *korleis* ein skal undervise i det og *kvifor*.

Scoping review-studien baserer seg på det metodologiske rammeverket utvikla i Arksey og O'Malley (2005) og Levac et al. (2010). Publikasjonane i studien vil bli abduktivt analyserte med ein teoridreven innhaldsanalyse (Hsieh & Shannon, 2005, s. 1282–1283).

Litteratur

- Andrews, R., Torgerson, C., Beverton, S., Freeman, A., Locke, T., Low, G., Robinson, A., & Zhu, D. (2006). The Effect of Grammar Teaching on Writing Development. *British Educational Research Journal*, 32(1), 39–55.
<http://www.jstor.org/stable/30032657>
- Arksey, H., & O'Malley, L. (2005). Scoping studies: Towards a methodological framework. *International Journal of Social Research Methodology*, 8(1), 19–32.
<https://doi.org/10.1080/1364557032000119616>
- Boivin, M.-C. (2018). A review of the current empirical research on grammar instruction in the francophone regions. *L1 Educational Studies in Language and Literature*, 18(3), 1–47. <https://doi.org/10.17239/L1ESLL-2018.18.04.03>
- Fontich, X., & García-Folgado, M. J. (2018). Grammar instruction in the Hispanic area: The case of Spain with attention to empirical studies on metalinguistic activity. *L1 Educational Studies in Language and Literature*, 18(3), 1–39.
<https://doi.org/10.17239/L1ESLL-2018.18.04.02>
- Hertzberg, F. (1995). *Norsk grammatikkdebatt i historisk lys*. Novus.
- Hsieh, H.-F., & Shannon, S. E. (2005). Three Approaches to Qualitative Content Analysis. *Qualitative Health Research*, 15(9), 1277–1288.
<https://doi.org/10.1177/1049732305276687>
- Levac, D., Colquhoun, H., & O'Brien, K. K. (2010). Scoping studies: Advancing the methodology. *Implementation Science*, 5(1), 69. <https://doi.org/10.1186/1748-5908-5-69>
- Myhill, D., & Watson, A. (2014). The role of grammar in the writing curriculum: A review of the literature. *Child Language Teaching and Therapy*, 30(1), 41–62.
<https://doi.org/10.1177/0265659013514070>
- Van Rijt, J., De Swart, P., & Coppen, P.-A. (2019). Linguistic concepts in L1 grammar education: A systematic literature review. *Research Papers in Education*, 34(5), 621–648. <https://doi.org/10.1080/02671522.2018.1493742>
- Strandberg, A. (2022). Representations of Grammar Teaching in L1 Education – A Literature Review. I S. Ericsson, I.-L. Gran & S. Karlsson (Red.), *Språklig mångfald: Rapport från ASLA-symposiet i Göteborg, 23.–24. april 2020* (s. 196–216).
- Strandberg, A. (2023). *En del i helheten: En studie av kontextualiserad grammatikundervisning i gymnasieskolan*. Luleå tekniska universitet.

Att få syn på språkets hierarkiska dimension i grammatikinlärning

Erik Bandh, doktorand i nordiska språk vid Lunds universitet

Nyckelord: *Tröskelbegrepp, Språkets hierarkiska dimension, Grammatikinlärning, Educational Design Research*

I mitt föredrag presenterar jag resultat från min avhandling. Avhandlingen är ett *Educational Design Research* (EDR)-projekt som genomfördes i svenskämneslärarutbildningens grammatikkurs. I avhandlingen utformades och tillämpades språklaborationer (Honda 1994; Lim Falk & Riad 2017) som utgick från tröskelbegrepp (*threshold concepts*) inom grammatiken (Land, Meyer & Flanagan 2016; Josefsson & Lundin 2017). Resultaten som presenteras på föredraget utgår från anteckningar som informanterna producerade i samband med arbetet i språklaborationerna.

I min avhandling visar jag hur Josefsson & Lundins (2017) tre föreslagna tröskelbegrepp kan brytas ner i beståndsdelar. De tre tröskelbegreppen som Josefsson & Lundin (2017) tagit fram är: 1) att kunna skilja mellan betydelse, form och funktion, 2) att kunna skilja mellan en hierarkisk och en linjär dimension och 3) att kunna korrekt avgränsa satser och fraser. I fokus i det här föredraget är tröskelbegreppet att kunna skilja mellan en hierarkisk och linjär dimension.

I föredraget visas hur informanternas analyser av satser som innehåller bisatser påverkas av deras förmåga att se och hantera språket som hierarkiskt och rekursivt. Resultatet relateras till olika teorier om kunskap (se Sfard 1991 om *operational & structural conception* och Perkins 2008 om *possessive, performative & proactive knowledge*) och inlärningsteori (se Sweller, Ayres & Kalyuga 2011 om *cognitive load theory*). Avslutningsvis förs en diskussion om hur förmågan att skilja mellan en linjär och hierarkisk dimension kan fungera som ett verktyg för inlärare att lösa upp knutar inom Josefsson & Lundins (2017) resterande två tröskelbegrepp, och hur lärare i grammatik kan dra nytta av dessa insikter.

Litteratur

- Honda, M. (1994). Linguistic inquiry in the science classroom : "It is science, but it's not like a science problem in a book". *MIT Occasional Papers in Linguistics*, 6.
- Josefsson, G. & Lundin, K. (2017). Tröskelbegrepp inom grammatiken. *Högre Utbildning*, 7 (2), 18-34. doi:10.23865/hu.v7.1033
- Land, R., Meyer, J. H. & Flanagan, M. T. (2016). *Threshold concepts in practice*. Springer.
- Lim Falk, M. & Riad, T. (2017). *Lingvistisk litteracitet i skolan – ett möte mellan språkforskare och lärare*.
- Perkins, D. (2008). Beyond Understanding. I: R. Land, J.H.F. Meyer & J. Smith (red.), *Threshold Concepts within the Disciplines* (s. 3–9). Rotterdam: Sense Publishers.
- Sfard, A. (1991). *On the dual nature of mathematical conceptions: Reflections on processes and objects as different sides of the same coin*. *Educational Studies in Mathematics*, 22 (1), 1-36.
- Sweller, J., Ayres, P., & Kalyuga, S. (2011). *Cognitive Load Theory*. Springer.

Læsning 2

Yngste trin - literacy

Lokale A-212

Torsdag

10:30-12:00

Ordstyrer: Lennart Jølle

Lærerens vurderingsspråk: En studie om hvordan en gruppe førsteklasseelevers lese- og skriveutvikling omtales

Knudsen, Cecilie Slinning

Innblikk i et dialogisk klasserom: 2. klassinger i egenstyrte gruppesamtaler om en litterær tekst

Fossbakk, Lynda Bye (1);

Kvistad, Tone Holten (2);

Matre, Synnøve (2);

Skaftun, Atle (3)

Tekstarbeid og lek i norskfagets begynneropplæring

Jølbo, Ingri Dommersnes

Lærerens vurderingsspråk: En studie om hvordan en gruppe førsteklasseelevers lese- og skriveutvikling omtales

Cecilie Slinning Knudsen¹

¹) Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
cecilie.s.knudsen@ntnu.no

I denne studien har jeg undersøkt hvordan tre lærere i et team på første trinn samtaler om elevenes utvikling i lese- og skriveopplæringen. Forskningsspørsmålet er *Hvilken kunnskap om fonologi relevant til den første lese- og skriveopplæringa demonstrerer lærere i samtaler om førsteklasingers lese- og skriveopplæring?*

Lærere på første trinn var relevante for denne undersøkelsen fordi nyere forskning har vist at man allerede før skolestart kan oppdage tegn på lese- og skrivevansker, og at forebyggende tiltak er nødvendige og mest effektive i begynnelsen av skoleløpet (Dysleksi Norge, 2017; Melby-Lervåg mfl., 2012; Solheim mfl., 2018). Videre vil arbeid med fonologisk bevissthet gagne alle elever i den første lese- og skriveopplæringa, uavhengig av eventuelle lese- og skrivevansker (jf. f.eks. Gough & Tunmer, 1986). For å ha tilstrekkelig forklaringskompetanse for både eleven og seg selv i både undervisningssituasjoner og formell og uformell kartlegging, må læreren inneha en grundig forståelse av fonologi og dens rolle i lesing og skriving (Piasta & Hudson, 2022; Shulman, 1986).

Metodene jeg har brukt er ikke-deltakende observasjon og tematisk analyse. Gjennom å observere og gjøre opptak av teamtid én dag i måneden gjennom et skoleår, har jeg dokumentert de vurderingene og observasjonene som lærerne vurderte som relevante å ta opp med kollegaer. Datamaterialet består av transkriberte lydfiler og refleksjonsnotater som har gjennomgått en tematisk analyse (Nowell mfl., 2017).

Studien bidrar med innsikt i hva lærere velger å tematisere og hvilke refleksjoner de gjør om observasjonene av elevenes progresjon i lese- og skriveopplæringen. Foreløpig analyse viser at lærerne er bevisst viktigheten av fonologisk bevisstgjøring i den første lese- og skriveopplæringa. De gjør flere relevante observasjoner, men disse blir sjeldent drøftet videre i samtaler.

Nøkkelord: Fonologisk bevissthet, lese- og skriveopplæring, vurderingspraksis, lærerteam

Referanser

- Dysleksi Norge. (2017). *Fakta og statistikk* [Dysleksi Norge]. Hentet 24. januar 2024, fra <https://dysleksinorge.no/fakta-og-statistikk/>
- Gough, P. B., & Tunmer, W. E. (1986). Decoding, reading, and reading disability. *Remedial and Special Education*, 7(1), 6–10. <https://doi.org/10.1177/074193258600700104>

- Melby-Lervåg, M., Lyster, S.-A. H., & Hulme, C. (2012). Phonological skills and their role in learning to read: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 138(2), 322–352. <https://doi.org/10.1037/a0026744>
- Nowell, L. S., Norris, J. M., White, D. E., & Moules, N. J. (2017). Thematic analysis: Striving to meet the trustworthiness criteria. *International Journal of Qualitative Methods*, 16(1), 1609406917733847. <https://doi.org/10.1177/1609406917733847>
- Piasta, S. B., & Hudson, A. K. (2022). Key knowledge to support phonological awareness and phonics instruction. *The Reading Teacher*, 76(2), 201–210. <https://doi.org/10.1002/trtr.2093>
- Shulman, L. S. (1986). Those Who Understand: Knowledge Growth in Teaching. *Educational Researcher*, 15(2), 4–14. <https://doi.org/10.2307/1175860>
- Solheim, O. J., Frijters, J. C., Lundetræ, K., & Uppstad, P. H. (2018). Effectiveness of an early reading intervention in a semi-transparent orthography: A group randomised controlled trial. *Learning and Instruction*, 58, 65–79. <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2018.05.004>

Innblikk i et dialogisk klasserom: 2. klassinger i egenstyrte gruppesamtaler om en litterær tekst

Nøkkelord: *dialogisk undervisning, begynneropplæring, elevstyrte tekstsamtaler, samtaledidaktikk*

Erfaringer fra klasserom og vitenskapelige studier tilsier at de yngste elevene har potensiale for å nærme seg litterære tekster med et analytisk blikk (Håland & Hoel, 2016; Matre & Fottland, 2011), men ofte blir dette lite synlig i tekstsamtaler i begynneropplæringa, som gjerne foregår i helklasser og er styrt av lærerens spørsmål og samtalestøtte, med lite rom for elevstemmen (Skaftun & Wagner, 2019).

Målet med denne studien er å få innsikt i hvordan 2. trinnselever forholder seg analytisk til tekst i gruppesamtaler *uten* lærerstøtte. I klassen vi studerer har læreren arbeidet systematisk og bevisst med å utvikle en samtalekultur inspirert av dialogisk teori og Alexanders (2020) dialogiske rammeverk.

Empirien som analyseres er video- og lydopptak av fire gruppers samtaler om bildeboken *Gullkatt* (Nyhus, 2022), som tematiserer ensomhet og savn. Elevene fikk samtaleoppdrag med rom for både efferent og estetisk lesing (Rosenblatt, 1994). I tillegg hadde de også støtte i en didaktisk ressurs, omtalt som 'fortellingsressursen' (Kirby et al. 2021). Denne ressursen er primært brukt som støtte i skriveprosesser (Matre et al., 2024), mens vi her undersøker den som samtaledidaktisk redskap.

Spørsmålene vi søker svar på er:

- Hvordan samhandler elevene om å skape mening i bildeboka?
- Hvordan benytter elevene fortellingsressursen i samtalen om bildeboka?
- Hvordan bruker elevene egne erfaringer og opplevelser i utforsking av tekstens tematikk?

Studien er under arbeid. Det empiriske materialet vil bli analysert med støtte i samtaleanalyse, med vekt på interaksjon og tematikk. I presentasjonen viser vi funn fra tekstsamtalene og diskuterer disse i lys av samtalekulturen i klassen, med forankring i dialogisk teori. På bakgrunn av materialet drøfter vi potensialet – og mulige utfordringer – som ligger i utvikling av mer dialogiske samtalepraksiser i forbindelse med tekstarbeid i begynneropplæringa.

Referanser:

Alexander, R. (2020). *A dialogic teaching companion*. Routledge.

Håland, A., & Hoel, T. (2016). Leseopplæring i norskfagets begynneropplæring med fokus på fagspesifikk lesekompetanse. *Nordic Journal of Literacy Research*, 2(1)

Kirby, M. S., Spencer, T. D. & Chen, Y.-J. I. (2021). Oral Narrative Instruction Improves Kindergarten Writing. *Reading & Writing Quarterly* 37(6), 574-591.
<https://doi.org/10.1080/10573569.2021.1879696>

Matre, S., Riis-Johansen, M.O., Solheim, R., & Myran, I.H. (2024). Unge skribere bygger fortellingskompetanse. En studie av skrivepedagogiske ressurser i bruk på andre trinn. I *skriftkulturens grenseland – tidleg literacy i barnehage, fritid og skule*, 183-220
<https://doi.org/10.23865/noasp.229>

Nyhus, K. D. (2022). *Gullkatt*. Cappelen Damm.

Rosenblatt, L. (1994). *The Reader, the Text, the Poem: The Transactional Theory of the Literary Work*. *Efferent and Aesthetic Reading*, s. 22–47

Skaftun, A. & Wagner, Å.K.H. (2019). *Oracy in year one: a blind spot in Norwegian language and literacy education?* L1-Educational Studies in Language and Literature, 19(1), 1-20.

Tekstarbeid og lek i norskfagets begynneropplæring

Formålet med studien som presenteres er å undersøke hvilke muligheter rollelek kan gi for tekstarbeid i norskfaget hos elever i begynneropplæringen (1.trinn).

Forskningsspørsmålene er:

- 1) På hvilke måter kan rollelek tilby muligheter for arbeid med tekst og utvikling av litterasitet i norskfaget i begynneropplæringen?
- 2) Hvilke rammer for rolleleken kan ha betydning for barns engasjement og for deres muligheter for tekstarbeid i begynneropplæringen?

Lekens rolle og betydning i begynneropplæringen har blitt tematisert i den norske læreplanen (LK2020), i stortingsmeldinger (se for eksempel Meld.St.6), i evalueringer (se for eksempel Bjørnstad et. al 2024) og i ulike forskningsprosjekter (se for eksempel Becher, 2018; Becher et.al. 2019; Selås & Skattør, 2023). I denne studien blir lek i undervisningen knyttet til teori om utvikling av litterasitet (Selås & Skattør, 2023, s. 58; Grøver 2018, Roskos & Christie, 2011) og til elevenes engasjement for læring (Neaum, 2018). I tillegg vil lærerens rolle som tilrettelegger for lek bli tematisert (Ashiabi, 2007).

Metodene som er brukt er deltakende observasjon med filmopptak av lek, samt intervjuer med elever og lærer. Elevene er observert og filmet i ulike økter med rolle-lek, hvor både frie og tilrettelagte rammer for leken har blitt utforsket. I forkant og etterkant av lekeøktene har elever og lærer blitt intervjuet. I tillegg er materiell og rekvisitter brukt i leken dokumentert og inkludert i datamaterialet. Elevenes lek er undersøkt i to ulike tidsperioder med et halvt år mellom periodene. Mellom lekeøktene har læreren aktivt arbeidet med rollelek i klassen.

Foreløpige funn viser at ulike rammer for rollelek skaper ulike forutsetninger for elevenes lek og tekstarbeid, og at elevene inntar ulike posisjoner i leken som kan knyttes til deres involvering og engasjement. Resultatene kan knyttes til elevenes konkrete tekstutviklingsarbeid, elevers rolle i undervisningen og til lekens dannelsesmuligheter.

Litteratur

Ashiabi, G.S. (2007). Play in the preschool classroom: Its socioemotional significance and the teacher's role in play. *Early Childhood Education Journal*, 35, 199-207.

Becher, A. A. (2018). Er klasserommet tilpasset skolestarteren? Materialitet, kropp og fysisk miljø i første klasse. I K. Palm & E. Michaelsen (red), *Den viktige begynneropplæringen. En forskningsbasert tilnærming* (s 57-86). Universitetsforlaget.

Becher, A.A; Bjørnstad, E. & Hogsnes, H.D. (2019). *Lek i begynneropplæringen. Lekende tilnærminger til skole og SFO*. Universitetsforlaget.

Becher, A.A. & Håøy, A. (2022). Oppfatninger om lek i førsteklasse – en casestudie der barn, foreldre og lærere er aktører. *Norsk pedagogisk tidsskrift*, (4), 331-344.
<https://doi.org/10.18261/npt.106.4>

Bjørnstad, E.; Dalland, C. P.; Hølland, S.; Myrvold, T. M.; Svanes, I. K.; Andersson-Bakken, E.; Sundtjønn, T.; Håøy, A. (red.) (2024): «Klasserommets praksisformer 20 år etter. En evaluering av seksårsreformen». OsloMet – storbyuniversitetet

Grøver, V. (2018). *Å lære språk i barnehagen. Kvaliteter ved barns samhandling med voksne og jevnaldrende som fremmer språklæring*. Cappelen Damm Akademisk.

Meld.St.6 (2019-2020) *Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO*. [Meld. St. 6 \(2019-2020\)](#)

Neaum, S. (2018). Engaging with literacy provision in the early years: Language use and emergent literacy in child-initiated play. *Journal of Early Childhood Literacy*, (20 - 4).
<https://doi.org/10.1177/1468798418783310>

Roskos, K. & Christie, J. (2004). Examining the play-literacy interface: A critical review and future directions. I E.F. Ziegler, D.G. Singer & S. J. Bishop-Josef (red.), *Children's play. The roots of reading* (s. 59-89). Zero to three press.

Selås, M. & Skattør. T-H (2023). *Leik i norskfaget*. Fagbokforlaget

Nordisk L1-fag 2

Nabosprog

Lokale A-214

Torsdag

10:30-12:00

Ordstyrer: Anders Westerlund

Styrk nabosprogsforståelsen med nordisk lyrik

Steffensen, Tom (1);

Skjødt, Gitte Wischmann (2);

Abildgaard, Ida Lindstrøm (3)

Håller språket (fortfarande) ihop Norden? – En studie av språkförståelse i en globaliserad och mångkulturell tid

Lundin, Katarina (1);

Zola Christensen, Robert (2)

Att bygga en kommunikativ trappa: grannspråk som mål och resurs i förstaspråksämnet (TRAPPA)

Malmsten, Solveig (1);

Madsen, Birgitte Greve (2);

Ohnemus, Johanne Landin (2);

Bukve, Trude (3);

Nielsen, Henrik Balle (2);

Mjelde, Kjersti Sørum (3)

Styrk nabosprogsforståelsen med nordisk lyrik

Den uddannelsesmæssige opgave med at styrke det nordiske kulturfællesskab og det skandinaviske sprogfællesskab (Haugen, 1966; Zeevaert, 2004) har siden de nordiske landes tiltrædelse til Helsingforserklæringen i 1962 været en del af undervisningen i de skandinaviske førstesprogsfag i grundskolen – om end den er blevet realiseret i varierende grad (Pran & Ukkelberg, 2011; Lärarnas Riksförbund, 2012). Inspireret af nyere forskning i lærerstuderendes oplevelse af meningsfuldhed i nabosprogsundervisningen (Andersen et al., 2024; Steffensen & Brink, in press) præsenterer vi i dette oplæg resultater fra følgeforskning etableret i relation til det tværnordiske udviklingsprojekt *Styrk nabosprogsforståelsen med nordisk lyrik*, der eksperimenterer med at integrere undervisning i norsk og svensk i den danske læreruddannelses danskfag, som kombinerer nabosprogsundervisning (Madsen, 2006; Steffensen, 2016) med undersøgende litteraturundervisning (Gissel & Steffensen, 2021). Hvor den traditionelle nabosprogsforskning fokuserer på deltagernes nabosprogsforståelse (Börestam, 1994; Delsing & Åkesson, 2005), er vi optagede af, hvordan nabosprogsundervisningen kan tilrettelægges for lærerstuderende med henblik på at styrke de studerendes skabelse af og oplevelse af mening i undervisningen på et identitets-, viden- og kulturniveau (Krogh, 2003). Forskningsspørgsmålet er: *Hvilke didaktiske greb fremmer de studerendes skabelse og oplevelse af mening, når nordisk lyrik integreres i læreruddannelsen?* Vores forskningsmetode kombinerer greb inspireret af aktionsforskning (2010), hvor læreruddannere, lærerstuderende og grundskolelærere samarbejder om at udvikle og afprøve nye undervisningstiltag i læreruddannelse og grundskole, med kvalitativ følgeforskning baseret på klasserumsobservationer (Madsen, 2003) og semistrukturerede fokusgruppeinterview (Kvale og Brinkmann, 2015) med lærere fra to skoler (2 interviews) og to fokusgrupper med lærerstuderende fra to hold, der hver interviewes i to omgange (i alt 6 – 8 interviews). I oplægget præsenterer vi foreløbige fund med fokus på interviewundersøgelsen af de studerendes og lærernes oplevelser af nabosprogsundervisningen.

Referencer

- Andersen, L. K., Hjarnø, G., & Kjærbaek, L. (2024). Nabosprogsundervisning i læreruddannelsen via tværspørglighed og praksisforankring. *Studier i læreruddannelse og –profession*, 9(1), 30–58. <https://doi.org/10.7146/lup.v9i1.143352>.
- Börestam Uhlmann, U. (1994). *Skandinaver samtalar. Språkliga och interaktionella strategier i samtal mellan danskar, norrmän och svenskar*. Uppsala universitet.
- Daryai-Hansen, P., & Drachmann, N. (2024). "I like exploring other languages": Primary and lower secondary students' attitudes towards plurilingual education. *Journal of Multilingual & Multicultural Development*, 1–15. <https://doi.org/10.1080/01434632.2024.2336098>
- Delsing, L.-O., & Åkesson, K. L. (2005). *Håller språket ihop Norden? En forskningsrapport om ungdomars förståelse av danska, svenska och norska*. TemaNord.
- Gissel, S.T. & Steffensen, T. (2021). *Undersøg litteraturen! Engagerende undervisning i æstetiske tekster*. Akademisk Forlag
- Haugen, E. (1966). Semicommunication: The language gap in Scandinavia. *Sociological Inquiry*, 36(2), 280–297.
- Krogh, Ellen (2003): *Et fag i moderniteten. Danskfagets didaktiske diskurser*. Ph.d.-afhandling. Dansk Institut for Gymnasiepædagogik, Syddansk Universitet.

- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Interview. Det kvalitative forskningsinterview*. Hans Reitzels Forlag.
- Lärarnas Riksförbund (2012). *Nordiska språk i svenskundervisningen*.
<https://mb.cision.com/Public/421/9309401/bf49ae9112b569c6.pdf>
- Madsen, L. (2006). *Nabosprogsdidaktik*. Dansk lærerforenings forlag.
- Nielsen, B. S., & Nielsen, K. A. (2010). Aktionsforskning. I S. Brinkmann, & L. Tanggaard (red.), *Kvalitative metoder: En grundbog* (s. 97-120). Hans Reitzels Forlag.
- Pran, K. & Ukkelberg, Å. (2011). *Norsklæreres holdning til eget fag*. Det norske sprøgråd.
- Steffensen, T. (2016). *Nabosprog i danskundervisningen: En undersøgelse af kommunikation og pædagogisk praksis i et netbaseret skoleprojekt*. Roskilde Universitet.
- Steffensen, T. & Brink, E.T. (in press). Utilizing language awareness as a pedagogical framework for teaching inter-Scandinavian comprehension: A study of how teacher students articulate language awareness in response to an inter-Scandinavian collaboration initiative within teacher education. I P. Daryai-Hansen (red.), *From Early Childhood to Adulthood: Plurilingual Education Across Educational Contexts.: Transitions, Continuity, and Disruptions* Peter Lang.
- Zeevaert, L. (2004). *Interskandinaviske Kommunikation. Strategien zur Etablierung von Verständigung zwischen Skandinavien im Diskurs*. Verlag Dr. Kovac.

Håller språket (fortfarande) ihop Norden? – En studie av språkförståelse i en globaliserad och mångkulturell tid

Robert Zola Christensen, Lunds universitet

Katarina Lundin, Lunds universitet

Nyckelord: *semikommunikation, grannspråksförståelse, interskandinavisk språkförståelse, internordisk språkförståelse, globalisering*

I en tid där globalisering, digital kommunikation och migration förändrar språkliga landskap står den nordiska språkgemenskapen inför nya utmaningar. I vårt föredrag presenterar vi upp-lägget för vårt forskningsprojekt, som syftar till att kartlägga den nuvarande språkförståelsen i Norden och analysera vilka faktorer som stärker eller försvagar de skandinaviska språken som ett gemensamt kommunikationsmedel. Resultaten kommer att jämföras med Delsing & Lundins (2005) studie, som i sin tur byggde vidare på Mauruds undersökning från 1976. På så sätt får vi en unik möjlighet att analysera språkförståelsens utveckling över en 50-årsperiod, där interna-tionell rörlighet och kulturell mångfald har förändrat språkliga förutsättningar.

De frågor vi avser besvara är i första hand

1. hur duktiga skandinaver är på att förstå varandras språk;
2. hur duktiga personer i Skandinavien med ett skandinaviskt språk som andraspråk eller främmande språk är på att förstå de andra skandinaviska språken;
3. hur duktiga nordbor på Island och Färöarna är på att förstå de skandinaviska språken;
4. hur viktig kontakten med grannländerna är för språkförståelsen;
5. om ungdomar idag är bättre på grannspråksförståelse än för 25 år sedan;
6. hur duktiga skandinaver är på att förstå engelska.

Studien genomförs i Sverige, Danmark, Norge, Island och Färöarna med gymnasister som testpersoner. Vi använder digitala språkförståelsetester via webbaserade plattformar och mobil-appar, hörförståelsetest och läsförståelseövningar med autentiskt material från nordiska medier, AI-baserad analys av språkliga data för att identifiera vanliga missförstånd samt enkätstudier och intervjuer om attityder till grannspråk och engelskans inflytande

Projektet bygger vidare på tidigare nordiska språkförståelsestudier men sätter dem i en modern kontext där digitalisering och ökad språklig mångfald förändrar förutsättningarna. Utöver att studien ger ett aktuellt underlag för språkförståelse i Norden kan den bidra till språk-politiska diskussioner och utbildningsinsatser.

Relevanta referenser, i urval

Bø, I. (1978). *Ungdom og naboland. En undersøkelse av skolens og fjernsynets betydning for nabospråksforståelsen*. Roaglandsforskning 4. Stavanger.

Börestam Uhlmann, U. (1994). *Skandinaver samtalar. Språklige och interaktionella strategier i samtal mellan danskar, norrmän och svenskar*. Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet. Textgruppen i Uppsala AB.

Zola Christensen, R. & Lundin, K. (2001). *Språkförståelse i Öresundsregionen år 2000. Gymnasisters läsförståelse*. Nordlund 22:1. ISSN 0281-5427.

Zola Christensen, R. & Lundin, K. (2007). Kommunikationsstrategier i svensk-danska samtalsrum – några inledande iakttagelser. I: *Sprog i Norden/Språk i Norden 2007*. Årsskrift for språknemndene i Norden. ISSN 0108-8270, ISBN 82-7433054-4
<https://tidsskrift.dk/sin/article/view/17320>

Zola Christensen, R., & Bacquin, M (2011). "När bara det bästa ändå blir för lite – eller när idiomatiken går förbi översättaren." *Transformationer*.

Zola Christensen, R., & Bacquin, M (2011). "När sommerfugle blir till sommarflugor – eller när grannspråk blir främmande språk." *Språk i Norden*.

Zola Christensen, R. (1999). *Dansk grammatik for svenskere*. Lund: Studentlitteratur.

Zola Christensen, R., & Christensen, L. (2005). *Dansk grammatik*. Syddansk Universitetsforlag.

Zola Christensen, R. (2008). *Dansk for svensktalende*. Lund: Studentlitteratur.

Zola Christensen, R. (2017). *Dansk – nabosprog og fremmedsprog*. Lund: Studentlitteratur.

Zola Christensen, R., & Bacquin, M (2013). "Svensk og dansk – nabosprog eller fremmedsprog?" *Språk i Norden*.

Delsing, L.-O. & Lundin, K. (2005). *Håller språket ihop Norden? En forskningsrapport om gymnasisters förståelse av danska, svenska och norska*. TemaNord 2005:573. Nordiska Ministerrådet och Kulturfonden. ISBN 92-893-1221-1.

Haugen, E. (1953). Nordiske språkproblemer – en opinionsundersøkelse. I: *Nordisk tidskrift* 29.

Hauksdóttir, A. (2001). *Lærereens strategier – Elevernes dansk. Dansk som fremmedsprog i Island*. Nordisk Ministerrpd Sprogsamarbejde. TemaNord 2001:6. København.

Jørgensen, N. & Kärrlander, E. (2001). *Grannspråksförståelse i Öresundsregionen år 2000. Gymnasisters hörförståelse*. Nordlund 22:1. Institutionen för nordiska språk. Lunds universitet.

Kristiansen, T. (2004). Sprogholdinger over Øresund. I: *Dansk talesprog*. Bind 5. Nordis Forskningsinstitut. Afdelin for dialektforskning. C. A. Reitzlers Forlag, København.

Lundin, K. (2018). Att tänka om kring den internordiska språkförståelsen. Den språkliga arenan i Norden och Skandinavien idag. I: *Nordicom-Information* 2018:2. ISBN 978-91-88855-08-4, ISSN 0349-5949.

Lundin, K. (2018). Några tankar om språkförståelsen i Norden och Skandinavien idag. I: *Rethinking Scandinavia – CSS Publications Web Quaterly*. Issue nr 2.

Lundin, K. (2006). Grannspråk och grannspråksförståelse. I: *Tredje nationella konferensen i Svenska med didaktisk inriktning. Växjö den 9 november 2005*. Red: Bengt Linnér & Katarina Lundin Åkesson. 2006. ISBN 91-7104-111-7, ISSN 1651-9132.

Lundin, K. (2005). Grannspråksförståelsen i Norden idag. I: *Ordenes slotte. Om sprog og litteratur i Norden. Hyldest til Vigdis Finnbogadóttir, Íslands præsident 1980-1996*. Red: A. Hauksdóttir m.fl. Nordisk Kulturfond. ISBN 87-990710-0-2.

Lundin, K. (2005). Hur väl förstår vi varandra i Norden idag? I: *Språk i Norden/Sprog i Norden 2005*. Årsskrift for språknemndene i Norden. Redigert av Torbjørg Breivik m.fl. Novis Forlag. ISSN 0108-8270, ISBN 82-7433-0501.

Lundin, K. (2012). Några ord om språkförståelse i Skandinavien. I: *Norsklarereren* nr. 2012/1 OCH I: *Dansk 1 – 2012. Medlemsblad for dansklærereforeningens folkskolesektion* (samma text).

Maurud, Ø. (1976). *Nabospråksförståelse i Skandinavia. En undersøkelse om gjensidig forståelse av tale- og skriftspråk i Danmark, Norge og Sverige*. Nordisk utredningsserie 13. Nordiska rådet. Stockholm.

Prins, W. (2005). *Grannspråksförståelsen i Sverige och Sverigefinnland. Sverigesvenska och finlandssvenska gymnasieelevers förståelse av talad danska och talad norska*. Manuskript. Institutionen för nordiska språk, Rijksuniversiteit, Groningen.

Zeevaert, L. (2004). *Interskandinavische Kommunikation. Strategien zur Etablierung von Verständigung zwischen Skandinaviern im Diskurs*. Philologia. Sprachwissenschaftliche Forschungsergebnisse 64. Verlag Dr Kovac, Hamburg.

Att bygga en kommunikativ trappa: grannspråk som mål och resurs i förstaspråksämnet (TRAPPA)

Nyckelord: grannspråksdidaktik, förstaspråksdidaktik, self-efficacy, kommunikativ kompetens, digitala verktyg

En digitaliserad värld ger nya möjligheter att låta grannspråksundervisningen bli en resurs för förstaspråksämnet och för social hållbarhet, visar forsknings- och utvecklingsprojektet TRAPPA (Nordplus 2023–2025). Förstaspråksämnena i både dansk, norsk och svensk grundskola omfattar enligt läroplanerna kunskaper om och i grannspråk. Effektiv grannspråksundervisning är avgörande för att upprätthålla den nordiska språkgemenskapen (Nordiska ministerrådet, 2007) när grannspråksförståelsen i Skandinavien sjunker (Delsing & Lundin, 2005) och särskilt muntlig interskandinavisk kommunikation är problematisk för elever (Steffensen, 2016). Lärare känner emellertid ofta osäkerhet inför grannspråksundervisning och tenderar förbigå området i förstaspråksämnets stoffträngsel (Pran & Johannesen, 2011). TRAPPA erbjuder en digitalt baserad undervisningsmodell som på begränsad lektionstid systematiskt bygger upp grundskoleelevers grannspråkskompetens och samtidigt stödjer andra mål i förstaspråksämnet. Forskningssyftet som denna presentation centreras kring är att undersöka vilka arbetssätt som kan gynna elevers självförmåga (*self-efficacy*, Bandura 1977, 1986) när det gäller enkelriktad och dubbelriktad grannspråkskommunikation, i skrift såväl som tal. TRAPPA-modellen har utprovats tillsammans med danska, norska och svenska grundskollärare och bygger på tidigare forskning om relationen mellan interskandinavisk läsförståelse, hörförståelse, metaspråklig kunskap och kommunikativ kompetens (Börestam, 1994; Jørgensen & Kärrlander 2001; Delsing & Lundin, 2005; Doetjes & Gooskens, 2009, Hansen, 2020) samt utgångspunkten att ett autentiskt kommunikativt syfte ökar motivation och förmåga till grannspråkskommunikation (Ridell, 2008; Brink, 2016). I projektet har elever i Danmark, Norge och Sverige genom digitalt stöttat samarbete kring ett hållbarhetstema fått utveckla språkfärdigheter och kommunikativa strategier som i slutändan gjort dem kapabla att föra ett interskandinaviskt videosamtal. Data i form av observationer, inspelade videosamtal, elevenkäter och lärarintervjuer från alla tre länder visar samstämmigt att modellen uppskattas av lärare och elever för att de interaktiva arbetssätten stärker självförmågan gällande både grannspråkskompetens och generella kommunikativa förmågor. Då undervisningsmetoder från förstaspråks-, andraspråks- och främmandespråksdidaktik kombineras i upplägget kan dessutom intressanta slutsatser dras om grannspråksdidaktikens relation till förstaspråksämnet och annan språkdidaktik.

Referenser

- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review* 84, no. 2: 191–215.
- Bandura, A. (1986). *Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Brink, E. T. (2016). *Man skal bare kaste sig ud i det ... En interviewundersøgelse af unge i Nordens nabosprogsforståelse i praksis*. Nordisk sprogkoordination.
- Börestam, U. (1994). *Skandinaver samtalar: språkliga och interaktionella strategier i samtal mellan danskar, norrmän och svenskar*. [Doktorsavhandling, Uppsala universitet].
- Delsing, L.-O., & Lundin, K. (2005) *Håller språket ihop Norden? En forskningsrapport om ungdomars förståelse av danska, svenska och norska*. Tema Nord/Nordiska ministerrådet.
- Doetjes, G. & Gooskens, C. (2009) Skriftspråkets rolle i den dansksvenska talesprogsförståelse. *Språk och stil NF* 18, 105–123.
- Hansen, L. H. (2020) När 30 blir tolv. Vad är egentligen svårt i danskt uttal för svenskspråkiga? Ett experiment med svenskspråkigas igenkänning av ord med danskt uttal. I U. Tornberg, M. Thegel & H. Henryson (Red.), *Språkdiraktik i praktiken: Metoder, exempel och reflektioner från högskolenivå* (s. 91–122). Institutionen för nordiska språk.
- Jørgensen, N. & Kärrlander, E. (2001). *Grannspråksförståelse i Öresundsregionen år 2000: gymnasisters hörförståelse*. Lund: Univ., Institutionen för nordiska språk.
- Nordiska ministerrådet (2007). *Deklaration om nordisk språkpolitik: 2006*. København: Nordiska ministerrådet.
- Ridell, K. (2008). *Dansk-svenska samtal i praktiken: Språklig interaktion och ackommodation mellan äldre och vårdpersonal i Öresundsregionen*. [Doktorsavhandling, Uppsala universitet].
- Pran, K. R. & Johannesen, B.-O. (2011). *Norsklærerens holdninger til eget fag*. Språkrådet.
- Steffensen, T. (2016). *Nabosprog i danskundervisningen – en undersøgelse af kommunikation og pædagogisk praksis i et netbasert skoleprojekt*. [Doktorsavhandling, Roskilde Universitet].

Nordisk L1-fag 3

Policy

Lokale A-401

Torsdag

10:30-12:00

Ordstyrer: Kenneth Reinecke Hansen

Kvalitet i danskfagets mundtlige afgangsprøver – læreres erfaringer med mere praktisk orienterede prøveformer

Hansen, Jens Jørgen (1);
Carlsen, Dorthe (2)

Språkpolicy och likvärdig utbildning: En analys av literacypraktiker och flerspråkighetsperspektiv i svenska skolhuvudmäns policyplaner

Sturk, Erika;
Winlund, Anna

Svenskundervisning i finska och svenska läroplaner: policy och ideologi i en föränderlig (skol-)värld

Magnusson, Ulrika (1);
Björklund, Siv (2);
Nelson, Marie (1);
Rosvall, Camilla (2)

Kvalitet i danskfagets mundtlige afgangsprøver – læreres erfaringer med mere praktisk orienterede prøveformer

Jens Jørgen Hansen, SDU & Dorte Carlsen, UC SYD

Nøgleord: Eksamenspraksis, fagudvikling, fagsyn, caseprøve, portfolioprøve

Børne- og Undervisningsministeriet har i 2023-2025 gennemført et forsøg i bl.a. danskfaget, hvor skoler har haft mulighed for at afprøve en mere praktisk orienteret mundtlig prøve som enten en caseprøve eller en portfolioprøve. Som noget nyt tager begge prøveformerne udgangspunkt i produkter udarbejdet af eleverne. I dette studie betragtes lærernes eksamenspraksis som en prisme, der afspejler deres forståelse af danskfaget, idet vi antager, at en prøveform stiller læreren en opgave om pædagogisk transformation: Lærers meningsfulde håndtering af eksamen skal ses i forhold til den konkrete lærers fagsyn og pædagogiske ståsted. Formålet med undersøgelsen er at undersøge hvilken betydning ændrede prøveformer har for lærernes fagdidaktiske ståsteder – og dermed for deres danskundervisning.

Forskningsspørgsmålet er derfor: *Hvad oplever lærere med afsæt i deres erfaringer fra forsøgene som kvalitet i de konkrete prøveformer case- og portfolioprøve set i et fagdidaktisk perspektiv?*

Teoretisk knyttes an til teori om eksamenspraksis (Hansen & Carlsen, 2025; Hovdhaugen et. al. 2022) og danskfagets fagdidaktik (Carlsen, 2025; Norendal, 2016).

Metodisk undersøges lærernes oplevede kvalitet af eksamensformerne på grundlag af en interviewundersøgelse (Kvale & Brinkmann, 2009) og tolkes i lyset af et udviklet evalueringsdesign som fokuserer på tre kriterier: prøves central viden (gyldighed), er resultaterne korrekte og retfærdige (pålidelighed) og er prøveformen let at organisere (håndterbarhed).

De foreløbige resultater peger på, at lærerne vurderer, at de nye eksamensformer giver eleven nye roller, idet eleven skal kunne håndtere flere danskfaglige aktiviteter og skal præsentere både analyse, produktion og metarefleksion. Fagdidaktisk vurderer lærerne, at faget opleves relevant set fra elevernes livsverdens-perspektiv.

Referencer

Carlsen, D. (2025). "Fagdidaktiske forståelser – et meta-fagdidaktisk perspektiv på danskfaget", *Tidsskrift for danskdidaktisk forskning*, (1) (i review)

Hansen, J.J. & Carlsen, D. (2025) "Eksamen som forskningsfelt og lærerpraksis i danskfaget – Læreres vurderinger af nye prøveformer i dansk", *Unge Pædagoger* (forthcoming)

Hovdhaugen, E., Flobakk-Sitter, F., Wollscheid, S., Fossum, L. W., & Korseberg, L. (2022). *Kartlegging av nordisk forskning på eksamen*. NIFU. Rapport.

Kvale, S. & S. Brinkmann (2009). *Interview – Introduktion til et håndværk*. Hans Reitzels

Forlag.

Norendal, A. (2016). "Danningsperspektiver i grunnskolens eksamensoppgaver i norsk." *Acta Didactica Norge*, 10(3), Art. 4, 25, sider. <https://doi.org/10.5617/adno.2570>

Språkpolicy och likvärdig utbildning: En analys av literacypraktiker och flerspråkighetsperspektiv i svenska skolhuvudmäns policyplaner

Skolans kompensatoriska uppdrag för elever från olika socio-ekonomiska och språkliga bakgrunder ställer krav på skolor och skolhuvudmän att arbeta systematiskt för att ge alla elever de språk-, läs- och skrivefärdigheter de behöver för vidareutbildning, arbete och demokratiskt deltagande i en föränderlig värld. Ett sådant systematiskt arbete formuleras ofta i särskilda språkpolicyplaner på huvudmannanivå. Syftet med denna studie är att analysera vilka uppfattningar om språk-, läs- och skrivinläring samt -utveckling som framträder i dessa policyplaner. Följande forskningsfrågor undersöks: Vilka literacypraktiker synliggörs? Vilka läs- och skrivdiskurser framträder? Hur beaktas flerspråkighet i policyplanerna? Hur kan begreppet *Bildung* förstås i policyplanerna?

Materialet utgörs av tio språkpolicyplaner insamlade genom samverkan med skolhuvudmän i norra och västra Sverige. Analyserna genomförs tematiskt och abduktivt utifrån Ivaničs (2004, 2017) diskursanalytiska ramverk för skrivande och skrivundervisning (även använt för läsande, Eckeskog, 2013), teorier om flerspråkighet (Cummins, 2007) samt Luke och Freebody (1999) resursmodell för literacyutveckling.

Preliminära resultat visar att språkpolicyplanerna tolkas och utformas olika av olika skolhuvudmän. Vissa dokument formulerar en övergripande syn på språkutveckling medan andra utgörs av checklistor med konkreta åtgärder. Dessutom framträder ett starkare fokus på tidig läs- och skrivinläring än på kontinuerlig språk- och literacyutveckling för alla elever. Dessa resultat diskuteras i relation till hur planerna förhåller sig till Skolverkets dokument samt teoretiska perspektiv på literacy och flerspråkighet.

Referenser

- Cummins, J. (2017). *Flerspråkiga elever. Effektiv undervisning i en utmanande tid*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Eckeskog, H. (2013). *Varför knackar han inte bara på? : en studie om arbete med läsförståelse i åk 1-2*. Umeå universitet.
- Ivanič, R. (2004). Discourses of writing and learning to write. *Language and Education*, 18(3) 220–245.
- Ivanič, R. (2017). *Round table on Discourses of Writing, and Writer Identity*. Paper presented at the LITUM symposium 4–5 June, Umeå, Sweden
- Luke, A. & Freebody, P. (1999). Further Notes on the Four Resources Model. A map of possible practices. *Practically primary* 4(2), s. 5–8.

Svenskundervisning i finska och svenska läroplaner: policy och ideologi i en föränderlig (skol-)värld

Siv Björklund, Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier, Åbo Akademi

Ulrika Magnusson, Institutionen för ämnesdidaktik, Stockholms universitet

Marie Nelson, Institutionen för svenska och flerspråkighet, Stockholms universitet

Camilla Rosvall, Institutionen för pedagogik och välfärdsstudier, Åbo Akademi

I både Finland och Sverige är svenska officiellt språk, och alla elever får följaktligen undervisning i svenska. Undervisningen påverkas dock av yttre omständigheter i de båda länderna. Det pluricentriska språket svenska är det enda officiella språket i Sverige medan Finland är tvåspråkigt. Även *utrymmena* (Hornberger, 2002) för användning av svenska är skiljaktiga, då svenskan *de facto* inte är lika närvarande i samhället i alla delar av Finland. I båda länderna anpassas också undervisningen till språkligt och kulturellt alltmer heterogena elevgrupper. Dessa varierande förutsättningar gör att det finns en rad ämnen för svenskundervisning i båda länderna, exempelvis Svenska/Svenska som andraspråk och litteratur, A-svenska och B-svenska i Finland respektive Svenska och Svenska som andraspråk i Sverige.

Vi anlägger ett språkpolitiskt och policyteoretiskt perspektiv (Spolsky, 2009, 2021) på svenskundervisningen i Finland och Sverige och analyserar och jämför hur denna framställs i lärokurser/kursplaner för svenskundervisning. Kursplanerna är uttryck för *styrning* och baseras i *ideologier* (Spolsky, 2021), vilka här undersöks som diskurser (Blommaert & Verschueren, 2014). Materialet utgörs av lärokurser/kursplaner i första- och andraspråksämnena i svenska i Finland och Sverige från införandet av grundskolan till idag. I föredraget fokuserar vi diskurser där vi funnit olikheter mellan första- och andraspråksämnena liksom mellan Finland och Sverige: en andraspråks-/flerspråkighetsdiskurs, en bildningsdiskurs, en identitetsdiskurs, en kulturdiskurs och en lärandediskurs. Exempelvis är identitets- och kulturdiskurserna framträdande i de finska styrdokumenterna men sparsamt företrädade i de sverigesvenska. Medan andraspråks-/flerspråkighetsdiskursen, i olika grad, lyfts i alla undersökta lärokurser i Finland, saknas den i princip helt i de sverigesvenska förstaspråkskursplanerna.

Vi diskuterar resultaten i relation till språkpolicy i respektive land. Vi diskuterar också i vad mån konstruktionerna av svenskundervisning i respektive land kan antas vara avpassade för undervisning i en föränderlig värld präglad av mobilitet och flerspråkighet och därmed för en föränderlig skolvärld.

Referenser

- Blommaert, J., & Verschueren, J. (2014). A pragmatics of the cultural other. I J. Angermüller, D. Maingueneau & R. Wodak (red.), *The discourse studies reader* (s. 369–377). Benjamin.

- Hornberger, N. (2002). Multilingual language policies and the continua of biliteracy: an ecological approach. *Language Policy*, 1(1), 27–51.
- Spolsky, B. (2009). *Language management*. Cambridge University Press.
- Spolsky, B. (2021). *Rethinking language policy*. Edinburgh University Press.

Kritisk t enkning 1

Tekster og litteratur

Lokale A-408

Torsdag

10:30-12:00

Ordstyrer: Kristin Kibsgaard S  helle

K  n, litteratur og læremidler - en normkritisk læremiddeldidaktik
Bussenius, Laura Østergaard

Bruk av bildebøker i barns utvikling av kritisk tenkning
Stenseth, Tonje;
Bueie, Agnete Andersen

Kritisk tenkning i barneskolen - slik norsklærere ser det
L  nnum, Marthe

Køn, Litteratur og læremidler – en normkritisk læremiddeldidaktik

Laura Østergaard Bussenius

Aarhus Universitet

Nøgleord: Køn, litteratur, normkritik, læremidler, kritisk literacy

Vores kønsidentitet har gennemgribende betydning for, hvilke muligheder vi har for at leve vores liv - både vores økonomi, sundhed og levealder påvirkes af vores køn. (World Economic Forum, 2024). I en rapport fra 2022, påviser Børne- og Undervisningsministeriet, at køn har udpræget betydning for elevers faglige præstationer i Folkeskolen (Børne- og Undervisningsministeriet, 2022). Køn har altså stor betydning for vores liv både i og udenfor skolen, hvorfor det er relevant at undersøge, hvad og hvordan vi lærer om køn, som skaber disse forskelle. Det igangværende treårige Ph.d.-projekt "Køn, litteratur og læremidler – en normkritisk læremiddeldidaktik" undersøger, om og hvordan, der tildeles værdi og betydning til forskellige køn gennem gentagelser af normer og stereotyper i de hyppigst anvendte litteraturlæremidler i den danske folkeskoles L1-undervisning. Med udgangspunkt i Judith Butlers kønsteorier (Butler, 2011; 1997; 2010a; 2010b; 2015) og teorier om kritisk literacy (Janks, 2012) (Luke, 2012) undersøger projektet gennem diskursteoretisk dokumentanalyse af de tre hyppigst anvendte litteraturlæremidler, hvordan køn kan forstås i relation til litteratur og læremidler i L1-undervisningen, og hvordan køn positioneres på tværs af læremidler. Derudover undersøger projektet, hvordan lærere og elever positioneres af læremidlet. Projektet søger at etablere didaktiske kategorier med hvilke, lærere kan blive i stand til kritisk og kønsbevidst at udvælge, redigere og udarbejde læremidler i intersektionen mellem normer, danskfagets didaktik og diversitet i klasserummet. Fordi litteraturundervisningen udgør en unik arena for elever at gøre fremmederfaringer i (Illum Hansen, 2022), søger projektet at bidrage med en måde for elever at se og forstå verden gennem positioner, som peger mod en ny, normkritisk og kønsbevidst litteratur-og læremiddeldidaktik. Paperet vil præsentere projektets bud på, hvordan man normkritisk kan undersøge og beskrive intersektionen mellem litteratur, læremidler og køn i en dansk skolekontekst samt præliminære empiriske fund.

Litteratur:

Butler, J. (2011) *Bodies That Matter: on the discursive limits of 'sex'*. (2.udg.). New York: Routledge

Butler, J. (1997) *Excitable Speech*. New York: Routledge

Butler, J. (2010a). *Kønsballade: Feminisme og subversionen af identitet*. (T. Houborg, Ovs.) København: Forlaget THP.

Butler, J. (2010b) *Performative Agency*. Journal of Cultural Economy, 3.(1), 147-161

Butler, J. (2015) How Can I Deny That These Hands And This Body Are Mine?. I. *Senses of the Subject*. Fordham University Press

Børne- og undervisningsministeriet (2022). *Fagligt gab mellem drenge og piger*. Lokaliseret på:

<https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/aktuelt/pdf22/jun/220613-analyserapport---fagligt-gab-mellem-drenge-og-piger.pdf> d. 3. marts 2025

Hansen, T.I. (2022) *Litterær empati og fremmederfaring*. Lokaliseret på:

<https://www.videnomlaesning.dk/viden-og-vaerktoejer/forskerklummen/2022/litteraer-empati-og-fremmederfaring/> d. 4. marts 2025

Janks, H. (2012) *The importance of critical literacy*. English Teaching: Practice and Critique.11(1)., 150-163

Luke, A (2012). Critical Literacy: Foundational Notes. *Theory into practice.*, 54, 4-11. The College of Education and Human Ecology, Ohio State University

Justitsministeriet (2020). Typer af drab. Lokaliseret på: https://www.justitsministeriet.dk/wp-content/uploads/2020/02/typer_af_drab_i_danmark.pdf d. 28. februar 2023

World Economic Forum (2022) Global Gender Gap Report. Lokaliseret på

https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2024.pdf d. 4. marts 2025

Bruk av bildebøker i barns utvikling av kritisk tenkning

Nøkkelord: kritisk tenkning; bildebøker; høytlesning; litterære samtaler

Kritisk tenkning er tydelig befestet i den norske læreplanen (Kunnskapsløftet, 2020), både gjennom overordnet del, som evnen til å bruke fornuften på en undersøkende og systematisk måte, og i læreplanene for de spesifikke fagene. For eksempel, i læreplanen i norsk beskrives «kritisk tilnærming til tekst» og i engelsk omtales kritisk tenkning i «møte med engelskspråklige tekster». Vi anerkjenner at kritisk tenkning kan forstås ulikt i ulike fag (Ferguson & Krange, 2020; Reffhaug, Jegstad & Andersson-Bakken, 2022), men i vår studie legger vi til grunn at kritisk tenkning utvikles i elevenes møter med tekster.

Studien vår bygger på observasjoner fra to klasser på 3. trinn der lærere brukte bildeboka *Pølsetjuven* av Marianne Gretteberg Engedal som utgangspunkt for høytlesning og litterære samtaler. Analysen utforsker hvordan bildebøker kan aktivere ulike dimensjoner av kritisk tenkning, slik som perspektivtaking, kontekstualisering, maktstrukturer og forståelse av sammenhenger (Lim, 2015). Videre undersøker vi hvordan elevprodukter, som tegninger og skriftlige svar, kan gi innsikt i elevenes kritiske forståelse av tekst. Våre forskningsspørsmål er som følger:

- Hvordan kommer dimensjoner av kritisk tenkning til uttrykk i litterære samtaler knyttet til høytlesningen av en bildebok for elever på 3. trinn?
- Hvordan kan elevtegninger og skriftlige svar brukes for å undersøke elevers kritiske forståelse av tekst?

Funnene viser at bildebøker stimulerer til engasjerende samtaler hvor elevene utfordres til å tolke både eksplisitte og implisitte betydningslag i teksten. Lærerstyrte spørsmål og diskusjoner bidrar til å utvikle elevenes evne til kontekstualisering, perspektivmangfold gjennom å identifisere skjulte budskap, samt forståelse for både indre sammenhenger i teksten og ytre sammenhenger til eget liv eller verden utenfor. Studien understreker hvordan høytlesning og strukturerte samtaler om bildebøker kan være en effektiv metode for å styrke elevers kritiske tenkning i de første skoleårene.

Engedal, M. G. (2019). *Pølsetjuven*. Samlaget.

Ferguson, L.E. & Krange, I. (2020). Hvordan fremme kritisk tenkning i grunnskolen? Forskningsbaserte forslag. *Norsk Pedagogisk Tidsskrift*, 104(2), 194-205.

Lim, L. (2015). Critical Thinking, Social Education and the Curriculum: Foregrounding a Social Relational Epistemology. *The Curriculum Journal*, 26(1), 4–23.

Reffhaug, Marthe B. A.; Jegstad, Kirsti Marie; Andersson-Bakken, Emilia (2022). Kritisk tenkning – fra intensjon til praksisfortolkning: En analyse av barnetrinns læreres forståelse av kritisk tenkning. *Acta Didactica Norden*, 16(2).

Kritisk tenkning i barneskolen- slik noen norsklærere ser det

Vi lever i en tid der teknologi og verdensbilde endres fra dag til dag. Tilgangen til informasjon virker uendelig, og vi må forholde oss til et bredt spekter av ekte og falske nyheter samt ta stilling til hvorvidt maskinskrevne tekster er til å stole på eller ikke. For å kunne navigere dette tekstlandskapet må elevene i skolen utvikle evnen til kritisk tenkning. Å kunne tenke kritisk er fremhevet som viktig i den norske læreplanen (Kunnskapsdepartementet, 2017).

Studier viser at kritisk tenkning er et vagt begrep for lærere og dermed utfordrende å undervise i (f.eks. Munkebye and Gericke, 2022). De fleste studiene som omhandler kritisk tenkning, er rettet mot elever og lærere på høyere trinn i skoleløpet. Målet med denne studien er å undersøke hvordan norsklærere på 5.-7. trinn forstår og forholder seg til kritisk tenkning i sin undervisning.

Ifølge litteraturen handler kritisk tenkning i norskfaget blant annet om å bruke og lese tekster til å bli bevisst maktstrukturer, gjenkjenne underliggende ideologier, avsløre retoriske virkemidler (f.eks. Frønes m.fl., 2022) samt ha et kritisk blikk på avsenders budskap og agenda, i analoge, digitale, kommersielle og multiple tekster (f.eks. Weyergang & Frønes, 2020).

Studiens datagrunnlag består av fire faggruppeintervjuer av norsklærere på mellomtrinnet. Intervjuene er kvalitativt analysert og samlet inn via det fireårige forskningsprosjektet CriThiSE (Critical Thinking in Sustainability Education).

Foreløpige funn viser at norsklærerne er opptatt av at elevene utvikler kritisk lesekompetanse. Gjennomgående omtaler lærerne norskfaget som et fag som danner grunnlaget for andre fag når det gjelder kritisk tenkning. Selv om norsklærerne ser på kritisk tenkning som en fagovergripende kompetanse, framhever de også at norskfaglige tema som reklame, argumentasjon, retorikk og kildekritikk er særlig egnet for arbeid med kritisk tenkning.

Kilder

CriThiSE: Critical Thinking in Sustainability Education. <https://www.ntnu.no/ilu/crithise>

Frønes, T. S., Folkeryd, J. W., Børhaug, K., & Sillasen, M. K. (2022). Kritisk literacy på fagenes premisser–med eksempler fra morsmålsfag, naturfag og samfunnsfag. *Acta Didactica Norden*, 16(2) <https://doi.org/10.5617/adno.9779>

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020*. Fastsett som forskrift ved kongelig resolusjon. Læreplanverket Kunnskapsløftet 2020.

Munkebye, E., & Gericke, N. (2022). Primary School Teachers' Understanding of Critical Thinking in the Context of Education for Sustainable Development. In *Critical thinking in biology and environmental education: Facing challenges in a post-truth world* (pp. 249-266). Springer International Publishing.

Weyergang, C. & Frønes, T. S. (2020). Å lese kritisk: Elevers vurderinger av teksters troverdighet og pålitelighet. I T. S. Frønes & F. Jensen (Red.), *Like muligheter til god leseforståelse?* (s. 166–195). Universitetsforlaget. <https://doi.org/10.18261/9788215040066-2020-07>

Litteratur 10

Litteraturredidaktik

Lokale A-410

Torsdag

10:30-12:00

Ordstyrer: Thomas Roed Heiden

Forestillinger skaper verden. Om barneromanen "Oskar og eg"
Røskeland, Marianne

Hvordan kommer opplevelse til uttrykk når en roman leses høyt i en 10.klasse?
Strøm, Ingvild Øksenvåg

"Hvorfor læser vi bøger sammen i skolen?" – Læreren som læsende rollemodel i
litteraturundervisningen
Hauer, Kristiane

Forestillinger skaper verden. Om barneromanen *Oskar og eg*

Marianne Røskeland

Stikkord: barns verden, leseopplevelse, indre visuelle bilder, forestillinger, ekfrase

Den illustrerte barneromanen *Oskar og eg* (2023) av Maria Parr handler om det nære, men den store verden drypper inn i den lille. Det handler om å forstå hvordan tilværelsen er skrudd sammen og hva som er viktig i livet og mellom mennesker – alt sett fra et barneperspektiv.

Å danne seg forestillinger er ifølge Ricoeur (2001) den første måten mennesket forsøker å «beherske det praktiske felts mangfoldighet» på, i forsøk på å ordne verden. Forestilling er også første skritt mot handling, ved at man ser for seg følger og scenarier. Evnen til å forestille seg noe er dessuten grunnleggende for empati og innlevelse. Litteratur har et stort potensial for å skape indre bilder i leseren og bidrar dermed til vårt repertoar av forestillinger. Disse indre bildene er vesentlige for den estetiske erfaringen, men er likevel lite utforsket i faglitteraturen (Aggleton, 2017; Brosch, 2015; Agrell, 2016).

Dette er bakgrunnen for å lese *Oskar og eg* med særlig øye for hvordan det kan skapes forestillinger i leseren og hvordan disse bidrar til leseopplevelsen. Jeg vil også vise hvordan det å danne seg indre forestillinger eksplisitt *tematiseres* i denne boka. Jeg legger særlig vekt på indre *visuelle* forestillinger.

Siden barneromanen er rikt illustrert av Åshild Irgens, vil jeg også undersøke hvilken funksjon illustrasjonene har i så måte. Det hevdes gjerne at illustrasjoner har en tendens til å ta over og erstatte den indre bildeskapingen når ordene ikke står alene (Beauvais, 2015). Jeg vil hevde at det som foregår er mer komplisert og at også illustrasjonene kan skape indre bilder som er ulike bildene på boksiden.

Teori vil jeg hente fra ulike felt, som reader response-teori og litteraturdidaktikk (Iser, 1978; Rosenblatt, 1994), filosofi, visuell persepsjon og bildeteori (Gibson, 1978; Mitchell, 1984) og visualitet i litteratur (Mendelsund, 2014; Brosch, 2015; Heffernan, 2015; Aggleton, 2017; Røskeland, 2020). Også bildebokteori kan være relevant.

Litteratur

Aggleton, J. (2017). "What is the Use of a Book without Pictures?" An Exploration of the Impact of Illustrations on Reading Experience in *A monster Calls*. I *Child Lit Educ* (2017) 48, 230 – 244. <https://doi.org/10.1007/s10583-016-9279-1>

Agrell, B. (2016). Ekfras, enargeia, epifani: beskrivning, sinnlighet och förkroppsligande i berättande prosa. I U. Langås og K. Sanders (red.). *Litteratur inter artes. Nordisk litteratur i samspill med andre kunstarter* (s. 109-133). Portal forlag

Beauvais, C. (2015). What's in «the gap»? A glance down the central concept of picturebook theory. I *Nordic Journal of ChildLitAesthetics*, Vol. 6. 2015. Lastet fra <http://dx.doi.org/10.3402/blft.v6.26969>

- Brosch, R. (2015). Images in Narrative Literature: Cognitive Experience and Iconic Moments. Rippl, G. (Ed.). *Handbook of Intermediality. Literature - Image - Sound – Music*. DE GRUYTER
- Gibson, J. (1978) The ecological approach to the visual perception of pictures. In *Leonardo*, Vol.11, pp. 227-235. Pergamon Press Ltd.
- Heffernan, J.A.W. (2015). Ekprasis: Theory. Rippl, G. (Ed.). *Handbook of Intermediality. Literature - Image - Sound – Music*. DE GRUYTER
- Iser, W. (1978) *The Act of Reading*. John Hopkins University Press.
- Mendelsund, P. (2014) *What we see when we read*. New york: First Vintage Books.
- Mitchell, W.J.T. (1984) "What is an Image?" *New Literary History: A Journal of Theory and Interpretation* 15, no. 3 (Spring, 1984): s.503-537.
- Ricoeur, P. (2001). Hva er en tekst? Forklare og forstå. I S. Lægreid og T. Skorgen (Red.), *Hermeneutisk lesebok* (s. 59-80). Oslo: Spartacus Forlag AS.
- Rosenblatt, L. (1994). *The Reader, the Text, the Poem*. Carbondale: Southern Illinois University Press
- Røskeland, M. (2019) Bilde I ord. Litteraturlesing som visuell erfaring. I Å. Kallestad & M. Røskeland (Red.). *Sans for danning. Estetisk vending i litteraturredidaktikken* (s. 42-56). Universitetsforlaget.

Ingvild Øksenvåg Strøm, Ph.d.-kandidat ved Nasjonalt lesesenter ved Universitetet i Stavanger.

Leseopplevelse, høytlesing, romanlesing, litteraturundervisning, litterære samtaler

Hvordan kommer opplevelse til uttrykk når en roman leses høyt i en 10.klasse?

LISA-studien (Blikstad-Balas & Roe, 2020) finner at litteraturarbeid i ungdomsskolens norsktimer stort sett dreier seg om å identifisere virkemiddelbruk i korte tekster/tekstutdrag, og bruke det i eget skrivearbeid etterpå. Lesing av romaner skjer ofte som stillelesing og elevenes egen opplevelse av tekstene diskuteres i liten grad. I denne studien analyseres åpne og utforskende litterære samtaler i en 10.klasse som umiddelbar respons på høytlesing av romanen *Litt redd, bare* av Alexander Kielland Krag. Jeg undersøker den umiddelbare leseopplevelsen som kommer til uttrykk basert på hva elevene snakker om, og hva dette kan fortelle om høytlesing som en form for leseopplevelse. For det første undersøker jeg hvordan elevenes litterære samtaler kan karakteriseres ut ifra hvilke typer utsagn som dominerer samtalen. På den måten bidrar undersøkelsen med generell kunnskap om hva som karakteriserer åpne litterære samtaler som gjennomføres umiddelbart etter at lærer har lest høyt. For det andre undersøkes konkrete tekstutdrag fra samtalen for å tematisk undersøke hva det er elevene prøver å forstå og hva de legger vekt på i sin meningsskaping av teksten. Studien bidrar med kunnskap om høytlesing i ungdomsskolen, og gir innsikt i hvordan høytlesing kan være et alternativ til stillelesing og gi elevene felles leseopplevelser gjennom litterære samtaler der lærer er ikke-deltakende. Dette er også relevant sett i lys av en stadig mer digitalisert lesekultur. Studien er designet som en kvalitativ studie og de analytiske funnene presenteres gjennom en tematisk analyse av innholdet i tre av gruppenes litterære samtaler. Foreløpige funn viser at elevenes samtaler er svært innholdsrettet og bærer preg av å på empatisk vis forstå hovedkarakteren i romanen på ulike måter, blant annet med vekt på hans følelser, oppførsel i ulike situasjoner og relasjoner med andre karakterer. Analysene tar utgangspunkt i det empiriske materialet, og er primært forankret i resepsjonsteoretiske perspektiver fra Judith Langer (1995;2011) i kombinasjon med Martha Nussbaums (2016) perspektiver på lesing og empati.

Referanser:

Blikstad-Balas, M., & Roe, A. (2020). Hva foregår i norsktimene? Utfordringer og muligheter i norskfaget på ungdomstrinnet. Universitetsforlaget.

Langer, Judith (1995). *Envisioning literature. Literacy understanding and Literature Instruction*. New York: Teachers College Press.

Langer, Judith (2011). *Envisioning Knowledge. Building Literacy in the Academic Disciplines*. New York & London: Teachers College Press.

Nussbaum, M. C. (2016). *Litteraturens etikk: Følelser og forestillingsevne* (A. Øye, Overs.). Pax Forlag.

”Hvorfor læser vi bøger sammen i skolen?” – Læreren som læsende rollemodel i litteraturundervisningen

Nøgleord:

Litteraturundervisning, læseoplevelse, rollemodel, indlevelse, udskoling

Spørgsmålet om, hvorfor og hvordan vi skal læse og arbejde med litteratur i skolen er vedblivende til debat. I det seneste år har den danske litteraturredaktik i stigende grad haft fokus på elevernes engagement og indlevelse i mødet med litteraturen (Felski, 2008, 2020; Hansen & Gissel 2021; Henkel et al. 2020) og på elevernes læsepraksis og læselyst (Hauer, 2020, 2024; Lund, 2024). Forskning viser samtidig, at mange elever er usikre på, hvorfor de skal læse og arbejde med litteratur i skolen (Kabel, 2016), samt at voksne rollemodeller (forældre, lærere, bibliotekarer) har betydning for elevernes læselyst og læsepraksis (Cremin et al, 2014, Fougst et al. 2023, Reinholdt Hansen et al. 2018, 2022). Disse perspektiver stiller krav til læreren, der ikke blot skal kunne undervise i analyse og fortolkning, men også sætte ord på egne læseoplevelser, kvalificere for eleverne, hvorfor der skal arbejdes med litteratur i skolen og rammesætte konkrete læsesituationer (Hauer, 2020, 2024; Rosenblatt, 1995). Hvordan dette kan udspille sig i praksis, ønsker dette paper at undersøge og diskutere.

Det empiriske udgangspunkt er et etnografisk studie af romanlæsning i udskolingen, foretaget i forbindelse med et ph.d.-projekt om læsning og fordybelse (Hauer, 2020). I studie læste tre 8.-klasser på samme skole den samme ungdomsroman, men med hver sin lærer. Præsentationen tager udgangspunkt i en enkelt nøgtelektion (Erickson, 1975, 1986), hvor eleverne i den ene klasse påbegynder læsningen af romanen. Gennem næranalyse af lektionen vises det, hvordan læreren agerer læsende rollemodel, ved at inkludere eleverne i egne læseoplevelser, skabe rum for diskussion af litteraturens betydning og tidsligt, rumligt og kropsligt at guide eleverne ind i en selvstændig fordybet læseakt. Disse fund diskuteres op imod data fra de to andre klasser.

Referencer:

- Cremin, M. M., Collins, F.M, Powell, S. & Safford, K. (2014). Building communities of engaged readers: reading for pleasure, Routledge.
- Erickson, F. (1977). Some Approaches to Inquiry in School-Community Ethnography. *Anthropology and Education*, 8 (2), 58-69.
- Erickson, F. (1986). *Qualitative Methods in Research on Teaching*. I: Wittrock. M. (red.), *Handbook of Research on Teaching*. New York, NY: MacMillan, 119-161.
- Felski, R. (2008). *Uses of Literature*. Malden: Blackwell Publishing.
- Felski, R. (2020). *Hooked: Art and Attachment*. Chicago: University of Chicago Press.

- Fougst, S. S., Neubert, K., Kristensen, R. M., Gabrielsson, R. H., Molbæk, L., & Kjeldsen, C. C. (2023). *Danske elevers læsekompetence i 4. klasse: Resultater af PIRLS-undersøgelsen 2021*. Aarhus University Press.
- Hansen, T. I., & Gissel, S. T. (2021). *Tilbage til teksten*. Hans Reitzels Forlag,
- Hauer, K. (2020). Læsning og fordybelse: En teoretisk og empirisk undersøgelse af fordybet skønlitterær læsning med særligt fokus på unge læsers romanlæsning i faget dansk. Ph.d.-afhandling, Københavns Universitet.
- Hauer, K. (2024). Læsning og fordybelse. Aarhus Universitetsforlag
- Henkel, A. Q., Frydensbjerg, J., Michaelsen, U. M., Houliind Simonsen, A. C., & Jakobsen, J. T. (2020). *Grib litteraturen! 50 litteraturdydaktiske greb: Lærers håndbog til en meningsfuld litteraturundervisning*. Gyldendal.
- Kabel, K. (2016). Danskfagets litteraturundervisning: Et casestudie af elevers skriftsproglige måder at skabe stillingtagen på i udskolingen. Ph.d.-afhandling, Aarhus Universitet.
- Lund, H.R. (2024). Læselyst og læseulyst ved stillelæsning. Portrætter af seks stillelæsende elever. DPU, Aarhus Universitet.
- Rosenblatt, L.M. (1995 [1933]). *Literature as Exploration*. New York, NY: Modern Language Association.

Litteratur 11 symposium

Ubehagets potentialer i uddannelse

Lokale A-412

Torsdag

10:30-12:00

Ordstyrer: Martin Blok Johansen

“Man må have kaos i sig for at kunne føde en dansende stjerne”. Ubehagets potentialer i uddannelse

Johansen, Martin Blok (1);

Mortensen, Lise Majgaard (2);

Meulengracht, Anne (3);

Bock, Anne (4)

“Man må have kaos i sig for at kunne føde en dansende stjerne”: Ubehagets potentialer i uddannelse

Chair: Martin Blok Johansen, ph.d., docent, VIA

Oplægsholdere:

Lise Majgaard, lektor, ph.d. Læreruddannelsen i Aarhus

Anne Meulengracht, lektor, Læreruddannelsen i Aarhus

Anne Bock, ph.d., lektor, Læreruddannelsen, KP

Martin Blok Johansen, ph.d., docent, VIA

UBEHAGETS ONTOLOGI

I *Tragediens fødsel* konstruerer Friedrich Nietzsche en distinktion mellem to grundlæggende kræfter i menneskets eksistens: det apollinske og det dionysiske. Det apollinske repræsenterer orden, struktur og rationalitet og kan betragtes som måder at undvige ubehaget. Det dionysiske repræsenterer irrationalitet, kaos og lidenskabelighed og kan betragtes som måder at lade sig konfrontere af ubehaget. Pointen her vil være, at den apollinske tendens kan medføre afstand gennem idealisering og rationalisering og derfra frarøve en forståelse af livets ”rige tvetydighed”. Undervisningens funktion vil her ikke være at redde os fra ubehaget, men at fremvise det som en integreret del af den menneskelige erkendelse. Ubehaget kan således være en følelse, man ikke skal eliminere, men omfavne og realisere.

UBEHAGETS TYPOLOGI

Som potentiale kan ubehaget antage forskellige former, der her forsøgsvist typologiseres som *socialt* ubehag, *emotionelt* ubehag og *fagligt* ubehag.

- Socialt ubehag opstår fx, når eleverne eksponerer sig selv på måder, der kan føles sårbare. At dele sine tanker åbent i klasselokalet, fællessang, litteratursamtaler, dialogisk læsning, gruppedrøftelser eller oplæsning af egne elevtekster kan føles grænseoverskridende for den enkelte elev. Men den udsathed kan aktivere mod til at ytre sig og give eleverne erfaring med at stå i det ubehagelige i fællesskaber.
- Emotionelt ubehag opstår fx, når eleverne konfronteres med følsomme eller eksistentielle temaer som fx sorg og vrede. Heri ligger et potentiale for at forstå sig selv og andre, og den enkelte elev kan udvikle en erfaring af ikke at stå alene med sine følelser og erfaringer og måske få spejlet disse i fællesskaber.
- Fagligt ubehag opstår, når elever møder sproglige kompleksiteter, modstridende fortolkninger, begreber eller svære skriveopgaver, der udfordrer deres umiddelbare forståelse, og hvor de konfronteres med mangel på entydige svar, og hvor de erfarer potentialet i at blive i det vanskelige, snarere end at søge hurtige løsninger.

UBEHAGETS MODUS

1. Ubehagets modus i mødet med skønlitteratur

v. Martin Blok Johansen

Hvis ubehag kan forstås som en iboende del af den litterære erfaring, er det afgørende at undersøge, hvordan det kan fungere som et litteraturdidaktisk springbræt snarere end en litteraturdidaktisk stopklods. I en litteraturpædagogisk kontekst kan ubehag manifestere sig på flere måder: fx som forvirring, ambivalens eller konfrontation. Disse forstyrrelser kan imidlertid være det, der aktiverer en dybere involvering, forståelse og kritisk refleksion hos læseren. En af litteraturens styrker er dens evne til at konfrontere læseren med det komplekse, modsætningsfyldte og ofte smertefulde. I stedet for at reducere eller minimere disse, kan litteraturundervisningen arbejde aktivt med dem som potentialer.

Dette vises gennem nedslag i både skønlitterære tekstpassager, der tematiserer ubehaget og nedslag i forskningsprojekter knyttet til den danske grundskole, hvor sådanne tekster har været genstand for afprøvning. Der trækkes forsøgsvis tre måder at gøre ubehag på:

1. **Som affektiv involvering:** Ved at lade læseren mærke og forholde sig til sin egen uro, tvivl eller frustration skabes et dybere engagement i og med teksten. Ubahaget bliver en drivkraft for videre læseinteresse.
2. **Som hermeneutisk forhandling:** Ved at lade teksterne indgå i klasserummets litteratursamtaler giver ubahaget anledning til refleksioner og diskussioner, hvor forskellige oplevelser og forståelser brydes mod hinanden, og hvor betydning ikke er givet på forhånd, men forhandles i mødet med teksten og andre læsere.
3. **Som eksistentiel konfrontation:** Ved at tillade litteratur at stille spørgsmål, der ryster vores forståelse af os selv og verden. I stedet for at beskytte læseren mod denne forstyrrelse kan litteraturredaktikken facilitere møder med tekster, der fremprovokerer erkendelsesmæssige skred.

Ubahag er således ikke blot en bivirkning af litteraturlæsning, men en nødvendighed, hvis litteratur skal fastholde sin kraft som erkendelsesform. I en litteraturredaktisk kontekst kan det være netop det, der skaber nye oplevelser, erfaringer og erkendelser, der ikke blot oplyser, men også føles, forhandles og forandrer læserens perspektiv.

2. Skrivningens ubahag - Fremmedgørelse, overskridelse og poesi i den kreative skrivning i 8. klasse

v. Anne Bock

Det er virkelig irriterende sådan at være skrive-stuck. (...) så hader jeg at skrive.

Der er stærke følelser på spil, når elever skriver. Dette abstract har fokus på skrivningens ubahag og det dannelsespotentiale, der tilsyneladende opstår i forbindelse hermed. Forskningsspørgsmål: Hvilken betydning har erfaringen af ubahag i forbindelse med skrivebegivenheden for elevens oplevelse af sammenhæng mellem at skrive og at erkende og forstå verden og sig selv i verden (skrivedannelse)? Hvilke didaktiske refleksioner peger det på?

Projektet "Den poetiske fordring" (Bock 2024) peger på den kreative skrivnings mulighed for at styrke erkendelse og forståelse hos elever i 8. klasse. Særligt peges på skrivningens mulighed for at styrke elevens opmærksomhed på verden, sig selv og sig selv i verden, herunder kunne forestille sig andre perspektiver på verden end det kendte. Hos Hammann (2017) fremstår skrivningen som en proces, der både er ubehagelig og fremmedgørende. "Jeg tvinger mig selv ind en kontrolløs desperation og brækker ordene ud over papirene", skriver hun eksempelvis. Dette abstract bygger videre på afsluttet ph.d.-projekt. Projektet undersøger relationen og dynamikken mellem skrivning og eksistentiel dannelse gennem et fænomenologisk studie. Projektets empiri består af elevtekster og elevinterviews. Disse er nu genbesøgt mhp. at afdække skrivningens ubahag og dette ubehags potentiale.

I empirien forbindes skrivningens ubahag med mødet med skriveopgaven og usikkerheden om, hvad man skal skrive. Der sker en bevægelse mellem det endnu ikke erkendte og det skrevne. Den bevægelse er uforudsigelig og indebærer en risiko for kontroltab eller manglende succes. Skrivningen er en proces, hvor subjektet bliver synlig for sig selv og potentielt for andre. Den bevægelse kan både opleves risikofyldt og euforisk. Det er bemærkelsesværdigt, at de elevtekster, der formidler erfaringer forbundet med ubahag, er tekster, der er præget af sproglig fantasi og opmærksomhed. Det er tekster, hvor der på flere måder er noget på spil.

Referencer

Bock, Anne (2024). [Den poetiske fordring: Et empirisk eksistensfænomenologisk studie af relationen og dynamikken mellem skrivning og dannelse i folkeskolens ældste klasser med](#)

Hammann, Kirsten (2017). Ofte stillede spørgsmål. Gyldendal

3. Syngningens ubehag – at stå sammen og alene i det akavede

v. Lise Majgaard, lektor, ph.d. & Anne Meulengracht, lektor, Læreruddannelsen i Aarhus

I disse år ses en forstærket optagethed af fællessang, som middel til at understøtte indlæring, fællesskab, social trivsel, kulturarvstradering etc. Ikke desto mindre viser forskning, at 22% af alle voksne danskere ikke bryder sig om fællessang (Aisinger 2024).

Dette projekts oprindelige forskningsspørgsmål var, hvilken betydning syngning - dvs. mødet med en sangpraksis og sangen som æstetisk objekt (Borčak & Baunvig 2023) - har for lærerstuderendes emotionelle, sociale og faglige udvikling. I forlængelse af Gert Biestas arbejde kan man anskue syngning som en mulighed for at udvikle de tre tilværelsesdomæner: Kvalifikation (i forbindelse med syngning af bestemte fagligt kvalificerende tekster), socialisation (at indgå i eller i hvert fald respektere det syngende fællesskab) og subjektifikation (syngning etablerer et rum, som den studerende/eleven kan gøre modstand imod) (Biesta 2010).

Gennem afprøvninger af forskellige måder at synge på, forskellige genrer og syngning i forskellige rum har vi med studerende på læreruddannelsen udført fænomenologiske undersøgelser af deres oplevelser gennem observation, interviews og skriftlige refleksioner. Arbejdet har desuden haft et andenordensdidaktisk formål forud for deres praktikforløb, hvorfor de studerendes egne lærerprofessionelle erfaringer med sang indgår som andenhåndsdata.

Nogle studerende oplever syngning som en potentiel vej til resonans, verdensåbnende tekstforståelse og stemthed i mødet med et fagligt stof. Men i andre sangpraksisser og kontekster træder ubehaget tydeligt frem, og de studerende beskriver syngning som "akavet", "ligegyldig", "ubehagelig" og "kedelig".

Med dette bidrag til symposiet er vi interesserede i at undersøge syngningens dannelsespotentiale: Med eksempler fra praksis vil vi vise, hvordan syngning har skabt vægtige forstyrrelser i klasserummet - og derpå vil vi diskutere, hvilke erfaringer og erkendelser der opstår, når sangen skaber ubehag. Hvad er egentlig potentialerne (og udfordringerne) i, at lærerstuderende, gennem syngning, i fællesskab får mulighed for øve sig i at sætte parentes om sig selv og indtage ikke-egologiske positioner (Biesta 2017)?

Kilder:

Aisinger, P. (2024) "At halvdelen af danskerne ikke føler, at de kan synge, viser behovet for mere sang i skolen" <https://videncenterforsang.dk/faellessang-historisk-og-aktuelt/> hentet 26/04/2025

Biesta, G.J.J. (2010). *Good Education in an Age of Measurement*. Boulder, CO: Paradigm Publishers.

Biesta, G.J.J. (2017) "Pligten til at gøre modstand - om skoler, lærere og samfund", *Pædagogik og lærerfaglighed - 18 bidrag* (red. Hedegaard, K.M., Kvols, A.M. & Petersen, B.V.), Aarhus: Klim.

Borčak, L.W. & Baunvig, K.F. (2023). "Sang og syngning i skolen - Dansk skolesang mellem håndgribelig og uhåndgribelig kulturarv". *Sang* (Årg. 4).

Skrivning 12

Yngste trin

Festsalen A222

Torsdag

13:00-14:30

Ordstyrer: Lynda Bye Fossbakk

Funksjonell skriving i teori og praksis. En studie av småtrinnlæreres diskursive posisjoneringer i tidlig skriveundervisning

Jølle, Lennart (1);

Yassin, Daroon (2)

At skrive verden frem: Genrer og semantiske universer i børns tidlige skoleskriving

Bremholm, Jesper (1);

Bundsgaard, Jeppe (2)

Skriving og lek på 1. trinn

Lie, Hedvig Flaten (1);

Hundal, Anne Kathrine (2)

Funksjonell skriving i teori og praksis. En studie av småtrinnlæreres diskursive posisjoneringer i tidlig skriveundervisning

Nøkkelord: funksjonell skriving, skriveopplæring, første skoleår, skrivekurs

Abstrakt

Et av skolens viktige oppdrag er å gi elevene en skriftspråklig beredskap. Det innebærer å utvide elevenes tekstrepertoar og gi dem tilgang til erfaringer og verktøy slik at de skal kunne oppnå ulike kommunikative formål i ulike sammenhenger. Et sãnt funksjonelt syn på skriving er tydelig i norsk skoles læreplan (LK20) og i norsk skriveforskning (Smidt, 2010; Berge m.fl., 2016; Matre m.fl., 2021; Solheim & Falk, 2021) hvor skriving forstås som ei formålsretta handling, enten for den som skriver selv eller i samspill med andre. Med utgangspunkt i Ivaničs (2004) skrivekursrammeverk undersøker vi i denne studien hvordan tre lærere som deltar i et skoleutviklingsprosjekt på småtrinnene (år 1-2), iscenesetter et undervisningsopplegg med et funksjonelt skrive-design og hvordan de reflekterer over egen undervisningspraksis.

Materialet består av transkripsjoner av *videodokumenterte observasjoner* (145 minutter) (Blikstad-Balas & Sørvik, 2015) og *semistrukturerte lærerintervjuer* (tre intervju á tre ganger) (jf. ”fenomenintervju”, Kvale & Brinkmann, 2015). Observasjonsmaterialet analyseres med inspirasjon fra den tilpassinga og operasjonaliseringa av Ivanič rammeverk som tas i bruk av Winzell (2018) og Walldén (2023). Intervjudataene behandles som en samtidig gruppe (Cohen m.fl., 2011, s. 551), og ”tema” (jf. ”tematisk analyse”, Braun & Clarke, 2019) blir analysert i lys av dominerende ideer i diskursrammeverket.

Overordna viser resultatene at lærerne holder grunnleggende skriveferdigheter, innhold som engasjerer og interesserer elevene og formålsretta skriving i meningsfulle sammenhenger som betydningsfulle i arbeidet med å utvikle elevenes skrivekompetanse. Videre viser resultatene forskjeller i lærerens gjennomføring av det aktuelle undervisningsopplegget, der skrivingas funksjon kommer til uttrykk på ulike

måter: å uttrykke seg korrekt, å engasjere seg i kreativ tekstsaking og å oppnå ønska formål i kommunikasjon med en mottaker. Disse forskjellene knytter seg til hvordan lærerne tar i bruk undervisningsopplegget og det funksjonelle potensialet som ligger i det. Studien drøfter implikasjonene disse resultatene kan ha for framtidige skriveutviklingsprosjekt.

Litteraturliste

- Berge, K. L., Evensen, L. S., & Thygesen, R. (2016). The Wheel of Writing: a model of the writing domain for the teaching and assessing of writing as a key competency. *The Curriculum Journal*, 27(2), 172–189. <https://doi.org/10.1080/09585176.2015.1129980>
- Blikstad-Balas, M., & Sørvik, G. O. (2015). Researching literacy in context: Using video analysis to explore school literacies. *Literacy*, 49(3), 140-148.
- Braun, V., & Clarke, V. (2019). Reflecting on reflexive thematic analysis. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 11(4), 589-597. <https://doi.org/10.1080/2159676X.2019.1628806>
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2011). *Research Methods in Education* (7th ed.). London & New York: Routledge.
- Ivanič, R. (2004). Discourses of Writing and Learning to Write. *Language and Education*, 18(3). <https://doi.org/10.1080/09500780408666877>
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Gyldendal Akademisk.
- Matre, S., Solheim, R., Otnes, H., Berge, K. L., Evensen, L. S., & Thygesen, R. (2021). *Nye grep om skriveopplæringa. Forskingsfunn og praksiserfaringar*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Smidt, J. (Red.). (2010). *Skriving i alle fag: Innsyn og utspill*. Tapir Akademisk Forlag.
- Solheim, R., & Falk, D. Y. (2021). Skrivarutvikling og skrivekompetanse: Funksjonelle og formålsretta perspektiv på den første skriveopplæringa. I L. Jølle, A. S. Larsen, H. Otnes, & L. I. Aa (Red.), *Morsmålsfaget som fag og forskningsfelt i Norden* (s. 199-221). Oslo: Universitetsforlaget.
- Walldén, R. (2023). Diskursöverbryggande perspektiv på återkopplande skrivsamtal i årskurs 3. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 28(1-2), 73-99.
- Winzell, H. (2018). *Lära för skrivundervisning. En studie om skrivdidaktisk kunskap i ämneslärarutbildningen och läraryrket*. Linköping: Linköpings universitet.

Abstract til NNFF 10, december 2025

Præsentationssprog: Dansk

Nøgleord:

Tidlig skrivning, L1 (dansk), Indskoling, Skriveudvikling, skriveundervisning, genrer

Titel: At skrive verden frem: Genrer og semantiske universer i børns tidlige skoleskrivning

I dette paper præsenterer vi et studie baseret på empirisk data indsamlet og behandlet i forbindelse med projektet *Automated Tracking of Early Stage Literacy Skills* (ATEL) (2018-2023) til at beskrive tekstuniverset i skriftlige produkter fremstillet af elever i 0.-2. klasse (6-8 år) på 13 forskellige skoler i Danmark med brug af et digitalt skriveværktøj tilpasset børn. Studiet har fokus på hvilke genrer og semantiske universer der er fremherskende i danske indskolingselevers skriftlige produkter, et område der kun i begrænset grad er undersøgt i nordisk førstesprogsdidaktisk sammenhæng (Bremholm et al., 2022).

Studiet forsøger at besvare følgende forskningsspørgsmål:

Hvilke genrer og semantiske universer optræder i tekster skrevet af elever i indskolingen i Danmark indsamlet i ATEL-projektet, og hvad karakteriserer teksterne mere specifikt i et næranalytisk perspektiv?

Studiet er funderet i socialesemiotiske (Halliday, 1993; Kress 2002/2010) og nyretoriske (Miller, 1984) perspektiver på skrivning og genre hvor børns tekster kan anskues som udtryk for et emergerende repertoire af skriftsproglige ressourcer.

Analyserne bygger på kategorier der blev udviklet gennem en iterativ og datadrevet proces for at kunne indfange og sikre sensibiliteten over for indskolingsteksternes særlige og emergerende træk (Bremholm et al., 2020).

Gennem analyserne identificerer studiet tre hovedgenrer: fortælling, beskrivelse og andet. Mere end halvdelen af teksterne falder under kategorien beskrivelse. Kun få af genrerne er genkendelige som del af en etableret tekstkultur i enten skole (danskfaget) eller fritidsliv.

Tilsvarende kan teksternes semantiske universer samles i fem hovedkategorier: dyr og natur, det nære, begivenhed, menneskeliv samt en lille gruppe af ubestemmeligt indhold. Især indholdsområder der repræsenterer det nære i elevernes sociale verden, er fremtrædende.

Samlet set konstateres en lille variation i overordnede skrivehandlinger og en begrænset forekomst af mere fagspecifikke genrer og emner.

I præsentationen illustreres studiets resultater gennem næranalyser af udvalgte elevtekster, og i forlængelse heraf diskuteres resultaternes didaktiske implikationer for den tidlige skriveundervisning.

Referencer

Bremholm, J., Kabel, K., Liberg, C. & Skar, G. B. (2022). A review of Scandinavian writing research between 2010 and 2020. *Writing & Pedagogy*, 13(1–3), 7–49.
<https://doi.org/10.1558/wap.21637>

Bremholm, J., Kabel, K., Bundsgaard, J. & Berthelsen, U.D. (2020). *Manual for analytisk kodning af elevtekster*. ATEL working paper. DPU, Aarhus Universitet.

Halliday, M. A. K. (1993). Towards a language-based theory of learning. *Linguistics and Education*, 5(2), 93–116. [https://doi.org/10.1016/0898-5898\(93\)90026-7](https://doi.org/10.1016/0898-5898(93)90026-7)

Kress, G. (2002). Repræsentation, læring og subjektivitet: Et socialesemiotisk perspektiv. I J. Berg, *Pædagogik – en grundbog* (s. 189–204). Hans Reitzel.

Kress, G. (2010). *Multimodality: A Social Semiotic Approach to Contemporary Communication*. Routledge.

Miller, C. R. (1984). Genre as Social Action. *Quarterly Journal of Speech*, 70(2), 151–176.
<https://doi.org/10.1080/00335638409383686>

Abstrakt NNFF10

Tittel: Skrivning og lek på 1.trinn

Navn: Hedvig Flaten Lie, Anne Kathrine Hundal

Nøkkelord: literacy, lek, skrivning, skriveidaktikk, begynneropplæring

Bakgrunn og formål: Evalueringen av 6-årsreformen viser lite lek på 1. trinn og mange lærerstyrte aktiviteter (Bjørnstad et al., 2024). Flere studier viser at lek kan være en autentisk mulighet for meningsfull skrivning i begynneropplæringa (Bingham et al., 2018; Solheim & Falk, 2021; Smith, 2021). Vår presentasjon utforsker to ulike leksituasjoner på 1. trinn der skrivning inngår: en elevstyrt rollelek og en rammelek (Brostrøm, 2004) iscenesatt av læreren. Vi undersøker hvordan meningsskaping i vid forstand skjer i leken.

Forskningsspørsmål: Hvordan tar elevene i bruk skrivning i leken, og hvilken funksjon har skrivinga i leken?

Teori: Grunnleggende teori om lek (Lunde og Brodal, 2022; Lillemyr, 2011), barnekultur (Corsaro, 2024) og emergent literacy (Clay, 1975; Hagtvat, 1988) er det teoretiske utgangspunktet for studien. I skolen kan lek fungere som en støtte til skrivning, og skrivingen kan på sin side bidra til framdrift i leken (Smith, 2021). Lek kan være literacy, hvor barn reforhandler og finner nye og utvidede former for mening i kommunikasjon med hverandre (Wohlwend, 2013). For å utvikle seg til trygge og kompetente skrivere er det behov for et skriftspråklig fellesskap (Solheim og Falk, 2021), og autentiske muligheter for å øve på skrivingen (Bingham et al, 2018).

Metode: Datamaterialet vårt består av observasjonsnotater fra deltagende observasjon, videoobservasjon og elevtekster. Vi har brukt fokusert etnografisk metode (Knoblauch, 2005) og analysert materialet gjennom en tematisk analyse (Braun & Clarke, 2006).

Foreløpige funn viser at lek kan gi skrivemotivasjon og utholdenhet, særlig i roller i leken som krever stor skriveinnsats. Skrivingen kan brukes til å fylle og utforske rollene og bidra til oppstart eller endring i leken. De to leksituasjonene er likevel ulike og inviterer på hvert sitt vis elevene til å delta. Vi vil blant annet diskutere uttrykkene “fri lek” og “styrt lek”, og med dette bidra til den pågående debatten om hva som kan regnes som lek og ikke i skolen.

Referanser

Bingham, G. E., Quinn, M. F., McRoy, K., Zhang, X., & Gerde, H. K. (2018). Integrating Writing into the Early Childhood Curriculum: A Frame for Intentional and Meaningful

Writing Experiences. *Early Childhood Education Journal*, 46(6), 601–611.

<https://doi.org/10.1007/s10643-018-0894-x>

Brostrøm, S. (2002). Børns sproglige læring via leg. *Nordisk tidsskrift for spesialpedagogikk*, 80 (2-3), 168-177. <https://doi.org/10.18261/ISSN0048-0509-2002-02-03-13>

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. doi:10.1191/1478088706qp063oa

Bjørnestad, E., Pedersen Dalland, C., Hølland, S., Myrvold, T. M., Krogstad Svanes, I., Andersson-Bakken, E., Sundtjønn, T., & Håøy, A. (2024). *Klasserommets praksisformer 20 år etter - En evaluering av seksårsreformen*. (Skriftserie 2024 nr 4 Sluttrapport). OsloMet - storbyuniversitetet. ISBN: 978-82-8364-586-6

Clay, M. M. (1975). What did I write? Beginning writing behaviour. Heinemann.

Corsaro, W. A., & Everitt, Judson G. (2024). *The sociology of childhood* (Sixth edition.). SAGE.

Hagtvet, B. E. (1988). *Skriftspråkutvikling gjennom lek: hvordan skriftspråket kan stimuleres i førskolealderen* (Vol. 8). Universitetsforlaget

Knoblauch, H. (2005). Focused Ethnography. *Forum Qualitative Sozialforschung/ Forum: Qualitative Social Research*, 6(3), Art. 44, <http://nbnresolving.de/urn:nbn:de:0114-fqs0503440>

Lillemyr, O. F. (2011). *Lek – opplevelse – læring i barnehage og skole* (3. utg.). Universitetsforlaget.

Lunde, C., & Brodal, Per. (2022). *Lek og læring i et nevroperspektiv : hvordan gode intensjoner kan ødelegge barns lærelyst* (1. utgave.). Universitetsforlaget.

Smith, K. (2021). The Playful Writing Project: exploring the synergy between young children's play and writing with Reception class teachers. *Literacy*. 55 (3), 149-158. <https://doi.org/10.1111/lit.12256>

Solheim, R. & Falk, D. Y. (2021). Skrivarutvikling og skrivekompetanse. Funksjonelle og formålsretta perspektiv på den første skriveopplæringa. I Jølle, L., Larsen, A.S., Otnes, H.

& Aa, L.I. (red.) (2021). *Morsmålsfaget som fag og forskningsfelt i Norden*. Oslo:

Universitetsforlaget. DOI: <https://doi.org/10.18261/9788215050997-2021-11>

Wohlwend, K. E. (2011). *Playing their way into literacies : reading, writing, and belonging in the early childhood classroom* (p. XIV, 191). Teachers College Press.

Skrivning 13

Skrivning på mellemtrinnet

Lokale A-201

Torsdag

13:00-14:30

Ordstyrer: Signe Rix Berthelin

Elevers verden i danskfaget – hvad vil elever i 6.-8. klasse gerne skrive om?

Nielsen, Lise Overgaard (1);
Madsen, Pernille Hargbøl (1);
Lützen, Peter Heller (2);
Vittrup, Bonnie (3)

Socialt skrivende på mellemstadiet

Nemeth, Ulrika Linnea;
Jacquet, Ewa Kristina Marie

Kohærens måder i elevers skrivning i dansk i 4. klasse

Larsen, Line Kjærgaard

Elevens verden i danskfaget – hvad vil elever i 6.-8. klasse gerne skrive om?

Lise Overgaard Nielsen, Pernille Hargbøl Madsen, Peter Heller Lützen, Bonnie Vittrup.

Nøgleord: Elevperspektiv, talk around text, skriveridentitet, 6.-8. klasse

I forbindelse med det skrivedidaktiske udviklingsprojekt Lolland skriver (2021-2025) har vi gennemført et interviewstudie, der belyser elevers eget perspektiv på skrivning i skolen, mens de går i 6.-8. klasse. Hidtil er elevperspektivet på skrivning primært undersøgt i overgangen fra udskoling ind i ungdomsuddannelse og på gymnasialt niveau (Christensen, et al., 2014; Krogh, et al., 2015; Krogh & Jacobsen, 2016; Lützen & Vittrup, 2021). Viden om elevers eget perspektiv på skrivning i mellemtrin og udskoling i danskfaget er sparsom (Bremholm, et al., 2022), og forskningsspørgsmålet er på den baggrund udformet som følgende: *Hvordan forstår elever sig som skrivere i danskfaget?*

Studiets empiriske grundlag er seks interviewrunder med de samme ti elever på fire danske folkeskoler i Lolland Kommune i perioden 2022-2025. Interviewene blev gennemført på 6. til 8. klassetrin som semistrukturerede interviews og som talk around text-samtaler med udgangspunkt i tekster valgt af eleverne selv (Lillis, 2009).

Interview-materialet er analyseret tematisk med inspiration fra Roz Ivanič's fem aspekter af skriveridentitet (Ivanič, 1998, 2012) for at få indblik i elevernes identifikation med skrivning og udvikling af skriveridentitet.

I præsentationen fokuseres især på elevernes forestillinger om den gode skriveopgave og den gode tekst. Formålet er at vise og diskutere elevernes relation til de opgaver og tekster, som de skriver i danskfaget, og fagets relation til elevernes erfaringer og interesser, som det kommer til udtryk i interviewene.

Studiet peger på, at eleverne er indholdsoptagede og gerne vil skrive med udgangspunkt i sig selv og ud fra egne erfaringer eller emner i verden, de selv undersøger eller digter om. Samtidig oplever eleverne danskfagets skrivepraksisser som optagede af form og evaluering, hvor de fra 6. til 8. klasse i stigende grad skriver med henblik på summativ vurdering.

Referencer

Bremholm, J.; Kabel, K. Liberg, C. & Skar, G.B. (2022) *A review of Scandinavian writing research between 2010 and 2020. Writing and Pedagogy*. 2022. 13 (1-3): p. 7-49.

Christensen, T. S.; Elf, N. F. & Krogh, E. (2014). *Skrivekulturer i folkeskolens niende klasse*. Syddansk Universitetsforlag.

Ivanič, R. (1998). *Writing and identity: The discorsal construction of identity in academic writing*. John Benjamins Publishing Company.

Ivanič, R. (2012). Writing the self: The discorsal construction of identity on intersecting timescales. In Matre, S., Sjøhelle, D.K. & Solheim, R. (Red.). *Teorier om tekst i møte med skolens lese- og skrivepraksiser* (pp. 17– 32). Universitetsforlaget.

Krogh, E., Christensen, T.S. & Jakobsen, K.S. (2015). (red.). *Elevskrivere i gymnasiefag*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Krogh, E. & Jakobsen, K. S. (2016). (red.). *Skriverudviklinger i gymnasiet*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Lillis, T. (2009). Bringing writers' voices to writing research: Talk around texts. I: Carter, A., Lillis, T., & Parkin, S. (red.). *Why Writing Matters: Issues of Access and Identity in Writing Research and Pedagogy* (s. 169 – 187). John Benjamins Publishing Company.

Vittrup, B., & Lützen, P. H. (2021). "Jeg skriver faktisk overhovedet ikke" - om skriveudfordrede unge i uddannelse. *Dansk pædagogisk Tidsskrift*, 2021(2), 15-29.

Ett autentiskt och syftesdrivet förhållningssätt har visat sig vara sällsynt i literacyundervisning (Ivanic, 2004; Sturk & Lindgren, 2019). Syftet med detta utvecklingsprojektet är därför att belysa hur en socialt inriktad läs- och skrivundervisning kan formas för att möta elevers kommunikativa behov i åk 4–6. Detta konkretiseras i två forskningsfrågor: Hur uttrycker elever att de uppfattar en undervisning som bygger på ett socialt skrivande? Hur värderar och talar eleverna om de texter de skrev före och under projektet?

Projektet bottnar i ett New literacyperspektiv där ett antagande är att lärande sker genom deltagande olika sociala praktiker (Barton, 2007). Grundantaganden är att språk och skrivande utvecklas och formas genom deltagande i olika sociala praktiker. I dessa praktiker utgår man ifrån och motiveras av kommunikativa behov, vilka är sammanflätade med textens utformning (jfr Freedman, 1993). Materialet består av transkriberade intervjuer med fokuselever och dessa elevers texter. Analysen utgår ifrån den systemiska funktionella lingvistikens interpersonella metafunktion (Halliday & Mathissen, 2014, Martin & White, 2005) och ifrån textrörlighetsbegreppet (Liberg et al. 2012).

De tentativa resultaten visar att under projektet ökar elevernas förmåga att röra sig i sina texter, i synnerhet fördjupas den interaktiva textrörligheten. Vidare ökar elevens medvetenheten om textens mottagare och de både värderar sina egna texter och läs- och skrivundervisningen högre.

Referenser

- Barton, D. (2007). *Literacy: an introduction to the ecology of written language*. Malden, MA: Blackwell.
- Freedman, Aviva. (1993). Show and tell? The role of explicit teaching in the learning of new genres. I: *Research in the Teaching of English*, 27(3), s. 5–35
- Halliday, M.A.K. (2014). *Halliday's introduction to functional grammar*. (4. ed.) Abingdon, Oxon: Routledge
- Ivanic, R. (2004). Discourses of writing and learning to write. *Language and Education*, 18(3), 220–245.
- Liberg, C., af Geijerstam, Å., Folkeryd, J. W., Bremholm, J., Halleson, Y. & Holtz, B. M. (2012). Textrörlighet – ett begrepp i rörelse. I S. Matre & A. Skaftun (Red.), *Skriv! Les! 1. Artikler fra den første nordiske konferansen om skrivning, lesing og literacy* (s. 65–80). Akademika forlag.
- Martin, J.R. & White, P.R.R. (2005). *The language of evaluation: appraisal in English*. Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan
- Sturk, E., & Lindgren, E. (2019). Discourses in teachers' talk about writing. *Written Communication*, 36(4), 503–537

Kohærensmåder i elevers skrivning i dansk i 4. klasse

Dette ph.d.-studie er et kvalitativt tekststudie, som undersøger, hvordan elever i 4. klasse skaber sammenhæng i egne teksters indhold, når de skriver i faget dansk.

Forskningsspørgsmål:

- Hovedspørgsmål: Hvad karakteriserer de måder, hvorpå elever i to 4. klasser skaber tekstkohærens i tekster skrevet i faget dansk?
- Underspørgsmål: Hvilken betydning har den empiriske skrivekontekst – herunder særligt undervisningen og eleverne selv – for deres måder at skabe tekstkohærens på?

Afhandlingens primære undersøgelsesobjekt er elevernes tekster, hvorfor studiet har en tekstorienteret tilgang til at undersøge elevers skrivning (Donahue & Lillis, 2014). Samtidig anlægger jeg en socialkontekstuel grundforståelse af skrivning (Schultz & Fecho, 2000), som implicerer, at jeg forstår og undersøger elevernes tekster som indlejret i og gensidigt betinget af de konkrete undervisnings- og skrivekontekster, de er blevet til i.

I studiet undersøger jeg 16 elevtekster skrevet af fire forskellige case-elever fra to forskellige danske 4.-klasser gennem en socialsemiotisk og tekstlingvistisk forankret semantisk kædeanalyse inspireret af Hasan (1984, 1989). Teksternes undervisnings- og skrivekontekster undersøges gennem observationer (feltnoter, lydoptagelser) af de situationer, hvori teksterne er skrevet, samt gennem interviews med elevernes om deres tekster. Denne empiri analyseres gennem en fortolkende analyse af nøgle-omstændigheder (Erickson, 1977, 1986).

Studiets hovedfund er fire overordnede kohærensmåder (listetekst, cirkeltekst, rammetekst og enhedstekst (bredde/dybde)), som stort set alle eleverne skriver i. Studiet finder, at hver elev typisk har en til to måder, som han/hun hyppigere skriver i, og at en række nøgleomstændigheder ved skrivekonteksterne (lærerens instruktion og støtte, ro/uro i klassen, elevernes skriftsproglige repertoarer, finde på indhold, engagement, skriveridentitet, transskriptionsfærdigheder og muligheder for fordybelse) har stor betydning for, hvilke måder eleverne skriver i. Nogle gange viser betydningen sig på ens måder hos forskellige elever, men oftest på subjektivt betingede måder.

Referencer

- Donahue, C., & Lillis, T. (2014). Models of writing and text production. In E.-M. Jakobs, D. Perrin, & K. Knapp (Eds.), *Handbook of Writing and Text Production* (pp. 55-78). Berlin/Boston: De Gruyter, Inc.
- Erickson, F. (1977). Some approaches to inquiry in school-community ethnography. *Anthropology & education quarterly*, 8(2), 58-69. doi:10.1525/aeq.1977.8.2.05x1396r
- Erickson, F. (1986). Qualitative methods in research on teaching. In M. Wittrock (Ed.), *Handbook of research on teaching* (pp. 119-159). New York: MacMillan.
- Hasan, R. (1984). Coherence and Cohesive Harmony. In J. Flood (Ed.), *Understanding reading comprehension: cognition, language, and the structure of prose* (pp. 181-219). Newark, Del: International Reading Association.
- Hasan, R. (1989). The texture of a text. In M. A. K. Halliday & R. Hasan (Eds.), *Language, context, and text: aspects of language in a social-semiotic perspective* (2. ed., pp. 71-96). Oxford: Oxford University Press.
- Schultz, K., & Fecho, B. (2000). Society's Child: Social Context and Writing Development. *Educational psychologist*, 35(1), 51-62. doi:10.1207/S15326985EP3501_6

AI og L1-fag 2

Fagdidaktik

Lokale A-203

Torsdag

13:00-14:30

Ordstyrer: Anna-Lena Godhe

Dialogramme med tale til tekst-teknologi: et stillas for arbeid med muntlige ferdigheter

Valand, Siv Sørås;

Rødnes, Kari Anne;

Gilje, Øystein

Din digitale norskdidaktiker – design-basert utvikling av en morsmålsdidaktisk chatbot for lærerstudenter

Sørhaug, Jon Olav

KI møter norskfagleg kjernekompetanse. Korleis koplar læremidla kunstig intelligens med norskfaget?

Rogne, Magne

Dialogramme med tale-til-tekst-teknologi: et stillas for arbeid med muntlige ferdigheter

Nøkkelord: tale til tekst-teknologi, dialogramme, scaffolding, interaksjon, muntlige ferdigheter

Muntlige, dialogiske arbeidsformer synes å være produktive for læring, særlig ved meningsbrytning i mindre grupper (Howe et al, 2019). Samtidig peker skandinaviske L1-forskere på behovet for å styrke undervisningen i muntlige ferdigheter (Kaldahl, 2019, Penne og Hertzberg 2015, Dam-Christensen 2021, Palmér 2010).

Formålet med studien er å utforske hvordan tale til tekst-teknologi (TTT) kombinert med en «dialogramme», kan tilrettelegge for arbeid med muntlige ferdigheter. Dialogrammen er et stillas for samtale laget i et vanlig tekstbehandlingsverktøy, der elevene får definerte roller og oppgaver. Den er inspirert av skriverammen (Lewis & Wray, 2002) som en form for scaffolding (Wood et al, 1976). Arbeidet med dialogrammen består av veksling mellom felles samtaleplanlegging og av at elevene etter tur dikterer tekst inn i rammen. Med utgangspunkt i sosiokulturelle læringsteorier (Vygotskij, 2001, Lave og Wengers, 1991), med en antagelse om at læring skjer i sosiale praksisfellesskap, stiller vi følgende forskningsspørsmål:

- Hva skjer med elevenes interaksjon når de bruker dialogrammen med talestyrt tekst som stillas?
- På hvilke måter gir elevenes gruppesamarbeid om dialogrammen støtte for deres arbeid med muntlige ferdigheter?

Studien bygger på et materiale samlet inn fra 27 norsktimer med 37 elevdeltakere fra tre åttendeklasser ved to skoler. Eksplorativt og kvalitativt undersøker vi ved hjelp av videodata og lydopptak interaksjoner som oppstår når TTT brukes i dialogrammen. Vi benytter interaksjonsanalyse (Jordan & Henderson, 1995), kombinert med sosiokulturell diskursanalyse (Mercer, 2004).

Foreløpige analyser tyder på at dialogrammen støtter og strukturerer elevenes muntlige deltakelse i dialogene, og at den legger til rette for samarbeid og refleksjon om påstander og argumenter. Studien har implikasjoner for hvordan lærere kan arbeide med digital teknologi og stillas som dialogrammen for å strukturere arbeidet med muntlige ferdigheter.

Referanser

- Dam-Christensen, E. (2021). Kritisk undersøkende samtaler i elevenes gruppearbejde i skolen: et didaktisk designeksperiment i udskolingselevs faglige gruppesamtaler i danskfaget. Ph.d.-afhandling. Syddanske Universitet
- Howe, C., Hennessy, S., & Mercer, N. (2019). Classroom dialogue and student attainment: Distinct roles for teacher-led and small-group interaction?. In *The Routledge International Handbook of Research on Dialogic Education* (pp. 182-195). Routledge.
- Kaldahl, A. G., Bachinger, A., & Rijlaarsdam, G. (2019). Oracy matters: Introduction to the special issue on oracy. *L1-Educational Studies in Language and Literature*, 1-9.
- Lewis, M., & Wray, D. (1996). Writing frames. *Reading, UK: Reading and Language Information*.
- Mercer, N. (2004). Sociocultural discourse analysis. *Journal of applied linguistics*, 1(2), 137-168.
- Palmér, A. (2008). *Samspel och solostämmor: om muntlig kommunikation i gymnasieskolan* (Doctoral dissertation, Uppsala universitet, Institutionen för nordiska språk).

Vygotskij, L. S. (2001). *Tenkning og tale*. Gyldendal akademisk.

Wood, D., Bruner, J. S., & Ross, G. (1976). The role of tutoring in problem solving. *Journal of child psychology and psychiatry*, 17(2), 89-100.

Din digitale norskdidaktiker – design-basert utvikling av en morsmålsdidaktisk chatbot for lærerstudenter

Jon Olav Sørhaug, UiA

Nøkkelord: *norskdidaktikk, generativ kunstig intelligens, chatbot, design-based research, retrieval-augmented generation*

Chatboter med generativ kunstig intelligens (KI) brukes i økende grad av studenter i høyere utdanning til idémyldring, tekstsammendrag, faglige forklaringer og problemløsning (Labadze et al., 2023; Aldabarin et al., 2024). I lærerutdanningen rettes det oppmerksomhet mot studenters utvikling av pedagogisk innholdskunnskap i møte med språkmodeller (Blonder et al., 2024). Teoretisk kan en chatbot som utdanningsteknologi forstås som et didaktisk grenseobjekt (Knorr Cetina, 2001; Hanghøj, 2013), men interaksjonen med språkmodellene som ligger til grunn for dagens chatboter oppleves ofte generell og lite tilpasset morsmålsdidaktisk terminologi og metodikk i en nordisk kontekst. Tilpasninger av eksisterende språkmodeller med vektorisert tilleggsinformasjon (*retrieval-augmented generation*), kan være en mulig løsning på fagspesifikke utfordringer (Gao et al., 2023; Lewis et al., 2020).

Målet med denne studien er å undersøke hvordan en norskdidaktisk chatbot for lærerutdanningen kan utvikles og piloteres som tilpasning og utvidelse av en eksisterende språkmodell. Studien følger en design-basert metodisk tilnærming (Bjørndal, 2013; Reeves & McKenney, 2015), hvor et team av norskdidaktikere, studenter og programvareutviklere utvikler, tilpasser, tester og evaluerer programvaren. Studien stiller følgende problemstilling: *Hvordan kan en norskdidaktisk chatbot utvikles gjennom en design-basert tilnærming for å gi faglig støtte til studenter i norskdidaktikk?* Herunder undersøkes: (1) Hva slags faglig støtte mener studenter at chatboten kan bidra med? (2) Hvordan kan chatbotens innhold og responsmekanismer utvikles for å støtte norskdidaktisk refleksjon? (3) Hvordan påvirker studentenes interaksjon med en pilotversjon deres opplevelse av faglig støtte?

Studien forventes å gi innsikt i hvordan generativ KI kan tilpasses morsmålsdidaktiske behov og hvilke utfordringer dette innebærer. Foreløpige analyser fra de første designsyklusene vil bli presentert og diskutert, med vekt på chatbotens utviklingsprosess og dens potensielle rolle som faglig støtte i norskdidaktikken.

Litteratur

- Albadarin, Y., Saqr, M., Pope, N., & Tukiainen, M. (2024). A systematic literature review of empirical research on ChatGPT in education. *Discover Education*, 3(1), 60. <https://doi.org/10.1007/s44217-024-00138-2>
- Blonder, R., Feldman-Maggor, Y., & Rap, S. (2024). Are they ready to teach? Generative AI as a means to uncover pre-service science teachers' PCK and enhance their preparation program. *Journal of Science Education and Technology*, 1-10.

- Bjørndal, K. E. W. (2013). Pedagogisk designforskning – en forskningsstrategi for å fremme bedre undervisning og læring. I: Brekke, M. & Tiller, T. *Læreren som forsker. Innføring i forskningsarbeid i skolen* (s. 245-259). Fagbokforlaget.
- Gao, Y., Xiong, Y., Gao, X., Jia, K., Pan, J., Bi, Y., ... & Wang, H. (2023). Retrieval-augmented generation for large language models: A survey. *arXiv preprint arXiv:2312.10997*, 2.
- Hanghøj, T. (2013). It og medier som grænseobjekter i danskfaget: Med computerspil som eksempel. *Cursiv* (12), 103–116.
- Knorr Cetina, K. (2001) Objectual Practice. I: Schatzki, T. R., Knorr-Cetina, K., & Von Savigny, E. (Red.). *The practice turn in contemporary theory*. Routledge.
- Labadze, L., Grigolia, M., & Machaidze, L. (2023). Role of AI chatbots in education: systematic literature review. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 20(1), 56. <https://doi.org/10.1186/s41239-023-00426-1>
- Lewis, P., Perez, E., Piktus, A., Petroni, F., Karpukhin, V., Goyal, N., ... & Kiela, D. (2020). Retrieval-augmented generation for knowledge-intensive nlp tasks. *Advances in neural information processing systems*, 33, 9459-9474.
- Reeves, T. C. & McKenney, S. (2015). Design-based research. I: Spector, J. M. *The sage encyclopedia of educational technology* (s. 188-189). SAGE Publications

KI møter norskfagleg kjernekompetanse. Korleis koplar læremidla kunstig intelligens med norskfaget?

Nøkkelord: Kunstig intelligens, norskfaget, læremiddelanalyse, tekstteori

Kunstig intelligens (særleg samtalerobotar) ser ut til å kunne endre måten samfunnet nyttar tekst på, og dette kan få store konsekvensar for norskfaget (jf. Strümke, 2023; Valand, 2023; Gyldendal Jensen mfl., 2024). Norskfaglege læremiddel er generelt lite dynamiske i møte med digital utvikling (Rogne, 2018, Rogne, 2024), men ei forundersøking har synt at Nasjonal digital læringsarena (<https://ndla.no/>) skil seg ut ved å inkludere ein del lærestoff om kunstig intelligens. NDLAs norskfaglege sider for studiespesialisering (VG1, Vg2 og Vg3) utgjør difor materialet for denne undersøkinga. Andre læremiddel kan bli inkluderte om dei blir oppdaterte med KI-relatert lærestoff. Forskingsspørsmålet er formulert slik: Korleis koplar læremidla kunstig intelligens med norskfaget? Teoretisk vil undersøkinga ta utgangspunkt i tekstteori, særleg skiljet mellom tekstresepsjon, tekstproduksjon og tekstrefleksjon (Rogne, 2012). Analysane vil byggje på desse omgrepa, og den metodiske tilnærminga er hermeneutisk, med innhaldsanalyse basert på nærlesing (jf. Selander, 2010; Rogne, 2012). Resultata av undersøkinga ligg ikkje føre enno, men ein arbeidshypotese er at tekstrefleksjon er lite vektlagt i samband med KI i dei norskfaglege læremidla.

Referansar

Jensen, C. G., Dau, S. & Gade, P. (2024). The role of AI chatbots in scaffolding: Linking learning outcomes with assessment. *Learning Tech – Tidsskrift for læremidler, didaktik og teknologi*, (14), 73-97. DOI: 10.7146/lt.v9i14.141213.

Rogne, M. (2012). *Mot eit moderne norskfag – ein studie i norskfagets tekstomgrep*. Dok-torgradsavhandling. Universitetet i Stavanger.

Rogne, M. (2018). *Frå papirbok til Smartbok og Unibok: læremiddelutvikling og multimodalitet i norskfaget*. I M. Rogne & L. R. Waage (red.), *Multimodalitet i skole- og fritidstekstar*, 119–138. Fagbokforlaget.

Rogne, M. (2024). Digital lesing i norskfaglege læremiddel. I M. L. R. Tverbakk & T. Sommervold (red.) *Tekster og lesere: Et nærmere blikk på ungdomstrinnet*. Fagbokforlaget (s. 257–276). DOI: <https://doi.org/10.55669/oa350214>.

Selander, S. (2010). En hermeneutisk läsning av pedagogiska texter. I S. V. Knudsen & B. Aamotsbakken (red.) *Teoretiske tilnærminger til pedagogiske tekster* (s. 32–51). Høyskoleforlaget.

Strümke, I. (2023). *Maskiner som tenker. Algoritmenes hemmeligheter og veien til kunstig intelligens*. Kagge forlag.

Valand, S.S. (2023). Generativ KI i norskfaget. *Norsklæraren* 3/23.

Forskningsmetoder symposium

Postkvalitative provokationer: Att forska "utan metoder" i L1- didaktik

Lokale A-210

Torsdag

13:00-14:30

Ordstyrer: Heidi Höglund Sofia Jusslin

Postkvalitative provokationer: Att forska "utan metoder" i L1-didaktik

Höglund, Heidi (1);

Jusslin, Sofia (6);

Harstad, Ola (2);

Igland Diesen, Even (2);

Rørbech, Helle (3);

Jensen, Michael Peter (4);

Roed Heiden, Thomas (3,4);

Elf, Nikolaj (5)

Postkvalitativa provokationer: Att forska ”utan metoder” i L1-didaktik

Ordföranden: Heidi Höglund & Sofia Jusslin, Åbo Akademi, Finland

Diskutand: Nikolaj Elf, Syddansk universitet, Danmark

Detta symposium är en uppföljare till vårt tidigare symposium på NNFF9 om postteorier i nordisk L1-forskning (Jusslin et al., 2023). Postteorier samlar teoretiska och filosofiska perspektiv som förhåller sig till en ontologisk vändning som genomsyras av relationella, materiella och performativa perspektiv. Dessa perspektiv har potential att omtänka forskning och undervisning genom att utmana det människo- och textcentrerade perspektiv som länge har präglat L1-ämnet.

Att gå in för postteorier innebär att omfamna en relationell ontologi vilket har återverkningar på *hur* forskning bedrivs. Flera forskare hävdar att forskning i för stor utsträckning har fokuserat på epistemologiska frågor, något som Kuby et al. (2019) hänvisar till som “cuts too small”, det vill säga alldeles för begränsat. Med detta symposium vill vi nu rikta uppmärksamheten mot metodologiska göranden i forskning med postteorier, närmare bestämt *postkvalitativ forskning* (St. Pierre, 2011) där ontologi och epistemologi ses som sammanflätade (Barad, 2007). Detta synsätt innebär att forskare bidrar till att skapa forskningsfenomen, snarare än att beskriva och “fånga” dem.

Postkvalitativ forskning kan handla om att tänka med postteorier (Jackson & Mazzei, 2012) och att förstå forskningsmaterial som livligt, glödande och rörligt. “Metoder” skapas i möten mellan teorier, data och forskaren och följer således inte strikta steg-för-steg-anvisningar, vilket bland annat har omtalats som att forska och tänka “utan metod” (Jackson, 2017). Analyser blir experimentella, utforskande och kreativa (Østern et al., 2023) och kan behöva genomföras och rapporteras med flera uttrycksformer än endast verbalspråk (Kuby, 2019). Deltagarna består av både mänskliga och icke-mänskliga kroppar (Fox & Alldred, 2015) och forskaren blir en kroppslig och affektiv resurs och förstås som kroppsliga data och situerad kunskap i forskningen (Østern et al., 2023).

Symposiets syfte är att belysa och diskutera hur postkvalitativ forskning kan genomföras i L1-didaktisk forskning. Inledningsvis ges en introduktion till postkvalitativ forskning av symposiets ordföranden. Därefter följer tre inlägg som vecklar upp hur forskning kan göras “utan metoder” inom det L1-didaktiska fältet.

Referanser

- Barad, K. (2007). *Meeting the universe halfway. Quantum physics and the entanglement of matter and meaning*. Duke University Press.
- Fox, N. J. & Aaldred, P. (2015). New materialist social inquiry: designs, methods and the researchassemblage. *International Journal of Social Research Methodology*, 18(4), 399–414. <https://doi.org/10.1080/13645579.2014.921458>
- Jackson, A. Y. (2017). Thinking without method. *Qualitative Inquiry*, 23(9), 666–674. <https://doi.org/10.1177/1077800417725355>
- Jackson, A.Y. & Mazzei, L. (2012). *Thinking with theory in qualitative research: Viewing data across multiple perspectives*. Routledge.
- Jusslin, S., Höglund, H., Harstad, O., Diesen, E., Rørbech, H., Jensen, M. P., Svenlin, M., & Elf, N. (2023, oktober). *Postperspektiv på nordisk L1-forskning*. Symposium på konferensen NNFF9, Nordiskt nätverk för forskning i förstaspråksdidaktik, i Helsingfors, Finland 25–26.10.2023.
- Kuby, C. R. (2019). (Re)thinking and (re)imagining social(ing) with a more-than-human ontology given the limits of (re)(con)straining language. *Cultural Studies ↔ Critical Methodologies*, 19(2), 126–143. <https://doi.org/10.1177/1532708618807258>
- Kuby, C. R., Spector, K., & Thiel, J. J. (2019). Cuts too small: An introduction. I C. R. Kuby, K. Spector, & J. J. Thiel (Red.), *Posthumanism and literacy education. Knowing/becoming/doing literacies* (s. 1–18). Routledge.
- St. Pierre, E. A. (2011). Post qualitative research: the critique and the coming after. I N. K. Denzin, & Y. S. Lincoln (Red.), *The SAGE handbook of qualitative inquiry* (s. 611–635). Sage Publications.
- Østern, T. P., Jusslin, S., Knudsen, K. N., Maapalo, P., & Bjørkøy, I. (2023). A performative paradigm for post-qualitative inquiry. *Qualitative Research*, 23(2), 272–289. <https://doi.org/10.1177/14687941211027444>

Inlägg 1

Diffraksjon – et vandrende begrep

Ola Harstad & Even Igland Diesen, Norges teknisk-naturvitenskaplige universitet, Norge

Hensikten er å si noe om hvordan postkvalitative forskningsmetoder (potensielt) preger morsmålsdidaktisk forskning. Dette gjør vi gjennom 1) å undersøke hvordan begrepet *diffraksjon* har vandret fra fysikken og inn i utdanningsdiskurser i Norden, særlig innom et inkluderingsorientert kunst- og barnehagefelt, de to siste tiårene. Og 2) fabulere omkring hvilket potensial det har for videre vandring inn i L1-forskningens litteratur og inter artes-tilnærminger. Til dette stilles følgende forskningsspørsmål: A) Hvordan omgjøres diffraksjon fra deskriptivt fenomen til produktiv metodologi? B) Hvilket

potensial har diffraksjonsbegrepet for estetiske analysepraksiser i en morsmålsdidaktisk kontekst?

Vi anvender Mieke Bals (2002) vitenskapsteoretiske perspektiv om *travelling concepts*. Dette innebærer at begreper ikke er gitte med en fast betydning, men heller *reiser* – forflytter seg mellom ulike forskningsfelt, tradisjoner og sammenhenger og derigjennom bidrar til utvikling

Diffraksjon har allerede vandret, og har et stort potensial for videre vandring. Begrepet kommer i utgangspunktet fra den optiske fysikken hvor det brukes om bøyning og spredning av ulike typer bølger, samt den konstruktive og destruktive interferensen som oppstår (Shipman et al, 2013). Videre er Donna Haraway (2004) og Karen Barad (2003) to vitenskapsteoretiske autoriteter som har bidratt avgjørende til diffraksjonsbegrepets vandring, da de fra sine utenfraperspektiv ser potensialet som diffraksjon kan ha for vitenskapsproduksjon generelt (Haraway) og metodologi spesielt (Barad). Etter disse har svært mange nordiske forskere anvendt diffraksjon som metodologisk eller analytisk begrep i en utdanningskontekst (t.ex. Otterstad & Reinertsen, 2015; Østern m.fl., 2024). Samtidig er det så langt få som har anvendt diffraksjon i en morsmålsdidaktisk kontekst, og særlig til estetisk analyse. Potensialet for sistnevnte kan særlig sies å ligge i analysen av hvordan *effekten av forskjellighet* (tradisjoner, genrer, modaliteter, diskurser etc.) skaper et helhetlig estetisk uttrykk.

Litteratur

- Bal, M. (2002). *Travelling concepts in the humanities. A rough guide*. University of Toronto Press.
- Barad, K. (2003). Posthumanist Performativity: Towards and understanding of how matter comes to matter. *Signs: Journal of Woman in Culture and Society*, 28(3), 801–831.
<https://doi.org/10.1086/345321>
- Haraway, D. (2004). *The Haraway Reader*. Routledge.
- Otterstad, A.M., & Reinertsen, A.B. (2015). *Metodefestival og øyeblikksrealisme*. Fagbokforlaget.
- Shipman, J., Wilson, J.D., & Higgins, C.A. (2013). *An introduction to physical science*. Cengage Learning.
- Østern, T.P., Dahl, T., Bjørkøy, I., Golovátina-Mora, P., Hovde, S., & Martin, R. (2024). (Red.), *Performativ læring. Skapende og samskapende utdanning*. Universitetsforlaget.

Inlægg 2

Indviklede fortolkninger

Helle Rørbech, DPU, Aarhus Universitet, Danmark

Hvordan forandrer postteorier - og de ontologiske antagelser de bygger på - fortolkning i L1-fagenes litteraturundervisning? Og hvad betyder det for litteraturredidaktisk forskning i elevers fortolkninger? I oplægget undersøger jeg uddrag af tre fortolkninger af eventyret, De vilde svaner (Andersen, 1938) med en postteoretisk optik for derigennem at nærme mig svar på spørgsmålene (Barad, 2007). Fortolkningerne, der er materialiserede gennem forskellige teknologier, materialer, ting og tekster stammer fra et studie af en 5.klasses kunstbaserede arbejde med H.C. Andersens eventyr og omfatter tre produkter fra den sidste del af værklæsningsforløbet: en stopmotion video, en foldebog og et eventyr i et Word dokument. I mine læsninger (Jackson & Mazzei, 2023) vil jeg rette blikket mod fortolkningssituationens *performativitet* (Butler, 1997, 2010; Barad, 2003; 2007, Höglund & Rørbech, 2021), imod *inventers*, der sætter bevægelser og betydningsskabelser i gang (Nicolini, 2019) og imod relationer og affekter, der opstår i *intra-aktioner* mellem de involverede humane og non-humane kroppe (Boldt & Leander, 2020; Burnett & Merchant, 2021). Derigennem ønsker jeg at fremhæve på de materielt-diskursive praksisser, bevægelser og brud i fortolkningssituation og deres bidrag i fortolkningen (Heiden & Rørbech, 2024; Juelskjær, 2019). Afsluttende vil jeg med afsæt i Felski (2015, 2020) diskutere, om og hvordan man kan forstå et postteoretisk fortolkningsbegreb i forlængelse af og i modsætning til hermeneutiske begreber som forståelseshorisont og fremmedhedserfaring (Mortensen, 1999, 2002; Nielsen, 1998).

Referencer

- Barad, K. (2003). Posthumanist performativity: Toward an understanding of how matter comes to matter. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 28(3), 801–831.
<https://doi.org/10.1086/345321>
- Barad, K. (2007). *Meeting the Universe Halfway: Quantum Physics and the Entanglement of Matter and Meaning*. Duke University Press.
- Boldt, G. & Leander, K. M. (2020). Affect theory in reading research: Imagining the radical difference. *Reading Psychology*, 41(6), 515–532.
<https://doi.org/10.1080/02702711.2020.1783137>
- Burnett, C., & Merchant, G. (2021). Returning to text: Affect, meaning making and literacies. *Reading Research Quarterly*, 56(2), 355–367. <https://doi.org/10.1002/rrq.303>
- Butler, J. (1997). *Excitable speech. A politics of the performative*. Routledge.
- Butler, J. (2010). Performative agency. *Journal of Cultural Economy*, 3(2), 147–161.
<https://doi.org/10.1080/17530350.2010.494117>
- Felski, R. (2015). *The Limits of critique*. The University of Chicago Press.

- Felski, R. (2020). *Hooked. Art and Attachment*. The University of Chicago Press.
- Heiden, T. R. & Rørbech, H. (2024). Entangled worlds: The becoming of interpretive spaces in pupils' engagement with literature through process drama. *Research in Drama Education: The Journal of Applied Theatre and Performance*, 29(4), 635–653.
<https://doi.org/10.1080/13569783.2024.2321221>
- Höglund, H. & Rørbech, H. (2021). Performative spaces: Negotiations in the literature classroom. *L1-Educational Studies in Language and Literature*, 21(2), 1–23.
<https://doi.org/10.17239/L1ESLL-2021.21.02.07>
- Jackson, A. Y. & Mazzei, L. A. (2023). *Thinking with theory in qualitative research: Viewing data across multiple perspectives*. Routledge.
- Juelskjær, M. (2019). *At tænke med agential realisme*. Nyt fra Samfundsvidenskaberne.
- Mortensen, K. P. (1999). Litteratur, dannelse, selvfordobling – litteraturundervisning i det senmoderne. *Forskningstidsskrift for DLH*, 3(4).
- Mortensen, K. P. (2002). The double call: On Bildung in a literary and reflective perspective. *Journal of Philosophy of Education*, 36(3), 437–456. <https://doi.org/10.1111/1467-9752.00286>
- Niccolini, A. D. (2019). Reading acts: Books, activism, and an autopoietic politics. I C. R. Kuby, K. Spector & J. J. Thiel (Eds.), *Posthumanism and literacy education. Knowing/becoming/doing literacies* (s. 82–95). Routledge.
- Nielsen, E. A. (1998). At fortolke fortolkeren – om hermeneutiske anskuelsesformer. I A. Østergaard (red.), *Skud: tekstanalysen i dag* (s 36–56). Amanda.

Inlæg 3

Haptiske videometoder: kroppe, vignetter, collager

Michael Peter Jensen¹ & Thomas Roed Heiden^{1,2}

¹ Erhvervsakademi og Professionshøjskole UCL, Danmark

^{1,2} DPU, Aarhus Universitet, Danmark

Målet med præsentationen er at vise hvordan postkvalitativ forskning med video kan se ud. På baggrund af eksempler på forskellige måder som forsker at forbinde sig multisensorisk til både videokamera og videooptagelser giver vi nogle bud på hvordan det er muligt at undersøge danskundervisningen med postteorier. Mere konkret vil det ske gennem tre metodiske nedslag: haptisk videometode, autoetnografiske vignetter og kunstbaserede collager.

Haptisk videometode (Jensen, 2022) er en særlig måde at forbinde sig med videoempiri. Det haptiske blik er lige dele visuelt-auditivt-taktilt og involverer et kropsligt-sensorisk engagement med empirien. Det er derfor en måde at være kropsligt og sanseligt forbundet med empirien. Vi viser hvordan vi gennem brug af fx forvrængede stillbilleder,

slowmotion og loops kan synliggøre nonhumane, ikke-intentionelle og førpersonlige kræfter.

En måde vi har rammesat empiri og haptiske analyser, er autoetnografiske vignetter (Heiden & Jensen, 2024; McDermott, 2020) som ikke skal ses som repræsentationer af empirien, men som kunstige, performative tekster. Målet er at forlænge analysernes haptiske blik, og dermed deres multisensoriske forbundethed, videre ind i artiklens sproglige formidling. Vignetter er effektive og gribende måder at formulere affektive oplevelser på (Truman, 2014, p. 89).

En tredje metode er kunstbaserede collager. Collagerne er porøse, forbundne og animerede samlinger hvorigennem vi med illustrationer, fotos, symboler, farver og verbalsprog kan indfange de kropslige og førbevidste kræfter og bevægelser. Ved i collagen at sammenstille disse uensartede elementer søger vi at skabe nye betydninger ved at lade det umiddelbart ordinære som klasserum, skoleelever og tøjdyr fremstå sært, anderledes og ikke-mimetisk (Deleuze, 2014; Jensen & Heiden, 2024).

Gennem disse tre analysetilgange vil vi vise hvordan man i et postteoretisk perspektiv kan producere anderledes viden på andre måder. Målet er at dvæle ved analysearbejdets affektive og glødende øjeblikke ved at forskeren kropsligt forbinder sig til affektive intensiteter i empirien.

Referencer

- Deleuze, G. (2014). *Difference and repetition*. Bloomsbury.
- Heiden, T. R., & Jensen, M. P. (2024). "Teksten bryder frem": tekst-som-begivenhed i danskfaget. *Acta Didactica Norden*, 18(3).
- Jensen, M. P. (2022). *Skriversubjektivitet i det multimodale danskfag: En posthuman undersøgelse af affekt, krop og materialitet i skriveundervisningen*. Aalborg Universitetsforlag.
- McDermott, M. (2020). On what autoethnography did in a study on student voice pedagogies: A mapping of returns. *The Qualitative Report*, 25(2), 347–358.
- Truman, S. E. (2014). Reading, writing and materialisation: An autobiography of an English teacher in vignettes. *Engineers Australia*, 49(3), 88–95.

Læsning 3

Digital læsning

Lokale A-212

Torsdag

13:00-14:30

Ordstyrer: Anna Nissen

Hvad kendetegner læreres undervisning i læsning af digital tekst i danskundervisning på mellemtrinnet

Reusch, Charlotte Folkmann (1);

Tannert, Morten (2);

Carlsen, Dorthe (3)

Faglig læsning i grupper: kropsliggørelse af dialogiske positioner

Høegh, Tina

Undervisning för utvecklad digital läsförståelse

Wejrum, Marie

Hvad kendetegner læreres undervisning i læsning af digital tekst i danskundervisning på mellemtrinnet?

Flere undersøgelser peger på, at elevers læseforståelse er ringere, når de læser digitale tekster på skærm, end når de læser i en analog bog (Delgado et al. 2018; Jensen et al., 2024, Støle et al. 2021), men der mangler undersøgelser af, hvordan digitale tekster indgår i og læses i undervisningen i en dansk kontekst. I projekt Laboratorium for digital læsedidaktik (2023-2025) undersøger vi, hvad der kendetegner læreres undervisning i og med digitale tekster på tværs af skolens fag på 4.-7. klassetrin, og hvilke didaktiske udfordringer lærerne oplever i denne sammenhæng.

Vi har genereret empiri på fire skoler, der er karakteriseret ved forskellighed. Det empiriske materiale består af kvalitative klasserumsobservationer (Andersson-Bakken & Dalland, 2021) i 4.-7. kl. og feltnoter fra workshops med lærere. I observationerne har vi fulgt eleverne igennem en skoledag for at undersøge, hvilke tekster eleverne læser og hvordan? Workshops med lærere har haft til formål at få indsigt i, hvilke udfordringer lærere oplever i forhold til 'digital læsning' og sammen med lærerne at udvikle og afprøve didaktiske designs, der adresserer de udfordringer, lærerne oplever i undervisningen.

Klasserumsobservationerne er kodet i to skridt: Først har vi identificeret sekvenser, der indeholder læsning, og markeret, om der er tale om digital eller analog tekst, korte eller lange tekster, individuel eller fælles læsning og om det er elever, lærer eller begge, der læser. Dernæst har vi foretaget induktive, tematiske analyser af læsesekvenserne. I oplægget præsenterer vi resultaterne af vores analyser af observationsdata med særligt fokus på, hvad der karakteriserer undervisning i læsning af digitale tekster i faget dansk i disse observationer.

Nøgleord: Digitale tekster, læsedidaktik,

Referencer

Andersson-Bakken, E. & Dalland, C. P. (2021). Introduksjon. I E. Andersson-Bakken & C. P. Dalland (red.), *Metoder i klasseromsforskning. Forskningsdesign, datainnsamling og analyse* (s.13-19).

Delgado, P., Vargas, C., Ackerman, R., & Salmerón, L. (2018). Don't throw away your printed books: A meta-analysis on the effects of reading media on reading comprehension. *Educational Research Review*, 25, 23–38.

Jensen, R. E., Roe, A., & Blikstad-Balas, M. (2024). The smell of paper or the shine of a screen? Students' reading comprehension, text processing, and attitudes when reading on paper and screen. *Computers & Education*, 219, 105107.

Støle, Hildegunn; Mangen, Anne; Foldnes, Njål (2024) [Leseprøve på papir og digitalt : Hva viser PIRLS 2021?. I: Tid for lesing! Norske tiåringers leseforståelse i PIRLS 2021.](#) Universitetsforlaget. ISBN 978-82-15-05324-0. s.203-223. DOI: [10.18261/9788215053257-24-11](#)

Indsendt af Tina Høegh

Lektor, Institut for Design, Medier og Uddannelsesvidenskab, Syddansk Universitet.

Faglig læsning i grupper: kropsliggørelse af dialogiske positioner

Undervisning i faglig læsning og læsning af akademiske tekster på de højere uddannelsesniveauer som gymnasie-, professions- og universitetsuddannelser kan blive glemt i en undervisningspraksis. En øget opmærksomhed er nødvendig, ikke kun men især i førstesprogsfaget. En læsevejledning er vigtig men kan opleves enten for detaljeret og trættende minutiøs, eller for vag og åben. Studiet her undersøger studerendes egen dialogiske læsning.

Inspireret fra forskning og ikke mindst praksis af dialogisk undervisning i miljøet omkring Montclair State University i New Jersey¹, trak jeg inspiration fra observationer af Dan Fishermans (Fisherman, 2015) undervisningspraksis i studerendes egen og skiftevis ledelse af læsning af akademiske tekster i grupper. Afprøvet og justeret nu gennem flere år, oplever jeg nu denne praksis som et vigtigt biprodukt udvikler de studerendes bevidsthed for dialogiske praksisser. Dette bruger jeg i universitetets underviser og didaktikkurser, men også som almen akademisk læsning som studerende er meget optagede af at bruge.

Dette studies målsætning er at forstå de sammenhænge mellem de studerendes tekstundersøgelser og forståelse for dialogisk undervisning som ser ud til at foregå nærmest pr automatik for de universitets- og didaktikstuderende. Jeg oplever at bevidsthed for dialogiske dilemmaer opstår en til en når studerende tager gruppeledelsen på sig. En ledelse af læsespørgsmål til teksten, vejledning af åben og undersøgende tilgang, og de studerendes udførelse af *Gruppeledelse* af faglig læsning. Forskningsspørgsmålet: hvordan forbindes pædagogisk for den didaktik-studerende (tekst)undersøgende tilgang med dialogisk holdning ('dialogic stance' (Boyd & Markarian, 2015 Høegh, 2021)?

Metodisk støtter jeg mig til praksisteoretisk beskrivelse af egne studerende og undervisning (Kemmis et al. 2014) kombineret med de studerendes og mine egne autoetnografiske tekster. Studiet er del af InDi-projektet, Inkluderende Dialog, støttet af Danmarks Frie Forskningsråd, DFF, i samarbejde med alle Danmarks Læreruddannelser, <https://www.sdu.dk/da/indi>.

Nøglebegreber: Dialogisk undervisning, Faglig akademisk læsning, Gruppeledelse af læsning, undersøgende tilgang.

Referencer:

- Boyd, M. P., & Markarian, W. C. (2015). Dialogic Teaching and Dialogic Stance: Moving beyond Interactional Form. *Research in the Teaching of English*, 49(3), 272-296.
- Boyd, P., & White, E. (2017). Teacher educator professional inquiry in an age of accountability. In P. Boyd & A. Szplit (Eds.), *Teachers and Teacher Education Learning Through Inquiry: International Perspectives* (pp. 123-142). <http://insight.cumbria.ac.uk/id/eprint/3088/>. <http://insight.cumbria.ac.uk/id/eprint/3088/>
- Ellis, C. (2017). Manifesting Compassionate Autoethnographic Research: Focusing on Others. *International review of qualitative research*, 10(1), 54-61. <https://doi.org/10.1525/irqr.2017.10.1.54>
- Fisherman, D. (2015). Heidegger and the Nature of Social Learning. *Philosophy of Education*, 71, 325-333. <https://doi.org/10.47925/2015.325>
- Gregory, M., Kennedy, D., Laverty, M. J., Matkowski, J., Oyler, J., & Reznitskaya, A. (2019). *Philosophy for Children*. Montclair State University. Retrieved 20. juni from <https://www.montclair.edu/iapc/what-is-philosophy-for-children/>
- Høegh, T. (2021). Dialogisk undervisning som mulighed. *Forskerklumme, VIDEN OG VÆRKTØJER*. <https://videnomlaesning.dk/viden-og-vaerktoej/forskerklummen/2021/dialogisk-undervisning-som-mulighed/>
- Kemmis, S., Wilkinson, J., Edwards-Groves, C., Hardy, I., Grootenboer, P., & Bristol, L. (2014). *Changing Practices, Changing Education* (1. 2014 ed.). Springer Singapore
- Imprint: Springer.

¹Maughn Gregory, Dan Fisherman, Alina Reznitskaya og David Kennedy der på forskellig vis udviklet og studeret *Philosophy for Children*, P4C-dialogiske praksisser

- Nystrand, M., Wu, L. L., Gamoran, A., Zeiser, S., & Long, D. A. (2003). Questions in Time: Investigating the Structure and Dynamics of Unfolding Classroom Discourse. *DISCOURSE PROCESSES*, 35(2), 135-198. https://doi.org/10.1207/S15326950DP3502_3
- Schaffalitzky, C. (2022). What makes authentic questions authentic? *Dialogic Pedagogy: An International Online Journal*, 10, A30-A42. <https://doi.org/10.5195/dpj.2022.428>
- Vansieleghem, N., & Kennedy, D. (2011). What is Philosophy for Children, What is Philosophy with Children-After Matthew Lipman? *Journal of philosophy of education*, 45(2), 171-182. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9752.2011.00801.x>

DFF *grant ID* er: 10.46540/3168-00020B

NNFF10: 10. konference for Nordisk netværk for forskning i førstesprogsdidaktik 3–4 december 2025, Aarhus universitet, København

Abstract paperpresentation

Titel: Undervisning för utvecklad digital läsförståelse

Nyckelord: digital läsförståelse, kritisk läsning, läsundervisning

Ny teknologi förändrar vad det innebär att vara läskunnig (Green & Erixon, 2020; Pandya & Ávila, 2014) och det är inte självklart vad en text eller läsning är idag eller vilken läsförmåga som krävs. I samma takt som villkoren för textkommunikation förändras, förändras också villkoren för förstaspråksämnet (Green & Erixon, 2020) och kraven på vad läsundervisning behöver innehålla (Wejrum, 2024).

Syftet med projektet är att utveckla och identifiera framgångsrika undervisningsupplägg för att fördjupa elevers digitala läsförståelse och kritiska läsförmåga med hjälp av följande forskningsfrågor: 1) Vilka aspekter i de prövade undervisningsuppläggen har lärare uppfattat som framgångsrika för att elever ska fördjupa sin digitala läsförståelse? 2) Vilka aspekter i de prövade undervisningsuppläggen har lärare uppfattat som utmanande för att elever ska fördjupa sin digitala läsförståelse? 3) Vad uppfattar lärarna som nyckelfaktorer i utveckling av elevers kritiska läsförmåga?

I studien deltar sju lärare (åk 4-9) på fem skolor som prövar och utvärderar fyra undervisningsupplägg. Lärarna deltar i fyra träffar (en per månad) som innehåller gruppreflektioner, en föreläsning på ett specifikt tema (explicit lässtrategiundervisning, media literacy, retorisk analys, multimodal analys) och gemensam lektionsplanering. Efter varje träff genomför lärarna den planerade lektionen. Forskningsmaterialet består av anteckningar från klassrumsobservationer, lärarnas loggboksanteckningar, utskrifter av semistrukturerade intervjuer och ljudinspelningar av lärarnas gruppreflektioner. Kvalitativa innehållsanalyser av materialet kommer att genomföras utifrån The Five Resources Model for Critical Digital Literacy (Hinrichsen & Coombs, 2013) och begreppet Powerful Professional Knowledge (Stolare et al, 2022).

Projektet är pågående, men preliminära resultat visar att en majoritet av lärarna saknar tidigare erfarenhet av att använda digitala texter i sin läsundervisning och tycker att de explicita lässtrategierna är mycket användbara. Dessutom måste lärarna i årskurs 4-6 vara extra uppmärksamma på lektionernas struktur eftersom yngre elever oftare verkar ha svårt att hålla uppmärksamheten på texten när de använder digitala enheter.

Referenser

- Green, B., & Erixon, P. (Red.) (2020). *Rethinking L1 Education in a Global Era: understanding the (Post-)National L1 Subjects in New and Difficult Times*. Cham: Springer.
- Hinrichsen, J., & Coombs, A. (2013). The five resources of critical digital literacy: a framework for curriculum integration. *Research in Learning Technology* 2013, 21: 21334. <http://dx.doi.org/10.3402/rlt.v21.21334>
- Pandya, J. Z., & Ávila, J. (2014). Introduction: Making the Road by Talking: Moving Critical Literacies Forward. I J. Z. Pandya, & J. Ávila (Red.), *Moving Critical Literacies Forward: A New Look at Praxis Across Contexts* (ss. 1–15). London: Routledge.
- Stolare, M., Hudson, B., Gericke, N., & Olin-Scheller, C. (2022). Powerful Professional Knowledge and Innovation in Teacher Education Policy and Practice. I B. Hudson, N. Gericke, N., C. Olin-Scheller, & M. Stolare (Red.) (2022). *International perspectives on knowledge and quality: implications for innovation in teacher education policy and practice*. London: Bloomsbury Academic. <http://doi.org/10.5040/9781350178434.0010>
- Wejrum, M. (2024). *Läsa bredvid raderna: Högstadielävers kritiska läsning av digitala multimodala argumenterande texter* [Doktorsavhandling, Karlstads universitet]. DiVA. <https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kau:diva-101258>

Bæredygtighed 3 symposium

Bæredygtighedsorienteret litteraturundervisning

Lokale A-214

Torsdag

13:00-14:30

Ordstyrer: Nadia Raphael Rathje Olle Nordberg

Bæredygtighedsorienteret litteraturundervisning

Steffensen, Tom (1);

Svelstad, Per Esben (2);

Brekke, Marit Lovise (3);

Rasmussen, Marie Dahl (1)

Titel: Bæredygtighedsorienteret litteraturundervisning

Chair: Nadia Rathje, lektor, ph.d. ved Professionshøjskolen København

Opponent: Olle Nordberg, docent, Uppsala Universitet

Nøgleord: økokritik, bæredygtighed, litteraturundervisning, nabosprogsdidaktik

Indledning

Med afsæt i projektet *Bæredygtighed. Bærekraft. Hållbarhed. Nordiske temadage i læreruddannelsen*, der er et flerårigt samarbejde mellem KP, NTNU, Høgskulen i Volda og Högskolan Kristianstad støttet af A.P. Møller Fonden, præsenterer vi på symposiet metoder og resultater fra tre undersøgelser af nordiske lærerstuderendes deltagelse og læring i bæredygtighedsorienteret litteraturundervisning. Projektets konkrete indsatsmaterialer er tilgængelige her: www.nordisketemadage.nu og beskrevet i Svelstad et al. 2025a & 2025b.

Traditionelt har bæredygtigheds- og miljøspørgsmålet (Verdenskommissionen for miljø og udvikling, 1987) ligget i naturfagene (Epinion, 2021; Vare & Scott, 2007), men med de seneste års accelererende klimaændringer er problemstillingen bredt ud til alle fag i læreruddannelsen og grundskolen. Spørgsmålet er, hvordan dansk-, norsk- og svenskfaget skal bidrage til feltet uddannelse for bæredygtig udvikling (UBU) (UNESCO, 2017) uden at blive et instrumentelt vedhæng til naturfagene og gå på kompromis med fagenes egen kerne? Eller formuleret mere positivt: Hvor ligger førstesprogsfagenes særlige styrker, når det handler om at udvikle elevernes viden om, holdninger til og handlekompetence inden for bæredygtig udvikling? Dette overordnede spørgsmål er udgangspunkt for udvikling af bæredygtighedsorienteret litteraturundervisning i projektet og vores forskningsmæssige interesse i de lærerstuderendes udbytte.

De fleste forsøg på at koble litteraturundervisning med bæredygtighedsspørgsmålet går under overskriften *økokritik* (Garrard, 2012, 2021). Økokritikken er først og fremmest en litteraturteoretisk retning, der forsker i tekster, men i de senere år begynder vi også se mere empirisk og litteraturdydaktisk forskning i, hvordan bæredygtighedsorienteret litteraturundervisning udspiller sig i klasserummet (Goga et al., 2018). Inspireret af bl.a. tænkningen i sustainable literary competence (Svelstad, 2020) og climate change literacy (Hoydis et al., 2023) advokerer vi for en undersøgelsesorienteret og kreativ (Rosenblatt, 1994) og pluralistisk tilgang til bæredygtighedsorienteret

litteraturundervisning, der fremhæver litteraturredidaktiske kernekompetencer som fortolkning og kritisk tænkning.

Referencer

- Epinion (2021). *Undervisning i bæredygtighed på grundskoleområdet*. <https://ungdomsbyen.dk/wp-content/uploads/2021/09/baeredygtighed-i-grundskolen-endelig-rapport.pdf>
- Garrard, G. (2012). *Ecocriticism* (Second edition). Routledge.
- Garrard, G. (2021). Cultivating viewpoint diversity in ecocritical pedagogy: Steps to an educational ecology. I R. Bartosch (red.), *Cultivating sustainability in language and literature pedagogy* (s. 47–63). Routledge.
- Goga, N., Guanio-Uluru, L., Hallås, B. O. & Nytnes, A. (red.) (2018). *Ecocritical perspectives on children's texts and cultures. Nordic dialogues*. Palgrave Macmillan.
- Hoydis, J., Bartosch, R. & Gurr, J. M. (2023). *Climate change literacy*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781009342032>
- Svelstad, P. E. M. (2020). Sustainable literary competence: Connecting literature education to education for sustainability. *Humanities*, 9(4), 141. <https://doi.org/10.3390/h9040141>
- Svelstad, P.E., Steffensen, T. Bondesson, A.S. & Brekke, M.L. (in press). "Jeg tror ikke, man skal læse et fantastisk eventyr om at prinsen samlede skrald og så blev hele verden perfekt": En undersøgelse av danske, norske og svenske lærerstudenters oplevelser av tværnordisk litteraturundervisning. *Acta Didactica Norden*. <https://doi.org/10.5617/adno.11367>
- Svelstad, P.E., Bondesson, A.S., Brekke, M.L., Rasmussen, M.D. & Steffensen, T. (2025). *Bæredygtighedsorienteret litteraturundervisning*. Københavns Professionshøjskole. <https://nordisketemadage.nu/publikationer/>
- Vare, P. & Scott, W. (2007). Learning for a change: Exploring the relationship between education and sustainable development. *Journal of Education for Sustainable Development*, 1(2), 191–198. <https://doi.org/10.1177/097340820700100209>
- UNESCO (2017). *Education for sustainable development goals: Learning objectives*. <https://doi.org/10.54675/CGBA9153>

Præsentation 1: Studenterperspektiver på bæredygtighedsorienteret litteraturundervisning

Af Per Esben Svelstad og Tom Steffensen

I den første præsentation stiller vi skarpt på de didaktiske rationaler for tilrettelæggelsen af de nordiske temadage og analytiske fund i vores interviewundersøgelse af de studerendes oplevelse af undervisningens form og indhold efter anden temadag (Svelstad et al. 2025a). Forskningsspørgsmålet kan formuleres således: Hvordan oplever lærerstuderende deres deltagelse i tværnordisk lyrikundervisning med bæredygtighed som tema, og hvilke opfattelser af litteraturens potentiale i bæredygtighedsundervisning giver de udtryk for efter temadagene? Forskernes praksisinvolvering, de gentagne afprøvninger og den kontinuerlige tilpasning af undervisningen på baggrund af de studerendes tilbagemeldinger giver det overordnede forskningsdesign karakter af aktionsforskning (Ingemann et al., 2018, s. 257; Nielsen & Nielsen, 2015).

Det empiriske materiale i interviewundersøgelsen består af fire transskriberede fokusgruppeinterview med hhv. danske, norske og svenske studerende, der blev gennemført efter 2. temadag. Interviewmetodikken med vægt på de studerendes egne perspektiver er valgt, fordi den pluralistiske grundforståelse af UBU netop lægger vægt på deltagerne som autonome subjekter (Öhman & Östman, 2019, s. 76), der gennem undervisningen udvikler deres egen holdning til bæredygtighedsspørgsmål. Analysen viser, at de studerende anerkender relevansen af at arbejde med bæredygtighed i de nordiske førstesprogsfag, men at de overvejende trækker på fakta- og adfældsorienterede forståelser af UBU (Carlsson & Lysgaard, 2024). Flere af de studerende har en instrumentel eller nytteorienteret forståelse af litteraturens rolle i skolen, hvilket står i modsætning til nyere teoridannelser inden for environmental humanities (Hoydis et al., 2023) og bæredygtighedsorienteret litteraturdydidaktik (Svelstad, 2020), der med reference til bl.a. Rosenblatts transaktionsteoretiske (1994) læseteori betoner litteraturens værdi som igangsætter af æstetisk erfaring (Dewey, 1922, 1934; Hansson, 2019; Hansson & Öhman, 2022).

Referencer

- Carlsson, M. S. & Lysgaard, J. A. (2024). *Bæredygtighed i uddannelse og pædagogik*. Aarhus Universitetsforlag.
- Dewey, J. (1922). *Human nature and conduct. An introduction to social psychology*. Henry Holt and Company.
- Dewey, J. (1934). *Art as experience*. Minton, Balch & Company.

- Hansson, P. (2019). Teaching as a matter of staging encounters with literary texts in environmental and sustainability education. I K. Van Poeck, L. Östman & J. Öhman (red.), *Sustainable development teaching: Ethical and political challenges* (s. 194–203). Routledge.
- Hansson, P. & Öhman, J. (2022). Museum education and sustainable development: A public pedagogy. *European Educational Research Journal*, 21(3), 469–483.
<https://doi.org/10.1177/14749041211056443>
- Hoydis, J., Bartosch, R. & Gurr, J. M. (2023). *Climate change literacy*. Cambridge University Press.
<https://doi.org/10.1017/9781009342032>
- Ingemann, J. H., Kjeldsen, L., Nørup, I. & Rasmussen, S. (2018). *Kvalitative undersøgelser i praksis*. Samfundslitteratur.
- Nielsen, B. S. & Nielsen, K. Å. (2015). Aktionsforskning. I S. Brinkmann & L. Tanggaard (red.), *Kvalitative metoder. En grundbog* (s. 113–137). Hans Reitzels Forlag.
- Rosenblatt, L. (1994). *The reader, the text, the poem: The transactional theory of the literary Work*. Southern Illinois University Press.
- Svelstad, P. E. M. (2020). Sustainable literary competence: Connecting literature education to education for sustainability. *Humanities*, 9(4), 141. <https://doi.org/10.3390/h9040141>
- Svelstad, P.E., Steffensen, T. Bondesson, A.S. & Brekke, M.L. (in press). “Jeg tror ikke, man skal læse et fantastisk eventyr om at prinsen samlede skrald og så blev hele verden perfekt”: En undersøkelse av danske, norske og svenske lærerstudenters opplevelser av tverrnordisk litteraturundervisning. *Acta Didactica Norden*. <https://doi.org/10.5617/adno.11367>
- Svelstad, P.E., Bondesson, A.S., Brekke, M.L., Rasmussen, M.D. & Steffensen, T. (2025). *Bæredyktighedsorienteret litteraturundervisning*. Københavns Professionshøjskole.
<https://nordisketemadage.nu/publikationer/>

Præsentation 2: Samskriving av lyrikk og teoretisk forståing

Av Marit Brekke

På dei Nordiske Temadagane arbeidde studentane med lyrikk gjennom å lese og analysere dikt på føremiddagen og skrive lyrikk saman på ei digital plattform på ettermiddagen. Samskrivinga skulle hjelpe studentane til å verte kjende med sentrale teoretiske omgrep innanfor ulike forskingsfelt relatert til berekraft og økokritikk.

Mange teoretiske omgrep kan vere produktive fordi dei er vage, hevdar Marte Blikstad-Balas, (2014), men for studentar kan dei teoretiske omgrepa representere ei utfordring. Det er derfor viktig å utvikle varierte metodar i lærarutdanninga for å hjelpe studentane til ei betre forståing av teoretiske omgrep og samskriving av lyrikk kan vere ein særleg godt eigna didaktisk metode til dette formålet. Med utgangspunkt i eit representativt utval studentlyrikk vil vi undersøke korleis samskriving kan hjelpe studentar til å forstå teoretiske omgrep.

Det å skrive lyrikk saman meiner vi er ein estetisk læringsprosess (Illeris, 2012; Greene, 2001, p. 6). I vår samanheng kan den lyriske skriveoppgåva både føre til refleksjon om teoretiske omgrep, men også understreke at arbeid med språk kan vere ei estetisk

oppleveling, og at lyrikkspråket inviterer til refleksjon fordi det er formmessig konsentrert og kan verke underleggjørende (Sjkløvkji, 2003).

Analysen er avgrensa til studentlyrikk frå den tredje temadagen, der studentane skulle arbeide med omgrep frå økokritikken. Med utgangspunkt i NatCul-matrisen (Goga, et al., 2023) skulle studentane anten skrive eit naturproblematiserende eller naturfeirande dikt. I tillegg ønska vi at studentane skulle prøve ut perspektivskifte fordi det er sentralt i skriving av dyrelyrikk (Donnison, 2021; Carreto-González, 2021). Perspektivskifte og medskaping er også framheva i det performative nivået i dei estetiske læringsprosessane (Illeris, 2012) og kan gi studentane ei betre forståing av dei valde omgrepa i Natcul-matrisen (Goga, et al., 2023). Som empirisk materiale har vi inkludert både lyrikk som vi meiner representerer gode og mindre gode svar på oppgåveordlyden.

Kjelder

- Blikstad-Balas, M. (2014). Vague Concepts in the Educational Sciences: Implications for Researchers. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 58(5), 528–539. <https://doi.org/10.1080/00313831.2013.773558>
- Carretero-González, M. (2021) Empathy through interspecies transcreation. *Women's studies. An interdisciplinary journal*, Routledge. Taylor&Francis Group (50)8, 850-856
- Donnison, J.E. (2021). *The weave of presence: a creative and critical exploration of enactment of animal subjectivity in poetry*. (Ph.D. University of Sheffield)
- Goga, N., Guanio-Uluru, L., Kleveland, K. og Rimmereide, H.E. (2023). *Økokritiske dialoger*. Universitetsforlaget. DOI: <https://doi.org/10.18261/9788215067148-23>
- Greene, M. (2001). *Variations on a Blue Guitar. The Lincoln Center Institute Lectures on Aesthetic Education*. Teachers College Press
- Illeris, H. (2012). *Aesthetic learning processes for the 21st century: Epistemology, didactics, performance*. *Journal of the International Society for Teacher Education. A Challenged Teacher Education – Facts, Feelings, Formations*, 16(1), 10–19.
- Sjkløvkji, V.B. (2003) *Kunsten som grep*. A. Kittang, A. Linneberg, A. Melberg og H.H. Skei (Red). *Moderne litteraturteori. En antologi*. Universitetsforlaget. (13-28).
- Svelstad, P. E., Brekke, M., Smedberg Bondesson, A., Dahl Rasmussen, M., & Steffensen, T. (2025). *Bæredyktighedsorienteret litteraturundervisning*. KP, NTNU, Høgskulen i Volda og Høgskolan Kristianstad

Præsentation 3: Litteratursamtalens potentiale i uddannelse for bæredygtig udvikling

Af Marie Dahl Rasmussen

Uddannelse for bæredygtig udvikling er både i Norden og internationalt blevet en ny værdiramme om litteratursamtaler i førstesprogsundervisningen i læreruddannelsen og i grundskolen. Hverken i den empiriske økokritiske forskning eller i skolens praksis er der imidlertid enighed om, hvori litteratursamtalens potentiale i forhold til uddannelse for bæredygtig udvikling består. Aktuell forskning fremhæver litteratursamtalen som et dialogisk rum, hvor komplekse bæredygtighedsspørgsmål kan holdes åbne, og hvor elever kan udvide deres sprog for og perspektiver på dem og skabe forbindelse til egen erfaringsverden (Svelstad, 2020; Hoydis et al., 2023). Men hvor de teoretiske argumenter for værdien af en bæredygtighedsorienteret litteraturundervisning, der vægter dialog, er veletablerede, mangler vi empiriske undersøgelser af, hvad der rent faktisk sker i elever og studerendes samtaler. Studier som Campagnaro & Goga (2021) beskriver, hvordan læreruddannelsen kan tilrettelægge digitale miljøer, der fremmer "grønne dialoger" med afsæt i kreative undersøgelser af børnelitteratur, men de undersøger ikke, hvad der faktisk foregår i samtalerne.

I dette oplæg tager vi afsæt her og formidler en undersøgelse af, hvilken betydning lærerstuderendes mundtlige kommunikation og kreative arbejde med nordisk lyrik kan have for deres udvikling af bæredygtighedskompetencer. Det empiriske grundlag for undersøgelsen er tre optagelser af virtuelle samtaler mellem danske og norske lærerstuderende, som samarbejder om analyse og produktion af lyrik på en temadag om bæredygtighed. Undersøgelsen trækker metodisk på interaktionistisk etnografi (Järvinen & Mik-Meyer, 2005). Studiets analyser viser med hjælp fra samtaleteori om dialogiske rum (Wegerif, 2013) og en performativ tilgang til litteraturredidaktik (Höglund & Rørbech 2021), hvordan perspektiver og positioner forhandles i møder mellem tekster, studerende, teknologi og sprog. Foreløbige fund i undersøgelsen er, at møderne ansporer en eksperimenterende tilgang i arbejdet med lyrik og bæredygtighed, men også at studerendes for forståelse af lyrik og litteraturundervisning får betydning for, om komplekse problemstillinger finder ind i samtalen.

Referencer

- Campagnaro, M., & Goga, N. (2021). Green dialogues and digital collaboration on nonfiction children's literature. *Journal of Literary Education*, 4, 96–114.
- Hoydis J, Bartosch R, Gurr JM. *Climate Change Literacy*. Cambridge University Press; 2023.
- Höglund, H., & Rørbech, H. (2021). Performative spaces: Negotiations in the literature classroom. *L1-Educational Studies in Language and Literature*, 21, 1-23.

- Järvinen, M., & Mik-Meyer, N. (2005). Observationer i en interaktionistisk begrebsramme. In M. Järvinen & N. Mik-Meyer (Eds.). *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv. Interview, observationer og dokumenter*. Kbh.: Hans Reitzels Forlag.
- Rasmussen, M. D. (2021). Potentialer for dialogiske rum i litteraturundervisningens gruppearbejde. I L. Jølle, A. S. Larsen, L. I. Aa, & H. Otnes (red.), *Morsmålsfaget som fag og forskningsfelt*. Universitetsforlaget.
- Svelstad, P. E. (2020). Sustainable Literary Competence: Connecting Literature Education to Education for Sustainability. *Humanities*, 9(141).
- Wegerif, R. (2013). *Dialogic : education for the Internet age*. London: Routledge.

Nordisk L1-fag 4

Fagspecifik literacy og stoftrængsel

Lokale A-401

Torsdag

13:00-14:30

Ordstyrer: Pål Lundberg

Elevers deltagelse i danskfaget - modeller og metoder for fagspecifik literacy
Hansen, Jens Jørgen

Stofftrængsel i gymnasieskolens svenskämne - svensklärares rammar, föreställningar och
terminsplaneringar i ett omfångsrikt skolämne
Wessbo, Simon (1);
Skillermark, Stina (2)

Fagspesifikk skriving for minoritetsspråklige elever innenfor helsearbeiderfaget
Greiner, Runa Eugenie Røttereng;
Kjelaas, Irmelin

Elevens deltagelse i danskfaget - modeller og metoder for fagspecifik literacy

Mål og teori: Udvikling af elevernes faglige læsning og skrivning er en central opgave for skolen. En særlig variant er fagspecifik literacy, som Shanahan & Shanahan (2008) karakteriserer som en særlig vending i elevernes udvikling af læse- og skrive-kompetence der bygger oven på en mere generisk og grundlæggende literacy og som eleverne ikke nødvendigvis lærer af sig selv. Der må således undervises i fagspecifik literacy og spørgsmålet er, hvad er fagspecifik literacy i danskfaget og hvordan kan der undervises i det? Fagspecifik literacy har en vis udbredelse i en angloamerikansk kontekst og har også været behandlet i en dansk kontekst både i forhold til litteraturundervisning i danskfaget (Kabel, 2017), i historie- og samfundsfag (Christensen & Knudsen, 2024; Knudsen & Tønnesen, 2022) og i naturfag (Bremholm et al., 2023).

Forskningsspørgsmål: Hvilke muligheder for elevens deltagelse i danskfaget afspejles i modeller og metoder for fagspecifik literacy i danskfaget, og hvordan iscenesætter didaktiske læremidler for elevens forskellige deltagelsesformer?

Metode: Gennem litteraturstudier af modeller og metoder til undervisning i fagspecifik literacy (Green 1988, 2012; Moje 2007; Shanahan & Shanahan, 2008, 2014) samt læremiddelanalyser af to læremiddelforløb undersøges forskellige faglige deltagelsesformer i danskfaget.

Resultater: Præsentation af forskellige deltagelsesformer i lyset af fagspecifik literacy i danskfaget både gennem teoretiske modeller, undervisningsmetoder og didaktiske læremidler.

Nøgleord: fagspecifik literacy, literacymodeller, literacymetoder, læremiddelanalyse, L1-didaktik

Green, B. (2012). Subject-specific literacy and school learning: A revised account. I B. Green & C. Beavis (red.), *Literacy in 3D: An integrated perspective in theory and practice* (s. 2–21). ACER Press.

Kabel, K. (2017). Fagspecifik literacy: Når elever skaber betydning. I S. K. Knudsen & L. Wulff (red.), *Kom ind i sproget* (s. 87–104). Akademisk Forlag.

Moje, E. B. (2007). Developing socially just subject-matter instruction: A review of the literature on disciplinary literacy teaching. *Review of Research in Education*, 31(1), 1–44.

<https://doi.org/10.3102/0091732X07300046001>

Shanahan, C. & Shanahan, T. (2014). Does Disciplinary Literacy have a Place in Elementary School? *The Reading Teacher*, 67(8), 636–639. <https://doi.org/10.1002/trtr.1257>

Shanahan, T. & Shanahan, C. (2008). Teaching Disciplinary Literacy to Adolescents: Rethinking Content-Area Literacy. *Harvard educational review*, 78(1), 40–59.

<https://doi.org/10.17763/haer.78.1.v62444321p6>

Abstract till NNFF10

Stofffrängsel i gymnasieskolans svenskämne - svensklärares ramar, föreställningar och terminsplaneringar i ett omfångsrikt skolämne - Simon Wessbo & Stina Skillermark

Inom svenskämnet (och i internationell kontext L1) återkommer ofta problematiken med stofffrängsel. Den omnämns i pedagogisk debatt (se Tenfält, 2024) och i politiska dokument som en angelägen fråga att komma tillrätta med (Regeringen, 2023). Stofffrängseln syns på många arenor och aktualiseras när skolämnen förändras i takt med samhälleliga och mediala förändringar, liksom förändringar i skolsystemet (Green & Erixon, 2020).

Inte sällan utgör stofffrängseln ett hinder för nya tankar, intresseområden och utveckling av skolämnet. Samtidigt tas stofffrängseln för given, trots att få studier finns som belägger, undersöker eller problematiserar fenomenet. Särskilda förhållanden råder inom svenskämnet som utöver specifika kunskaper har uppdraget att ge allmän utbildning och träna generiska förmågor som att läsa, skriva och tala (Bergöö, 2005; Thavenius, 1999).

Syftet med föreliggande studie är att bidra med kunskap om hur svensklärare resonerar om stofffrängsel för att synliggöra hur svenskämnets olika delar legitimeras. Syftet konkretiseras genom frågeställningarna: Vilka erfarenheter av stofffrängsel har svensklärare på gymnasiet? Hur legitimerar svensklärare olika slags ämnesinnehåll? och Hur värderar och rangordnar svensklärare olika ämnesinnehåll i ämnet genom legitimeringar och tilldelat utrymme i undervisningen?

Studiens teoretiska perspektiv utgår dels från Bernsteins teorier om ett skolämnets klassifikation och gränser (Bernstein, 2003), dels från legitimeringsteori genom van Leeuwens (2007, 2008) begrepp och kategorier för att undersöka legitimeringar.

Referenser

- Bergöö, K. (2005). *Vilket svenskämne?: grundskolans svenskämnen i ett lärarutbildningsperspektiv*. Diss. Lund : Lunds universitet, 2005. Malmö.
- Bernstein, Basil. (2003). *Class, codes and control. Vol. 3, Towards a theory of educational transmission*. London: Routledge.
- Green, B. & Erixon, P. (red.) (2020). *Rethinking L1 Education in a Global Era: understanding the (Post-)National L1 Subjects in New and Difficult Times*. Cham: Springer.
- Thavenius, J. (red.) (1999). *Svenskämnets historia*. Lund: Studentlitteratur.
- van Leeuwen, Theo (2007). Legitimation in discourse and communication. *Discourse & Communication*. 1(1): 91–112.
- van Leeuwen, Theo (2008). *Discourse and practice: new tools for critical discourse analysis*. Oxford: Oxford University Press.

Tenfält, Torbjörn (2024) "Larmet: Sämre lärande när ämnena svämmar över" *Vi lärare*
<https://www.vilarare.se/amneslararen-svenska-sprak/fokus/larmet-samre-larande-nar-amnena-svammar-over/> (hämtad 2024-09-11)

Regeringen (2023) Lagrådsremiss: "Bättre anpassad undervisningstid i grundskolan, specialskolan och sameskolan" Regeringskansliet.
<https://www.regeringen.se/contentassets/c16f3ae2f2ed46d1b9dba3c5b2774c06/battre-anpassad-undervisningstid-i-grundskolan-specialskolan-och-sameskolan/> (2025-01-20)

Fagspesifikk skriving for minoritetsspråklige elever innenfor helsearbeiderfaget

Forfattere: Runa Eugenie Røttereng Greiner og Irmelin Kjelaas

Nøkkelord: Yrkesfaglærere, minoritetsspråklige elever, sjangerbeskrivelse, skriveprosess

Vi lever i et skriftbasert samfunn (Bazerman & Applebee, 2018). Dette gjelder også innenfor yrkesfagene, for eksempel helsefagarbeiderfaget (Karlson, 2006). Tidligere forskning viser at de yrkesfaglige teksttypene ofte beskrives som multimodale (Maagerø & Skjelbred, 2013b, 2013a), og at bevisstheten rundt rollen som skrive lærere er liten blant yrkesfaglærere (f.eks. Hellne-Halvorsen & Spetalen, 2020). Denne undersøkelsen inngår i et ph.d.-prosjekt som undersøker hva som kjennetegner literacyopplæringa for minoritetsspråklige elever på helsefagarbeiderutdanninga.

Det er viktig å utvikle eksplisitt kunnskap om hva som kjennetegner den fagspesifikke skrivinga for minoritetsspråklige elever som utdanner seg til helsefagarbeidere (Gibbons, 2019; Shanahan & Shanahan, 2012), både med tanke på det skriftlige produktet og skriveprosessen (Hellne-Halvorsen & Spetalen, 2020; Hoel & Rokkones, 2012; Westman, 2011). Formålet med denne delen av ph.d.-prosjektet er å kartlegge hva som kjennetegner teksttyper innenfor helsearbeiderfaget, gjennom å undersøke den todelte problemstillinga: 1) Hva mener yrkesfaglærere er den viktigste sjangeren innenfor helsearbeiderfaget, 2) Hva kjennetegner ifølge lærerne opplæringa av denne sjangeren for de minoritetsspråklige elevene?

Det empiriske materialet blei samla inn gjennom spørreundersøkelser og fokusgruppeintervju med 15 yrkesfaglærere, våren 2025. Spørreundersøkelsen ble besvart individuelt, med spørsmål om hvilke sjangre som er viktigst og hvorfor. I fokusgruppeintervjuene deltok 3-5 lærere i hver gruppe, og spørsmålene omhandla hva som kjennetegner undervisninga i de viktigste sjangrene overfor de minoritetsspråklige elevene

Datamaterialet analyseres tematisk, i lys av sosiokulturell teori om andrespråklæring generelt (Gibbons, 2019), og andrespråksskriving spesielt (Hyland, 2003). Foreløpige resultater viser at lærerne mener rapport er den viktigste sjangeren, at sjangeren er vanskelig å beskrive, men at teksten skal være meningstett, beskrivende og objektiv. Skriveopplæringa kjennetegnes av modellering, stillasering, respons, elevmedvirkning og språklig støtte.

Kilder:

- Bazerman, C., & Applebee, A. N. (2018). Towards an understanding of writing development across the lifespan. In *The Lifespan Development of Writing*. National Council of Teachers of English (NCTE).
- Gibbons, P. (2019). *Stryk sproget, styrk læringen. Sproglig udvikling og stilladsering i flersprogede klasserum*. Samfundslitteratur.
- Hellne-Halvorsen, E. B., & Spetalen, H. (2020). Arbeid med skriving i yrkesfaglærerutdanningen. *Acta Didactica Norden*, 14(1).
<https://doi.org/10.5617/adno.8026>
- Hoel, T. L., & Rokkones, K. L. (2012). Hoel, T. L. & Rokkones, K. L. (2012). Frå tomkestokk til pc: Yrkesfaglærarstudentar og skriving. I S. Matre, D. In S. Matre, D. K. Sjøhelle, & R. Solheim (Eds.), *Teorier om tekst i møte med skolens lese- og skrivepraksiser* (pp. 239–250). Universitetsforlaget.
- Hyland, K. (2003). Second language writers. In *Second Language Writing*. (pp. 31-53). Cambridge University Press.
- Karlson, A.-M. (2006). *En arbeidsdag i skriftsämhellet. Et etnografisk perspektiv på skriftanvänding i vanliga yrken*. Språkrådet och Norstedts Akademiska Förlag.
- Maagerø, E., & Skjelbred, D. (2013a). “Design og håndverk er et jentefag”: Skriving og læringsressurser i programfaget design og håndverk på yrkesfaglig studieretning. In *Syn for skriving* (pp. 70–94). Cappelen Damm akademisk.
- Maagerø, E., & Skjelbred, D. (2013b). “Er 73 ord nok?”: Skriving og læringsressurser på yrkesforberedende fag i videregående skole: Teknikk og industriell produksjon. In *Syn for skriving* (pp. 95–117). Cappelen Damm akademisk.
- Shanahan, T., & Shanahan, C. (2012). What Is Disciplinary Literacy and Why Does It Matter? *Topics in Language Disorders*, 32(1), 7–18.
<https://doi.org/10.1097/TLD.0b013e318244557a>
- Westman, M. (2011). Yrkeslärares tankar om text. In Å. Bartholdsson & E. Hultin (Eds.), *Kultur och lärande* (pp. 1–12). Högskolan Dalarna.

Kritisk t enkning 2

Sagprosa

Lokale A-408

Torsdag

13:00-14:30

Ordstyrer: Tonje Stenseth

Sakprosabildeb ker som estetiske og faglige ressurser på mellomtrinnet

Grimsgaard, Kaja Bjølgerud;

Marti, Kristin Torjesen

Hvor ble det av sakprosakanonen i alt mylderet? En kartlegging av norskl rerstudenters
litteraturl nk

Marti, Kristin Torjesen (1);

Bakken, Jonas (2);

Frønes, Tove Stjern (2)

Sakprosabildebøker som estetiske og faglige ressurser på mellomtrinnet

Kaja Bjølgerud Grimsgaard (stipendiat i norskdidaktikk, LUI, OsloMet) og Kristin Torjesen Marti (førsteamanuensis i norskdidaktikk, LUI, OsloMet)

Nøkkelord: Sakprosa, bildebøker, barnelitteratur, norskdidaktikk, litteraturdydidaktikk

I innlegget utforsker vi hvilke muligheter som ligger i å bruke sakprosabildebøker som læringsressurs i klasserommet. Vi analyserer hvordan elever i en 7. klasse bearbeider sine erfaringer med boken *Superpoteten. Knollen som reddet Norge* (Osvoll, 2020). Primærmaterialet er 12 multimodale elevtekster med tilhørende refleksjonsnotat, som analyseres i lys av bildebokteori (Nikolajeva & Scott, 2006), sakprosa- og multimodalitetsteori (Goga, 2019; Grilli, 2020; Kress & van Leeuwen, 1996) og resepsjonsteori (Rosenblatt, 1978; Iser, 1978). Videobeskrivelse av undervisningen utgjør sekundærmateriale.

Forskningsspørsmålet er: *Hvordan responderer elevene på bokas framstilling av poteten som kulturhistorisk objekt?*

Foreløpige funn viser stor variasjon når det gjelder hvordan elevene har latt seg inspirere av boka. Noen lager faktatekster, tankekart eller kokebøker, mens andre tekster har mindre tydelig sjangertrekk. Flere elever har valgt å tegne, og mens noen viderefører og knytter bokens visuelle uttrykk til egne erfaringer, skaper andre nytt innhold med utgangspunkt i boken. Variasjonen i materialet illustrerer hvordan elevene tolker ulike kvaliteter ved sakprosabildeboken *Superpoteten*. Høytlesningen av sakprosabildeboken og en åpen oppgave i etterkant, der elevene selv velger uttrykksmåte, gir tilgang til en estetisk erfaring og ny kunnskap som ramme for læring

Dette understreker viktigheten av at læreren er bevisst tolkningsrommet i litterære sakprosattekster (jf. Bakken & Andersson-Bakken, 2016) og reflekterer over valg og muligheter når det gjelder bruk av sakprosa i undervisningen (Larsson, 2024)

Kilder

Bakken, J. & Andersson-Bakken, E. (2016). Forståelser av skjønnlitteratur og sakprosa i norskfagets oppgavekultur. *Sakprosa*, 8(3). <https://doi.org/10.5617/sakprosa.3669>

Goga, N. (2019). Hvordan kan vi analysere sakprosa for barn og unge? *Sakprosa*, 11(2). <https://doi.org/10.5617/sakprosa.6531>

Grilli, G. (Red.). (2020). *Non-fiction picturebooks : sharing knowledge as an aesthetic experience*. Edizioni ETS.

Iser, W. (1978). *The act of reading : a theory of aesthetic response*. Johns Hopkins University Press.

Kress, G. & Van Leeuwen, T. (1996). *Reading images. The grammar of visual design*. Routledge.

Larsson, M. (2024). "Alla texter är ju texter": Svensklärare om sakprosa och skönlitteratur i gymnasiets svenskundervisning. *Acta Didactica Norden*, 18(3), 27 sider. <https://doi.org/10.5617/adno.10908>

Osvoll, L. I. (2020). *Superpoteten : knollen som reddet Norge*. Cappelen Damm.

Rosenblatt, L.M. (1994). *The Reader, the text, the poem: the transactional theory of the literary work*.
Southern Illinois University Press

Hvor ble det av sakprosa-kanonen i alt mylderet? En kartlegging av norsklærerstudenters litteraturbank

Kristin Torjesen Marti (Institutt for grunnskole- og faglærerutdanning, OsloMet – Storbyuniversitetet)

Jonas Bakken (Institutt for lærerutdanning og skoleforskning, Universitetet i Oslo)

Tove Stjern Frønes (Institutt for lærerutdanning og skoleforskning, Universitetet i Oslo)

Innlegget presenterer en kartlegging av sakprosaens plass i førstespråksfagene i norske lærerutdanninger. De siste tiårene har det vært flere satsinger på sakprosa i skolen, inkludert ulike forslag til sakprosa-kanon (Kalleberg og Kleiveland, 2010; Lützen & Matthiesen, 2023), og i norskfagets læreplan er sakprosa og skjønnlitteratur formelt sett likestilt. Samtidig har forskning vist at sakprosa fremdeles har en marginal posisjon i førstespråksfagene sammenlignet med skjønnlitteratur (Bremholm et al., 2017; Mathiessen, 2017; Bakken & Andersson-Bakken, 2016; Larsson, 2024; Norlund, 2009; Stordrange & Blikstad-Balas, 2020; Tengberg et al., 2022).

Læreren er en viktig premissgiver for litteraturundervisningen, ikke minst når læreplaner legger få føringer for hvilke verk som skal leses (Bakken, 2024). Samtidig utgjør litteraturen i studiet en hovederfaring for mange lærerstudenter (Skaar et al; 2018). Dette innebærer at utdanningsinstitusjonen må sørge for at studentene leser en bredde av den litteraturen de skal undervise elever om, inkludert sakprosa. Følgelig trengs det også forskning på hva studentene faktisk leser morsmålfagene i lærerutdanningene.

Innlegget presenterer en empirisk kartlegging av hvilke litterære sakprosaverk som står på pensumlistene i obligatoriske emner for norsklærerstudenter i lærerutdanningene. Vi undersøker pensumlister fra 63 emner (vår og høst 2024) ved 14 utdanningsinstitusjoner.

Foreløpige funn viser at 140 ulike sakprosatekster sto på pensum, og det store flertallet av disse forekom kun én gang. Samtidig hadde omtrent halvparten av emnene ingen sakprosatekster på pensum. Dette indikerer forholdsvis liten grad av kanonisering. Det ser også ut til å være forskjeller mellom utdanningene ved de tradisjonelle universitetene – som for eksempel har flere eldre sakprosatekster på pensum – og utdanningene ved profesjonshøgskolene og -universitetene – hvor studentene blant annet leser flere barnebøker.

Kilder

Bakken, Jonas (2024). "Fremtidens Forbrydelser eller Lærerens frihet". Hvordan kan - og bør - norsklæreplanen se ut i 2035? *Norsklæreren*. ISSN 0332-7264. 48(2), s. 59–69.

Bakken, Jonas & Andersson-Bakken, Emilia Ingegerd (2016). Forståelser av skjønnlitteratur og sakprosa i norskfagets oppgavekultur. *Sakprosa*. ISSN 1502-6000. 8(3), s. 1–36. doi: [10.5617/sakprosa.3669](https://doi.org/10.5617/sakprosa.3669)

Bremholm, J., Bundsgaard, J., Skyggebjerg, A. K., & Fougt, S. S. (2017). De anvendte læremidlers danskfag belyst kvantitativt. I Bremholm, mfl. (red.), *Læremidlernes danskfag* (s. 27-53). Aarhus Universitetsforlag.

Eide, O. (2010). Sakprosa, læreplanar og kanon. I K. Kalleberg, & A. E. Kleiveland (Red.), *Sakprosa i skolen*. (s. 45–53). Fagbokforlaget.

Kleiveland, A. E., & Kalleberg, K. (2010). *Sakprosa i skolen*. Fagbokforlaget.

Lützen, P.H. & Matthiesen, C. (2023). *Stærk sagprosa – på tværs af tider og positioner*. Dansklærerforeningens forlag.

Larsson, M. (2024). "Alla texter är ju texter.": Svensklärare om sakprosa och skönlitteratur i gymnasiets svenskundervisning. *Acta Didactica Norden*, 18(3), 27 sider. <https://doi.org/10.5617/adno.10908>

Matthiesen, C. (2017). Sagprosaundervisning og situationens kraft: Hvad kan vi lære af Isokrates' og en dansklærers tilgange og intentioner? *Sakprosa* 9 (1) <https://doi.org/10.5617/sakprosa.4734>

Norlund, A. (2009). Kritisk sakprosaläsning i gymnasieskolan: Didaktiska perspektiv på läroböcker, lärare och nationella prov. Doktorsavhandling, Göteborgs universitet. <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/18958>

Skaar, Håvard ; Elvebakk, Lisbeth ; Nilssen, Jannike Hegdal (2018). Literature in decline? Differences in pre-service and in-service primary school teachers' reading experiences. *Teaching and Teacher Education : An International Journal of Research and Studies*. Vol. 69. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2017.10.019>

Stordrange, G. & Blikstad-Balas, M. (2020). Skjult kanon og skjult sakprosa: Tekstutval i norskfaget. *Norsklæreren* 44(2), 20–25.

Tengberg, M., Nissen, A. & Skar, G. (2022). Undervisningskvalitet i svenskämnet. I M. Tengberg (red.), *Undervisningskvalitet i svenska klassrum* (s. 193–249). Studentlitteratur.

Litteratur 12

Narrativer og engagement

Lokale A-410

Torsdag

13:00-14:30

Ordstyrer: Margrethe Soenneland

Arbeid med muntlige sagn i en norsk ungdomsskoleklasse
Larsen, Ann Sylvi

Elevengasjement i lesing av en Norrøn saga: En teoretisk og empirisk studie
Aksnes, Ann-Charlotte

Narrativt engagemang i samtal om komplekse noveller
Tengberg, Michael;
Fodstad Gourvennec, Aslaug;
Berge, Ingeborg Margrete;
Rønneberg, Vibeke

Arbeid med muntlige sagn i en norsk ungdomsskoleklasse

Nøkkelord: muntlighet – sagn – stedspedagogikk – danning – flerkulturell didaktikk

Dette paperet setter søkelyset på arbeid med det muntlige sagnet i klasserommet. **Målet er** å vise hvilket potensial det lokale sagnet kan ha både i forhold til elevenes kulturelle danning, identitetsdanning og følelse av tilhørighet.

Paperet undersøker hvordan og hvorfor jobbe kreativt og estetisk med sagnet. I dagens klasserom er elevgruppa mangfoldig, med elever fra ulike land og kulturer. Det de likevel har til felles, er at de bor i samme by eller bygde, og at de går i samme klasse. Identitet brenner blant annet i felles fortellinger. Sagn er fortellinger som er knyttet til stedet, de framstår som genuine lokale fortellinger. Samtidig er sagn fortellinger som også er globale. Sagn vandrer gjennom ulike bygder og byer, gjennom ulike land og kulturer. Sagnet kan dermed vise fram noe vi mennesker har til felles, selv om vi kommer fra ulike steder. Arbeid med sagn kan knyttes til den flerkulturelle didaktikken.

Forskningsspørsmål: Hvordan opplever elever i en niendeklasse i Trondheim arbeid med lokale sagn? Gir elevene uttrykk for stedstilhørighet i refleksjoner rundt arbeidet, og på hvilken måte skjer dette?

Metode: Kvalitativ undersøkelse. Empiri: Opptak av gruppesamtale, deltakende observasjon og individuelle logger.

Teoretisk inngang: Sjangerteori (Dégh, L. 2001; Kvideland, R. & Sehmsdorf, H. K., 1988) og stedspedagogikk (Bostad, I. 2021; Gruenewald, D. A. 2003; Løvlie, 2007).

Foreløpige funn: Elevene liker de estetiske og i hovedsak muntlige arbeidsformene. De uttrykker at klassemiljøet kan bli bedre når de lytter til fortellinger, forteller for hverandre og når de jobber kreativt med fortellingene for å lære å memorere dem. De viser også mer interesse for de sagnene som er knyttet til steder de kjenner og har et forhold til.

Litteratur:

Bostad, I. (2021). *Å høre hjemme i verden. En introduksjon til en pedagogisk hjemstedsfilosofi*. Scandinavian Academic Press.

Gruenewald, D. A. (2003). Foundation of Place: A Multidisciplinary Framework for Place-Conscious Education. *American Educational Research Journal*. 40 (3).

Dégh, L. (2001). *Legend and Belief*. Indiana University Press.

Kvideland, R. & Sehmsdorf, H. K. (1988). *Scandinavian Folk Belief and Legend*. Norwegian University Press.

Løvlie, L. (2007). The Pedagogy of Place. I *Nordisk Pedagogik*. Bol 27.

Engagement in reading a Viking saga: A case study from two L1 upper secondary classrooms in Norway

Abstract

Reading longer fictional texts strengthens reading skills, concentration, and cognitive patience. In upper secondary school (age 15-18) the Norwegian first language (L1) curriculum emphasizes reading longer fictional texts. However, PISA 2018 ranked Norwegian 15-year-olds second lowest on reading engagement among participating OECD countries, and, more than 60 percent of Norwegian adolescent's report that they never read fiction in their spare time. Reading skills are also declining. Furthermore, extended use of digital services both displaces traditional media, and reduces long-form reading, thus, may be a reason for the disengagement in reading. Initiatives to support reading in school also typically diminish as students' progress to upper secondary. Reading engagement, which is a key construct in the present study, is based on the principle that active participation in reading activities at school is crucial for students' learning.

This work presents a single instrumental case study, that is also a critical case, of a L1 reading project in longer fiction. For ten weeks, I followed the process as a non-participant observer in two grade 12 classrooms. In grade 12, the literature is set from the Norse period written around 1200 and up to the 1800s, which may be perceived as challenging. Thus, require extra effort to facilitate reading engagement, making L1 grade 12 a critical case for reading engagement. The purpose was to explore how one may facilitate reading engagement and encourage the reading of longer fictional texts among students, and, more specifically answer the research question: How does the L1 teacher facilitate engagement in reading longer old Norse fiction in the upper secondary classroom in (a) procedural planning, and (b) when critical moments of engagement occur? Critical moments are defined as opportunities during reading in class where reading engagement may be hindered or enhanced. The findings have implications for research, teacher education and politicians, and will be discussed in the oral presentation which will be held in Norwegian.

Narrativt engagemang i samtal om komplexa noveller

Michael Tengberg, Aslaug Fodstad Gourvennec, Ingeborg Margrete Berge & Vibeke Rønneberg, Universitetet i Stavanger

Keywords: engagemang; Inquiry Dialogue; narrativ kompleksitet; litteraturläsning

Abstract

I den här studien undersöker vi elevers engagemang i samband med läsning av och samtal om komplexa noveller. Engagemang i läsning kan ta sig flera uttryck och avsikten med studien är att ta reda på hur olika former av engagemang aktiveras när elever deltar i strukturerade lärarledda helklassamtal om berättelser med hög grad av narrativ komplexitet. Vi undersöker också om ett förändrat samtalsmönster i klassrummet påverkar elevernas grad av engagemang i såväl läsningen som samtalen.

Tidigare studier av engagemang i litteraturläsning har undersökt aspekter såsom känslan av att bli förflyttad in i berättelsen (Green & Brock, 2000), att identifiera sig med karaktärer (Cohen, 2001) eller av att förstå och kunna följa händelseförloppet (Busselle & Bilandzic (2009). Narrativt engagemang ses i allmänhet som betydelsefullt för att läsare ska uppleva glädje eller behållning av berättelsen. Däremot är det något oklart hur olika aspekter av narrativt engagemang relaterar till varandra. Exempelvis är det inte självklart att bristande förståelse för händelseförloppet påverkar läsarens engagemang negativt. Tvärtom kan läsare uppleva utmaning som en drivkraft i läsningen (Willemsen et al., 2022; Johansen, 2017). Dessutom vet vi lite om hur organiseringen av undervisning och samtal om komplexa berättelser påverkar elevernas narrativa engagemang.

Inom ramen för en intervention där åtta norsklärare implementerat samtalsmodellen Inquiry Dialogue (Wilkinson et al., 2017) i sina åttondeklasser har vi mätt elevers narrativa engagemang efter läsning av och samtal om en serie komplexa noveller. En enkät har utvecklats för att pröva två dimensioner av engagemang i själva läsningen (*generellt emotionellt och relevans/meningsfullhet*) samt fyra dimensioner av engagemang i samtal om texten (*perspektivtagande, upplevd meningsfullhet, socialt emotionellt och aktivt socialt deltagande*). I presentationen redogör vi för mätningens reliabilitet och validitet samt redovisar vilka aspekter av narrativt engagemang som kan knytas till läsning av och samtal om komplexa noveller i norska åttondeklassrum.

Referenser

- Busselle, R., & Bilandzic, H. (2009). Measuring narrative engagement. *Media Psychology*, 12(4), 321–347.
- Cohen, J. (2001). Defining identification: A theoretical look at the identification of audiences with media characters. *Mass Communication & Society*, 4, 245–264.
- Green, M. C., & Brock, T. C. (2000). The role of transportation in the persuasiveness of public narratives. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79, 701–721.
- Johansen, M. B. (2017). The way I understood it, it wasn't meant to be understood' – when 6th grade reads Franz Kafka. *Journal of Curriculum Studies*, 49(5), 579–598.
- Wilkinson, I. A. G., Reznitskaya, A., Bourdage, K., Oyler, J., Glina, M. et al. (2017). Toward a more dialogic pedagogy: changing teachers' beliefs and practices through professional development in language arts classrooms. *Language and Education*, 31(1), 65–82.
- Willemsen, S., Bálint, K., Hakemulder, F., Kiss, M., Konjin, E., & Fayn, K. (2022). Who like complex films? Personality and preference for narrative complexity. In S. Willemsen &

M. Kiss (Eds.), *Puzzling stories: The aesthetic appeal of cognitive challenge in film, television and literature*. Berghahn.

Litteratur 13

Krop og sted

Lokale A-412

Torsdag

13:00-14:30

Ordstyrer: Karolina Pettersson

Den kunnskapende kroppens rolle i språk- og litteraturundervisning

Aaness, Elin (1);

Orset, Ann Karin (2)

Å VERDENSORIENTERE LITTERATURUNDERVISNINGA: RAMMEVERK Å TENKE MED

Aaness, Elin

Til-stede-værelse i lydrik(k)e landskap

Berg Markussen, Nora

Nøkkelord: Fenomenologi, kroppslig tenkning, språkutvikling, forskende praksis, litteratur som kunst

Den kunnskapende kroppens rolle i språk- og litteraturundervisning

I denne artikkelen anerkjennes språk- og litteraturundervisning som en kunstnerisk, forskende og oppmerksom praksis. Som (ut-)forskere tar vi avsett i det performative paradigme der læring, undervisning og forskning fremheves som sammenfiltret og samskapende (Østern et al., 2024). Paradigmat er basert i en relasjonell ontologi som poengterer at både forskere, lærere og studenter har agens og endres i pågående læringsprosesser (Østern et al., 2024).

Tradisjonelt blir gjerne språk og språklæring sett på som et kognitivt anliggende; der språkutvikling og språklæring skjer kognitivt «i hodet» og kroppen, i så henseende, kun har en statis(tis)k rolle. Men, med et slikt syn der det kognitive overordnes kroppens rolle i utviklings- og læringsarbeidet etableres et dikotomisk hierarki, der intellektet forstås som overordna kroppen (Merleau-Ponty, 1994). Formålet med denne artikkelen er å sette fokus på hvordan man aktivt kan jobbe for å avlære slik uheldig og etter vår mening avleggs dualisme-tenking. Med utgangspunkt i fenomenologisk teori som ser kroppslige erfaringer som noe som eksisterer før og uavhengig av den mer reflekterende språkliggjøringa av erfaringa (Polanyi & Prosch, 1975; Merleau-Ponty, 1994) stiller vi spørsmålet: Hvordan kan vi gjennom ulike praktiske tilnærminger til læringsarbeidet i språk- og litteraturundervisninga skape forståelse for kroppens rolle i tenkinga? Forståelse for forbindelsen mellom kroppslig engasjement og språk knytter vi til myndiggjøring og menneskers bevissthet om deres rett til medbestemmelse og evne til å ytre seg i demokratiske samfunn.

Empiri er innsamla gjennom multiple metoder (Greene, 2015). Vi inkluderer notater fra observasjon av undervisning og samtale med lærere og avgangselever ved studiespesialiserende linje ved tre ulike videregående skoler i Norden. I tillegg drar vi veksler på egne forsknings- og undervisningserfaringer i autoetnografisk reflektert form (Aaness, 2024; Aaness, 2025; Orset, 2017; jf. Baarts, 2010). Studien er et bidrag til utforsking av hva en fenomenologiske kunst -og kunnskapsfilosofi kan bidra med til en eksistensielt og verdensorientert språk- og litteraturdydidaktikk der den fysiske kroppen medtenkes i større grad enn det er tradisjon for i mange klasserom i dag – som kunnskapende i læringsprosessen.

Referanser:

- Aaness, E. (2024). Om Fosses kunstestetikk og det å la teksten, opplevinga og det universelle få vere primært fokus i litteraturundervisninga. *Norsklæreren: Tidsskrift for språk og litteratur*, 48 (2), s. 96–100.
- Aaness, E. (2025). Refleksjonenes bevegelse mellom proksimal og distal forståelse av litteraturundervisningas tekster [Akseptert 28.02.25]. I C. Halås, K. Fuglseth og L. Johann (Red.), *Prøvd erfaring: Erfaringslæring på akademisk vis*. Scandinavian University Press [Under utgivelse].
- Baarts, C. (2010). Autoetnografi. I S. Brinkmann & L. Tanggaard (Red.), *Kvalitative metoder – en Grundbog* (s. 153–163). Hans Reitzel.
- Greene, J. C. (2015). The emergence of mixing methods in the field of evaluation. *Qualitative Health Research*, 25(6), 746–750. <https://doi.org/10.1177/1049732315576499>
- Jackson, A. Y. & Mazzei, L. A. (2012). *Thinking with theory in qualitative research: viewing data across multiple perspectives*. Abingdon, Oxon: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203148037>
- Merelau- Ponty, M. (1994). *Kroppens fenomenologi*. Pax forlag.
- Orset, A. K. (2017). Kunnskapsutvikling i fiksjon og virkelighet: En studie av teaterpedagogers nøytralmaskeundervisning [Doktorgradsavhandling, Nord universitet].
- Polanyi, M., & Prosch, H. (1975). *Meaning*. University of Chicago Press.
- Østern, T., Jusslin, S., Nødtvedt Knudsen, K., Illeris, H. og Holdhus, K. (2024). Kunstfagdidaktikk som performativ undervisningspraksis. I T. Østern, H. Illeris, K. Knudsen, S. Jusslin & K. Holdhus (Red.), *Kunstfagdidaktikk som kunstnerisk, forskende og oppmerksom undervisningspraksis* (s. 27-48). Universitetsforlaget.

Nøkkelord: *Verdensorientering, taus kunnskap, metaforsteori, kroppsliggjøring, didaktisk rammeverk*

Å VERDENSORIENTERE LITTERATURUNDERVISNINGA: RAMMEVERK Å TENKE MED

Formålet med det overordnede forskningsprosjektet som denne artikkelen springer ut av, er å undersøke hva Polanyis fenomenologiske kunst- og kunnskapsfilosofi, og da spesielt begrepsparet proksimal-distal kan bidra med til en eksistensielt eksplorerende og verdensorientert litteraturredaktikk (Aaness & Elf, 2024; Aaness, 2024; Aaness, akseptert 28.02.25). Begrepene beskriver hvordan vi mennesker er til stede i verden gjennom kroppen på en slik måte at det som er proksimalt (primært kroppsliggjort) kommer til uttrykk gjennom det vi sanser og forstår i det vi er distalt fokusert mot (Polanyi, 2009; Polanyi & Prosch, 1975).

Blant de som er opptatt av å verdensorientere litteraturundervisninga, er det flere som tematiserer kroppens, sansenes, opplevelsens og samtalens rolle i arbeidet med å skape mening i litterære tekster (Hansen, 2012; Hansen & Gissel, 2021; Harstad, 2018, 2020, 2021; Pieper, 2020). I Aaness (akseptert 28.02.25) forsker jeg, ved hjelp av Polanyis begrepspar, frem et litteraturredaktisk rammeverk som lar oss reflektere over verdien av det proksimale kunnskapsgrunnlaget og tenke om danning som en form for selvaktivitet. I denne artikkelen vil jeg studere dette rammeverket i relasjon til andre litteraturredaktiske rammeverk som enten er resultat av eller ligger til grunn for forskning i eller på verdensåpnende og eksplorerende litteraturundervisning (Hansen, 2024, s. 17; Witte and Sâmihăian, 2013, referert til i Pieper, 2020, s. 119). Forskningsspørsmålet jeg stiller, er: Hvilke komplementerende onto-epistemologiske innsikter kan et litteraturredaktisk rammeverk som tar utgangspunkt i Polanyis tenkning om at det er en dialektisk forbindelse mellom kunnskapens proksimale (kroppsliggjorte tauser) og distale ledd (de verdier vi ønsker at litteraturundervisninga skal fremme) bidra med til forskning på og planlegging av litteraturundervisning? Foreløpige funn indikerer at flere studier som er opptatt av verdensorientering av litteraturundervisninga finner at, eller bygger på, en forestilling om at språk og litteratur grunnleggende sett er bildeoverføring og at det finnes sterke forbindelser mellom litteraturundervisning og språkutdanning.

Referanser:

- Aaness, E. (2024). Om Fosses kunstestetikk og det å la teksten, opplevinga og det universelle få vere primært fokus i litteraturundervisninga. *Norsklæreren: Tidsskrift for språk og litteratur*, 48 (2), s. 96–100.
- Aaness, E. & Elf, N. F. (2024). Å tenke med Polanyis kunst- og kunnskapsfilosofi: Om kroppslighetens plass og det verdensorienterte potensiale i verdensorientert litteraturundervisning. *Apples - Journal of Applied Language*, Vol. 18, 4, 2024, s. 79-98 <https://doi.org/10.47862/apples.142806>
- Aaness, E. (2025). Refleksjonenes bevegelse mellom proksimal og distal forståelse av litteraturundervisningas tekster [Akseptert 28.02.25]. I C. Halås, K. Fuglseth og L. Johann (Red.), *Prøvd erfaring: Erfaringslæring på akademisk vis*. Scandinavian University Press [Under utgivelse].
- Hansen, T. I. (2012). *Poetik og lingvistik: Om forholdet mellom kognitiv lingvistik og fænomenologisk litteraturteori*. Laeremiddel.dk. <https://laeremiddel.dk/wp-content/uploads/2012/07/Phd-Thomas-Illum-Hansen-Poetik-og-lingvistik.pdf>
- Hansen, T. I. (2023). Phenomenological exploration in literature education: On the theoretical development of a phenomenological approach to inquiry-based literature teaching as a focal point for a large-scale intervention study in Denmark. *L1-Educational Studies in Language and Literature*, 23(1), 1–26. <https://doi.org/10.21248/l1esll.2023.23.1.382>
- Hansen, T. I., & Gissel, S. T. (2021). *Tilbage til teksten*. Hans Reitzels Forlag.
- Harstad, O. (2018). Mot en mindre litteraturlærer: En fremskrivning av problemet om litteraturlærerens bliven [Doktorgradsavhandling, NTNU].
- Harstad, O. (2020). Å bli til med litteraturen: En metafysisk og nevrovitenskapelig forståelse av skjønnlitteraturens virkning. *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk*, 6, 174–187. <https://doi.org/10.23865/ntpk.v6.2046>
- Harstad, O. (2021). Schopenhauer som litteraturlærer. I L. Jølle, A. S. Larsen, H. Otnes & L. I. Aa (Red.), *Morsmålsfaget som fag og forskningsfelt i Norden* (s. 89–107). Universitetsforlaget. <https://doi.org/10.18261/9788215050997-2021-06>
- Jackson, A. Y. & Mazzei, L. A. (2012). *Thinking with theory in qualitative research: viewing data across multiple perspectives*. Abingdon, Oxon: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203148037>
- Pieper, I. (2020). L1 Education and the Place of Literature. I B. Green & P.-O. Erixon (Red.). *Rethinking L1 Education in a Global Era : Understanding the (Post-) National L1 Subjects in New and Difficult Times* (p. 115-132). Cham: Springer International Publishing.
- Polanyi, M. (2009). *The tacit dimension*. University of Chicago Press.
- Polanyi, M., & Prosch, H. (1975). *Meaning*. University of Chicago Press.

Abstract: Til-stede-værelse i lydrik(k)e landskap

Nøkkelord: Til-stede-værelse, estetiske læringsprosesser, sted, lyd, lyrikk

I en tid der vi ser en dreining mot en mer relasjonell ontologisk vitenskapelig forankring, ser vi også en stadig økende interesse for *sted* og *stedets betydning*, også i litteratur- og musikkdidaktikken (Galloway, 2017; Mai & Ringgaard, 2010). Dette åpner noen muligheter for å undersøke elevers til-stede-værelse i deres opplevelser og forståelser av kunst, verden og seg selv. Hva skjer om man setter nettopp til-stede-værelsen som didaktisk utgangspunkt? I elev- og doktorgradsprosjektet «Lydrik(k)e landskap: sted, lyd og lyrikk som utgangspunkt for estetisk læring og danning i skolen» utforsker jeg fenomenet og begrepet til-stede-værelse som grunnlag for elevers kreative og tverrestetiske produksjoner i norskfaget. Begrepet til-stede-værelse har i denne sammenhengen et konseptuelt utspring fra Heideggers «dasein» («å være der») (Fløistad, 1993; Heidegger, 2007), men undersøkes her innenfor mer postfenomenologiske rammer, som et fenomen som både konstruerer og blir konstruert i spennet mellom kroppen og stedet (Vagle, 2016).

Kjernen i prosjektet dreier seg om et elevprosjekt, der elevene tar utgangspunkt i ‘seg selv på stedet’, tar lydopptak som rammer inn til-stede-værelsen, og bruker dette som utgangspunkt for egne produksjoner. Dette med særlig fokus på og stedet som estetisk og kunstnerisk fenomen. Prosjektet er en del av forskningsgruppen Estetikk på tvers og forskningsprosjektet *Lydrik(k)* fra Institutt for lærerutdanning ved NTNU, som tar del i den økende interessen for sanglyrikk i litteratur- og musikkvitenskapen (Karlsen & Markussen, 2023), og bygger på det sanglyriske uttrykkets didaktiske potensial (Dagsland et al., 2021). Elevene har likeledes sanglyrikken som uttrykksform i dette prosjektet. Til-stede-værelse tjener prosjektet både som analytisk verktøy og som fenomenologisk utgangspunkt for elevprosjektets design, og åpner opp for tverrdisiplinære kryssninger i form av stedsteori, eksistensfilosofi, postfenomenologi, økokritikk, performativitet m.m. Jeg vil i dette innlegget presentere analyser av to slike elevprosesser, med utgangspunkt i empirien som består av elevproduksjonene, feltnotater, lydopptak og intervjuer med elevene. *Hvordan kommer samspillet mellom sted, lyd og lyrikk/poesi til syne i tverrestetiske elevproduksjoner i norskfaget?* Gjennom hermeneutisk-fenomenologisk analyse (IPA) i kombinasjon med musikk- og litteraturvitenskapelige analyser og utdanningsfilosofiske perspektiver, vil det gjøres nedslag i særlig tre felt: sted, lyd og identitet/dannelse, presentert i en norskdidaktisk kontekst.

Litteraturliste:

- Dagsland, S., Diesen, E. I., & Harstad, O. (2021). 6. Om havfruer og havmenn: Samspillet mellom sangtekst, beat og flow i elevlåten «Rundlurt» og i morsmålsfagets sanglyrikkundervisning. I *Morsmålsfaget som fag og forskningsfelt i Norden* (s. 126–150). Universitetsforlaget. <https://doi.org/10.18261/9788215050997-2021-08>
- Fløistad, G. (1993). *Heidegger: En innføring i hans filosofi*. Pax.
- Galloway, K. (2017). Making and Learning with Environmental Sound: Maker Culture, Ecomusicology, and the Digital Humanities in Music History Pedagogy. *Journal of music history pedagogy*, 8(1), 45–71.
- Heidegger, M. (2007). *Væren og tid* (L. Holm-Hansen, Overs.). Klim.
- Karlsen, O., & Markussen, B. (2023). *Sanglyrikk: Teori, metode, sjangrer*. Scandinavian Academic Press.
- Mai, A.-M., & Ringgaard, D. (2010). *Sted* (1. utg.). Aarhus Universitetsforlag.
- Vagle, M. D. (2016). *Crafting Phenomenological Research*. Routledge.

Lærere 3

Sproglig analyse

Lokale A-414

Torsdag

13:00-14:30

Ordstyrer: Mikkel Stovgaard

Lærarstudentars læring om grammatikk og talespråksvariasjon

Søfteland, Åshild;

Hansen, Jessica P. B.

Språkundervisning for lærarstudentar utan norsk i fagkrinsen: ein kasusstudie

Jegteberg, Ida Marie

Sjå eller forstå? Om elevtekstanalysar i lærarutdanninga

Bjørhusdal, Eli;

Myklebust, Hege;

Budal, Ingvil Brügger

Lærarstudentars læring om grammatikk og talespråksvariasjon

Nøkkelord:

grammatikkunnskap, talespråksvariasjon, fleirspråklegheit, språkhaldningar, terskelbegrep

Mykje er skrive om grammatikk i skolen, spesielt om mangelfulle undervisningsmetodar og lærebøker og lågt kunnskapsnivå hos elevar, lærarar og lærarstudentar (i den norske settinga bl.a. Nygård & Brøseth 2023; Eiesland & Laake 2023; Brøseth et al. 2020; Askland 2019). Samtidig kjem det stadig fleire studiar og innspel om kva som kan gjerast til det betre, både frå skrivedidaktikk-sida (f.eks. Myhill et al. 2012 og tilgrensande publikasjonar) og frå språkkunnskap-sida (f.eks. van Rijt & Coppen 2021 og tilgrensande publikasjonar). Spesielt sentralt på den sistnemnde sida står innspel om å undervise med utgangspunkt i grammatiske *metakonsept* (van Rijt et al. 2020), å kople grammatikkundervisninga meir til *talespråkleg* variasjon og til *fleirspråklegheit* (Aa 2021; Holmen 2024), å ha ei gjennomgåande *utforskande* tilnærming til grammatikk (Eiesland & Vindenes 2022), og å arbeide med *haldningar* til språk saman med grammatikktematikken (Denham & Pippin 2019).

I foredraget presenterer vi eit forskings- og utviklingsarbeid situert i vår eiga lærarutdanning som samlar desse innfallsportane. I emnet *Fleirspråklegheit* (4.studieår) får studentane ei større obligatorisk oppgåve med utgangspunkt i autentiske spontantaledata – ei samtale mellom to ungdommar frå Oslo aust med minoritetsbakgrunn. Metakonseptet oppgåva kretsar rundt, er grunnleggande ordstilling i norsk samanlikna med andre språk, og oppdraget er både å sjølv finne og analysere ulike typar eksempel i materialet, samanlikne med eiga språkkjensle og reflektere over variasjonen. Det ligg mykje læring i dette arbeidet for studentane, men mange utfordringar på vegen, bl.a. å forstå og beskrive kva V2/SVO er, å avgrense setningar i spontantalematerialet og analysere dei, å halde skriftspråklege normer ute av refleksjonane og kjenne på eiga språkkjensle uavhengig av det, og trekke tilgjengeleg bakgrunnsinformasjon inn i refleksjonane (f.eks. skilje mellom andrespråk og multietnolekt). Vi analyserer funna i lys av den omtalte forskingslitteraturen, og terskelbegrep (Land et al. 2005; Josefsson & Lundin 2017) og doxa (Ongstad & Erixon, 2023).

Referansar:

Askland, S. (2019). 'Grammatikk er viktig som ein reiskap når vi treng han': Kva seier lærarar om grammatikkundervisning i norskfaget? *Norsklæraren*, 3.

Brøseth, H., Busterud, G. & Nygård, M. (2020). 'Oppslagsdelen bak i boka gir oversikt over grammatikk': Analyse av grammatisk metaspråk i ei lærebok for ungdomstrinnet. *Norsk lingvistisk tidsskrift*, 38(2), 187–225.

Denham, K. & Pippin, D. (2019). Sustained linguistic inquiry as a means of confronting language ideology and prejudice. I Deveraux & Palmer (red.), *Teaching Language Variation in the Classroom* (s. 147–156). Routledge.

Eiesland, E.A. & Laake, S. (2023). Fra ordklasserestafett til språkforskere: Norsklæreres refleksjoner om grammatikkundervisning. *ELLA – Education, Literature, Language*, 1(1), artikkel 5.

Eiesland, E.A. & Vindenes, U. (2022). *Utforskende arbeid med grammatikk i skolen*. Universitetsforlaget.

Holmen, S.E. (2024). Å sammenligne grammatiske trekk i elevenes språk: lærerrefleksjoner fra en studie i grammatikk-og flerspråklighetsdidaktikk. *Nordic Journal of Language Teaching and Learning*, 12(2), 170–188.

Josefsson, G. & Lundin, K. (2017). Tröskelbegrepp inom grammatiken. *Högre utbildning*, 7(2), 18–34.

Land, R., Cousin, G., Meyer, J.H. & Davies, P. (2005). Threshold concepts and troublesome knowledge (3): implications for course design and evaluation. I Rust (red.). *Improving student learning diversity and inclusivity* (s. 53–64). Oxford Centre for Staff and Learning Development.

Myhill, D.A., Jones, S.M., Lines, H. & Watson, A. (2012). Re-thinking grammar: The impact of embedded grammar teaching on students' writing and students' metalinguistic understanding. *Research Papers in Education*, 27(2), 139–166.

Nygård, M. & Brøseth, H. (2023). Førsteårs lærerstudenters forståelser og misforståelser av deskriptiv grammatikk. *Acta Didactica Norden*, 17(4), artikkel 4.

Ongstad, S. & Erixon, P.-O. (2023). Et rammeverk for personlige, historiske beskrivelser av kunnskapsutvikling og profesjonalisering av morsmålsfag i lærerutdanning. I Erixon & Ongstad (red.), *Morsmålsdidaktisk forskning og profesjonalisert lærerutdanning. Fem nordiske beretninger om 50 års utvikling og kamp* (Kap. 1, s. 9–42). Cappelen Damm Akademisk.

van Rijt, J. & Coppen, P.-A. (2021). The conceptual importance of grammar: Knowledge-related rationales for grammar teaching. *Pedagogical linguistics*, 2(2), 175–199.

van Rijt, J., Wijnands, A. & Coppen, P.-A. (2020). How secondary school students may benefit from linguistic metaconcepts to reason about L1 grammatical problems. *Language and Education*, 34(3), 231–248.

Aa, L.I. (2021). Grammatikdidaktikk på grammatikkfeltets grunn. *Norsklæreren*, 4, 65–81.

Språkundervisning for lærarstudentar utan norsk i fagkrinsen: ein kasusstudie

Nøkkelord

Lærerutdanning, språkopplæring, kunnskapsformer, danning, nynorsk

Føremål

Føremålet med studien er å undersøka korleis grunnskulelærarstudentar utan norsk i fagkrinsen, gjennom eit emne om lesing og skrivning som grunnleggjande ferdigheiter, kan bli språkleg oppmerksame lærarar på tvers av skulefaga. Undersøkinga dreier seg særleg om nynorsk, men inkluderer også språkleg mangfald i klasserommet generelt.

Problemstilling

Problemstillinga som ligg til grunn for granskinga, er «Korleis kan eit språkemne i ei norsk lærerutdanning førebu matematikkstudentar på å bli språkleg oppmerksame lærarar?».

Teoretisk bakteppe

Drøftinga tar utgangspunkt i teoriar om Language Awareness (LA), og utvikling av LA i lærerutdanninga, der Svalberg (2007) vektlegg integrering av læraren sine roller som språkbrukar, språkanalytikar og språkpedagog i lærerutdanninga. Borg (1994) argumenterer mot ei sterk lingvistisk dreining, og framhevar behovet for å inkludera pedagogiske utfordringar i språklæringa. Drøftinga støttar seg også på Lucas & Villegas (2010), som presenterer eit rammeverk som mellom anna understrekar betydninga av å utvikla studentane sitt sosiolingvistiske medvit. Funna vil også bli drøfta i lys av Aristoteles' kunnskapsformer (episteme, techne og fronesis), og Klafkis danningsteori.

Metode

Undersøkinga er ein instrumentell kasusstudie av eit emne i lærerutdanninga. Metodane som er nytta for å få informasjon om kasuset er intervju med ein lærerutdannar, seks studentintervju, observasjon av undervisningsøkter, to rundar med spørjeundersøkingar med 16 svar frå studentar, samt dokumentanalysar av eit utval arbeidskrav.

Førebelse og forventa funn

Gjennom ei første koding ser ein tendensar til ein viss disharmoni mellom lærerutdannaren sine intensjonar med emnet og studentane si oppleving av dette. Sjølv om lærerutdannaren meiner nynorsk grammatikk ikkje har vore hovudfokuset i undervisninga, er det dette studentane opplever har teke mest tid. Studentane ynskjer i større grad vektlegging av språkleg mangfald, fagovergripande og fagspesifikke lese- og skriveferdigheiter, og det kan sjå ut til at nettopp desse tre temaa har størst betydning for studentane si utvikling som språklærarar i alle fag.

Litteratur

- Borg, S. (1994). Language awareness as a methodology: Implications for teachers and teacher training. *Language Awareness*, 3(2), 61–71.
- Klafki, W. (2001). Kategorial dannelses: Bidrag til en dannelsessteoretisk fortolkning av

- moderne didaktikk. I E. L. Dale (Red.), *Om utdanning. Klassiske tekster* (s. 167–203). Gyldendal Akademisk.
- Lucas, T. & Villegas, A. M. (2011). A Framework for Preparing Linguistically Responsive Teachers. I *Teachers Preparation for Linguistically Diverse Classrooms*.
- Moen, E. T. & Page, A. G. (2020). Kunnskapsformer og danningsidealer i lærerutdanningen. I A. Løhre & A. B. Lund (Red.), *Studenten skal bli lærer: kunnskap, identitet og profesjonsutvikling* (s. 85-103). Cappelen Damm Akademisk.
<https://doi.org/10.23865/noasp.98>
- Svalberg, A. M. L. (2007). Language awareness and language learning. *Language Teaching*, 40(4), 287-308. <https://doi.org/10.1017/S0261444807004491>

Sjå eller forstå? Om elevtekstanalysar i lærarutdanninga

Språkdidaktikk, elevtekstanalyse, normavvik, lærarutdanning

Som lærarutdannarar med ansvar for masterfaget norsk språkdidaktikk på tre campus ved Høgskulen på Vestlandet, ser me at våre masterstudentar kan *sjå*, altså *identifisere*, normavvik i elevtekstar, men at dei i langt mindre grad greier å *forstå* og *forklare* desse i lys av talemålet til elevane, etymologiske prinsipp og språkleg eksponering.

Når norskdidaktikarar karakteriserer ortografiske og morfologiske normavvik som utviklings- og talemålsbaserte feil (t.d. Jansson & Traavik, 2021; Teleman, 1979), er det ut frå eit syn på at slike avvik er heilt rimelege hypotesar som elevar gjer ut frå dei systema som dei kjenner og brukar. Men å forstå språklege fenomen i elevtekstar på denne måten krev kunnskap om norsk språkssystem og indre språkhistorie som mange lærarstudentar ut til å mangle (t.d. Nygård & Brøseth, 2021; Brøseth & Nygård, 2023; Hoftun & Helset, 2024). Ein sannsynleg konsekvens er instrumentalistisk korrigering av rettskrivingsrespons på elevtekstar som korkje er læringsfremjande eller dannande (Lillis, 2013).

Me har derfor sett i gang eit praksisprosjekt der studentane analyserer elevtekstar frå egne skriveundervisningsopplegg. Slik har me oppdaga at det finst svært få nyare relevante studiar og masteroppgåver som modellerer denne typen språkdidaktisk elevtekstarbeid (Marti & Øgreid, 2024; Solheim, Nygård & Jølle, 2024). Dermed er me sjølve i gang med ein slik studie.

Me vil analysere elevtekstane for å vise korleis fonologiske og morfologiske fenomen i autentiske elevtekstar kan forklarast i lys av talemål, skriftspråknormer og språkkontext i Noreg på 2020-talet. Utvalet er cirka 60 elevtekstar frå 1. til 7. årstrinn, samla inn av studentane våre i 2024 og 2025.

Tileigning av kodekompetanse er i mindre grad sett på som dannelsesutvikling enn det tileigning av kompetanse i formålsretta, meningsfull skrivning er (t.d. Tonsberg, 2023). Me ønskjer å vise at også kodekompetanse i profesjonskontext fordrar innsikt og kritisk tenking.

Referansar:

Brøseth, H. & Nygård, M. (2023) Norwegian first-year student teachers' knowledge of L1 grammar. *L1 Educational Studies in Language and Literature*, 23(1), 1–30.

<https://doi.org/10.21248/l1esll.2023.23.1.411>

Hoftun, A. W. & Helset, S.J. (2024). [Nynorskkompetanse og normrettleiingskompetanse hos master- og lektorstudentar i nordisk](#). *Maal og Minne*. ISSN 0024-855X. Volum 116. Hefte 2. s. 203–242. DOI: [10.52145/mom.v116i2.2318](https://doi.org/10.52145/mom.v116i2.2318)

Jansson, B. K. & Traavik, H. (2021). Rettskriving og rettskrivingsutvikling. I M. Nygård & C. Bjerke (Red.), *Norskboka 1: Norsk for grunnskulelærarutdanning 1–7* (2. utg., s. 261–274). Universitetsforlaget.

Lillis, T. (2013). *The Sociolinguistics of Writing*. Edinburgh University Press.

Marti, K. T., & Øgreid, A. K. (2024). Elevtekster som empirisk materiale i studenters analyser. En kartlegging av norskfaglige og norskdidaktiske masteroppgaver fra 2006 til 2022. *Nordisk tidsskrift for utdanning og praksis*, 18(2), 94–124. <https://doi.org/10.23865/up.v18.5239>

Nygård, M. & Brøseth, H. (2021). Norwegian teacher students' conceptions of grammar. *Pedagogical Linguistics*, 2(2), 129–152. <https://doi.org/10.1075/pl.21005.nyg>

Solheim, R., Nygård, M. & Jølle, L. (2024). Faglig forankra, fagovergripende – og med fotfeste i profesjonen: Norskdidaktiske masteroppgaver i grunnskolelærerutdanninga. (2024). *Acta Didactica Norden*, 18(2). <https://doi.org/10.5617/adno.11470>

Tonsberg, S. (2023). Det har aldrig været vigtigere at kunne skrive. [Intervju med Kristine Kabel og Kjell Lars Berge]. *Asterisk*, nr. 105. <https://dpu.au.dk/asterisk/det-har-aldrig-vaeret-vigtigere-at-kunne-skrive?fbclid=IwAR2b45rRrHdZdc6ro13eRqbwbfFloibzBPx7aq0iN7w34lsJK5PXCufalHY>

Teleman, U. (1979). *Språkrätt: om skolans språknormer och samhällets*. Liber läromedel.

Paneldebat

Fag, elev, verden: Nye relationer?

Festsalen A222

Torsdag

15:00-16:00

Heidi Höglund

Marte Blikstad-Balas

Jeppe Bundsgaard

Hermína Gunnþórsdóttir

Anna Nordenstam

Ordstyrer: Tom Steffensen